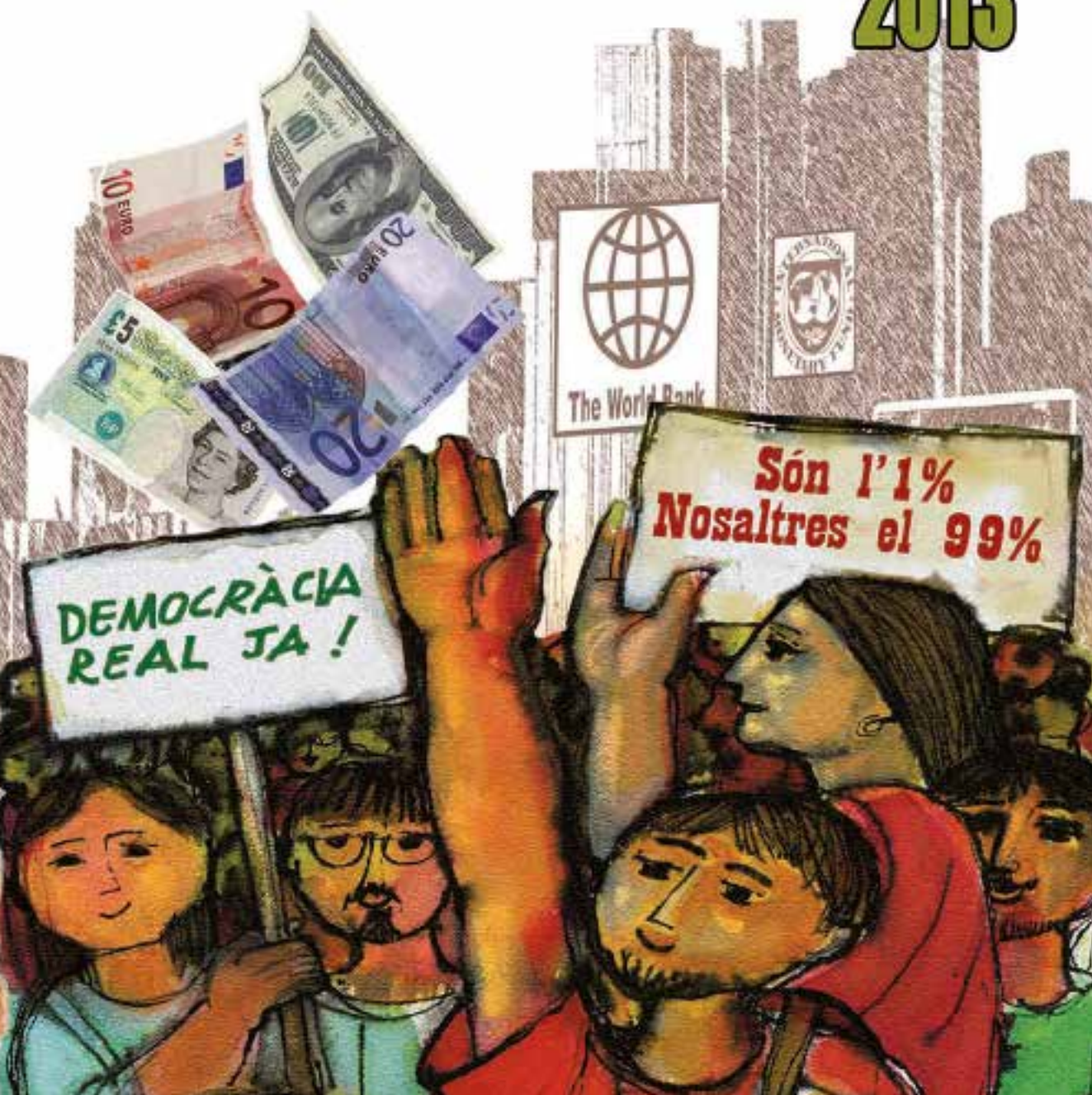

LLATINOAMERICANA

mundial

«L'ALTRA ECONOMIA»

2013

La nostra portada, de Maximino CEREZO BARREDO

“Penso que les institucions bancàries són més perilloses per a les nostres llibertats que no pas exèrcits sencers a punt per al combat. Si el poble americà permet un dia que els bancs privats controlin la seva moneda, els bancs i totes les institucions que floreixin al voltant dels bancs priveran la gent de qualsevol possessió, primer mitjançant la inflació, seguidament per la recessió, fins al dia en què els seus fills es despertaran sense casa i sense sostre sobre la terra que els seus pares van conquerir”.

Thomas Jefferson, 1802

Un any més...

Continuem posant l'accent en la visió, en la mentalitat, en la consciència, en l'educació...

Òbviament, apuntem a la pràctica, però el nostre “carisma” és provocar les transformacions de consciència necessàries per tal que sorgeixin pràctiques noves, des d'una altra visió sistèmica, no només de reformes, o pegats... Som aliats, companys d'esperança de tots els que cerquen aquesta mateixa transformació de consciència. Treballem per la mateixa causa. La nostra Agenda vol continuar essent una caixa de materials i eines per a l'educació popular.

Continua en línia l'**Arxiu telemàtic de la Latinoamericana** amb tots els materials que ha produït aquests 22 anys. Animadors de comunitats, mestres, professors, agents de pastoral... hi trobaran un arxiu de recursos per a les seves activitats de formació, reflexió, debat... disponibles per tema, títol, autor, any de publicació... en tres idiomes (servicioskoinonia.org/agenda/archivo).

latinoamericana.org/2013/info és la pàgina anual que habilitem a la xarxa per oferir i vehicular més materials, idees, recursos pedagògics... dels que caben físicament en aquest llibre de paper. Continuem doncs amb la “complementarietat entre paper i telemàtica” que sempre ha caracteritzat aquesta obra.

latinoamericana.org/digital és la pàgina de les edicions digitals de l'Agenda. Visiteu-la i recolliu-hi les edicions digitals d'anys anteriors, i tingueu-les a mà a la vostra biblioteca digital personal, al vostre ordinador. Us poden servir com a material de referència per als vostres treballs d'educació popular, formal o no formal.

En anglès, Latinoamericana'2013 es publica i es posa en línia lliurement en format digital. Recolliu-la a: latinoamericana.org/English

Un any més, continuem en paper reciclat. És un paper menys vistós. No té la blancor artificial del paper ordinari –aconseguida amb químics, i a base de fusta nova–, però, a canvi, no contamina, recicla, reutilitza, i salva arbres, dels quals tanta falta en té el planeta. Ens volem acostumar a aquesta mena de paper més «natural», i afavorir-lo i fins i tot «exigir-lo» allà on puguem. El paper normal, que ens surt una mica més barat a nosaltres, li surt molt més car al planeta.

Dades personals

Nom: .....

Domicili:.....

.....

.....

Ciutat:.....

Comarca i País:.....

☎ a casa: .....

☎ a la feina: .....

☎ mòbil:.....

Correu-e: .....

DNI núm.:.....

Passaport núm.:.....Grup sanguini i RH:.....

En cas de pèrdua aviseu a: .....

.....

.....

En cas d'urgència o accidente aviseu: .....

.....

<http://latinoamericana.org>

És el nostre «portal», la nostra «seu» a internet. Adreceu-vos-hi per saber-ne més enllà de la seva publicació en paper una vegada a l'any. Hi podreu trobar les convocatòries dels concursos, la publicació dels seus resultats, la temàtica de l'any vinent, i qualsevol novetat.

Usant l'entrada a «l'arxiu telemàtic de l'Agenda» també podreu **llegir o copiar els mateixos textos**, tant de l'any en curs (a partir de febrer) com d'anys anteriors.

Més: si voleu que us avisin de qualsevol novetat important en la línia de les Grans Causes (material nou, campanya militant, novetat bibliogràfica...) subscribiu-vos-hi (gratuïtament) a «**Novedades Koinonía**», que, en breus correus quinzenals o mensuals, us comunicarà les novetats (sense enviar-les, només avisant, sense carregar la vostra bústia).

Subscribiu-vos-hi a: <http://servicioskoinonia.org/informacion/index.php#novedades>; allà mateix també us podreu donar de baixa a qualsevol moment. Si teniu dificultats, escriviu a l'adreça que apareix en el portal.

Trobareu més informació de la campanya i dels materials que la Comissió de l'Agenda i els COR fan a Catalunya i Llatinoamèrica a <http://www.llatinoamericana.org>

© José María VIGIL i Pere CASALDÀLIGA
Ap. 0823-03151 / Panamá / República de Panamá
☎ 507-268.32.64

Disseny: José María Vigil, Diego Haristoy i Mary Zamora

Portada i dibuixos: Maximino Cerezo Barredo

Portal: <http://latinoamericana.org>

Correu-e: useu el punt de contacte disponible en el portal <http://latinoamericana.org>

Arxiu telemàtic de l'Agenda: <http://servicioskoinonia.org/agenda/archivo>

Aquesta llista d'editors és disponible a:
<http://latinoamericana.org/2013/editores>

Per aquesta edició:

Comissió de l'Agenda Llatinoamericana de Girona i Comitè Oscar Romero de Barcelona (coordinant cinc comitès de Catalunya) – Tel. (34) 972 219 916 / (34) 933 498 803

Traducció: Josep Domènech (portuguès) i Carles Serra (castellà)

Correcció: Maria Lloset

Dipòsit Legal: GI. 1110-2012

Impressió: Impremta Pagès (Anglès, Girona)

Hi col·labora:

L'Agenda Llatinoamericana'2013 també l'editen/distribueixen les següents entitats:

CANADÀ-EUA (en anglès)

<http://latinoamericana.org/English>

Dunamis Publishers / c/o 6295, rue Alma / Montréal QC,
H2S 2W2, Canadà / dunamis@live.com

MÈXIC:

Llibreria de les CEBs, Comunidades Eclesiales de Base /
Tenayuca 350, Col. Santa Cruz Atoyac / 03310 MÈXICO
DF / ☎ (52)-55 56 88 63 36 / Fax: (52-55)-56 01 43 23
/ ceb_libreria@prodigy.net.mx

MCCLP-APD /Guanajuato 51-C, Dpto. 301, Col. Roma
/ 06700 MÈXICO DF / ☎-fax: (52)-55 564 98 85 /
danrogu@prodigy.net.mx

GUATEMALA:

Centre Claret / Ap. 29-H, Zona 11 / 01911-GUATEMALA /
☎ 502-2 478.65.08 i 78.49.66 / Fax: (502)-278.41.95 /
cjchm@hotmail.com

EL SALVADOR:

CEIPES/FUNDAHMER, ☎ 2243-2126 y 2257-7987, Av.
Amazonas, Colònia Jardines de Guadalupe #4, Antiguo
Cuscatlán, La Libertad, ceipes@terra.com / [\[gmail.com\]\(mailto:\)](mailto:ceipes1@</p></div><div data-bbox=)

HONDURES:

Guaymuras / Ap. 1843 / Fax: (504) 38 45 78 /
TEGUCIGALPA

Família Dominicana / Ap. 2558 / ☎ (504) 550 62 65 /
SAN PEDRO SULA

Llibreria Caminante / 4 calle, 10 Av., Barrio Guamilito /
☎(504) 557 5910 / libreriacaminante@sulanet.net /
SAN PEDRO SULA

CUBA:

Centre Ecumènic Martín Luther King / L'HAVANA / ☎ 537
260 39 40 / direccion@cmlk.co.cu

REPÚBLICA DOMINICANA

Amigo del Hogar / Ap. 1104 / SANTO DOMINGO / ☎ (1-
809) 542 75 94 / Fax: (1-809) 565 42 52 / amigo.hogar@codetel.net.do

PUERTO RICO:

REDES, Redes de Esperanza y Solidaridad / Ap. 8698 /
CAGUAS / Tel-Fax: (1-787) 747 57 67 / PUERTO RICO
00726-8698 / inforedes@redesperanza.org

NICARAGUA:

Fundació Verapaz / Ap. P-177 / MANAGUA / ☎ (505) 2265 06 95 / revista_alternativas@hotmail.com

COSTA RICA:

Comissió Agenda Llatinoamericana Costa Rica Servei Paz y Justicia- Costa Rica, SERPAJ-CR. Justicia, Paz e Integridad de la Creación, JPIC-C.R / (506) 22411094 / Fax (506) 22972694 / aglatcr@gmail.com / gonzalomateocmf@yahoo.es

PANAMÀ:

Poseu-vos-hi en contacte a través de <http://latinoamericana.org>

VENEÇUELA:

Cooperativa Educativa Claret / DELTA AMACURO / ☎ (58) 287-808.6544 / latinoamericana.ve@gmail.com
Missioners Claretians / CARACAS / ☎ (58) 212 - 2380164 / marinopd@cantv.net

Acció Ecumènica 860 15 48 / Fax: 861 11 96 / eku@cantv.net / accioneecumenica@gmail.com

Distribuidora de Estudios C.A. ☎ 562 58 18 / Fax: 561 82 05 / admin_estudios@etheron.net

Ediciones El Pueblo / ☎-Fax: 451 65 96 / edipueblo@cantv.net

Moviment Juvenil ANCLA / ☎-Fax: 322.75.68 / anclacmf@cantv.net

Fe y Alegría, Zona Central, Valencia / ☎ 0241-868.40.01 / fyazonacentral@cantv.net

FUNDALATIN / ☎ 953.5976 / Fax: 284.65.56 / fundalatin@cantv.net

COLÒMBIA:

Fundació Editors Verbo Divino / BOGOTÁ, D.C. / directorfevd@etb.net.co

Llibreria: Av. 28 núm. 37-45 (Barri La Soledad) / PBX: 268 66 64 Fax: 368 81 09 / fevdcol@etb.net.co / ventasoledad@feverbodivino.com / BOGOTÁ, D.C.

Llibreria: Ctra. 66 N° 34-92, local 202 (Barri Conquistadores) / ☎ 265 62 48 / Telefax: 316 01 88 / libreriaavmed@une.net.co / MEDELLÍN.

EQUADOR:

Centre de Formació i Espiritualitat Mons. Leónidas Proaño / Av. Rumichaca S26-275 i Moromoro / Ciudadela Turubamba / QUITO / Telefax: (593-2) 2840059 / centrolp@ecuanex.net.ec / www.centrolp.org

PERÚ:

Red Educativa Solidaria / Carrer Loa 160 / Ancón - LIMA / redperu2001@yahoo.es / lima4balarezo@yahoo.es

BOLÍVIA:

Moviment Franciscà de Justícia i Pau de Bolívia / Casella 827 / COCHABAMBA / Tel.-Fax: (591) 4 425 1177 / oficinacentral@Movfra-JPIC-Bol.org

PARAGUAI:

CEPAG, Centro de Estudios Paraguayos Antonio GUASCH / comunicacion@cepag.org.py / Asunción / Tel.-Fax: 595-21-233541 / www.cepag.org.py

ARGENTINA:

Editorial Claretiana / Lima 1360 - C1138ACD - Cap. Fed. (Bs. As) / (54)4305-9597 i 4305-9510 / Fax: 4305-6552 / www.editorialclaretiana.com.ar

URUGUAI:

OBSUR, Observatori del Sud / José E. Rodó 1727 / Casella 6394 / 11200-MONTEVIDEO / ☎ (598) 2 409 0806 / Fax: 402 0067 / obsur@adinet.com.uy

XILE:

Comitè Óscar Romero / comiteromero.chile@sicsal.net / 56-32-2948709 / Santiago-Valparaíso / www.sicsal.net/chile

ECCLA, Ediciones y Comunicaciones Claretianas / Zenteno 764 / Casella 2989 / SANTIAGO-21 / ☎ (56) 2 695 34 15 / Fax: 695 34 07 / eccla@eccla.cl

BRASIL (en portuguès):

Comissão Dominicana de Justiça e Paz / Goiânia / www.dominicanos.org.br/?secao=jep / justpaz@dominicanos.org.br

ESPANYA:

23 comitès de solidaritat, coordinats per: Comitè Oscar Romero / Patricio Frontiñán s/n / 50004-ZARAGOZA / ☎ (34) 976 43 23 91 / Fax: (34) 976 39 26 77 / zaragoza@comitesromero.org / comitesromero.org

CATALUNYA (en català):

Comissió Agenda Llatinoamericana / c. Mestre Francesc Civil, 3, bx. / 17005-GIRONA / ☎ (34) 972 21 99 16 / llatioamericana@solidaries.org / www.llatioamericana.org

Comitè Oscar Romero / Passeig Fabra i Puig 260, 2n, 2a / 08016 BARCELONA / ☎ (34) 933 498 803 / fax: (34) 933 405 834 / cor-bcn@teleline.es

ITÀLIA (en italià): <http://latinamericana.org/Italia>
Comunità di Sant'Angelo / Via Marco d'Agate, 11 - 20139 Milano - Itàlia / santangelosolidale@tiscali.it

SUISSA (diversos idiomes):

Librairie Latino-américaine Nueva Utopía / Rue de la Grand-Fontaine 38 / CH-1700 FRIBOURG / ☎-Fax: (41-26) 322 64 61 / nueva.utopia@bluewin.ch

Els continguts d'aquesta agenda són de propietat del Poble Llatinoamericà, el qual dóna permís per copiar, citar, reproduir i difondre'ls lliure i no comercialment.

Índex temàtic de continguts

Entrada

Presentació de l'Agenda , José María VIGIL, Panamá	8
Introducció , Pere CASALDÀLIGA, São Félix do Araguaia, Mato Grosso, Brasil	10
Aniversaris majors de 2013	12
Premis i convocatòries	14

I. VEURE

L'esquerda entre rics i pobres. L'1% augmenta la seva riquesa	20
No hi ha diners per a la fam ni per als pobles	21
Conjuntura econòmicopolítica , Franz HINKELAMMERT, San José de Costa Rica	22-25
Indignació i altermundialisme: dues dècades de resistència mundial , Sergio FERRARI, Suïssa-Argentina	26
Qui són els mercats? , Diego ESCRIBANO, Madrid, Espanya	28
La desigualtat al món	29

II. JUZGAR / SOÑAR

La base de l'economia són les persones, no el diner , Arcadi OLIVERES, Barcelona, Catalunya	30
Eradicar la fam a l'Amèrica Llatina , Yara AQUINO, Brasil.....	31
Vers una economia impulsada per l'eros , Manuel OSSA, Santiago de Xile.....	32
Consideracions sobre la propietat , Josep Manel BUSQUETA, Bellpuig d'Urgell, Catalunya	34
Indignats per la dignitat , María LÓPEZ VIGIL, Managua, Nicaragua	36
Diàleg entre el Bon Conviure i els models de desenvolupament , Xavier ALBÓ, Cochabamba, Bolívia .	38
Crítica global i teològica a l'economia mundial , Jung Mo SUNG, São Paulo, SP, Brasil	40
En defensa de la condició humana , Paulo SUESS, São Paulo, SP, Brasil	42
Democràcia autèntica: economia ètica , Adela CORTINA, València, Espanya	44
Crisi terminal del capitalisme? , Leonardo BOFF, Petrópolis, RJ, Brasil	46
2013: Any de l'ONU de la cooperació en l'esfera de l'aigua	47
L'altra economia només pot ser ecocèntrica , Comissió Teològica Internacional de l'EATWOT	66
Economia d'armes , Richard RENSHAW, Montreal, Canadà	78
Amb Jesús vers l'altra economia , José Antonio PAGOLA, Sant Sebastià, Euskadi.....	90
Allò que hem d'esperar de l'economia , Carlos TAIBO, Madrid, Espanya	102
Davant la cultura del consumisme, la cultura de la sobrietat , Jon SOBRINO, El Salvador	116
Treballar per viure , Marc PLANA, Girona, Catalunya.....	128
Per què en diuen economia de guerra...? , Jorge REICHMANN, Madrid, Espanya	142

Punts calents

De la sostenibilitat a l'economia verda? , Delmar MATTES, São Paulo, SP, Brasil.....	154
Repensar l'economia des de l'experiència indígena , Gustavo ESTEVA, San Pablo Etla, Oaxaca, Mèxic	166
D'allò possible a allò necessari i urgent. Els Fòrums Socials Mundials , Chico WHITAKER, São Paulo SP, Brasil .	180

Edició catalana

Gent sense casa, cases sense gent...no s'entén! , <i>Marta AFUERA</i>	192
La crisi no és un desastre natural. La crisi des dels mitjans de comunicació , <i>Joan CANELA</i>	193
Reciprocitat , <i>Queralt ARANDA</i>	210
Diner lliure per una societat lliure , <i>Marcel BARTUMEUS</i>	210
Transparència o confiança cega? , <i>Albano DANTE</i>	211

III. ACTUAR

Socialisme de mercat: alternativa realista al capitalisme , <i>J. COROMINAS, Sant Julià de Lòria, Andorra</i> ...	212
L'altra economia de cada dia , <i>Alfredo GONÇALVES, São Paulo, SP, Brasil</i>	214
Unes altres institucions internacionals per a l'altra economia , <i>François HOUTART, Quito, Equador</i> ..	216
Economia espiritual per al Bon Viure , <i>Marcelo BARROS, Recife, BA, Brasil</i>	218
La salut pública en l'altra economia , <i>Teresa FORCADES, Montserrat, Catalunya</i>	220
Els colors de l'altra economia , <i>Cristovam BUARQUE, Brasília, DF, Brasil</i>	222
Espanya derrotada pel gran capital . <i>Luis Razeto, Santiago, Xile</i>	223
Capitalisme i política alimentària , <i>João Pedro STÉDILE, São Paulo, SP, Brasil</i>	224
Economia solidària com a procés per a l'altra economia , <i>Luis RAZETO, Santiago, Xile</i>	226
L'altra economia que necessitem , <i>Camila PIÑEIRO HARNECKER, L' Havana, Cuba</i>	228
Un altre consumidor (sobirà) per a l'altra economia , <i>Carlos BALLESTEROS, Madrid, Espanya</i>	230
Paraules clau per reflexionar sobre l'altra economia , <i>Martín VALMASEDA, Cobán, Guatemala</i>	232

Premis en els concursos

Conte Curt Llatinoamericà: Experiències , <i>Judith de Jesús ORTIZ, Santo Domingo, Dominicana</i>	234
Pàgines Neobíbliques: La batalla de David i Goliat , <i>Níbar Fidencio Alvarado, Kuna Yala, Panamà</i>	236
Perspectiva de Gènere: Digues-me, mirall màgic , <i>Myrna MÉNDEZ i Mayrelis ESTRADA, Santiago, Cuba</i>	238

Final

«Educatadors per l'Agenda», orientacions pedagògiques i recursos didàctics	239
Punt de trobada: Comunicacions dels lectors	240
Serveis Koinonia i Col·lecció «Temps axial»	241
Qui és qui	242
Directori dels Comitès de Solidaritat Oscar Romero de l'Estat Espanyol	244
Directori	246-256

Presentació de la Llatinoamericana'2013

"Això no és una crisi, és una estafa!", diu una de les consignes del moviment internacional dels "Indignats". I tenen raó: el que està succeint no és realment una "crisi" –un nom tan senzill, ingenu i neutre com impunement encobridor: és una revolució sistèmica i global, una transformació i reestructuració econòmica del món financer planetari que ho posa tot, com mai abans, al servei del capital i de l'economia.

No és una crisi, o sigui, un fenomen espontani i impensat, involuntari, no consentit... Algú està molt content amb el que està passant, i no li va gens malament, ans al contrari: està aconseguint redissenyar programadament el món en funció dels seus interessos, i el que és pitjor, ho està fent davant la resignació i l'apatia de la majoria, sota el convenciment que "no hi ha alternativa". És "l'1%" de la humanitat (Stiglitz), que està posant de genolls, als seus peus, el 99%. La seva revolució no necessita armes, en fa prou amb mantenir l'hegemonia neoliberal als mitjans de comunicació, i mantenir fora de l'imaginari popular qualsevol projecte de societat alternativa. Un gran sector de la societat assisteix passiu a l'actual "revolució del capital internacional", resignant-se a una suposada crisi innocent i inevitable. Convertir aquesta falsa consciència i aquesta resignació en presa de consciència, en utopia i en esperança militant és la urgència més gran d'aquesta hora.

Llatinoamericana'2013 no pot menys que posar-se al servei de la reflexió més urgent, al servei de l'interès de la majoria –som el 99%–, no ja a favor d'algunes reformes, sinó reclamant "una altra economia", radicalment una altra, correctament una altra.

L'"hegemonia cultural" de la qual va parlar Gramsci –a qui sembla haver llegit molt bé la dreta econòmica mundial, millor fins i tot que l'esquerra–, és la batalla principal. En aquest camp es guanyen avui les revolucions, no pas ja amb armes, sinó amb idees i amb pràctica teòrica, de les quals derivaran pràctiques populars, des de visions noves que les alliberin de la resignació i la desesperança. Per això, la militància i la conscientització continuen essent més necessàries que mai....

I aquí tenim la Llatinoamericana'2013, un any més, amb el seu carisma: promoure canvis de consciència. Ajudar a canviar el nostre software, la nostra visió, que produeixi i promogui aquestes noves pràctiques. Els pobres no podem competir amb capital, ni amb mitjans de producció... sinó amb anàlisi crítica, amb esperança, amb el coratge tòpic de sempre, i amb una "militància" conscientitzadora també com la de sempre, la dels nostres màrtirs i lluitadors, companys en la construcció de la Pàtria Gran, Pàtria Mundial...

"L'altra economia" és, d'alguna manera, un dels temes també "de sempre", el de l'"alliberament bàsic", el que va originar els moviments populars llatinoamericans, teologia de l'alliberament inclosa... I és també un tema revolucionari, de canvi radical, sistèmic; no ja d'unes reformes més o menys importants, sinó una "revolució", "una altra economia!".

Continuem –com no podria ser d'una altra manera– amb la imprescindible "metodologia llatinoamericana", del VEURE, JUTJAR i ACTUAR. Un concert plural i afinat de veus convocades s'ajunta en aquesta cita llatinoamericana del 2013 per aportar, a tots els qui

COMPTEU AMB AQUESTS ALTRES RECURSOS QUE L'AGENDA POSA A LA VOSTRA DISPOSICIÓ!

- La **pàgina d'informació i materials complementaris** de l'Agenda: latinoamericana.org/2013/info
Tot allò que cap en aquest llibre de paper però l'Agenda també us ofereix per a la vostra feina d'educació popular.
- L'**arxiu telemàtic** de l'Agenda: servicioskoinonia.org/agenda/archivo
Tots els textos dels 20 anys de l'Agenda, organitzats per temes, autor, títol... a disposició pública permanent.
- La **col·lecció digital** de les Agendes aparegudes des de 1992: latinoamericana.org/digital
Podeu col·leccionar totes les Agendes aparegudes aquests anys, en format digital, per a la vostra biblioteca digital personal.
- La «**Cartilla popular**» de l'Agenda: latinoamericana.org
Brevíssima, amb unes guies per convertir-la en text-base per a un curs, taller popular, activitat comunitària o escolar.
- Un «**Curs de teologia popular**», sobre nous paradigmes, properament: servicioskoinonia.org/teologiapopular
- La **col·lecció «Temps Axial»**: tiempoaxial.org i els «**Serveis Koinonia**»: servicioskoinonia.org

fan d'aquesta obra la seva eina de lluita, un torrent de reflexions, de noves idees, de propostes de nous camins, d'ànim per romandre vigilants davant d'aquesta revolució-estafa disfressada de crisi.

L'índex mostra el ventall d'autors convocats, i la varietat d'enfocaments aconseguida. No hi manquen textos que obrin ponts a altres materials a tenir en compte. I aquí hi ha, com sempre, el complement telemàtic al nostre llibre de paper, cada vegada més complet i variat: la pàgina d'informació i materials complementaris, l'arxiu digital, la pàgina de les edicions digitals... Tot a disposició pública i a la distància d'un sol clic...

Ens fa feliços saber que tot aquest llevat s'emprarà com a punt de partida, guió, text de base... per a la reflexió en el grup d'estudi, en l'educació popular, a la boca de la professora o del mestre, o en la reflexió personal de la lectura individual. Més que pa, oferim llevat. I tots junts, apliquem pedagògicament el missatge, fermentem la massa... Totes les mans i cors estan convocats.

L'any vinent somiem en centrar l'Agenda en el tema de la Llibertat, aquest tema màxim, transversal, universal i de tota la història humana...

Fraternal/sororalment

José María VIGIL

Ús pedagògic de l'agenda

A més de ser per a ús personal, aquesta Agenda està pensada com un instrument pedagògic per a comunicadors, educadors populars, agents de pastoral, animadors de grups, militants...

Els textos són sempre breus i àgils, presentats sota el concepte pedagògic de la "pàgina-cartell", pensada i diagramada de manera que, fotocopiada directament, es pugui repartir com a "material de treball" a l'escola, a la reunió de grup, a l'alfabetització d'adults... o exposada en el taulell d'anuncis. També, perquè aquests textos es puguin transcriure al butlletí de l'associació o a la revista del lloc.

La presentació dels textos es regeix per un criteri "econòmic" que sacrifica una possible estètica d'espais blancs i il·lustracions a favor d'un volum de missatge més gran. La manca de més espais blancs per a anotacions (per poder mantenir el preu popular) es pot substituir enganxant-hi cintes adhesives. També se li pot afegir una cinta com a registre, i anar retallant el cantó de la fulla de cada dia per tenir una localització instantània de la setmana en transkurs.

Ecumenisme

Aquesta agenda es regeix per un "ecumenisme de suma", no "de resta". Per això no elimina allò propi dels catòlics ni el que és específic dels protestants, sinó que ho reuneix. Així, en el "santorat" les commemoracions protestants s'han "sumat" a les catòliques. Quan no coincideixen, la protestant és en cursiva. Per exemple, l'apòstol Pere l'Església catòlica el celebra el 22 de febrer ("la càtedra de Pere"), i les Esglésies protestants ho fan el 18 de gener ("la confessió de Pere"); les diferències es poden distingir tipogràficament.

Gentilment, el bisbe luterà Kent Mahler ens va presentar en aquestes pàgines, en una edició anterior, els "sants protestants".

L'Agenda és aconfessional i, sobretot, macroecumènica: s'emmarca en aquest món de referències, creences, valors i utopies comú als Pobles i homes i dones de bona voluntat, que els cristians anomenem "Regne", però que compartim amb tothom en una recerca fraterna i humilment servicial.

Una obra no lucrativa

A molts països aquesta Agenda l'editen organismes i entitats populars, institucions sense ànims

de lucre, que destinen els beneficis que obtenen de la venda de l'Agenda als seus objectius de servei popular o de solidaritat. Aquests centres fan constar el caràcter no lucratiu a l'edició corresponent.

En qualsevol cas, l'Agenda Llatinoamericana com a tal, en la seva coordinació central, també és una iniciativa no lucrativa, que va néixer i es va desenvolupar sense l'ajuda de cap agència. Els ingressos generats per l'Agenda, després de retribuir adequadament l'esforç de les firmes que hi escriuen, es dediquen a obres de comunicació popular alternativa i de solidaritat internacional. Els "Serveis Koinonia", atesos permanentment i en millora constant, d'accés mundial gratuït, la Col·lecció "Temps Axial", i alguns dels premis finançats per l'Agenda, en són els casos més coneguts.

Una agenda col·lectiva...

Aquesta és una obra col·lectiva. Deu la seva existència i la seva xarxa a la col·laboració generosa d'un sens nombre d'entusiastes. Per això ha recorregut aquest camí i avui és el que és. I vol continuar essent... una "obra col·lectiva, un patrimoni comunitari, un anuari antològic de la memòria i l'esperança del Continent espiritual...".

L'ALTRA ECONOMIA

A l'Agenda 2012 ens preguntàvem quina Humanitat podem i volem ser, quina vida podem i volem viure, quina convivència anhelem. Aquesta Agenda del 2013 aterra en el camp de batalla de l'Economia, on es decideix la voluntat i la possibilitat de viure i de conviure tota la Humanitat amb veritable dignitat humana.

Emmanuel Mounier ens va recordar que *tot és política, fins i tot quan la política no ho és tot*. Molt abans i després, ideologies i poders ho han reduït tot a l'Economia. Churchill deia que «en el fons de tota qüestió hi ha una lliura esterlina».

L'Agenda aborda *L'Altra Economia*. Que no és pas per a res un tema nou, sinó que empalma amb la lluita utòpica de tanta Humanitat, en moviments i revolucions, amb diferents noms, però en la recerca de la justícia, contra la fam i l'esclavitud, contra tots els règims polítics que han negat el sòl i el pa a la majoria de la Humanitat una.

Parlem de *L'Altra Economia*, altra de veritat, radicalment alternativa, no pas simplement de «reformes econòmiques». De reformismes barats el Déu de la Vida ens en lliuri. *L'Altra Economia* no pot pas ser només econòmica; ha de ser integral, ecològica, intercultural, al servei del Bon Viure i del Bon Conviure, en la construcció de la plenitud humana, desmuntant l'estructura econòmica actual que està exclusivament al servei del mercat total, apàtrida, homicida de persones, genocida de pobles. Somiem amb un canvi sistèmic que atengui les necessitats i aspiracions de tota la Família Humana reunida a la casa comuna, l'Oikos. «Oiko-nomia» és l'administració de la casa, que té com a llei la fraternitat/sororitat.

Aquesta economia només pot esdevenir-se a partir d'una consciència humana i humanitzadora que rebutgi la desigualtat escandalosa en la qual està estructurada la societat actual. Una Economia per a totes les persones i per a tots els pobles, en comunió de lluites i esperances. Com somiava aquell camperol per als seus nou fills: «més o menys per a tots». A nivell de família, de veïnat, de ciutat, de país, de continent, de món. Sempre a partir dels pobres i exclosos; construint des de la terra el Poble, des de la seva suor, des del seu crit i el seu cant, des de la sang vessada per tantes multituds de màrtirs testimonis.

A ran de la gran crisi la revista «Iglesia Viva» escrivia, en el seu número 248: «L'única forma de sortir de la crisi i evitar-ne altres més greus és combatre la desigualtat en totes les seves manifestacions». Els informes del PNUD ens estan recordant que el 20% més ric de la població mundial absorbeix el 80% de les riqueses

mundials, i que el 20% més pobre s'ha d'acontentar amb l'1,6%. Segons Noam Chomsky, 230 famílies són posseïdores del 80% de la riquesa mundial. Mentre continuïn aquestes xifres de desigualtat monstruosa no hi haurà pau ni justícia al món. *L'economia altra* ha de ser la socialització dels béns majors, que són patrimoni de tota la Humanitat: la terra, l'aigua, la vivenda, la salut, l'educació, el treball, la comunicació, la mobilitat...

L'economia de mercat especulativa, financera, regeix el món i així tot està sotmès a la macrodictadura de l'economia capitalista neoliberal. En comptes d'una política social s'ha imposat el mercat total i la seva economia especulativa financera globalitzada. La civilització que avui ens domina és l'estructuració capitalista de l'egoisme, de la prepotència, de l'exclusió, de la fam, de la mort abans d'hora i per causes iníquies...

El teòleg màrtir Ellacuría propugnava «la civilització de la pobresa». Jo la traduïa com «la civilització de la sobrietat compartida». Si continuem fent del lucre a qualsevol cost la pauta de l'economia, seguiran creixent la fam, la misèria, la violència, la depredació. El creixement capitalista neoliberal només es pot vèncer amb un «decreixement» harmònic i mundial. «El Bon Viure i el Bon Conviure» exigeixen i possibiliten que la Humanitat creixi veritablement, humanitzant-se en tots els àmbits. «Humanitzar la Humanitat» és la consigna. Ecològicament, pluriculturalment, iguals i diferents a la Casa Comuna, l'*Oikos*.

A la llum de la fe religiosa, sobretot, aquesta economia altra serà una veritable espiritualitat: de compassió solidària amb tots els caiguts al marge del camí; d'indignació profètica davant tots els ídols de mentida i de mort; de convivència amorosa amb tots els éssers. Suposa una autèntica conversió al Misteri de la Vida, al Déu d'aquest Misteri, a l'*Oikos* que cohabitarem.

Es dirà que és utopia; i ho és. Una utopia legítima si es viu dia a dia construint-la a base d'amor i d'esperança. És una economia-utopia que s'ha d'anar inventant des de la pràctica diària. Obligarà a reveure a fons la noció i la pràctica de la propietat privada, tinguda com a sacra i il·limitada. Les Religions, l'Església concretament, han servit per justificar l'entronització d'una propietat privada que és privativa i privadora. En els primers temps de l'Església, en contrapartida, aquells venerables bisbes teòlegs dictaminaven categòricament: «allò que et sobra no és teu». Acumulant en poques mans i exclouent les majories, la propietat privada ve a ser una guerra a mort entre els opressors i els oprimits, que diria el teòleg Comblin, entre els que tenen i els que no tenen, que diria Cervantes.

En llenguatge bíblico-teològic tenim la paraula clau per parlar de l'*Altra Economia*, veritablement altra: el Regne, l'economia del Regne. Obsessió de Jesús de Natzaret, revolució total de les estructures personals i socials. Utopia necessària, «obligatòria», perquè és la proposta del mateix Déu de la Vida, Pare-Mare de tota la família humana.

ANIVERSARIS MAJORS DE 2013

MARTIROLOGI LLATINOAMERICÀ

1973: 40 anys

- 17.3.1973: Alexandre Vanucchi, estudiant i militant cristià, màrtir, assassinat per la policia, Brasil.
- 14.9.1973: Miguel Woodward Iriberrí, sacerdot xilè rector a Valparaíso, Xile, assassinat per la dictadura de Pinochet.
- 15.9.1973: Arturo Hillerns, metge, màrtir del servei als pobres a Xile.
- 19.9.1973: Omar Venturelli, exsacerdot italià detingut i desaparegut per la dictadura de Pinochet.
- 19.9.1973: Etienne Marie Louis Pesle de Menil, excacerdot francès afusellat a Valdivia per la dictadura de Pinochet.
- 19.9.1973: Joan Alsina, sacerdot català, assassinat per la policia de Pinochet, màrtir del poble xilè.
- 7.10.1973: Màrtirs de Lonquén, Xile.
- 21.10.1973: Gerardo Poblete, sacerdot salesià xilè, torturat i assassinat per la dictadura de Pinochet.
- 31.10.1973: José Matías Nanco, pastor evangèlic, i companys, màrtirs de la fe i la solidaritat a Xile.

1978: 35 anys

- 10.1.1978: Pedro Joaquín Chamorro, periodista, lluitador per les llibertats públiques contra la dictadura somocista.
- 18.1.1978: Germán Cortés, militant cristià i polític, màrtir de la causa de la justícia a Xile.
- 29.5.1978: Matança d'un centenar de quichés a Panzós, Guatemala.
- 30.6.1978: Hermógenes López, rector, fundador de l'Acció Catòlica Rural, màrtir dels camperols guatemalencs.
- 20.7.1978: Mario Mujía Córdoba, «Guigui», obrer, mestre, agent de pastoral, màrtir dels treballadors de Guatemala.
- 20.9.1978: Francisco Luis Espinosa, sacerdot i companys màrtirs a Estelí, Nicaragua.
- 7.10.1978: José Osmán Rodríguez, camperol Delegat de la Paraula, màrtir a Hondures.
- 20.10.1978: Oliverio Castañeda de León. Dirigent de l'Associació d'Estudiants Universitaris (AEU) de la Universitat de San Carlos, assassinat, símbol de la lluita per la llibertat a Guatemala.
- 7.11.1978: Antonio Ciani. Dirigent estudiantil de la AEU

en Guatemala. Continua desaparegut.

- 28.11.1978: Ernesto Barrera, «Neto», sacerdot, obrer, màrtir de les CEBs salvadorenques. Es va dedicar de ple a la pastoral obrera. Torturat i assassinat.
- 11.12.1978: Gaspar García Laviana, sacerdot, màrtir de les lluites d'alliberament del poble de Nicaragua.

1983: 30 anys

- 7.1.1983: Felipe i Mary Barreda, militants cristians revolucionaris assassinats per la contrarevolució a Nicaragua.
- 23.1.1983: Segundo Francisco Guamán, indígena quítxua, màrtir de la lluita per la terra a l'Equador.
- 14.3.1983: Marianela García Villas, advocada dels pobres, fundadora de la Comissió de Drets Humans, màrtir de la justícia. Assassinada juntament amb 29 camperols per soldats del batalló Atlacatl, a Guazapa, El Salvador.
- 15.4.1983: Màrtirs camperols indígenes de Joyabaj, El Quiché, Guatemala.
- 14.6.1983: Vicente Hordanza, sacerdot missioner al servei dels camperols, Perú.
- 17.6.1983: Felipa Pucha i Pedro Cuji, camperols indígenes, màrtirs del dret a la terra a Culluctuz, Equador.
- 19.7.1983: Yamilet Sequiera Cuarte, catequista, Nicaragua.
- 23.7.1983: Pedro Angel Santos, catequista, màrtir de la fe i de la solidaritat amb el seu poble salvadorenç.
- 25.7.1983: Luis Calderón i Luis Solarte, militants, màrtirs de la lluita dels «destechados» de Popayán, Colòmbia.
- 12.8.1983: Margarita María Alves, presidenta del Sindicat Rural d'Alagoa Gande, Paraíba, Brasil, assassinada, màrtir de la lluita per la terra.
- 16.9.1983: Guadalupe Carney, jesuïta d'origen nord-americà, acompanyant la lluita del seu poble hondureny.
- 17.9.1983: Julián Bac, celebrador de la Paraula, i Guadalupe Lara, catequista, màrtirs a Guatemala.
- 11.10.1983: Benito Hernández i companys, indígenes, màrtirs de la lluita per la terra a Hidalgo, Mèxic.
- 12.10.1983: Marco Antonio Orozco, pastor evangèlic, màrtir de la Causa dels pobres a Guatemala.

8.11.1983: Augusto Ramírez, sacerdot, màrtir de la defensa dels pobres, a Guatemala.

11.11.1983: Sebastián Acevedo, militant, màrtir de l'amor filial al poble xilè.

25.11.1983: Marçal de Sousa, Tupá'í, infermer, indígena, màrtir de la lluita per la terra dels seus germans, que havia parlat amb Joan Pau II a Manaus el 1980. Assassinat.

12.12.1983: Prudencio Mendoza «Tencho», seminarista, màrtir de la fe, a Huehuetenango, Guatemala.

25 anys: 1988

14.1.1988: Miguel Angel Pavón, director de la Comissió dels Drets Humans, i Moisés Landaverde, Hondures.

17.1.1988: Jaime Restrepo López, sacerdot, màrtir de la causa dels pobres, Colòmbia.

5.2.1988: Francisco Domingo Ramos, líder sindical a Pancas, Brasil, assassinat per encàrrec dels «fazendeiros».

27.2.1988: Jesús María Valle Jaramillo, quart president assassinat de la Comissió de Drets Humans d'Antioquia, Colòmbia.

22.3.1988: Rafael Hernández, líder camperol, màrtir de la lluita per la terra entre els seus germans de Mèxic.

28.3.1988: 14 indígenes tikunes assassinats i 23 ferits pel llenyataire Oscar Castelo Branco i 20 pistolers.

14.5.1988: Camperols màrtirs per la causa de la pau, Cayara, Perú.

5.6.1988: Agustín Ramírez i Javier Sotelo, obrers màrtirs de la lluita dels marginats del Gran Buenos Aires, Argentina.

10.7.1988: Joseph Lafontant, advocat, màrtir de la defensa dels drets humans a Haití.

22.8.1988: Jürg Weis, teòleg suís evangèlic, coordinador de la secretaria nacional suïssa dels comitès de Solidaritat amb Amèrica Central, màrtir de la solidaritat amb El Salvador.

31.8.1988: Mor Leónidas Proaño, «bisbe dels indis», a Riobamba, Equador.

11.9.1988: Màrtirs de l'església de Sant Joan Bosco, a Port-au-Prince, Haití.

20.10.1988: Jorge Eduardo Serrano, jesuïta, Colòmbia.

25.10.1988: Alejandro Rey i Jacinto Quiroga, agents de pastoral, màrtirs de la fe, Colòmbia.

6.11.1988: José Ecelino Forero, agent de pastoral, màrtir de la fe i del servei a Colòmbia.

22.12.1988: Francisco «Chico» Mendes, líder ecologista a Xapuri, Brasil. Assassinat pels latifundistes.

1993: 20 anys

15.4.1993: José Barbero, sacerdot, profeta i servidor dels germans més pobres de Bolívia.

28.5.1993: Javier Cirujano, missioner, màrtir de la pau i la solidaritat a Colòmbia.

10.6.1993: Norman Pérez Bello, militant, màrtir de la fe i l'opció pels pobres, Colòmbia.

16.8.1993: Màrtirs indígenes yanomamis, de Roraima, Brasil.

18.8.1993: Màrtirs indígenes ashànkines, de Tziriri, Perú.

23.9.1993: Sergio Rodríguez, obrer i universitari, màrtir de la lluita per la justícia a Veneçuela.

1998: 15 anys

13.3.1998: Maria Leide Amorim, líder camperola dels sense terra, assassinada a Manaus, en represàlia per haver dirigit l'ocupació d'una finca pels sense terra.

26.3.1998: Onalício Araujo Barros (Fusquinha) i Valentim Serra (Doutor), líders del MST, executats pels fazendeiros a Parauapebas (Pará). Estaven negociant una àrea pel campament de les famílies que havien desocupat una fazenda.

17.4.1998: César Humberto López, líder de l'Església Baptista Emmanuel, president de la Fraternitat Ecumènica per la Pau, FraterPaz, assassinat a San Salvador pel seu compromís amb la justícia.

18.4.1998: Eduardo Umaña Mendoza, defensor dels drets populars i denunciador dels paramilitars, company de Camilo Torres, Colòmbia.

20.5.1998: Francisco de Assis Araújo, Chicão Xucurú, cacic del poble Xucurú, assassinat a Pesqueira, Pernambuco, Brasil, per la seva lluita per la terra del seu poble.

7.6.1998: Centenars de soldats cauen sobre representants indígenes reunits a l'escola d'El Charco, Guerrero, Mèxic, a qui confonen amb guerrillers: moren 10 camperols i un estudiant.

4.9.1998: Gerardo Sueldo, bisbe. Testimoni en la recerca de transparència política i justícia pels pobres de Santiago del Estero, Argentina. Amenaçat sovint pel poder polític, mor en un aparent accident d'automòbil. Reobert el procés, avui s'investiguen les causes de la seva mort.

18.9.1998: Miguel Angel Quiroga, marianista, assassinat per un escamot paramilitar al riu Tumutumbudó, mentre realitzava una visita pastoral a les comunitats camperoles de Lloró, Colòmbia.

Premis atorgats el 2013...

• El Premi del **Concurs de Conte Curt Llatinoamericà** (350 euros) s'ha atorgat a **Judith de Jesús Ortiz** (judimscs@yahoo.es), de Santo Domingo, República Dominicana, pel seu conte «Experiències», així com també a **Eliézer dos Dantos Oliveira** (esantoliveir@gmail.com), de Pelotas, Rio Grande do Sul, Brasil, pel seu conte «Pregação prática na praça». Publiquem el primer d'aquests contes guanyadors, «ex aequo», en aquesta mateixa edició de l'Agenda (pàgs. 236-237). El Jurat ha fet una menció honorífica a favor de **Beatriz CASAL**, de L'Havana, Cuba (ines@fq.uh.cu), por «Amb nous ulls», i a **Gilberto HERNÁNDEZ GARCÍA** (gillher2009@gmail.com), de Chiapas, Mèxic, pel seu conte «Dona, pobre i indígena».

Convoquem per l'any vinent la XIX edició del Concurs (pàg. 17).

Una àmplia antologia de «Contes curts llatinoamericans» –més de vuitanta ja–, no només els guanyadors, sinó els millors d'entre tots els que s'han presentat a

concurs al llarg d'aquests gairebé vint anys, s'està posant en línia com una secció dels Serveis Koinonia, a: servicioskoinonia.org/cuentoscortos

• El premi del concurs convocat pel **Col·lectiu Ronda**, de Barcelona, dotat amb 1.500 euros, s'ha atorgat a **Lummaltik Nopteswanej A.C., ECIDEA, Educació Comunitària Indígena de desenvolupament Autònom**, d'Ocosingo, Chiapas, Mèxic (nixo83@hotmail.com), sota el títol d'«Educació comunitària Indígena. El desenvolupament autònom». Vegeu el veredict del Jurat del Col·lectiu Ronda a la pàgina següent (15).

El concurs es convoca novament per a l'any vinent, amb nova temàtica, en la seva ja XI edició (cf. pàg.18). El Col·lectiu Ronda, patrocinador del Concurs, ha elevat a 2.000 euros la dotació del premi per a l'any vinent.

• El premi del Concurs de **Pàgines Neobíbliques**, dotat amb 350 euros, s'ha concedit a **Níbar Fidencio ALVARADO** (fidencioalvaradob@gmail.com), de la Comarca Gunayala, Panamà, per la seva pàgina

neobíblica «La batalla de David i Goliat». Publiquem en aquesta edició el text (pàgs. 238-239). El Jurat atorga a més una menció honorífica a la pàgina neobíblica de **Niubes Georgina PERNAS CARCAJAL** (yuseff@baibrama.cult.cu), d'Holguín, Cuba, per la seva pàgina «La pedra remoguda», i a la de **Daniel BLANCO** (blanco_salv@hotmail.com), de Port-au-Prince, Haití, per la seva pàgina «Pasqua a Haití». Felicitacions a tots els seleccionats, i també a tots els participants...

Convoquem la XVIII edició d'aquest Concurs en aquesta Agenda Llatinoamericana 2013 (pàg. 17).

Una àmplia antologia de «Pàgines Neobíbliques» (més d'un centenar ja) rebudes per al concurs enguany i altres anys, es continua publicant com a secció dels Serveis Koinonia: servicioskoinonia.org/neobiblicas

• El jurat del Concurs de Gènere sobre el tema «Gènere i compromís polític», patrocinat pel **Centre de Comunicació i Educació CANTERA**, de Managua, Nicaragua, ha atorgat el premi, dotat amb 500 \$, a **Myrna MÉNDEZ LÓPEZ** i **Mairelis ESTRADA CHACÓN** (mmendez@fd.uo.edu.cu - mayrech@fd.uo.edu.cu), professores de la Facultat de Dret de la Universitat d'Orient, de Santiago de Cuba, pel seu treball «Digues-me, mirall màgic» (el publiquem en aquesta Agenda a la pàgina 240). Felicitacions...

Amb les mateixes bases sota un nou enfocament, queda convocat el certamen per a l'any vinent, amb el tema de «Feminisme i l'Altra Economia» (pàg 17).

• El certamen de **Novetats Ecoteològiques**, convocat pel **Grup d'investigació "Ecoteologia"**, de la Facultat de Teologia de la Universitat Xavierana de Bogotà, s'ha declarat desert. Amb una nova temàtica i nova dotació (400 euros), es convoca novament aquest 2013 per a la seva IX edició (pàg. 20).

• El certamen teològic convocat per l'**Institut Missió d'Aquisgrà**, Alemanya, i l'Agenda Llatinoamericana, en la seva IX edició, ha tingut com a guanyadors, ex aequo, **Gioemar NUNES CORREA**, de São Leopoldo, Rio Grande

Els premis que proclama aquesta pàgina són els concedits en el certàmens convocats per l'Agenda'2012; vegeu-los també a: <http://latinoamericana.org/2013/premios>

Les convocatòries d'aquesta Agenda'2013, per al 2014, vegeu-los a: <http://latinoamericana.org/2013/convocatorias>

...per als concursos convocats a l'Agenda'2012

do Sul, Brasil (giocecon@gmail.com), pel seu treball "Vida en plenitud. La utopia cristiana en el Sumak Kawsay", i **Amós LÓPEZ RUBIO**, cubà, estudiant de teologia a Buenos Aires (lopez.amos70@gmail.com), pel seu treball "El Bon Viure i el Regnat de Déu a la cruïlla d'un temps nou". Dotat amb 1.000 (mil) euros, el premi s'ha repartit a parts iguals. Felicitacions per la bona reflexió teològica!

- El **Premi Antonio Montesinos**, patrocinat per la **Revista Alternativas** i la **Fundació Verapaz** de Nicaragua, enguany s'ha declarat desert. Vegeu la convocatòria, renovada per a la seva XVIII edició (p. 17). Recordem que per aquest Premi es poden presentar candidats per a la consideració del Jurat.

- Com estava anunciat, el 1r de novembre de 2012, el Jurat de la Comissió de l'Agenda Llatinoamericana de Girona farà públic el seu veredict sobre el **Premi a la Difusió dels Principis del Decreixement**, en la seva quarta edició (de 2011>2012). El veredict podrà veure's a partir d'aquella data a latinoamericana.org i www.cronda.coop. El concurs està dotat amb 500 euros. Es convoca la V edició del concurs (pàg. 16).

FELICITACIONS a tots els premiats, i el nostre **AGRAÏMENT** a tots els que han participat. Els esperem un any més... Els guanyadors dels concursos de cada any es donen a conèixer en l'edició següent de l'Agenda Llatinoamericana, i també, el primer de novembre a la seva seu virtual

<http://latinoamericana.org>

X PREMI COL·LECTIU RONDA

Assessoria jurídica laboral econòmica social
Experiències Sumak Kawsay / El viure bé

VEREDICTE

Al X Premi "Col·lectiu Ronda assessoria jurídica laboral econòmica social", convocat per l'Agenda Llatinoamericana 2012, han presentat les seves experiències en relació amb el Bon Viure / Sumak Kawsay –basades en la convivència en comunitat, la germanor i la complementarietat, l'harmonia amb les persones i amb la natura–, vuit participacions, tres procedents de Cuba, i cinc procedents cada una de Bolívia, Colòmbia, El Salvador, Mèxic i Veneçuela. Tots els treballs presentats formulen les seves experiències o estudis vinculats al Sumak Kawsay, tot i que no pas tots tracten de l'experiència de viure en comunitat, més aviat es tracta d'aproximacions, especialment vinculades al tractament dels indígenes o bé experiències educatives, de capacitació, de gènere, i solidàries que enllacen amb el "Bon Viure".

Normalment afecten especialment col·lectius exclosos per diferents causes, des de malalties, o col·lectius amb risc d'exclusió o directament exclosos, joves, dones, indígenes. Totes les experiències relacionades reuneixen qualitat suficient per ser objecte d'un reconeixement de part de la societat, i també de part de Ronda, tot i que lamentablement no podem atorgar el premi a tots els participants. En qualsevol cas constatem la voluntat de recuperar la Utopia que proposen els Pobles Indígenes –utopia, camí i finalitat– basat en la germanor, en el treball, en el compartir i en el viure harmoniosament amb la natura.

El veredict adoptat atorga el Premi al treball presentat per **Lumaltik Nopteswanej A.C., ECIDEA, Educació Comunitària Indígena de desenvolupament Autònom**, d'Ocosingo, Chiapas, Mèxic, sota el títol d'"Educació comunitària indígena. El desenvolupament autònom". A partir dels valors del *Bon Viure* o *Lekil Kuxlejal* l'experiència esmentada du a terme un programa d'educació comunitària indígena per al desenvolupament autònom, basat en la participació activa de les comunitats i dels educadors/es comunitaris, en el disseny i operacions de programes educatius de nivell bàsic, revaloritzant la cultura indígena, els seus coneixements i pràctiques en els processos de reproducció social i biològica. El programa premiat es fonamenta en la interculturalitat, l'autonomia, l'educació popular, allò comunitari i el bilingüisme, la participació democràtica, la reapropiació i transformació de la cultura "tseltal", el desenvolupament just, equitatiu, real i propi de les comunitats.

Col·lectiu Ronda, Consell Rector.
Barcelona, 22 de maig de 2012.

CONCURS «VERS L'ALTRA ECONOMIA DES DE BAIX»

VII edició

Durant molt de temps hem estat observant el sorgiment d'iniciatives de les comunitats duent a terme petits projectes d'autogestió i desenvolupament, amb la finalitat de millorar la qualitat de vida de les persones. Per sumar el nostre esforç a la construcció d'aquesta "Altra Economia" voldríem convidar tothom a reflexionar sobre la possibilitat que sigui des d'aquestes iniciatives petites, des de les bases, des de les comunitats pobres que sorgeixi aquesta "Altra Economia".

REDES, (<http://redesperanza.org>)
Red de Esperanza y Solidaridad de la diòcesi de Caguas, Puerto Rico,

CONVOCA tots i totes a reflexionar sobre aquest tema i a aportar les seves experiències, plantejant exemples concrets d'iniciatives de petits projectes que han beneficiat les comunitats amb una economia més equitativa, humana i en harmonia amb el medi ambient.

Envieu la vostra reflexió (de fins a 7.000 pulsacions), personal o col·lectiva (amb la vostra comunitat, els vostres alumnes, els vostres veïns, el vostre grup d'amics/gues...), abans del 31 de març de 2013, a: inforedes@redesperanza.org

El premi està dotat amb 500 dòlars i un diploma acreditatiu de participació.

PREMI A LA DIFUSIÓ DELS PRINCIPIS DEL «DECREIXEMENT»

V Edició

La «Comissió de l'Agenda Llatinoamericana», de Girona,

C O N V O C A aquest concurs, amb les següents bases:

Temàtica: El "decreixement", com un aspecte ineludible de l'"altra economia".

Contingut i format: Es premiarà la persona, comunitat, entitat, etc., que, mitjançant treballs escrits, organització de cursos o conferències, treballs de recerca, realització de material audiovisual, creació de material pedagògic dirigit a persones adultes o a escolars, execució d'accions directes, etc., millor difongui els principis del decreixement.

Termini i enviament: Els treballs o memòries dels actes organitzats hauran d'arribar abans del 30 de juny de 2013 a Comissió de l'Agenda Llatinoamericana, C. Mestre Francesc Civil, 3 bx / 17005 Girona / Tel. 972 21 99 16 / correu-e: llatinoamericana@solidaries.org.

Idioma: En qualsevol dels idiomes en què es publica aquesta Agenda: català, castellà, portuguès, anglès o italià.

Premi: 500 Euros. El jurat el podrà declarar desert, però podrà concedir un o més accèssits de 100 euros. La decisió del jurat es farà pública el primer de novembre de 2013 a <http://latinoamericana.org/2013/premios> i a latinoamericana.org

Concurs de «Pàgines Neobíbliques», XVIII edició

L'Agenda Llatinoamericana convoca la XVIII edició del Concurs de "Pàgines Neobíbliques":

1. Temàtica: basant-se en alguna figura, situació o missatge bíblic, tant del Primer com del Segon Testament, els textos intentaran una "relectura" des de l'actual situació llatinoamericana i mundial.
2. Els textos no podran passar de 9.000 pulsacions. En castellà, portuguès o català, en prosa o poesia, tenint en compte que, donant per suposada una qualitat bàsica

en la forma, allò que es premia és el contingut, l'encert i la creativitat en la "relectura" de la pàgina bíblica escollida.

3. Els treballs hauran d'arribar abans del 31 de març del 2013 a: agenda@latinoamericana.org
4. Premi: 400 euros i la seva publicació a l'Agenda del 2014. La decisió del jurat es farà pública l'1 de novembre de 2013 a <http://latinoamericana.org/2014/premios>

Concurs «Gènere i compromís polític», XVIII edició

El Centre d'Educació i Comunicació Popular CANTERA que aquest any 2013 commemora el seu 25è Aniversari (www.canteranicaragua.org), i l'Agenda Llatinoamericana convoquen la XVIII edició del seu concurs "Perspectiva de gènere en el desenvolupament social". Les bases són:

1. Temàtica: "Feminisme i 'Altra Economia Possible'. L'aportació del feminisme a una economia 'altra': més humana, i més amigable amb la natura i la vida". En estil d'assaig.

2. Extensió i idioma: No podrà passar de mil paraules o 6.000 pulsacions. En castellà o portuguès, i en qualsevol altre idioma, sempre que s'adjunti una traducció al castellà.

3. Els treballs hauran d'arribar abans del 15 de març de l'any 2013 a: Cantera, Apt. A-52, Managua, Nicaragua, cantera@ibw.com.ni, tel.: (505) 277 53 29
4. El text guanyador es premiarà amb 500 US\$. El jurat podrà declarar desert el premi, però també podrà concedir un o més accèssits de 100 US\$.

Premi Antonio Montesinos al gest profètic en defensa de la dignitat humana, XVIII edició

La Revista "Alternativas" i la Fundació Verapaz convoquen la XVIII edició del "Premi Antonio Montesinos al gest profètic en defensa de la dignitat humana a Amèrica Llatina". Bases:

1. Amb aquesta distinció es vol significar la comunitat, grup humà o persona que amb la seva defensa dels drets humans actualitzi millor avui el gest profètic d'Antonio Montesinos a l'Espanyola quan es va enfrontar a la violència de la conquesta amb el seu crit "I aquests, que no són éssers humans?".

2. Qualsevol grup, persona o comunitat pot presentar-hi candidats, raonant-ne els motius i acompanyant-los amb firmes si ho creu oportú, abans del 31 de març del 2013 a: Fundació Verapaz / Apt. P-177 / Managua / Nicaragua / tel.: (505) 265 06 95 / rafael_aragonm@yahoo.es

3. El jurat admetrà a concurs tant accions puntuals, com treballs duradors o actituds profètiques mantingudes al llarg del temps.
4. Premi: 500 US\$. Es podrà declarar desert.

Concurs de «Conte Curt Llatinoamericà», XIX edició

L'Agenda Llatinoamericana convoca aquesta dinovena edició del Concurs, amb les següents bases:

1. Hi pot concursar qualsevol persona que sintonitzi amb les Causes de la Pàtria Gran.
2. Extensió i idioma: màxim de 18.000 pulsacions. En castellà o portuguès.
3. Temàtica: el conte ha de tractar d'il·luminar, des del seu propi caràcter literari, l'actual conjuntura espiritual d'Amèrica Llatina: les seves utopies, dificultats, motivacions per a l'esperança, alternatives, la

interpretació d'aquesta hora històrica...

4. Els textos hauran d'arribar abans del 31 de març del 2013 a: agenda@latinoamericana.org
5. El conte guanyador es premiarà amb 400 euros, i es publicarà a l'Agenda Llatinoamericana 2014 (a uns 18 països). La decisió del jurat es farà pública l'1 de novembre del 2013 a <http://latinoamericana.org/2014/premios>
6. El jurat podrà declarar el premi desert, però també podrà concedir accèssits de 100 euros.

EXPERIÈNCIES D'ECONOMIA SOLIDÀRIA

La formació de *Col·lectiu Ronda, assessoria jurídica laboral econòmica i social*, va ser un procés que es va desenvolupar durant la dècada dels anys setanta i va fixar la seva arrencada el 1972. Sens dubte, una de les finalitats que movia els fundadors era un canvi radical en la societat en la qual ens ha tocat viure. Existia una coordinació de despatxos laboralistes i el 1979 ho expressaven de la següent manera: *"Abans de res, volem deixar constància que els nostres despatxos pretenen estar al servei del moviment obrer, en la seva lluita en tots els terrenys per a la consecució del socialisme"*.

Velles paraules per expressar un desig de canvi social no realitzat. Avui infinitat de coses han canviat per no canvia allò fonamental: passar d'una economia capitalista a una economia social i solidària, també anomenada economia democràtica ja que hauria de cercar llibertat sí, però també igualtat i solidaritat o fraternitat.

És cert que el canvi no es pot produir ni en un sol lloc ni en un sol moment o un sol dia. Serà, doncs, un procés que es produirà a molts punts del planeta. O més ben dit, un procés que ja ha començat, que té les seves pròpies arrels i que es manifesta en moltes i variades experiències, amb més o menys èxit, més o menys dificultat. Es va assajant, vivint, estudiant, proposant, aprofundint, experimentant... noves formes de produir, consumir i estalviar o realitzar finances o dit d'una altra manera, es va cercant i teixint una nova economia.

Tot forma part del procés, del camí que volem que ens duguï a una nova realitat.

La present convocatòria s'adreça a tot aquest conglomerat de realitats, experiències, que estan en el camí d'**assajar una ALTRA ECONOMIA**. Una economia que sigui diferent de la que avui regeix les nostres vides i les nostres comunitats.

Intentant recuperar el sentit etimològic de la paraula que ve del grec i significa: *oikos*, casa i *nomos*, norma, o cura. Per tant, seria la ciència que estudia la cura de la casa i, lògicament, dels que hi viuen i hi habitaran en un futur. Per tant s'ha de posar l'ésser humà tant en el pla individual com en el pla comunitari, en el centre de tota norma econòmica.

Per tot això, el *Col·lectiu Ronda, assessoria jurídica laboral econòmica i social*,

CONVOCA: les entitats, grups o col·lectius que des d'una dimensió de canvi o transformació vulguin presentar una experiència, d'acord amb les següents bases:

B A S E S:

Presentació d'un informe clar i concret (màxim 20 pàgines) sobre l'experiència duta a terme i la seva relació amb la transformació de les relacions econòmiques. S'haurà de referir el context social, la composició i la motivació de l'entitat concursant, així com les activitats realitzades i l'avaluació dels resultats obtinguts. S'haurà d'incorporar una breu presentació de l'entitat i una memòria explicativa de les seves activitats.

Idioma: castellà, portuguès o català o qualsevol altre en els quals es publica l'Agenda, acompanyant una traducció a qualsevol dels tres idiomes esmentats en primer lloc.

Enviament i terminis: s'haurà de presentar abans del 31 de març de 2013 a les següents adreces: jpujol@crona.coop i agenda@latinamericana.org. Es pot concertar una altra forma d'enviament per algun material determinat.

Premi: 2.000 euros (dos mil euros). Es podrà declarar desert o/i concedir algun accésit.

CONCURS ECOTEOLÒGIC

«PENSAR TEOLÒGICAMENT,
ACTUAR ECOLÒGICAMENT»

IX Edició

En el marc de la celebració dels seus deu primers anys d'existència, l'equip d'investigació "ECOTEOLOGIA", de la Facultat de Teologia, Pontificia Universitat Xavierana (Bogotà, Colòmbia),

CONVOCA al concurs:

"Pensar teològicament, Actuar ecològicament: un gir a la història de les coses",

Amb les següents **BASES**:

1. Participants: El certamen té un enfocament macroecumènic, per tant hi poden participar, sense cap mena de restricció, totes les persones, comunitats i institucions que sintonitzin amb les Causes de la Pàtria Gran, amb un sentit de responsabilitat davant la cura de la Creació.

2. Temàtica: Atès l'enfocament general de l'Agenda Llatinoamericana Mundial 2013, cada treball prendrà com a base el vídeo "La Història de les coses", d'Annie Leonard, que es troba àmpliament disponible a la xarxa.

Els treballs mostraran les propostes que sorgeixin per donar un gir a la història d'una activitat, procés producte o servei, de tal manera que es faci evident el benefici ambiental i el significat teològic de l'acció. En aquest sentit, se cerca exemplificar l'articulació entre "el pensar teològicament i l'actuar ecològicament", per contribuir a la consolidació d'una altra manera de menar l'economia, des de la perspectiva de la "vida en abundància" oferta per Jesús.

3. Pautes: Per presentar les propostes, els concursants poden fer servir vídeos, fotografies, diapositives, etc., en els quals es descriu la història de l'activitat, procés, producte o servei que es vulgui millorar mitjançant el "pensar teològic i l'actuar ecològic".

En qualsevol dels casos, és necessari redactar un document descriptiu i analític de la proposta. L'extensió màxima d'aquest document és de deu fulls mida carta (o 20.000 pulsacions) en castellà o portuguès (si el treball és en un idioma diferent caldrà incloure una traducció al castellà).

4. Data límit: Els textos hauran d'arribar abans del 31 de març de 2013 a ecoteologia@gmail.com amb còpia a acaceres@javeriana.edu.co o a: Carrera 5, N° 39-00, Pis 2 Edifici Arrupe, «Equip Ecoteologia», Facultat de Teologia, Pontificia Universidad Javeriana, Bogotà D.C., Colòmbia.

5. Incentius: El text guanyador es premiarà amb 400 euros i un paquet de materials ecoteològics. El jurat podrà declarar el premi desert, així com concedir un o diversos accèssits. Així mateix, a través del *blog* www.ecoteologiapuj.blogspot.com es divulgaran els millors treballs, aquells que més contribueixin a impulsar el diàleg teologia – ecologia en el nostre *Oikos*: la Creació.

L'ESQUERDA ENTRE RICS I POBRES

EN MÀXIMS DE FA 30 ANYS

Informe de l'OCDE

La desigualtat existent entre rics i pobres en el si dels països que componen l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) s'ha incrementat fins assolir el seu màxim nivell en 30 anys, segons reflecteix un informe elaborat per la institució.

Així, el document assenyala que els ingressos mitjans del 10% més ric en el conjunt de l'OCDE suposen actualment nou vegades més que els del 10% més pobre. A Europa la proporció és de 9 a 1. A Espanya d'11 a 1. Al Regne Unit, liderant el creixement de la desigualtat a Europa, de 12 a 1 (el 1985 el Regne Unit tenia una desigualtat de 8 a 1).

L'esquerda s'ha ampliat fins i tot a països tradicionalment igualitaris com Alemanya, Dinamarca i Suècia, on es passa de 5 a 1 el 1980 a 6 a 1. En el cas d'Itàlia, Japó, Corea del Sud i el Regne Unit aquesta diferència és de 10 a 1, mentre que a Israel, Turquia i els EUA és de 14 a 1. A Xile i Mèxic la desigualtat supera la ràtio de 25 vegades a 1, i al Brasil la de 50 vegades a 1.

"La desigualtat d'ingressos ha augmentat a un nivell rècord en els darrers 20 anys, tant en les economies d'ingressos baixos com en les d'alts", diu l'autor de l'informe, Michael Forster, en una sessió informativa a Londres.

"Una duplicació de la proporció dels ingressos que guanyen l'1% més alt, un canvi en la demografia del treball i beneficis fiscals menys redistributius han estat raons principals de l'augment de l'esquerda", digué. L'1% que més va guanyar va augmentar la seva proporció en els ingressos del 7,1% de 1970 al 14,3% el 2005.

"El contracte social comença a desfer-se a molts països", va advertir el secretari general de l'OCDE, Àngel Gurría, durant la presentació de l'informe (París, 5 de desembre de 2011), reconeixent que aquest estudi contradiu la teoria que els beneficis del creixement econòmic automàticament s'aboquen en cascada cap als més desfavorits. "Sense una estratègia completa de creixement inclusiu, la desigualtat probablement continuarà augmentant", digué.

L'1% MÉS RIC AUGMENTA LA SEVA RIQUESA

iG São Paulo | 19/10/2011

Els multimilionaris del món han passat a controlar el 38,5% de la riquesa mundial, segons l'*Informe sobre la Riquesa Mundial*, publicat pel banc *Credit Suisse*. La fortuna de les 22,7 milions de persones que tenen més d'un milió de dòlars (menys de l'1% de la població mundial) ha assolit la xifra de 89 bilions de dòlars, 20 bilions més que l'any passat. El 2010, els multimilionaris eren amos del 35,6% de la riquesa mundial.

La fortuna d'aquests multimilionaris ha crescut un 29%, dues vegades més que la riquesa del món com a conjunt, que ara suma 231 bilions de dòlars. Avui són 84.700 les persones que tenen més de 50 milions de dòlars, de les quals 35.400 viuen als EUA. Hi ha 29.000 persones amb més de 100 milions de dòlars, i només 2.700 amb més de 500 milions.

Europa ha sobrepassat l'Amèrica del Nord, i acull ja el 37,2% dels milionaris del món, en comparació amb el 37% del continent americà. Japó concentra 3,1 milions de milionaris (l'11% del total), seguit per la Xina i Austràlia, cadascuna amb un milió. Pel que fa a països, Suïssa, Austràlia i Noruega són les tres nacions més riques del món; a Àsia també s'ha de tenir en compte Singapur.

Els propers anys, la riquesa mundial deuria augmentar el 50%, fins als 345 bilions. Els mercats emergents tindran més milionaris els propers anys. Xina ja compta amb un milió de milionaris. La riquesa a l'Índia i el Brasil es multiplicarà en desmesura.

La llista dels brasilers amb més de mil milions va créixer el 2011. Segons l'informe de la revista nord-americana *Forbes*, 30 brasilers apareixen com a posseïdors de més d'aquesta quantitat; el darrer any només constaven 18 brasilers.

São Paulo alberga més multimilionaris que la ciutat més gran de Califòrnia. Segons *Forbes*, São Paulo concentra 21 magnats als seus carrers, i competeix amb Mumbai, Índia, pel sisè lloc entre les ciutats amb un major nombre de multimilionaris.

Aquests brasilers del cim de la piràmide econòmica tenen un patrimoni estimat de 85 mil milions de dòlars.

Europa Press, 2011/12/05

NO HI HA DINERS PER A LA FAM NI PER ALS POBLES, PERÒ SÍ PER ALS BANCS

NECESSITEM UNA ALTRA ECONOMIA, UN SISTEMA NO AL SERVEI DEL CAPITAL, SINÓ DEL BON VIURE DE LA HUMANITAT

MANFRED MAX-NEEF

Valparaíso, Xile

En el mateix moment en què la FAO, l'organització de l'ONU per a l'agricultura i l'alimentació, informava l'octubre de l'any passat, que la fam està afectant a 1.000 milions de persones i estimava en 30.000 milions de dòlars anuals l'ajuda necessària per salvar totes aquestes vides, l'acció concertada de 6 bancs centrals (EUA, UE, Japó, Canadà, Anglaterra i Suïssa) injectava 180.000 milions als mercats financers per salvar bancs privats. Si amb això no n'hi hagués prou el Senat dels EUA aprova que s'hi afegixin 700.000 milions. Dues setmanes més tard s'aproven 850.000 milions més, i així continua i continua fins arribar a setembre d'enguany, en què l'estimació conservadora del paquet de rescat assoleix els 17 trilions (milions de milions) de dòlars.

Davant d'una situació com aquesta hi ha dues alternatives: ser demagògic o ser realistes. Si sostinc per exemple, invocant la llei de l'oferta i la demanda, que al món hi ha molta més demanda de pa que no pas d'operacions de cirurgia estètica, i molta més demanda d'acabar amb la malària que no pas de vestits d'alta costura, o si suggereixo per exemple un referèndum que preguntí als ciutadans si prefereixen destinar les reserves monetàries per salvar vides o per salvar bancs... si plantejo tot això se m'acusarà sens dubte de ser demagògic.

Si, ben al contrari, accepto que és més urgent, més necessari, més convenient i més profitós per

tothom impedir l'ensorrament d'una asseguradora o d'una institució bancària, que alimentar milions de nens, socórrer les víctimes d'un huracà o curar el dengue, en aquest cas se'm dirà que sóc realista.

Aquest és el món en què estem, un món acostumat a que mai n'hi ha per als que no tenen res, i sempre n'hi ha per als que ho tenen tot.

No hi ha prou recursos per superar la pobresa, però sobren els recursos per satisfer necessitats superficials.

Què passa si dividim aquests 17 trilions de dòlars pels 30.000 milions anuals que la FAO creu necessaris per superar la fam al món? Si feu aquesta senzilla divisió, el resultat que obtindreu serà... 600 anys d'un món sense fam!...

On eren aquests diners? Qui els tenia? Sempre ens havien dit que no n'hi havia prou per resoldre la pobresa del món... I de cop i volta, gairebé de la nit al dia, hi ha diners disponibles... més de mig mil·lenni sense fam i sense pobresa!...

Crec que difícilment pot concebre's una realitat més obscena que aquesta, més repugnant. Fins i tot jo, que he sigut revolucionari, rebel... mai vaig imaginar que es pogués arribar a aquestes magnituds tan descomunals.

Això evidentment és la decepció més profunda que hom pot tenir amb els que dirigeixen el món en què vivim. Em repugna.

PER A UN TRACTAMENT PEDAGÒGIC D'AQUEST TEXT

El text és de Manfred Max-Neef, de la seva classe magistral "El mundo en rumbo de colisión" (cf. Youtube; cf. també Google: "Manfred Max-Neef", amb molts altres materials). El fet capital és que sempre se'ns deia que malgrat que volguéssim, no era possible resoldre el problema de la fam al món. Però quan van fer falta diners per "salvar" els bancs, que suposadament eren d'interès públic tot i ser entitats de lucre privades, s'hi van posar tots els diners que van caldre, i moltíssims més, i es continua fent. El sistema actual reconeix el capital i els bancs com d'interès públic i social, i considera mals lamentables però inevitables la mort dels

pobres, els "ajustaments" draconians a la societat, la fam del tercer món, i la desocupació, la misèria i la mort de les víctimes dels ajustaments i retallades que calguin per "sanejar els comptes macroeconòmics".

Per a la reunió de grup:

Veieu el text complet de Max-Neef, i altres de l'autor (n'hi ha molts a la xarxa, cf. Google).

-Quins són els objectius, els interessos d'aquest sistema econòmic mundial actual?

-És un sistema pensat per al bé de la Humanitat?

-No és la pròpia consciència de la Humanitat el problema més gran? Què podem/hem de fer?

BUIDAMENT DE LA DEMOCRÀCIA I GENOCIDIS ECONÒMICS

CONJUNTURA ECONÒMICO-POLÍTICA

FRANZ HINKELAMMERT

San José, Costa Rica

BUIDAMENT DE LA DEMOCRÀCIA I GENOCIDIS ECONÒMICS

CONJUNTURA ECONÒMICO-POLÍTICA

FRANZ HINKELAMMERT

San José, Costa Rica

El buidament de la democràcia

Hi ha dos elements decisius de l'actual crisi. D'una banda, l'estratègia de globalització va arribar a ser l'obstacle decisiu per aconseguir una resposta davant de les grans amenaces per al nostre món: l'exclusió de parts cada vegada més grans de la població mundial, la dissolució interna de les relacions socials i la cada vegada més visible destrucció de la natura. De l'altra, la total subordinació de la política a l'automatisme del deute s'ha transformat en el motor d'aquest procés destructiu.

Són els països democràtics, és a dir, aquells països que arrogantment es presenten com les democràcies model, els que imposen aquesta política al món sencer. Aquests països tenen fins ara majories internes per a aquesta política, i declaren com a no-democràtics tots els governs que no accepten incondicionalment aquesta política. Si s'hi sotmeten, són democràtics, encara que els seus presidents s'anomenin Pinochet o Mubarak. Almenys serien democràtics en la seva essència, tot i que no en la seva aparença. Aquest criteri és el de les democràcies model, sobretot dels EUA i Europa. Amb aquest criteri democratitzen el món.

Però, per què hi ha majories a favor d'aquesta deficiència mental? Brecht deia: només els vedells més grans i babaus escullen ells mateixos els seus carnissers. Però els continuen elegint. Tot i que de vegades no.

Es tracta d'allò que s'anomena la *sobirania popular*, que pretesament val en les democràcies model: "tot poder emana del poble". No obstant això, aquesta sobirania popular té un punt problemàtic. Avui consisteix que el poble declara sobiranament que el poder econòmic i, per tant, **el Capital és el sobirà**. La cancellera Merkel a Alemanya ho diu: "la democràcia ha de ser conforme al mercat". I es diu en un

llenguatge molt específic. Es diu que el mercat és un *ésser autoregulat* que no ha de ser intervingut per cap voluntat humana, i per tant tampoc per la voluntat expressada en les eleccions per la sobirania popular. La Unió Europea entén això com el contingut central de la seva constitució.

Aquesta és precisament l'afirmació segons la qual el Capital és el sobirà que ha de ser confirmat per la sobirania popular. Segons els nostres apologetes de la sobirania del Capital, la sobirania popular deixa de ser democràtica si no afirma aquesta sobirania del Capital. Per tant, la sobirania popular que no afirma la sobirania del Capital és antidemocràtica, fins i tot totalitària. No obstant això, Pinochet i Mubarak són democràtics pel fet d'imposar la voluntat general (*volonté générale*, de Rousseau), tot i que no siguin elegits. Són conformes al mercat, com diu la Merkel.

Aquest és el buidament de la democràcia, com s'ha esdevingut a les democràcies model. El poble renuncia a la seva sobirania i la lliura al poder econòmic, que es fa present com a Capital. Els mètodes per aconseguir això, són molts. Només en vull esmentar dos, que tenen un caràcter central: la creació de l'opinió pública en el sentit d'una opinió publicada, i l'àmplia determinació de la política per al finançament de les eleccions.

El domini sobre els mitjans de comunicació avui està gairebé totalment a les mans de societats de capital, que en són les propietàries. Aquests mitjans de comunicació es basen en la llibertat de premsa, que és la llibertat dels propietaris dels mitjans de comunicació. Aquests es financen amb subvencions en forma de publicitat comercial, pagada per altres societats de capital. A mesura que els mitjans de comunicació pressuposen grans capitals, es transformen en instàncies de control de l'opinió pública i, per tant, de la llibertat d'opinió. Per a aquests mitjans no hi ha cap altra llibertat d'opinió que la llibertat particular dels seus propietaris i les seves fonts de finançament. La qual queda garantida per la llibertat de premsa.

El dret humà no és la llibertat de premsa, sinó

la llibertat d'opinió de tothom i per tant universal, però en fer de la llibertat de premsa l'únic criteri per als drets de l'opinió en els mitjans de comunicació, la llibertat de premsa s'ha transformat en un instrument summament eficaç per al control de la llibertat d'opinió universal. Aquest és limitat, tot i que només en cert grau, pels mitjans de comunicació públics, en cas que tinguin una autonomia efectiva. Berlusconi, com a propietari de la gran majoria de mitjans de comunicació a Itàlia, podia expressar fins i tot amb trompetes la seva opinió sense gairebé cap contestació. No obstant això, un dels canals de televisió que li va fer l'oposició més dura, era un canal de la televisió pública RAI. No el podia intervenir, perquè tenia una autonomia assegurada pel seu dret. D'altra banda, el president Reagan va assegurar el seu poder en bona manera amb la indiscriminada política de privatització dels mitjans de comunicació, inclòs un conflicte duríssim amb la UNESCO, a la qual va retirar el seu finançament. Amb això va assegurar un domini incontestat sobre el dret humà de la llibertat d'opinió als EUA.

Per als polítics es tracta d'un límit seriós perquè necessiten mitjans de comunicació per fer presents les seves posicions polítiques. Però la condició per accedir-hi és reconèixer el poder econòmic, per tant, el capital, com a sobirà de fet.

Una situació molt semblant es produeix en gairebé tots els **processos d'elecció**. Un participant important, i moltes vegades decisiu, en les eleccions és el poder econòmic, com el veritable sobirà. Sempre hi és, però la seva presència és invisible. Aquest gran altre hi és present fins i tot quan ell mateix ni ho sap. És present a les eleccions dels candidats, als discursos i als mitjans de comunicació.

Amb això la política rep una nova i molt important funció. Per tenir èxit, gairebé sempre ha de representar aquest gran altre davant els electors, als quals aparentment sempre representa. Ha de fer això de manera que, aparentment, els ciutadans pensin que decideixen ells mateixos, per la seva voluntat, que aquest gran altre és el sobirà real. El polític d'èxit és aleshores aquell que té una representació del gran altre que és viscuda pels ciutadans com la seva decisió pròpia.

Els *indignats* d'Espanya es van adonar d'aquest caràcter de la *democràcia buidada* que els domina i els treu qualsevol possibilitat de participació. Per això van

exigir "democràcia real ja!", davant d'un sistema que es presenta com la democràcia veritable.

La **sobirania popular** per això no deixa de ser quelcom real i efectiu. Que els ciutadans prenguin consciència de la sobirania popular és el gran perill per a aquesta democràcia de les democràcies model. La sobirania popular no és el resultat d'una llei que la reconeix, sinó molt al contrari, la llei que la reconeix parteix del fet que un poble que se sap sobirà i que actua corresponentment, és efectivament sobirà, hi hagi llei o no. És aquesta sobirania popular que les nostres democràcies han de transformar en sobirania del mercat i del Capital...; però en això poden fracassar, i això és el que temen quan comencen alçaments populars democràtics.

Aquests **alçaments són avui en curs** i se n'anuncien d'altres. Comencem el 2001 a l'**Argentina**. Paral·lelament a això van aparèixer governs d'esquerra com a Veneçuela, Bolívia i Equador, que rebutgen posar la sobirania del mercat i del Capital en el lloc de la sobirania popular. Per això, en l'opinió pública editada de les democràcies occidentals se'ls considera no-democràtics.

No obstant això, amb una força molt especial, van aparèixer aquests moviments populars l'any 2011 als països àrabs, sobretot del **Nord d'Àfrica**. Això va provocar aleshores el moviment dels indignats a **Espanya**, el mateix any.

A les democràcies occidentals va aparèixer la veu d'alarma. Si es mostrava entusiasme, gairebé sempre no era res més que xerrameca. Però havien d'acceptar la democratització en alguns països àrabs. De seguida es va oferir suport, però aquest suport sempre fa el mateix: fundar democràcies que posin la sobirania del mercat i del Capital en el lloc de la sobirania popular. Volen "democràcies veritables". Això sembla més fàcil quan la rebel·lió dels moviments populars es dirigeix en contra de règims dictatorials, malgrat que aquests règims dictatorials sempre han tingut abans el suport gairebé absolut de les nostres democràcies model. Per això, amics de la llibertat com Mubarak o Gadafi, d'un dia per l'altre, van ser declarats monstres. Abans eren bons, ara resulta que són dolents.

Rere tot això només hi havia la preocupació de crear també en aquests països **democràcies buidades** com ho són avui les democràcies occidentals. Es tracta de democràcies com les que ja s'han creat a l'Iraq i l'Afganistan. I està clar: els moviments democràtics

rebels no volen de cap manera democràcies-model com les creades a l'Iraq i l'Afganistan.

A això van seguir els alçaments democràtics a Espanya i, en conseqüència, a l'interior d'una d'aquestes democràcies-model occidentals. També aquest moviment vol democràcia. Deixen ben clar que s'enfronten a una democràcia, en la qual els polítics fan la política dels poders del mercat i del capital i se'n fan els seus representants, considerant-los com els poders sobirans. A l'Argentina el 2001 aquests rebels cridaven: "que fotin el camp tots!".

El nom que es va donar a aquest moviment a Espanya i que abans ja duïen alguns moviments àrabs significa quelcom. Es diuen **indignats**. Significa que se senten com éssers humans la dignitat dels quals ha estat trepitjada. El mateix sistema dominant es va transformar en un sistema de negació de la dignitat humana.

Aquest moviment eixampla cada vegada el seu contingut, mantenint, no obstant això, la seva identitat. Això va succeir amb les protestes a Xile en contra de la comercialització del sistema d'educació i de salut. El mateix va succeir al mateix temps als EUA amb el moviment *Occupy Wall Street* i s'està ampliant al món sencer. Un dels seus lemes era: *stop trading with our future*. Posa altra vegada l'exigència del reconeixement de la *dignitat* humana en el centre.

Presenten els seus interessos, però des d'un punt de vista: de la dignitat humana. Això també està en el fons dels moviments democràtics àrabs. Éssers humans protesten i es rebel·len perquè són violats en la seva dignitat humana. I volen una altra democràcia perquè la violació de la seva dignitat humana és un producte de la mateixa lògica de la democràcia buidada. Aquestes democràcies occidentals només poden riure en sentir les paraules "dignitat humana". Res d'això existeix, aquest és el nucli d'aquesta nostra democràcia buidada. El lloc de la dignitat humana l'ha ocupat la consideració de l'ésser humà com un capital humà, perquè es creu que això és "realista". No obstant això, ens fa comprendre de quina manera Occident va buidar molt democràticament la dignitat humana i la va fer desaparèixer. Es tracta de la transformació de l'ésser humà en capital humà i la seva total subordinació al càlcul d'utilitat. En veritat, el "capital humà" no té dignitat humana, és nihilisme màxim.

D'això tracta la **rebel·lió en nom de la dignitat**

humana. I no només de la dignitat humana, també de la dignitat de la natura. Els éssers humans no són capital humà i la natura no és capital natural. La dignitat existeix. Les democràcies occidentals ho han oblidat fa molt temps. No obstant això, s'ha de recuperar la dignitat humana: un tractament digne de l'ésser humà, de l'altre ésser humà, d'ell mateix i també de la natura.

Els indignats no parlen en nom d'interessos i de la utilitat per realitzar. Parlen en nom de la seva dignitat humana per sobre de la qual no hi pot haver cap càlcul d'utilitat. Segurament, menjar dona utilitat. Però no poder menjar no és pas una baixa d'utilitat, sinó una violació de la dignitat humana. Això no pot canviar cap càlcul de la utilitat. Malgrat tot, la nostra societat és tan deshumanitzada, que aquest horitzó de dignitat humana gairebé ha desaparegut, amb el resultat que gairebé tots s'interpreten o es deixen interpretar com a capital humà. Què hem de fer amb la persona humana: això ens ho indica el mercat. I el mercat diu el que diuen els banquers. Per això, si el mercat ho indica com a útil, en qualsevol moment pot començar el genocidi. El mercat es transforma aleshores en les "armes financeres de destrucció massiva" (Stiglitz), que avui fan la seva feina a Grècia i a Espanya.

El poder econòmic deixa morir, el poder polític executa. Ambdós maten, tot i que amb mitjans diferents. Per això el poder polític ha de justificar el fet de matar, mentre que el poder econòmic ha de justificar per què deixa morir i per què no intervé en el genocidi dictat pel mercat. Sigui la justificació que sigui, ambdós són assassins. Cap d'aquestes justificacions no és res més que la simple ideologia d'obsessionats.

L'assassinat a través del deixar morir

La denúncia de l'assassinat ordenat pel poder econòmic té història. A la Bíblia jueva és expressament denunciada: "Prendre al proïsme els mitjans de subsistència és matar-lo, i privar del sou un treballador és assassinar-lo" (Eclesiàstic 34,22). Bartolomé de las Casas es decideix a ser un dels defensors dels indígenes d'Amèrica, basant-se en aquest text, a través del qual es converteix. S'està produint un genocidi contra els indígenes, i el clergue ho denuncia. Al final del mateix segle XVI Shakespeare assumeix aquesta mena de denúncia i la posa en boca de Shylock, el personatge d'*El mercader de Venècia*:

“Em treuen la vida si em treuen els mitjans pels quals visc”.

Aquesta problemàtica apareix altre cop els segles XVIII i XIX. Es comença a parlar sobre el *Laissez faire, laissez passer*. Malthus insisteix especialment en *laissez mourir* en comptes de *laissez faire*.

Per Adam Smith (*La riquesa de les nacions*, 1776) aquest *deixar morir* és ara la llei del mercat, cosa que no és per a Malthus. Segons Smith, els mercats sempre deixen morir aquells que a l'interior de les lleis del mercat no tenen possibilitats de viure i així ha de ser. És part de la *llei del mercat*. L'equilibri de la *mà invisible* es realitza deixant morir aquells que cauen en la misèria. Si tornem a la cita de l'Eclesiàstic, això significa que l'equilibri s'aconsegueix per l'*assassinat dels que sobren*.

Està clar que per a Malthus i Smith la tesi de l'Eclesiàstic, que es tracta d'un assassinat, no és acceptable. Malgrat tot, Marx hi insisteix, i cita en el Volum I del Capital la tesi de l'Eclesiàstic. També sosté que les afirmacions citades de Malthus i Smith desemboquen en l'assassinat. És interessant el fet que Smith presenta aquest *deixa morir* com a conseqüència d'una llei del mercat. Per tant hi ha un legislador que condemna a la mort: el mercat.

En aquesta forma, és a dir, com a llei, tot això continua vigent avui i ho vivim precisament ara amb la condemna del poble grec a la misèria a la qual han seguit altres condemnes i en seguiran moltes més. El poder econòmic condemna a la mort per mitjà del mercat, i executa. És la llei, *la llei del mercat*, qui ordena aquestes condemnes. Dóna el permís per matar i els portadors del poder econòmic executen.

Aquesta llei del mercat té dues dimensions. Una és la de l'**ètica del mercat**, de la qual en parla Max Weber. Hayek la sintetitza: garantia de la propietat privada i compliment dels contractes. El compliment dels contractes implica el pagament dels deutes. Aquesta ètica del mercat és ètica de compliment cec: no hi ha raons per sotmetre's a les seves normes, que són totes normes formals, a un criteri de judici i d'avaluació. Com diu Milton Friedman, valen per *fe en el mercat*. Val un rigorisme ètic absolut.

Al costat d'aquesta ètica del mercat es tracta de lleis del mercat del tipus **deixa morir els éssers humans que sobren**, és a dir, els que no tenen cabuda en el mercat. De lleis del mercat d'aquesta mena se n'inventen constantment. Avui l'estratègia

de globalització es considera llei del mercat que s'ha de complir cegament. Això val especialment per a la submissió de totes les relacions socials sota les relacions del mercat i la privatització en el que sigui possible de totes les institucions de la societat.

Ambdues dimensions de les lleis del mercat estan íntimament relacionades. Una no existeix sense l'altra. Tenen en comú la seva destructivitat envers la convivència humana, sigui amb els altres éssers humans, sigui amb la naturalesa sencera. Aleshores es declara aquesta destrucció resultant de destrucció creativa, de la qual en parlava Schumpeter, usant l'expressió destrucció creativa de Bakunin sense citar-lo òbviament. No es pot negar que existeix aquesta destrucció, però se la fa tolerable per ser pretesament creativa. No pesa sobre la consciència moral, i encara més quan més cegament tota destructivitat és declarada creativa. **Qui no pot pagar amb diners, ha de pagar amb sang.** Aquest és el principi del Fons Monetari i dels bancs.

El cas més greu d'aquests **genocidis econòmics** de les darreres dècades va succeir a Rússia. Diu un autor, basant-se en una anàlisi d'això a la revista anglesa *The Lancet*: “Observant que la població ‘va perdre aproximadament cinc anys d'esperança de vida entre 1991 i 1994’ els autors sostenen que aital degradació de les condicions de vida és conseqüència directa de les estratègies implementades per passar del comunisme al capitalisme. Les que havien suggerit, juntament amb altres, els *money doctors* francesos”.

S'havien produït milions de morts. Però tot amb molt bona consciència. Tan bona consciència, que els mitjans de comunicació gairebé no esmenten aquest gran genocidi.

Els genocidis que s'anuncien amb el pla per Grècia possiblement arribin a resultats semblants. De ben segur que tampoc es publicaran.

Però la llei soluciona tots els problemes d'una possible mala consciència d'aquells que cometen el crim. **Estan complint una llei i per tant no cometen cap crim.** Això ha succeït a Grècia. El Fons Monetari, el banc central europeu, el consell europeu i els governs de Merkel i Sarkozy han estat declarats innocents del crim que efectivament cometen en nom d'una llei que la mateixa societat burgesa ha promogut. Es tracta del cor de pedra que s'ha de conrear en els nostres executius perquè siguin capaços de fer el que fan.

INDIGNACIÓ I ALTERMUNDIALISME: DUES DÈCADES DE RESISTÈNCIES GLOBALES

SERGIO FERRARI

Argentina - Suïssa

Quan el jove desocupat tunisià Mohamed Bouazizi es va immolar públicament el 17 de desembre del 2010, no imaginava que la seva ràbia individual explotaria en indignació gairebé universal. Reconvertit en verdulaire, i fart de l'assetjament policial que li impedia treballar lliurement amb el seu carretó, la denúncia de Bouazizi va fer esclatar en pocs dies mobilitzacions massives al seu país. Molt ràpidament, la seva indignació i la de la seva terra desbordaven les fronteres regionals i continentals.

La protesta tunisiana, que va treure finalment del poder Ben Alí, es va estendre a Egipte i altres països de la regió, promovent canvis significatius en temps històricament molt curts. D'aquesta manera, l'anomenada "primavera àrab" començava a somoure les bases de monarquies dures o democràcies desgastades mitjançant canvis interns irrelevants.

Separada només per la Mar Mediterrània, la revolta de l'Àfrica nordsahariana no va trigar a apropar ribes per transformar-se en indignació europea. El 15 de maig de 2011 va detonar a Madrid un procés de mobilitzacions ciutadanes massives que es van estendre per tot Espanya i es van reproduir a centenars de ciutats a més de quaranta països d'arreu del món. Com a resultat d'una marxa multitudinària autoconvocada a través d'internet per la coalició "Democràcia Real Ja", els manifestants ibèrics van decidir ocupar la madrilenya Plaça del Sol, convertint-la durant setmanes en el seu campament urbà.

L'ocupació, mètode de lluita recurrent emprat per molts moviments socials arreu del món per defensar les seves reivindicacions més sentides, com la reforma agrària dels *sense terra* o la vivenda popular dels *sense sostre* brasilers, es desplaçava així al mateix cor de la Unió Europea. S'estava inaugurant una massiva modalitat de protesta ciutadana. Centenars de places i parcs es van cobrir de plàstics negres i les carpes improvisades dels acampats del Sud.

L'exclusió social, cada vegada més intensa i dramàtica; la desocupació creixent, especialment entre els joves; les polítiques fèrries de retallades a l'Estat Social, i el desgast crònic de les democràcies tradicionals, apareixien com a causes comunes de la mobilització massiva al Vell Món.

Dins d'un marc global caracteritzat per l'aprofundiment d'una crisi preocupant durant els darrers cinc anys, l'explosió de la "bombolla immobiliària" el 2010 i 2011 va provocar l'empitjorament dramàtic de la situació de desenes de milers de famílies endeutades a diversos països

del continent.

A Espanya, per exemple, milers de famílies molt aviat van perdre les seves vivendes en un procés que replicava com una calcomania una realitat traumàtica que ja estava causant estralls als EUA. Aquesta crisi hipotecària es produïa paral·lelament a un brutal augment de la desocupació, que en el primer semestre del 2012 assolia a Espanya nivells imprevisibles de gairebé el 25% de la població productivament activa, i gairebé el doble entre el jovent.

Crisis similars, diagnòstics semblants, reivindicacions comunes... A mitjan setembre del mateix 2011, un grup de manifestants també autoconvocat va ocupar el Zuccotti Park a Wall Street, el centre financer nord-americà, tot un símbol del sistema hegemònic a nivell mundial.

El moviment dels "Ocupa Wall Street" es va estendre d'immediat a la Plaça de la Llibertat a la ciutat de Washington, a escassos metres de la Casa Blanca, i a més de mil ciutats i pobles d'arreu dels EUA, sens dubte una de les mobilitzacions ciutadanes més importants de la història contemporània d'aquest país.

El moviment *Ocupa* nord-americà s'estén com un "espai obert i horitzontal" contra el capitalisme neoliberal, al qual defineix en un dels seus primers comunicats com "un pop gegant, que com un vampir, s'adhereix amb els seus tentacles al rostre de la humanitat, xuclant despietadament amb les seves ventoses qualsevol cosa que faci olor de diner". La seva consigna central –"som el 99%, ells només l'1%"– emfatitza la seva confrontació amb el poder financer i la corrupció política i ubica en el mateix centre del debat nacional la desigualtat econòmica i la creixent polarització social.

La democràcia directa, basada en decisions preses col·lectivament; la distribució orgànica de rols, amb diferents comitès i grups de treball clarament estructurats a l'interior del moviment (premsa, logística, formació, entre d'altres); un lideratge horitzontal i repartit, sense noms propis, i l'acció directa, no violenta, constitueixen els pilars conceptuals dels *Ocupa*.

En poques setmanes el moviment va aconseguir trencar el bloqueig mediàtic i polític que intentava sufocar-lo i aïllar-lo; va acaparar els reflectors, es de les forces policials també, i va aconseguir situar-se en el centre de l'agenda política nacional. El mateix Partit Demòcrata es va haver de reposicionar davant *Ocupa Wall Street* i les seves reivindicacions més sentides. El

moviment *Ocupa* va experimentar ràpidament la seva pròpia planetarització, amb jornades com les del 15 d'octubre del 2011, amb mobilitzacions a 951 ciutats de 82 països, a tots els continents.

De Chiapas a l'igllú resistent a Davos

Finals de gener del 2012, en ple hivern glacial europeu. A només uns centenars de metres del centre de convencions de la ciutat suïssa de Davos, protegit militarment com una fortalesa, se celebrava el Fòrum Econòmic Mundial. Un centenar d'activistes del moviment *Ocupa* va instal·lar al cor de Davos un igllú de resistència construït amb neu alpina i ornat només amb uns quants cartells i unes banderes roges i negres. Aquest igllú va ser l'expressió simbòlica d'aquest nou procés de resistència ciutadana davant un dels esdeveniments del poder econòmic internacional. Es tracta d'una resistència que sembla no conèixer fronteres i que aposta segons els seus principis a globalitzar la solidaritat i la denúncia del model neoliberal, que avui confronta una de les seves crisis més profundes.

Gairebé 18 anys abans d'aquest igllú *ocupa*, l'1 de gener de 1994 el moviment zapatista havia aparegut "del no-res" per ocupar San Cristóbal de las Casas i cinc capçaleres més de l'oblidat estat del sud, Chiapas. Els zapatistes denunciaven el tractat de Lliure Comerç (TLC) que aquell dia s'acordava entre els EUA, Canadà i Mèxic. Amb aquesta demostració, els zapatistes estaven qüestionant radicalment una mena de mecanisme jurídic internacional que les potències del nord havien començat a imposar al sud en nom de la seva estratègia capitalista global. Alçaven una veu profètica per globalitzar l'esperança.

Gairebé dues dècades més tard, trets conceptuals i metodològics vitals del zapatisme (reivindicació de la participació *dels de sota*, democràcia directa, crítica al poder institucionalitzat) es reactualitzen, en la pràctica dels *indignats* i *ocupes* del segle XXI. I els seus colors.

Indignació i un altre món possible

A la primera dècada del segle actual neix i s'enforteix el pensament altermundialista a la llum dels Fòrums Socials Mundials que van arrencar a Porto Alegre el 2011. Aquestes trobades sense fronteres van llançar el repte d'un canvi de paradigma, de sistema. Mitjançant la mobilització autoconvocada, horitzontal, sense protagonismes personals, han enfortit les xarxes mundials de comunitats solidàries per construir "Un Altre Món Possible"

Aquest *Altre Món Possible*, per als altermundialistes, és i serà el resultat d'una concepció renovada de la participació política; l'aposta per una nova forma de

democràcia inclusiva per a tothom i amb tothom; la crida a la participació ciutadana activa; la crítica frontal al capitalisme i les seves devastadores conseqüències socials i ambientals; el protagonisme col·lectiu, especialment el dels més relegats; la pèrdua de la por i la intensificació de la participació popular; la visió àmplia i innovadora, sense esquemes rígids ni exclusions; la reivindicació de la memòria històrica davant l'oblit...

Són conceptes i pràctiques que coincideixen amb moltes de les consignes-reivindicacions del zapatisme i de l'altermundialisme així com de les mobilitzacions ciutadanes de 2010-2011 en els països àrabs amb les protagonitzades pels indignats o el moviment *ocupa*.

"La nostra ira contra la injustícia continua intacta. Convoquem una veritable insurrecció pacífica contra els mitjans de comunicació que no proposin com a horitzó per al nostre jovent altra cosa que el consum massiu, el menyspreu envers els dèbils i envers la cultura, l'amnèsia generalitzada i la competició excessiva de tots contra tots", emfatitza Stéphane Hessel en el seu "Indigneu-vos!", llibre de referència del moviment.

Aquesta proclama convoca a la mobilització de la societat solidària per construir un nou rumb que va contra el poder dels banquers i els grans empresaris així com de la corrupció dels polítics d'una democràcia exloent.

"Nosaltres els desocupats, els mal remunerats, els subcontractats, els precaris, els joves... volem un canvi i un futur digne. Estem farts de reformes antisocials, que ens deixin a l'atur, que els bancs que han provocat la crisi ens pugin les hipoteques o es quedin amb les nostres vivendes, que ens imposin lleis que limiten la nostra llibertat en benefici dels poderosos. Acusem els poders polítics i econòmics de la nostra precària situació i exigim un canvi de rumb", protesten els indignats en una de les seves declaracions de premsa a l'inici del moviment.

Són gairebé dues dècades (1994-2012) de lluites ciutadanes renovades, nous actors i formes innovadores d'entendre i de fer política. Les diverses experiències enriqueixen la recerca planetària d'opcions sistèmiques en allò econòmic, allò social i allò ecològic.

Queda pendent concretar aquestes alternatives: omplir de contingut l'"Altre Món Possible"; amassar aquí i ara "un món on càpiguen molts móns"; transformar la indignació (estat d'ànim) en acció transformadora. El 2013 serà un altre moment important d'aquest caminar col·lectiu. I la propera edició del Fòrum Social Mundial que es realitzarà el primer semestre a Tunis aposta, particularment, per integrar molt més fèrriament indignació i altermundialisme.

QUI SÓN ELS MERCATS?

DIEGO ESCRIBANO
Madrid, Espanya

Fa dècades que el Consens de Washington ostenta una posició dominant amb la seva pretensió de model únic, universal. Els governs de Reagan i Thatcher van marcar el camí a seguir, receptes imitades per tot el món. Privatitzacions, desmantellament dels serveis públics, menys impostos per als més poderosos, decadència de les classes mitjanes. “Dècada perduda” a Amèrica Llatina. Absolutisme de mercat de dubtosos resultats. Segons la informació que coneixíem el 2011, la desigualtat en els països de l’OCDE assolia la seva cota més alta de les darreres dècades. Una elit s’ha beneficiat d’un sistema que l’afavoreix, que li permet esplaïar-se amb la seva avarícia. En temps de globalització, l’elit és global, uns pocs de cada lloc se’n beneficien. Rússia, Xina i Brasil aporten cada vegada més multimilionaris a les llistes anuals.

Grups de persones, elits, treballen per rendir culte al seu Déu, el diner. El lucre màxim. Els mercats són ciutadans amb capacitat d’influir, de coaccionar. Amb noms i cognoms. Amb interessos personals. Fan servir diferents mecanismes per al seu propi benefici, enfrontat al benestar de la immensa majoria.

Les agències de qualificació poden realitzar prediccions equivocades i tergiversades, però aconsegueixen exercir una pressió efectiva. La pressió dels mercats, és a dir, d’una petita minoria capaç d’imposar canvis de govern i posar el deute per sobre dels ciutadans.

Qui posaria per davant el pagament immediat d’un deute enfront de les necessitats bàsiques dels seus fills? En el nostre món, els desitjos d’un grapat de prestamistes compten més que els de milions de ciutadans.

Bancs amb beneficis de centenars de milions expulsen de casa seva persones en situacions precàries, sense oferir-los negociar, sense cercar una solució. Exigint, a més, el pagament d’un deute que condiona el desnonat de per vida.

La crisi econòmica dels darrers anys, que tant de patiment ha provocat és fruit de l’avarícia. Alguns, penitents, demanaven control als governants per

controlar els seus impulsos nocius. El seu egoisme incorregible.

Centenars de milions d’éssers humans romanen sotmesos en la pobresa. Mentre, cada any, la indústria armamentística continua essent un gran negoci per a alguns. Només als EUA, el pressupost anual supera el bilió de dòlars. Necessiten fer sentir por, i que la roda de la guerra no s’aturi, per continuar enriquint-se.

Bona part del diner que s’obté a canvi de vendes a clients incòmodes acaba en paradisos fiscals, una altra eina d’una estructura criminal. La sagnia de diner cap a aquests llocs, procedent d’activitats il·lícites, suposa, segons dades del Banc Mundial, al voltant d’un bilió i mig de dòlars a l’any. Recursos robats al benestar col·lectiu. El frau fiscal és més gran entre els que més tenen.

La terra s’ha convertit en objecte d’especulació. Terra amb distribucions de propietat que no canvien a Amèrica Llatina. El 80% de la terra del Paraguai està en mans del 3% dels propietaris. Al Brasil, menys del 2% dels propietaris acaparen gairebé la meitat de les terres.

Els aliments també han estat producte d’especulació: la fam de molts millora el balanç econòmic d’uns pocs. Els especuladors fan diners del no res, creant artificis. Els mercats són “una gran partida de pòquer mundial, de la qual participen les oligarquies mundials i de les quals la resta, el 99,9% de la població mundial, en som mers espectadors impotents, mers peons del sistema”.

Les oligarquies mundials basen el seu poder en la desigualtat. La dictadura dels mercats només és factible en societats desiguals. La desigualtat implica que alguns poden imposar els seus interessos. D’altra banda, les societats més igualitàries tendeixen a controlar aquests excessos.

L’1% controla al voltant del 40% de la riquesa mundial. El 10% de les llars més riques del planeta concentren el 85% de la riquesa mundial. El 50% més pobre disposa de l’1%.

Als EUA, epicentre de l’actual crisi econòmica,

l'1% aporta dos terços del pressupost total en campanyes electorals. Els seus interessos estan ben protegits. El 0,01% dels donants sumen 1/4 de tot el diner que engrassa el seu sistema democràtic.

Aquesta minoria, responsable de camuflar els seus indignants desitjos en curosos vernissos retòrics, està guanyant una batalla. Els darrers anys les mesures adoptades pels governs han contribuït a enriquir l'1%. Retallades i austeritat en època de recessió. Desocupació i pobresa com a conseqüències inevitables.

Warren Buffet, conegut milionari, va afirmar que la seva classe ha guanyat la guerra de classes que hi ha hagut els darrers vint anys.

No obstant, els canvis són inevitables. Tenia raó Roubini en escriure que la desigualtat genera inestabilitat i en constatar el fracàs de l'anomenat model neoliberal. Cap model econòmic tindrà legitimitat si no enfronta el repte de la desigualtat, perseguint la igualtat d'oportunitats, eliminant la ignomínia que suposa que milions de persones no tinguin cobertes les seves necessitats bàsiques.

El 2008, davant la demostració de la immensa capacitat d'influència dels més beneficiats per l'estat actual de les coses, traduïda en la proposta d'emprar fons públics per corregir barrabassades financeres, Stiglitz va afirmar que havia arribat, "la fi de la ideologia que els mercats lliures i desregulats funcionen sempre".

Posteriorment, finalitzava un text que va suscitar un gran debat, amb les següents paraules: "Els mercats només funcionen com cal quan ho fan dins d'un marc adequat de regulacions públiques; i aquest marc només es pot construir en una democràcia que reflecteixi els interessos de tots, no els interessos de l'1%. El millor govern que el diner pot comprar ja no és suficient".

LA DESIGUALTAT AL MÓN

-L'1% de la població controla aproximadament el 40% de la riquesa mundial.

-El 10% de les llars més riques del planeta concentren el 85% de la riquesa mundial.

-Mil milions de persones viuen amb el 4% de la riquesa mundial.

-L'1% de la població dels Estats Units aporta dos terços del pressupost total en campanyes electorals. El 0,01% dels donants aporten una quarta part del total.

-El 2008, l'ajuda al desenvolupament dels països donants no va arribar a ser una desena part de la despesa militar mundial.

-Segons Nacions Unides, amb 300.000 milions de dòlars es podria eradicar la pobresa extrema. La xifra suposa una tercera part de la despesa militar anual.

-El 0,1% de la població mundial acumula actius financers per valor de 4,27 bilions de dòlars. D'aquest 0,1%; el 73% són dones. El 53% són de Japó, els EUA i Alemanya.

-El 2012, Carlos Slim continua essent la persona més rica del món. La seva fortuna s'estima en 69.000 milions de dòlars.

-El 2012 el nombre de persones amb patrimonis superiors a 1.000 milions de dòlars va assolir la xifra rècord de 1.226. La mitjana de la seva fortuna és de 3.700 milions de dòlars. La suma total de les seves fortunes és de 4,6 bilions de dòlars.

-Els ingressos de les 500 persones més riques del planeta són superiors als ingressos dels 416 milions de persones més pobres.

-En un món que produeix aliments per cobrir de sobres les necessitats de tota la seva població, arreu del món hi ha 1.000 milions de persones que se'n van a dormir amb gana cada nit.

-3.500 milions de persones, al voltant de la meitat de la població mundial, viuen amb menys de 2 dòlars al dia.

-La desigualtat és molt més marcada arreu del món que en qualsevol país concret. Una injustícia tan tremenda probablement provocaria un cataclisme social i polític si es produís en qualsevol país individual.

-Segons un càlcul fet per Oxfam, basat en les dades de distribució dels ingressos del Banc Mundial, si es pogués reduir la desigualtat global a fins i tot la d'Haití (que és un dels països amb més desigualtat del món), el nombre de persones que viuria amb menys d'1 dòlar al dia es reduiria a la meitat: uns 490 milions. Encara més, si s'assolís una distribució dels ingressos d'un país mitjà (en termes de desigualtat), com ara Costa Rica, la pobresa d'1 dòlar al dia baixaria a 190 milions (una cinquena part del total actual).

LA BASE DE L'ECONOMIA SÓN LES PERSONES, NO EL DINER

ARCADI OLIVERES BOADELLA
Barcelona, Catalunya

Quan un llunyà 1963 vaig trepitjar per primera vegada la Facultat de Ciències Econòmiques de la Universitat de Barcelona, vaig rebre l'única definició que em va quedar gravada al llarg de la carrera: "L'economia és aquella ciència que estudia l'aprofitament dels recursos escassos que ens subministra la natura, per transformar-los i obtenir-ne béns i serveis que siguin útils per cobrir les necessitats humanes (segons alguns, il·limitades)".

Mai hem estat tan a prop i alhora tan lluny d'aconseguir aquest objectiu. En efecte, per primera vegada en la història de la humanitat la producció d'aliments supera les necessitats de la població mundial, podria haver-hi un accés universal a l'aigua potable, als medicaments, a la vivenda i a l'educació. Disposem d'amplíssims mitjans d'informació, de sistemes d'alerta imminent en cas de catàstrofes naturals, de rapidesa en el transport i de progrés tècnic de les més diverses menes.

Això no obstant, mai com ara tanta gent ha mort diàriament de fam, les diferències entre rics i pobres, tant en l'àmbit mundial com dins dels estats, han sigut tan grans, i tampoc la destrossa de la natura i l'esgotament dels recursos havia assolit les dimensions actuals.

Per què hem arribat fins aquí?

La resposta la podem trobar en algunes raons, totes elles relacionades amb l'afany de lucre, amb el domini de les finances, amb l'exuberant voluntat d'acaparament i que podria resumir-se en una notable manca d'ètica en la vida econòmica. Alguns mecanismes perversos dominen les relacions de producció, de distribució i de consum i sembla que tant les escoles de pensament econòmic vigents com els mitjans de comunicació avalen sense cap escrúpol aquesta mena de comportaments.

Canviar l'actual funcionament de l'economia hauria d'implicar, sens cap mena de dubte, la desaparició del capitalisme neoliberal i el sorgiment d'un sistema socioeconòmic que complís amb els requisits de la definició inicial. És ben cert que no tenim pas

en reserva aquest nou sistema però sí alguns dels seus elements. El primer d'ells hauria de ser capaç d'eliminar la fam, el més vergonyós dels lacres socials. Assolir la sobirania alimentària és possible mitjançant un bon repartiment de terres, l'opció de produccions per al consum i no per a l'exportació, l'aprofitament no abusi de la pesca, l'eliminació dels transgènics i la prioritització d'algunes inversions imprescindibles (formació professional agrària, regadius, maquinària, granges, etc.).

En aquest nou enfocament de l'economia, el control de les companyies transnacionals resulta igualment necessari, tant pel que es refereix a les seves formes de contractació i de subcontractació com als seus comportaments comercials, tecnològics, fiscals i ambientals.

L'àmbit financer requereix una transformació radical en la qual desapareguin les actuacions i els mercats especulatius, que es doti d'una forta banca pública, que eximeixi de privilegis els bancs i que sigui capaç de promoure, amén de monedes locals, una banca ètica en la qual no existeixen interessos usurers, en la qual les inversions es dirigeixin a la utilitat dels ciutadans i en la qual el diner s'entengui com a intermediari –no lucratiu– que merament catalitzi les operacions econòmiques. Per descomptat, també una estructura de funcionament en la qual les pensions siguin sempre i exclusivament públiques, i en la qual els agents de les finances responguin davant la llei com qualsevol ciutadà. Tampoc es pot oblidar en aquest apartat la necessitat d'un sistema tributari progressiu, la desaparició dels paradisos fiscals i l'aplicació d'un sistema de renda bàsic universal.

En les relacions econòmiques internacionals haurien de fixar-se igualment determinats objectius d'equitat com l'establiment de modalitats de comerç just, les transferències de tecnologia sense cap mena de cost, juntament a l'estricta limitació dels drets de patent, la ràpida abolició del deute extern dels països del sud, l'increment més que notable de la cooperació al desenvolupament i la radical desaparició

de les despeses militars. I en aquest capítol hauria de convenir-se igualment la retirada de qualsevol impediment a les migracions: el planeta és de tothom i res ni ningú hauria de tenir capacitat per establir fronteres ni controls als fluxos de població: es tracta d'un principi ètic fonamental.

Des de l'òptica social, els elevats nivells de desocupació que s'estan produint en un gran nombre de països, exigeixen replantejar-se amb rapidesa la reducció de la jornada laboral (amb disminució d'hores, amb augment de dies de vacances o amb anticipació de la jubilació) i la potenciació de feines a mitja jornada o a mitja dedicació. No es pot pretendre mantenir jornades de vuit hores quan afortunadament el progrés tècnic les fa innecessàries. Però les estructures empresarials també s'han de canviar per anar-se dirigint cap a formes d'estructura cooperativa en les quals la poc recomanable separació entre el capital i el treball vagi desapareixent. Aquest hauria de ser un dels elements bàsics en la gestació d'un nou i imprescindible sistema econòmic.

Nou sistema econòmic que hauria d'assumir en qualsevol cas el repte de donar un veritable sentit a les ara més que dèbils democràcies. D'una banda, l'establiment de formes de governabilitat que donin més poder a les institucions més properes als ciutadans, és a dir, aplicant el principi de subsidiarietat, i de l'altra l'eliminació del poder polític de les estructures sense cap representació popular, com les empreses transnacionals, els grans establiments financers, els mitjans de comunicació més potents i els grups de pressió que defensen estrictament interessos corporatius (G-8, Fòrum Econòmic de Davos, Club Bilderberg, etc.).

Naturalment totes aquestes propostes haurien d'enquadrar-se en la preocupació sobre el futur del planeta. Un planeta en el qual mil milions de persones, abocades al consum irracional, obliguen els altres sis mil milions a mantenir-se en infranquejables estadis de pobresa i, el que potser encara sigui pitjor, condemnen les futures generacions a conflictes per a recursos i a una innecessària disputa per una supervivència que podria quedar garantida si els benestants de la Terra optéssim d'una vegada per totes pel decreixement i amb això avancéssim cap a una economia al servei de les persones.

ERADICAR LA FAM A L'AMÈRICA LLATINA

EL 2025

Reportatge de Yara Aquino
Agència Brasil

Llatinoamèrica pot eradicar la fam el 2025, afirma el nou director general de la FAO. És una meta viable per als països de l'Amèrica Llatina, segons l'avaluació del director general de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i Alimentació (FAO), el brasiler José Graziano.

"La meta per al mil·lenni proposada per l'ONU és que, d'aquí al 2015, s'ha de reduir a la meitat el nombre de persones que passen gana. Serà una tasca molt difícil arribar a aquesta xifra per a bona part dels països, sobretot els més pobres. L'Amèrica Llatina es proposa tenir eradicada la fam l'any 2025, cosa que trobo perfectament viable", va dir.

Com a representant regional de la FAO a l'Amèrica Llatina, José Graziano ha aconseguit que els països de Llatinoamèrica fossin els primers a assumir el compromís d'eradicar la fam l'any 2025.

Graziano ha observat que alguns governants, sobretot els de països on no hi ha un sistema democràtic, no estan interessats a acabar amb la fam. Canviar la realitat en aquests països és un dels objectius de la seva gestió al capdavant de la FAO, que comença el gener del 2012. "Hi ha països que s'acomoden en aquesta exclusió social per tal de mantenir el domini d'una minoria. És per això que dic que acabar amb la fam no interessa a tothom, ja que aquesta pot fer canviar els governs. Crec que arribar a un sistema democràtic també és una condició *sine qua non* per acabar amb la fam", va dir.

L'elecció de José Graziano com a director general de la FAO va tenir lloc el mes de juny. Amb el suport del govern brasiler, Graziano va ser elegit amb 92 dels 180 vots, i ocuparà el càrrec durant el període que va de gener del 2012 fins al juliol del 2015.

Ell atribueix el nomenament d'un brasiler per al càrrec al canvi d'imatge que el Brasil ha adquirit a l'exterior. "Em fa l'efecte que aquesta ha sigut la raó de més pes per a la victòria: l'expectativa que el Brasil representa avui al món de trobar un nou camí de desenvolupament. El Brasil és vist com un país que pot fer de pont als països que estan en vies de desenvolupament amb una proposta diferent dels que ja estan desenvolupats".

VERS UNA ECONOMIA IMPULSADA PER L'EROS

MANUEL OSSA
Santiago, Xile

Dues ideologies fracassades

El segle XX va veure com s'ensorrava el mur de Berlín, símbol urbà d'una ideologia mal anomenada marxista. Dic mal anomenada, perquè segons el meu parer va malentendre i sobretot va aplicar malament la crítica i la utopia de Marx. El segle XXI està veient com s'ensorren, potser de manera més immaterial, els símbols d'una altra ideologia, el capitalisme.

Quin és l'origen d'aquestes dues ideologies en crisi i què tenen en comú?

Ambdues ideologies o sistemes van néixer en una època en què el pensament humà acabava de descobrir la seva pròpia capacitat de penetrar en els secrets de la natura i, alhora, de desenvolupar una tècnica capaç de calcular-ho tot i de transformar la natura per satisfer les necessitats humanes.

Però en ambdós sistemes es va passar després de la satisfacció de necessitats a la urgència de satisfer els desitjos, els quals van anar creixent acceleradament: les necessitats i desitjos d'una classe explotada, excloent els explotadors, segons els uns; els desitjos de tots, segons els altres, deixant que el lliure mercat realitzés la distribució "proporcional" dels béns segons criteris fixats contractualment.

Ambdós sistemes o ideologies concordaven en la concepció segons la qual no hi ha límit per al poder en els àmbits tecnològic, econòmic i polític. La conseqüència és que el poder s'ha de fer servir per satisfer el *desig*, la *codícia* o l'*ambició* igualment il·limitats de l'ésser humà. Qui no ho fa, perd.

L'ús del poder en mans dels que el tenen ha anat convertint el desig en un apetit literalment insaciable –al llindar de l'*avidesa* i la *codícia*-. És el dinamisme imparabile de la tècnica, impulsada per l'igualment irrefrenable afany de lucre o la "maximització del guany". Muntat en la publicitat dels mitjans, el *desig* s'apodera de les multituds. Així en la cultura contemporània la persuasió que el *creixement*

ha de ser sense límits ha esdevingut una veritat incontrovertible. I el que és pitjor, en una pràctica ferotge i fins i tot moltes vegades sanguinària.

Tant el capitalisme des dels seus alborns, com el fracassat marxisme liderat el segle passat per la Unió Soviètica, han privilegiat només un dels "afectes" humans (com anota Vicente Serrano, en el seu recent llibre sobre Spinoza): el desig de poder, descurant-ne d'altres que també fan a la felicitat humana, com els de la "*concordia*", generats per la justícia, l'*equitat*, i l'*honestedat*", com escriu Baruch de Spinoza en la seva Ètica: l'amor, la convivialitat, i en general els que pertanyen a la poètica de la vida que és el mateix moll de l'ós.

A la recerca de reorientar-nos –canvi de mirada o revolució de paradigma

És possible i pensable reorientar-nos i reorientar la cultura vers els "afectats" acabats de mencionar? No fa encara quatre segles que Baruch de Spinoza (1632-1677) els posava a la base de la societat democràtica amb la qual ell somiava.

Què pensava Spinoza del *poder* de l'intel·lecte, de la tècnica i de les armes que començaven a desplegar-se a la seva època?

Al poder Spinoza l'anomenà en llatí *conatus* i *potentia*, termes que signifiquen respectivament *esforç* o *afany*, i també *capacitat* o *poder de ser*. I ambdós, *-esforç* i *capacitat de ser-* estan en relació amb el *desig* de felicitat a què tots aspirem com a societat i com a individus.

Però no hi ha felicitat de tothom si ningú consent en limitar el seu propi desig, per compartir amb altres els afectes i per cercar en comú la vida bona. La felicitat possible és participació en una totalitat de la qual l'ésser humà n'és part, una totalitat que, per a Spinoza, era "Déu o la natura", un Déu que va realitzant la seva infinitud mitjançant el *poder* que li atorga a cada persona o ésser individual, per tal que

cadascú es realitzi d'acord amb les seves pròpies lleis naturals. Entre aquestes hi ha també les que la raó i el consens raonat entre els humans van experimentant com a bones per una convivència satisfactòria.

Spinoza partia d'un supòsit de totalitat, perquè en comptes de separar la naturalesa *material*, allà fora, de l'*espiritual* aquí dintre, i de la *divina* d'un legislador llunyà o transcendent, vinculava tots aquests àmbits de l'existència en el si d'una totalitat que era el mateix Déu en tot: "A la natura no hi ha sinó una substància, això és Déu".

Quan els "afectes" relacionats amb el desig es converteixen en *avidesa* o *cobdícia* o en un altre afecte que amenaci potencialment els altres membres de la societat humana o la natura mateixa, la raó fa veure la necessitat de contenir tals afectes dintre dels límits que permeten conviure. És una raó orientada pel criteri darrer de l'amor el que, en la visió d'Spinoza, mitjançant un contracte implícit, delega en l'autoritat d'una assemblea la funció de posar i salvaguardar els límits dins dels quals cadascú podrà mantenir la seva existència i expandir els seus desitjos.

Aquestes lleis consensuades, igual que les naturals, estan inscrites en la naturalesa de les coses o de la raó, i imposen limitacions des de dins i no pas des de fora de l'existència comuna compartida, dins del gran ésser infinit que som tots com a conjunt. Aquest tot que és Déu es realitza, doncs, com a infinit en la finitud mateixa dels seus atributs parcials, compartits entre la natura i l'ésser humà.

Aquesta visió d'una totalitat infinita dins de la qual s'accepten els límits naturals d'un *poder* participat al servei del *desig* d'existir, viure i ser feliç en comunitat, podria ser capaç, potser, d'inspirar un altre model de societat, un model diferent d'aquell en el qual els éssers humans continuem essent "llops", com ho descrivia Hobbes, els uns contra els altres, en una destructiva reciprocitat.

Aquest és un pensament que té molta afinat amb el pensament d'alguns dels nostres pobles Amerindis, com els de l'altiplà quítxua i aimara i reneix sota diverses formes de *panteisme* –visions feministes d'un univers que està tot en Déu o és habitat i dinamitzat des del seu propi interior per un Déu que li pertany

ahora que l'engloba com a matriu i mare.

La transcendència de Déu assegura millor la intangibilitat de tot aquell que el representa autoritàriament. Ben al contrari, si Déu fos immanent, és a dir, si tots, i no només els jerarques, participéssim a parts iguals en el poder de l'ésser simbolitzat en la divinitat, es donaria entrada, de manera gairebé perillosament anàrquica o agermanablement popular, no ho sabem, a un sistema democràtic participatiu, com el que proposa també Spinoza en el seu *Tractat teològic-polític*.

Orientar la vida sobre la base i amb l'energia de l'eros

El pressentiment d'Spinoza sobre l'Ésser com a única substància té conseqüències pràctiques per a un talant com el de la fe. En la fe no es tracta d'assentir a doctrines teòriques sobre Déu, sinó de la veritat pràctica resumida en l'obediència al mandat intern de l'amor –la gran energia de l'eros–. És aquesta una forma de definir la fe que no s'avé amb l'ortodòxia de les esglésies la superxeria de les quals Spinoza va saber criticar tan afinada com acerbament.

Però aquesta definició d'una fe laica i autònoma, perquè sense jerarquies, permet que els éssers humans, en acceptar que l'ús del propi poder està limitat pel desig de l'altre, poden reconèixer en l'amor als altres i a la natura la pertinença comuna a un Tot Infinit, amb el qual el mateix poder de ser es dilata cap a un *poder en comú*, en la línia de reflexions de Hannah Arendt.

Així el *desig* o *eros*, en cercar comunicació i comunió, sense convertir-se en avidesa il·limitada, deixaria d'emprar contra altres el *poder* destructiu del seu terrible aliat, el *thanatos* (o instint de mort), i esdevindria *comunicació* i *participació* d'uns amb altres per igual en els diversos nivells en què es constitueixen grups o assemblees.

I aquestes assemblees són les que haurien d'orientar les economies.

Amb l'impuls de l'eros, no pas amb el de la cobdícia.

CONSIDERACIONS SOBRE LA PROPIETAT

AVANÇAR VERS L'ALTRA ECONOMIA

JOSEP MANEL BUSQUETA

Bellpuig d'Urgell, Catalunya.

El qüestionament de la propietat privada és un dels elements centrals que s'han de plantejar si es pretén presentar propostes que superin l'economia capitalista i el seu model de societat.

La propietat en el capitalisme: base de l'explotació

Arreu del món totes les persones neixem amb necessitats i per poder-les cobrir necessitem poder disposar de determinats satisfactors d'elles. Així, per exemple, el menjar és un satisfactor de la necessitat d'alimentació com una manta ho seria de la d'abric. El cert és que en la societat capitalista, malgrat que existeixin els béns suficients per tal que totes les persones poguéssim cobrir amb escreix les nostres necessitats fonamentals, això no és pas així. En el capitalisme cal posseir diners per poder accedir als satisfactors de les necessitats.

En aquest punt és on la propietat es converteix en determinant. La majoria de la població no disposa ni dels recursos ni dels mitjans de producció per produir els béns i serveis satisfactors de necessitats; li cal adquirir-los al mercat a canvi de diners. Així doncs, per poder accedir a aquest diner "imprescindible" a les nostres societats, la majoria de la població ha de treballar assalariatament, això és, ha de vendre en el mercat de treball les seves habilitats i capacitats productives, la seva força de treball, a aquella part de la població que posseeix els mitjans productius. Si es té la sort que algun propietari dels mitjans de producció, o sigui, algun empresari, consideri que les habilitats que una persona posseeix són adequades per produir allò que ell desitja, aleshores aquesta persona podrà cobrar un sou amb el qual podrà anar al mercat a comprar allò que necessita per subsistir.

En aquest punt hem de constatar, de manera fonamental, que quan el propietari dels mitjans de producció paga al treballador un sou, no ho fa per la totalitat d'allò que el treballador produeix, sinó que només li paga una part del que ell ha creat amb el seu esforç. És mercès a la propietat privada com el propietari aconsegueix apoderar-se d'una part del treball aliè sense que això constitueixi legalment un robatori. D'aquesta manera és com la propietat

privada es converteix en la principal font de poder social en el capitalisme i en l'argument fonamental que n'assegura la seva reproducció futura.

Tota la creativitat humana es troba subordinada als dissenys dels propietaris, que condueixen segons els seus interessos el destí de la humanitat. Així per tant veiem com en el capitalisme, degut al poder que emergeix de la propietat privada, resulta impossible desenvolupar tots aquells projectes que, més enllà del benefici privat, podrien ajudar a millorar el conjunt de les condicions de vida de les persones.

Les institucions, com per exemple l'Estat, que en un principi podríem considerar com les garants d'una certa neutralitat social i per tant defensores dels drets de tothom per igual, a la pràctica es converteixen en fidels defensores dels interessos dels propietaris, primer, garantint-los la defensa de la seva propietat, i segon, legislant en cada moment segons els interessos de la part propietària de la població. És només gràcies al conflicte social i la capacitat organitzativa de la població com, en alguns casos, s'aconsegueixen lleis que permeten limitar el poder dels propietaris.

Actualment veiem com existeix una forta ofensiva per part dels grans poders privats per aconseguir ampliar al màxim la quota de la riquesa social susceptible de ser privada. Assistim a la lluita ferotge per part del capital per apoderar-se de tots els àmbits de la vida que poguessin generar beneficis. Així els recursos naturals, els drets socials i el conjunt del patrimoni productiu col·lectiu es troben en el punt de mira dels interessos privats.

A més resulta important destacar que en la mesura que els drets socials i el conjunt del patrimoni col·lectiu es converteixen en propietat privada, deixen de poder ser gaudits pel conjunt de la societat. Sota el règim de la propietat privada, el propietari no té per què fer-se responsable ni preocupar-se pel destí dels que no disposen de la propietat.

Abandonar la propietat privada per construir una societat de totes

En el moment de presentar les diferents propostes respecte a com seria possible organitzar la propietat

en una societat alternativa, resulta oportú reflexionar sobre quines són les condicions des de les que pretenem iniciar el procés de transformació. En aquest sentit, hem de saber amb quina capacitat política comptem, quin és el nostre poder econòmic per poder implementar diferents programes de transformació, a més de conèixer quin és el nivell de consciència de la societat o del col·lectiu en el que es desenvoluparà el procés de canvi. Segons aquestes variables, podem optar per diferents plantejaments de transformació.

S'ha d'assenyalar també que, en el moment de plantejar el debat al voltant del model de propietat, allò que es discuteix és quina forma de propietat han d'adoptar tant els mitjans de producció com els elements fonamentals (infraestructures, sector financer, equipaments, etc.) per al funcionament social. Resulta clar que aquells elements que formen part de l'ús personal no serien sotmesos a cap mena de propietat col·lectiva. Per entendre'ns, ningú hauria de qüestionar la propietat privada del nostre raspall de dents, o de la nostra roba.

En el plantejament que suposa anar més enllà de la propietat privada apareixen diferents modalitats de propietat col·lectiva que podem contemplar. Així doncs, la propietat estatal, municipal, comunitària, cooperativa o fins i tot comunal en són diferents menes que poden ser adients per a una societat diferent. Sens dubte, més enllà de l'anàlisi tècnica que pogués pretendre presentar cadascuna de les modalitats de propietat alternativa com adient a diferents entorns socials, haurà de ser la participació ciutadana i per tant, els processos de democratització de la societat i de l'economia, els que decideixin quina és la forma més adient de propietat.

Tot i algunes excepcions on les societats compten amb el poder polític del seus respectius estats, la majoria de la població desenvolupa la seva activitat en entorns capitalistes, sense poder disposar del poder polític necessari per transformar les seves societats. En aquests casos, ha de ser possible poder presentar propostes pràctiques que ens permetin avançar vers aquesta societat diferent. És aquí on les cooperatives i les propostes de propietat comunal es converteixen en veritables laboratoris que ens han de permetre mostrar que una altra forma de propietat és possible. És gràcies a aquests exemples pràctics com es pot demostrar que, per produir, no

cal que existeixin patrons, propietaris dels mitjans de producció, i que l'extorsió que suposa el treball assalariat pugui superar-se pel suport mutu del treball cooperatiu.

És important assenyalar com els projectes cooperatius, així com altres formes de propietat col·lectiva que puguin desenvolupar-se en el capitalisme, no haurien de ser una finalitat en elles mateixes. Tots aquests projectes, més enllà de mostrar la seva eficàcia en un entorn capitalista, s'haurien de convertir en instruments adequats que permetessin començar a abandonar el capitalisme i, alhora, ajudar en la lluita social i política que suposa superar el capitalisme com a sistema hegemònic en la societat.

A grans trets, la propietat col·lectiva dels mitjans productius, d'acord amb les seves diferents modalitats, s'hauria de convertir en un dels pilars essencials del nou model de societat. Alhora, s'hauria d'avançar també en la direcció d'un procés de producció i distribució que, sense explotació, garantis el dret a viure dignament a tothom. En una societat on la gestió del poder fos el més horitzontal possible basada en un sistema de valors que tindria el bé comú i el respecte de la natura com a pedres angulars.

No existeixen projectes o propostes petites. Qualsevol avenç en una forma diferent de concebre les relacions humanes, que contingui una forma diferent d'organitzar la propietat, es converteix en un gran exemple per a la resta de la comunitat i de la societat. Són aquestes experiències, l'amor, l'alegria i l'esperit solidari i generós dels seus participants allò que ens permet començar a experimentar com podria ser un futur diferent, més just i més alegre, per a la humanitat i el planeta.

Semrar els nostres pobles, barris, ciutats d'experiències concretes que apostin per formes diferents de propietat serà com la gota d'aigua que, amb temps i tenacitat, aconseguirà fondre el granit del capitalisme. En totes aquestes experiències de propietat col·lectiva s'hi entreveu la societat com un destí comú, en la que el ple desenvolupament de l'individu dependrà del ple desenvolupament de tothom.

INDIGNATS PER LA DIGNITAT

MARÍA LÓPEZ VIGIL
Managua, Nicaragua

Els indignats que han omplert places arreu d'Europa, també a Israel, que ocupen Wall Street i la City de Londres, que continuaran apareixent en aquest moment de la història, estan indignats fonamentalment per les conseqüències perverses del cada dia més poderós engranatge de l'economia globalitzada que ja està arrasant despietadament les conquestes socials dels països del nord, eixamplant l'esquerda que separa els que acumulen escandalosament i els que veuen com es redueix allò que creien segur, el seu "estat de benestar". Reclamen una "democràcia real", que per ser real ha de ser també democràcia econòmica.

Les seves consignes, les imatges dels seus rostres joves furiosos exigint drets, o que mereixen, posant el dit i el crit a les nafres d'aquest sistema han dut oxigen a l'aldea global. Quant el jovent del nord semblava adormit, adotzenat, acomodat, va despertar i es va indignar. Els més optimistes anuncien una "revolució". Jo trobo a faltar en les seves consignes i en les seves reclamacions una mirada al sud del planeta, a la relació que existeix entre l'enriquiment desmesurat dels seus bancs i les seves corporacions amb l'empobriment de tants països, que va començar molt abans que les places del nord s'omplissin de tan justificada indignació.

Escric i reflexiono des de Nicaragua, indignada per moltes de les faltes de dignitat que trobo en aquest país, un dels més empobrits del continent. I ho faig rantant en la meva memòria.

Hi ha paraules que marquen moments de la història. Recordo en els anys vuitanta la força que tenia la paraula *organitzat* a El Salvador. Significava molt, significava tant. Qui estava organitzat era conscient de tot allò que estava guerro en el país. Se sentia compromès a adreçar-ho. I a més de protestar, els organitzats estaven disposats a jugar-se la vida en aquesta tasca, tal com li vaig sentir dir a una camperola anciana, que sintetitzava així la història de la seva pàtria patufeta i la d'altres organitzats com ella:

"Primer moríem. De fam. Després vam reclamar. I ens mataven. Ara, donem la vida per un poble, que ja és molt diferent".

Hi ha un altre ancià, aquest francès, lluitador contra el nazisme, que ha marcat aquest moment de la història amb aquesta paraula: indignat. Stéphane Hessel li demana al jovent del món que "prengui el relleu" i que lluiti, que s'indigni. Milions van llegir el seu missatge i milions es van indignar mobilitzats per les seves paraules.

Anys abans, Paulo Freire, el Mestre, pioner i visionari, ja ancià, va escriure abans de morir un dels seus darrers textos, *Pedagogia de la Indignació*, publicat pòstumament. "Jo no moriria en pau –va dir– sense proclamar que sóc un pedagog indignat".

Tres ancians, en tres distants punts del planeta, tenen quelcom a dir als joves indignats d'avui.

Què significa estar indignat? Significa recerca, reclam, proclama de dignitat. Significa, sobretot, no només estar, sinó ser indignat, mantenir-se indignat.

Ens indignem quan ens arrenquen dignitat negant-nos oportunitats de feina o quan no ens paguen un sou "digne". Quan els polítics que escollim no ens representen. Però si ens indignem només pel que abans teníem i ja no tenim o ens van treure o perquè allò a què aspiràvem ja no podrà ser, ens podem quedar, tal vegada, a la meitat del camí.

Ens hem d'indignar per la nostra dignitat disminuïda o desconeguda. I per la dels altres mai reconeguda.

Indignats per la carència de vida digna (d'aigua potable, de menjar suficient, de terra pròpia per sembrar, de vida sense violència...) que avui pateix la majoria de la humanitat, que mai en la seva història va conèixer l'"estat de benestar". També hem d'indignar-nos quan el digne curs d'un riu es contamina amb cianur per treure ràpidament or de les entranyes de la terra.

Recordant el que ens va ensenyar la teologia de l'alliberament: indignats contra els poquets que tenen

molt i que per això no poden viure com a germans i indignats a favor dels moltíssims que no tenen res i que per això no poden viure com a humans. Indignats per la dignitat de tots. De totes.

S'ha d'escollir per què ens indignem. Hessel proposa a cada jove que cerqui al seu voltant per tal "que tingui el seu propi motiu d'indignació".

En aquest temps d'indignació és temps d'enllistar allò que ens indigna. Podem escollir per on començar. De dins cap a fora? (en la meua personalitat, a casa meua, a la meua feina, al meu país, al món...) De dalt a baix? (en el govern de les corporacions, en el govern del meu país, en el meu municipi, a la meua comarca...) Per temàtiques? (a la política, a l'economia, als mitjans de comunicació, a l'escola, a l'església...).

I després d'escollir, i després d'expressar la indignació, s'han de treure les conseqüències. "Quan quelcom ens indigna, com a mi em va indignar el nazisme -diu Hessel-, ens tornem compromesos". Crec que aquí hi ha "el hoyo del meollo", com diem a Nicaragua quan volem anar a l'arrel de qualsevol afer.

La prova que la nostra indignació no respon ni a una catarsi col·lectiva ni a una moda passatgera ni al desig d'estar a la plaça on hi és tothom perquè "on va la gent, hi va en Vicent", és el compromís que sorgeix de la indignació. Sabent, com hem cantat tantes vegades, que "no n'hi ha prou amb resar", sabent, com hem de saber avui, que "no n'hi ha prou amb cridar".

Freire, que també va anomenar "justa ira" a la seva indignació, deia: "Jo sóc un indignat, però no pas un desesperat". I ho deia per casar la seva indignació amb el compromís. Es referia ja aleshores a aquesta indignació fatalistament desesperada, que té un punt de comoditat i avui també abunda.

La indignació dels que cansats de lluitar, convençuts que ja van fer tot el que van poder, embromats pel pes de la complexitat del món actual, pensen que ara a qui li toca traduir la indignació en acció és als més joves o als més valents o als més rebels, mentre ells, els ja cansats de lluitar, potser ancians, en fan prou amb crear agudes consignes i amb omplir places.

Indignar-se és cosa seriosa. Potser és una de les actituds humanes més serioses. Com la indiferència - diu Hessel- és "la pitjor de les actituds humanes".

La indignació dona llum a la resistència. La indiferència porta, des de l'ombra, la complicitat amb la

injustícia. Ens hem d'indignar, hem de resistir, hem de romandre, com deia Freire lluitant per "un món en el qual hom pugui ser més gent que cosa, un món en el qual estimar sigui més fàcil".

Però, com havia entès molt bé la velleta salvadorenca a qui vaig conèixer un matí d'agost de ja fa trenta anys, això no és pas senzill. Ella, organitzada, indignada, sabia que s'ha d'estar disposat al perill, al risc, fins i tot a donar la vida.

CONSIGNES DELS «INDIGNATATS» ESPANYOLS

- No és una crisi! És una estafa!
- En diuen democràcia i no ho és!
- Que no, que no, que no ens representen!
- Si no ens deixeu somiar, no us deixarem dormir
- Mans enlaire, això és un rescat!
- No hi ha pa per tants xoriços
- Les nostres vides valen més que els vostres beneficis
- Si lluitem podem perdre, si no, estem perduts
- No som antisistema, el sistema és antinosaltres
- Si no tenim por, no tenen poder
- Error del Sistema! Reinicia!
- Retallada per als mercats, Sobirania per al poble
- Els nostres somnis no caben a les vostres urnes
- No ens n'anem, ens mudem a la teua consciència
- Els polítics i banquers des de dalt se'ns pixen (els mitjans diuen que plou)
- El teu Botín, la meua crisi
- Ens heu tret massa, ara ho volem tot
- Banquers lladres, culpables de la crisi
- Amb indignar-se no n'hi ha prou
- Joventut sense futur, sense casa, sense feina, sense pensió, sense por
- Pensar no és il·legal... encara
- .....
- .....

DIALOG ENTRE EL BON CONVIURE I ELS MODELS DE «DESENVOLUPAMENT»

XAVIER ALBÓ
Cochabamba, Bolívia

Els models de l'anomenat «desenvolupament» són diversos i sovint reflecteixen successius intents d'anarnos apropiant, dins de programes ben elaborats i mesurables en el temps vers un determinat model de societat. Se'ls sol avaluar sobre la marxa d'una manera neutra o acrítica, mesurant si s'han acostat o separat gaire de les metes assenyalades dins dels terminis estipulats.

Però només alguns es llancen a criticar les bases filosòfiques i ètiques del mateix model. I aleshores pot ser que apareguin nous paradigmes i models, o com a mínim noves utopies en les quals podran inspirar-se aquests nous models, com la del «Bon Viure».

El Bon Viure

Va sorgir des de sota, els anys 90, del *Suma Qamaña* aimara i del *Sumak Kawsay* quítxua. Té molt de crítica filosòfica i ètica sobretot del model dominant de desenvolupament econòmic i només en menor grau d'altres models, atès que qualsevol «desenvolupament» fa tuf d'un intent de viure «millor» (alguns, a costa dels altres) en comptes de viure tots «bé».

És una nova «construcció sociocultural» encara en construcció «valgui la paradoxa». Té bones intuïcions i crítiques i en va rebent de noves dels que n'escriuen o en discuteixen des de diverses perspectives. Va començar als pobles andins però de seguida es va propagar com foc a d'altres parts, amb el mateix nom o amb altres de més locals. Troba semblances en altres iniciatives com la dels budistes de Butan a l'Himàlaia. Sorgeixen convergències i diversificacions dins d'un procés permanent. Entre nosaltres, encara no se l'ha fet gaire operatiu a través de metes i indicadors.

Els elements clau que ja s'estan concertant m'inclinen a glossar-lo com el conviure bé entre tots, cosa que inclou: a) el benestar propi de cadascun de nosaltres, b) entre els humans, i c) amb tot allò que és vida. Això inclou també la Mare Terra, una expressió més vital, però i coparticipant que la d'una freda i inerme «Natur», que ressona massa com a mers «recursos naturals» a disposició dels humans.

Tornant a l'arrel aimara d'on va néixer tot aquest procés, algunes germanes i germans aimaras em diuen que fóra més precís anomenar-lo *Suma Qamarasiña*, en què el sufix *-ra-* afegeix l'amplitud de participant i *-si-*, un sentit de reciprocitat en el donar i el rebre per al

benestar de tots. Quins complements suggeriran els quítxues, els amazònics, els maies, els kuna caribenys i tants altres pobles originaris en les seves respectives llengües, plenes de nous matisos? Creix una interessant interculturalitat i «glocalització» des de baix i des del que és local.

Prenent una mica de distància, podem rescatar certes convergències entre aquesta construcció encara no cristal·litzada i alguns dels paradigmes igualment canviants del desenvolupament. Aprofundim una mica més en aquesta direcció.

L'antimodel

El model o paradigma dominant és el d'un desenvolupament «modernitzador» i «progressista», que està a les antípodes del *Bon Convivre*. La seva base real és el permanent creixement econòmic dels pocs que dominen els altres, peti qui peti, emprant per a això tecnologies molt costoses, excloents i depredadores, adorant els ídols del mercat lucratiu i la propietat privada. I veiem amb dolor i ràbia com es menysprea els pobres de sempre, als quals només arriben les engrunes, cada vegada més allunyats dels que es lucren a la cúspide. Pel camí també despullen i deixen malalta, si no moribunda, la Mare Terra.

Una de les seves moltes fal·làcies, que va infectar totes les estadístiques de desenvolupament, va ser fer-nos creure que la mesura clau per considerar un país més o menys desenvolupat era el seu producte interior brut (PIB), és a dir la suma acumulada de tot el diner produït pel país; i encara pitjor, la seva mitjana o «ingrés per càpita», resultant de dividir el PIB pel total d'habitants, sense considerar les abismals diferències entre uns i altres.

Per tot això, més que model, hem d'anomenar aquest paradigma encara dominant, l'antimodel. Aquí no hi insistiré més.

Però hi ha altres iniciatives alternatives a ser considerades perquè inclouen algunes convergències, si més no parcials, amb el *Bon Convivre*.

El paradigma humanista

Prové d'una llarga tradició, dins de diverses tradicions religioses, el cristianisme inclòs. Més recentment ha tornat a prendre forma com una alternativa a l'antimodel. Com ja deien molts humanistes des d'abans,

l'objectiu global del desenvolupament no és *tenir* cada vegada més, sinó *ser* més; no pas acumular més riquesa, sinó més humanitat.

Va tornar així al primer pla el convenciment que la dimensió econòmica no s'ha d'aïllar de les dimensions socials, culturals, històriques i polítiques que atorguen al desenvolupament un caràcter integral i interdisciplinari per recuperar com a objectiu fonamental de tot desenvolupament el sentit de «ben-estar» de tota la població, quelcom que ja sona més proper a *Bon Conviure*.

Els anys 80, Amartya Sen, economista hindú bengalí va catalitzar aquestes i altres inquietuds en el que actualment s'anomena «desenvolupament a escala humana», en el qual es recupera també més fàcilment la dimensió ètica de la política. La vivència de la pobresa en el seu propi país, l'Índia, va incidir sens dubte en el vigor i coherència del seu plantejament, que li va merèixer el Premi Nobel el 1998.

Va ser ell qui va aconseguir desbancar el PIB i substituir-lo per l'IDH (Índex de Desenvolupament Humà) per mesurar el desenvolupament d'un país. Per mesurar-lo inclou indicadors com el benestar humà en salut, educació i l'accés i gaudi de drets humans. De manera complementària, Amartya Sen va desenvolupar altres índexs sobre les potencialitats i capacitats de la gent, tot i que sense emfatitzar gaire la dimensió social solidària.

Però quedar-se només en allò humà i situar-ho en el centre, continuava tenint una limitació. Per sort, apareixia alhora un altre model complementari de l'anterior.

El paradigma de la sostenibilitat

Per una banda pretenia superar els efectes ecològics adversos de l'antimodel modernitzador «progressista». Per l'altra, ens ha fet sentir més humils als humans, com a depenents d'un ambient més ampli, aquella «Casa Gran» on vivim tots.

Aquest paradigma s'ha enfocat des de dues perspectives: la primera emfatitza que els humans tampoc podem subsistir si no tenim cura de la nostra casa gran, el nostre hàbitat. Des de les ciències socials cerca com preveure les necessitats de les noves generacions, com assegurar la sostenibilitat futura de la nostra raça humana.

Aquest era el missatge central de la cèlebre Comissió Brundtlandt de 1987. Ja cercava l'equilibri en els intercanvis entre les societats i els seus ambients naturals, amb el que feia encara més integral i interdisciplinari l'apropament al desenvolupament. Però tot això es continuava percebent des de la necessitat de la supervivència dels humans. No deixava de ser una perspectiva

antropocèntrica: si ens despistem, la humanitat desapareixerà.

En canvi l'altra perspectiva, sorgida de les ciències naturals, se centra sobretot en la supervivència dels sistemes biofísics i ecològics: la Terra se'n mor. Això encara és més global i radical que la desaparició de la raça humana. Encara més, hi descobrim, cada vegada amb més claredat, que la mateixa humanitat és com el virus que accelera la desaparició de la terra, per exemple, per la seva deforestació sense control i la seva greu incidència com a factor de l'escalfament planetari, cabalment a través d'allò que he anomenat l'antimodel de desenvolupament.

Ambdues perspectives en realitat són complementàries i ambdues ressalten, cadascuna des del seu vessant, la necessitat de tenir un enfocament global, i que les nostres necessitats de convivència no són només entre nosaltres, els humans, sinó també de nosaltres i els altres amb la resta de la natura.

S'acosten així, altre cop, a allò que, de bon començament, ha emfatitzat la visió del *Bon Conviure*, per ser quelcom molt reiterat per pràcticament tots els pobles indígenes del continent i del món.

El retrobament amb el *Bon Conviure*

El somni del *Bon Conviure* i aquests paradigmes alternatius comparteixen, si més no parcialment, el seu rebuig de l'antimodel dominant. Aquests paradigmes alternatius baixen a més detalls operatius. Però el *Bon Conviure* revesteix tot el conjunt d'una espècie d'espiritualitat i utopia.

Ve expressada per la seva insistència en viure «bé» en comptes de «millor», cosa que implica solidaritat entre tothom, pràctiques de reciprocitat i el desig d'aconseguir restaurar els equilibris. En quítxua de *perdonar* se'n diu *pampachay*, aplanar, quelcom que també predicava Joan Baptista.

Implica també viure amb el necessari però amb sobrietat, sense afanys d'acumular ni d'atresorar. En aimara al *ric* se l'anomena *qamiri*, el que tenint sap compartir, i el seu oposat, el *pobre*, és -en aimara i quítxua- el *wajcha*, literalment, l'orfe (encara que ja sigui vell), per no tenir amb qui compartir.

Tot això s'embolcalla amb una aurèola de sacralitat còsmica. Som part d'una Natura, tan viva com nosaltres, maternal. Allò que en el fervor modernista es menyspreava, com ara l'animisme irracional dels pobles primitius, amb aquests nous enfocaments torna, d'alguna manera, a ser molt més respectat.

LA CRÍTICA GLOBAL A L'ECONOMIA MUNDIAL ACTUAL

JUNG MO SUNG
São Paulo, Brasil

Hi ha una novetat en la forma de dominació que l'actual sistema capitalista global està imposant sobre el món. A diferència dels imperis del passat, que conquerien noves regions i països a través de la força bruta, d'invasions militars, avui dia la conquesta es dona fonamentalment per l'atracció i la fascinació. Comprendre aquestes novetats és bàsic en la nostra lluita per un altre tipus de globalització.

El sistema capitalista global com a sistema imperial

Hi ha autors que creuen que el món viu avui sota el domini de l'imperi nord-americà. D'altres afirmen que la fase dels imperis ja ha passat, i que vivim una època post-imperial i post-moderna. N'hi ha d'altres que afirmen que encara no hem superat la fase dels imperis, però que la manera com l'imperi s'organitza i funciona ha canviat. Com aquests últims, jo també crec que el sistema capitalista global actua com un sistema imperial.

Ras i curt: l'imperi no ha de ser entès aquí com una forma política institucional, sinó com una manera de conformar l'exercici de poder que fa coincidir –més enllà de les diferències, de les organitzacions institucionals o de les fronteres nacionals i ètniques– els interessos de les elits. Aquesta coincidència significa la fi dels controls i dels balanços d'exercici de poder que es donen quan els subsistemes del poder econòmic, polític, militar i cultural es contraposen i es limiten els uns als altres per culpa d'interessos i visions diferents. A tall d'exemple: l'estat posant límits i regulant el sistema de mercat. Dit d'una altra manera: l'imperi és la constitució d'una "harmonia" d'interessos entre les elits.

Una altra característica és el fet que l'imperi té una pretensió explícita de totalitat, d'arribar a tots els racons del món, i al voltant d'aquest projecte uneix les elits de tots els sectors de tots els països (o de gairebé tots), sense importar-li gens ni mica si aquests són països rics, emergents o pobres. I la seva expansió és presentada i vista per la gran majoria de la població mundial com l'expansió del progrés econòmic, l'arribada de la "bona nova".

Tot plegat no seria possible sense un esperit que li donés aquesta unitat, força i legitimitat per a la seva

expansió: l'"esperit de l'imperi".

Quan parlem d'"esperit", hem de tenir ben clar que no estem referint-nos a una realitat "espiritual", que s'oposaria a la realitat material –fruit d'una visió dualista de la realitat–, sinó d'una "força" que mou el sistema i li confereix la unitat. L'"esperit de l'imperi" es refereix a una manera de pensar, d'actuar, de portar a terme una cosmovisió i fins i tot una teologia que és consubstancial a la forma d'organització social que aquí anomenem "imperi". Així com el capitalisme, per poder sorgir, va necessitar un esperit capitalista que trenqués amb l'esperit del món feudal i medieval, el sistema imperial actual s'ha gestat i es mou per l'"esperit de l'imperi".

Amb això volem posar èmfasi en el fet que la lluita contra l'actual sistema capitalista global presuposa també una lluita espiritual contra aquest esperit de l'imperi. En aquest sentit, és també una "lluita dels déus" (títol d'un important llibre de la teologia de l'alliberament escrit a principis de la dècada dels vuitanta). Un altre món no serà possible sense cap espiritualitat i teologia alternatives. Davant d'un imperi que es pretén "sagrat", val la pena recordar les paraules de Marx: "La crítica de la religió és la condició preliminar de tota la crítica". És a dir: sense la crítica de la idolatria de l'imperi, les altres crítiques –com ara la política i l'econòmica– no troben ressò a la societat.

Dominació per atracció

Amb l'augment de la complexitat i amplitud de la divisió social del treball, que avui dia és mundial, ja no és possible produir els béns necessaris per a la vida de la població d'un país que és fora del sistema econòmic global. És per això que l'alternativa ja no consisteix a sortir de l'economia global. Amb tot, això no vol pas dir que no pugui haver-hi una altra forma d'organitzar l'economia global o, si més no, l'economia d'un país o d'una regió.

El sistema actual ha imposat el sistema de mercat lliure com l'ideal d'economia arreu del món. Així doncs, els estats nacionals i els organismes multinacionals funcionen segons el mercat. La principal tasca dels estats i d'aquests organismes és la defensa de les lleis del mercat. La política ha deixat de ser una contrapart de

l'economia per passar a ser un company submís. Aquesta és l'"harmonia" imperial que he esmentat abans. És clar que aquí també hi juguen un paper molt important els mitjans de comunicació, que divulguen i anuncien al món sencer que el progrés humà s'identifica amb el creixement econòmic, i que això només serà possible si s'integra a l'economia capitalista mundial.

En la mesura en què tot és mesurat i avaluat a partir de l'índex de creixement econòmic, la sostenibilitat del medi ambient i la sostenibilitat del teixit social –fonamentals per a la vida humana al planeta– també se subordinen al criteri econòmic.

És aquest poder abassegador del mercat global el que funciona com una gran "massa" que atrau, quasi com si ho fes per gravetat econòmico-social, totes les economies regionals que encara es troben fora de l'imperi, o bé busquen camins alternatius d'organització de la societat.

Temps era temps, els imperis feien servir la seva força militar, política i econòmica per mantenir els països i els pobles dins del seu domini. Avui dia, l'imperi amenaça amb l'expulsió aquells que es resisteixen a assumir íntegrament les lleis i els valors emanats de l'"esperit de l'imperi". La por que s'imposa és la de ser expulsat de l'imperi!

La fascinació de l'imperi: la colonització de la subjectivitat

Aquest sistema de mercat global no hauria sigut possible si no s'hagués esdevingut un procés de colonització de la subjectivitat: la cooptació del desig dels pobles d'arreu del món capaç de crear un únic mercat consumidor global. Sense mercat consumidor global no és possible una producció ni una distribució a escala global. Ni, per tant, un sistema econòmic global.

La gent d'arreu del món vol tenir iPad, iPhone i d'altres icones que els mitjans de comunicació socialitzen com a objectes de desig. La gent no desitja aquestes mercaderies per les seves característiques pròpies, sinó pel que representen a la vida quotidiana, i perquè estan convençuts que aquest és el camí cap a la humanització. Perquè, en el fons del fons, el que les persones volen és adquirir més "ser" que els torni més humans. El que passa és que, per "ser" més, necessiten un model, un "ideal" d'ésser humà que els indiqui el camí que han de seguir, els objectes que han de desitjar. I els seus models assenyalen aquests productes com a portadors del "ser". Aquestes mercaderies de marca mundial fascinen la gent i el poble, ja que

els prometen força i puresa d'éssers humans que tots somiem ser.

La pega és que al mercat, el que val no és el desig, sinó el desig transformat en demanda. És a dir: desig de persones amb capacitat de consum. Si el camí de la humanització consisteix a comprar aquests productes, entrar en l'economia global que els permeti tenir accés a aquests béns els sembla del tot natural, es torna obligatori. Quedar-se a fora d'aquest circuit i de la possibilitat de realitzar el desig de tornar-se humà reconegut a la societat és una cosa que fa molta basarda. Perquè els no-consumidors o els consumidors fracassats són vistos com els "dimonis" de la societat. Fascinació i por són dos costats de l'experiència davant del que és sagrat!

Paulo Freire, en el seu clàssic *Pedagogia de l'oprimida*, ja ens alertava que, en la lluita per la llibertat, els oprimits volen ser com els seus opressors. "El seu ideal és, realment, ser homes, però, per a ells, ser homes, tenint en compte les contradiccions en què sempre han viscut i que tan difícil els és superar, és ser opressors. Aquests són el seu testimoni d'humanitat".

La subjectivitat dels oprimits i marginats del món ha estat colonitzada! Cal descolonitzar la cultura i la subjectivitat, i proposar altres models d'ésser humà que realment assenyalin camins de veritable humanització. En part, la conversió consisteix en això: la descoberta d'un nou model de desig, un nou ideal d'ésser humà.

Alternatives?

Desenmascarar la pretensió de totalitat i d'eternitat del sistema capitalista global, amb la crítica a la idolatria i l'afirmació de la fe en el Déu que transcendeix, que està més enllà de tots els sistemes imperials; trencar la pretensió d'"harmonia i pau imperial" introduint tensions entre els diversos subsistemes –per exemple, tensió entre el mercat, l'estat i la societat civil; crear i potenciar subsistemes econòmics solidaris –a fi de trencar amb la lògica d'un únic principi organitzador a l'economia; i lluitar en el camp espiritual i cultural a fi de presentar l'ideal d'ésser humà i els models de desig que no estiguin subordinats a la lògica del consum, a l'espiritualitat de consum. Aquests són alguns dels desafiaments que hem d'assumir.

EN DEFENSA DE LA CONDICIÓN HUMANA

A LA RECERCA DE «L'ALTRA ECONOMIA»

PAULO SUESS

São Paulo, Brasil

Mirem de construir maneres de viure i de societat que la nostra cultura pròpia està destruint dia a dia. El capitalisme forma part de la nostra cultura. Com que es tracta de processos històrics, no podem, simplement, tornar a temps passats i reconstruir el que ja ha estat destruït. Amb el material de les ruïnes culturals d'avui dia, i amb la memòria del passat, necessitem construir la cultura del "bon viure" com una cosa nova i heretada, en la base d'una "altra economia". Pensar en "una altra economia" vol dir "produir bé" perquè tots puguem fer el que els mitjans de producció i la natura permeten fer, sense explotar les persones amb la feina o alienar-los amb el consum.

I. L'"altra economia" ens fa moure al ritme quaternari d'una *ciranda*, i els quatre tocs que la fan girar són: la natura, els mitjans de producció, la tecnologia i les necessitats de consum per al benestar de tothom (creativitat, oci i plaer sense privilegis). Per tant, l'"altra economia" ha de ser pensada harmoniosament inserida en un determinat ambient "natural", "cultural", "psicològic-vital" i "social". L'economia del capitalisme tardà va generar un desequilibri accentuat d'aquestes quatre dimensions en privilegiar "mitjans de producció/tecnologia" i "consum", en detriment de la natura i la societat. La natura descuidada contínuament adverteix a la humanitat que els seus béns no són pas infinits. No tot el que els mitjans de producció permeten produir, la natura i la societat ho suporten sense patir greus conseqüències. El capitalisme ha establert un cercle viciós entre feina, mercaderia, consum i lucre.

En el projecte d'"una altra economia" s'imposen tasques radicals:

Cal desvincular "treball" de "feina". Això vol dir tornar al treball la seva dimensió vocacional i creativa que caracteritza la dignitat humana. La feina és una relació contractual i, en la configuració del capitalisme, està vinculada a la producció de mercaderies rendibles, a salaris indignes i a lucre que divideixen la societat en classes socials hegemòniques i subordinades. Els mecanismes de producció i distribució dels "béns de consum" i "serveis" són mecanismes sistèmics d'explotació i d'alienació. Alienen el treballador del producte que aquest fa, i exploten la seva mà d'obra i els recursos de la natura. El fet de comprar i gastar aquests productes sense necessitat, això també aliena el consumidor.

No podem permetre que, en nom del lucre, els límits antropològics de l'ésser humà quedin en suspens. La condició humana ve marcada pel pas evolutiu del regne animal al regne humà a través de les cultures. Mitjançant un llarg procés civilitzador, la humanitat s'ha alli-

berat, gràcies a la cultura, de la programació dels instints, i s'ha imposat límits –prohibicions, regles, lleis, valors, repressions– necessaris per a la vida en societat. El sistema capitalista ha introduït, amb el pretext de la llibertat i del plaer, mercaderies que esquiven lleis i ètiques culturals heretades. El desig del lucre comercialitza tota la condició humana: sexualitat i afectivitat, estètica i ètica, salut i educació, naixement i mort, ritus i festes, religió i art. Sense tenir cap més instint, i posades a la venda moltes de les regles culturals, els éssers humans són capaços de retornar fins a una nova espècie que no és ni humana ni animal. La violència individual i col·lectiva que s'observa a tot arreu, des dels estadis de futbol a les guerres entre grups religiosos o nacions, és un fenomen inherent al capitalisme i a les seves institucions, i dóna testimoni d'aquesta condició humana híbrida. Problemes socioeconòmics, que no es poden resoldre per la persuasió, molt sovint es transfereixen cap al pla militar.

De quina manera podem refusar el consum d'una cosa que ens enreda en una xarxa de lucre, explotació i alienació? Els que es lucren amb la venda d'aquests productes saben, amb la promesa de satisfer desitjos i d'eliminar fronteres, estimular la vaga sensació de llibertat. El que fins al dia d'avui ha estat prohibit i impossible ha de ser vist ara mateix com a alliberament de tradicions culturals caducades i de l'esclavitud de fam i penúria. La satisfacció de desitjos alienats com a alliberament aprofundeix l'abisme de desigualtat entre les classes socials.

II. L'"altra economia" serà construïda amb una llarga caminada de lluites i aprenentatges, que passa pel descontentament de parts significatives de la societat civil i per la deconstrucció de pràctiques alienants. Podem imaginar tres maneres d'organitzar la "res pública": l'estat (neo)liberal, l'estat del benestar social, com una opció intrasistèmica pels desfavorits, i l'estat de

Idees desenvolupades al llibre SUNG-RIEGER-MIGUEZ, *Beyond the Spirit of Empire*, SCM, Londres 2011.

l'“altra economia”, que aconseguiria, democràticament, eliminar la pobresa i la desigualtat, trencant amb el sistema capitalista globalitzat. Les dues primeres formes d'organització política, amb les seves limitacions estructurals en l'administració del “bon viure”, ja les coneixem. La tercera, la realització plena de la qual seria el paradís a la Terra, representa un horitzó utòpic.

Com a punt de partida d'aquesta trajectòria que ens du a “una altra economia”, podem imaginar la forma del capitalisme tardà d'avui amb les seves apostes: creixement, acumulació, autoregulació del mercat, competició individual i corporativista, privatització, mercantilització i alienació. Tot el que es privatitza és orientat per la borsa de valors i no per la solidaritat social. El discurs que justifica aquesta economia és la “retòrica de la responsabilitat”. Basada en una ètica individual, aquesta retòrica defensa que cadascú seria capaç d'arribar a la seva “llibertat merescuda”. Però aquesta llibertat produeix, en detriment de la justícia distributiva, una desigualtat creixent i un caos ecològic.

Un segon model seria una economia amb creixent intervenció de l'estat a favor dels pobres i marginats. El resultat d'aquesta intervenció seria una mena d'economia de benestar social, implantada per l'anomenat estat del benestar social, que no proposa una ruptura sistèmica i, per tant, confon l'opció pels desafavorits amb l'opció de combat a la pobresa. Aquest model és millor que el primer, però no resol els problemes de fons heretats del capitalisme. És a dir: la desigualtat i la violència.

Com construir una economia de justícia social i responsabilitat solidària? D'una banda, no podem tornar a les societats agrícoles o preindustrials. Ni els pobles indígenes, quan estan en contacte amb la societat industrialitzada, volen tornar a aquests orígens. De l'altra, no trobem una solució dins un sistema econòmic que té, com a centre neuràlgic, el lucre, la competició, l'acumulació i l'alienació. La societat de la informàtica, que, gradualment, es consolida com a societat postindustrial, no canvia en essència el quadre sistèmic del capitalisme. Fins al dia d'avui, les revolucions, les lluites de classes, els moviments socials i els moviments educatius de conscienciació no han estat capaços de forjar transformacions sistèmiques duradores.

III. L'“altra economia” serà una economia postcapitalista. Les malalties de les economies neoliberals, postneoliberals i de l'anomenat estat del benestar social exigeixen ruptures sistèmiques. Ja que tots els sistemes socials són dialèctics i contradictoris, és possible tam-

bé, dins el capitalisme, identificar contradiccions que possibiliten anticipar (ja sigui simbòlicament o bé d'una manera real), esquerdes sistèmiques com a precursors de canvis estructurals.

Com a metes per a l'aproximació de l'“altra economia”, que serà el naixement d'una nova societat pluricultural, la universalitat de la qual tindrà la seva base en la pluralitat regional, podem imaginar:

- reducció, desconcentració o abolició de la propietat privada dels mitjans de producció col·lectivament operats;
- reducció de la feina que alieni les persones;
- estímuls a la participació en les relacions de producció;
- convivència amb la natura en una relació de reciprocitat de subjectes, cosa que exigeix repensar la nostra subjectivitat i la nostra matriu energètica;
- reducció del consum a un nivell saludable i possible per a tothom;
- revisió del sistema educatiu, que representa una “incubadora” de la ideologia dominant.

Totes aquestes metes exigeixen noves relacions socials, des de la casa pròpia fins als confins més llunyans del món. L'eix d'aquestes noves relacions és la solidaritat, amb la seva ramificació en la reciprocitat, subsidiarietat i gratuïtat. Per tal d'avançar en la direcció de l'“altra economia”, cal transformar les masses populars que pateixen silenciosament en actors conscients del seu individualisme competitiu, del seu estatut de compradors realitzats pel seu poder de consum, de la seva explotació i alienació, i convèncer-les que una altra inserció al món és possible. Pràctiques i moviments de rebuig de la naturalització de l'*statu quo* necessiten una inversió pedagògica extraordinària més enllà del capital.

El calze del patiment que vessa crea consciència i facilita l'actuació pedagògica. Hi ha símptomes de patiment globalitzat que s'han tornat visibles en la revolta de la “Primavera Àrab”, en el “Moviment dels Indignats”, a Espanya, en la revolta estudiantil, a Xile, i en les protestes “Ocupa Wall Street” als Estats Units. Ramificacions d'aquests moviments de protesta apunten arreu del món cap a la construcció d'“una altra societat”. Cada gest simbòlic o real de gratuïtat trenca amb la lògica de cost-benefici. Cada canvi en la matriu energètica pot tornar el món més habitable. Cada transformació de relacions de competició en relacions de reciprocitat i solidaritat pot ser a l'arrel d'una nova societat.

DEMOCRÀCIA AUTÈNTICA: ECONOMIA ÈTICA

NO HI HA «DEMO-CRÀCIA» SI GOVERNA EL MERCAT

ADELA CORTINA
València, País Valencià

El fracàs de l'economia vigent és palmarí. Persisteixen la fam, la pobresa i l'exclusió, malgrat haver-hi mitjans més que suficients per eradicar-les. Però també és evident la insatisfacció que produeix l'actual funcionament de les democràcies, perquè ni estan al servei de totes les persones ni els ciutadans se senten protagonistes de la vida política.

És urgent crear una altra economia, una economia ètica, i donar cos a democràcies que responguin amb els fets al nom que porten. Per fer-ho no s'ha pas de fugir d'aquest món, sinó exigir-li que l'economia compleixi les tasques per les quals diu legitimar-se, i que les democràcies es converteixin en autèntiques democràcies. Això s'aconsegueix intentant detectar lúcida i cordialment les tendències que cal reforçar, suggerint des d'elles camins nous, i eliminant les tendències nocives.

És urgent plasmar una economia ètica, a l'alçada de les persones i de la sostenibilitat de la naturalesa. Però no hi haurà economia ètica sense democràcia autèntica. Aquests serien alguns dels trets que haurien de caracteritzar-la.

1. Una democràcia autèntica

La democràcia és la millor forma de govern que hem descobert. Segons la caracterització més coneguda, és "el govern del poble, pel poble i per al poble". Això exigeix com a mínim tres coses: 1) Que estigui al servei de tots els que componen el poble sense exclusions. 2) Tots els que formen part de la comunitat política han de ser reconeguts com a ciutadans. 3) Els ciutadans, que són els destinataris de les lleis, n'han de ser d'alguna manera també els seus autors.

Per això és important que la democràcia representativa es complementi i es converteixi en *deliberativa*: la ciutadania ha de ser ciutadania activa, que escull representants, els demana comptes i participa activament en la vida política. La ciutadania activa és un motor de transformació social.

2. Què és un ciutadà?

Un ciutadà és aquella persona que, en una comunitat política, és mestressa d'ella mateixa, no és serva i molt menys esclava. Ha de conquerir la seva

llibertat, però sap que ha de fer-ho treballant solidàriament amb la resta de ciutadans, que són els seus iguals com a conciutadans i com a persones. Per això els valors essencials de la ciutadania activa són la llibertat, la igualtat, la solidaritat o la fraternitat i la interdependència. Això exigeix, com a mínim, crear institucions que facin possible encarnar dues dimensions de la ciutadania: la social i l'econòmica.

3. Ciutadania social

És "ciutadà social" aquella persona que veu respectats els seus drets de primera i segona generació: llibertat de consciència, expressió, associació, reunió, desplaçament i participació; però també els seus drets econòmics, socials i culturals, com són, entre d'altres, el dret al treball, a l'assistència sanitària, a l'educació o a la cultura.

La ciutadania social recull els drets de la Declaració Universal de les Nacions Unides de 1948, una declaració que compromet totes les nacions que han signat els pactes a esforçar-se per tal que es vegin protegits a tots els països de la Terra.

Però és impossible protegir aquests drets, en l'àmbit local i global, si qui governa no són els ciutadans a través dels seus representants i de la deliberació pública, sinó un mercat financer, opac i omnipotent, insensible als drets i necessitats de les persones.

Per desenvolupar la democràcia autèntica cal una altra economia, en la qual els ciutadans intervinguin. És necessari fer possible una ciutadania econòmica.

4. Ciutadania econòmica

Temps ha es deia que les tres grans preguntes de l'economia són: què es produeix, per a què es produeix i qui decideix el que es produeix? I ja aleshores era una flagrant contradicció afirmar que les persones són iguals en tant que ciutadanes, però radicalment desiguals a l'hora de prendre decisions econòmiques. Si els afectats per les decisions econòmiques mai no es tenen en compte, hi ha una contradicció entre la ciutadania política, per la que tots són suposadament iguals, i la ciutadania econòmica, inexistent. Sempre decideixen uns altres què es produeix i per a què, als afectats no se'ls consulta pas, amb la qual cosa, a cap lloc de la terra no hi ha *ciutadans econòmics*.

Semblava que crear les institucions que fessin possible la ciutadania econòmica seria una de les tasques imminents per al segle XXI. No obstant això, aquest projecte es va complicar encara més amb la *financiarització de l'economia*. Passem d'una economia productiva a una economia financera, en la qual allò que importa no és pas qui decideix allò que es produeix, sinó qui decideix on s'inverteix per guanyar més, fins i tot sense produir béns i serveis.

Ciudadans i països passen a dependre dels mercats financers i de les agències de rating, i tota possibilitat de ciutadania econòmica activa es talla de soca-rel. Cal una *altra economia*, que tingui com a centre les persones.

5. La meta de l'economia: la persona en el centre

L'economia no és un mecanisme fatal. És una activitat humana i, per tant, s'ha d'orientar per unes metes que li donin *sentit i legitimitat social*. No només la política necessita legitimació social, també la necessita l'economia.

La meta d'una economia legítima consisteix a *crear riquesa material i immaterial per satisfer les necessitats de les persones i per reforçar les seves capacitats bàsiques de manera que puguin tirar endavant aquells plans de vida feliç que escullin*. La persona ha de ser el centre i l'economia ha de col·laborar en la tasca de crear bones societats.

6. Els valors d'una economia ètica

Tot i que sol dir-se que l'economia és una ciència aliena als valors morals, que només ha de preocupar-se de la producció eficient de riquesa, sense atendre la seva distribució ni tampoc com aquesta producció afecta la llibertat, la solidaritat i la igualtat dels éssers humans, això és fals.

Qualsevol opció econòmica potencia uns valors i en debilita uns altres. Una economia legítima tendiria a eradicar la pobresa i la fam, reduir les desigualtats, satisfer les necessitats bàsiques, potenciar les capacitats bàsiques de les persones, reforçar l'autoestima, promoure la llibertat.

7. Els Principis d'una Economia Inclusiva

Les persones han de ser el centre de l'economia i de la política. Però les persones no som individus aïllats, sinó *éssers en relació de reconeixement mutu*: arribem a conèixer-nos com a persones perquè altres ens han reconegut com a persones. La base de la vida social no és pas l'individu, sinó *les persones vinculades entre elles pel reconeixement recíproc*.

Per això és fals el *Principi de l'Individualisme Possessiu*, que va donar inici al capitalisme i continua vigent. Segons aquest principi, "cada individu és amo de les seves capacitats i del producte de les seves capacitats, sense deure res a la societat per això". Ben al contrari, tota persona és el que és per la seva relació amb altres, està *lligada* a les altres persones i, per tant, *obligada* a elles.

Allò que té es deu en molt bona part a la societat, i més en un món globalitzat. D'aquí segueix que els béns de la terra són socials. I, per tant, s'han de distribuir globalment. Els principis ètics de l'economia ètica serien el *Reconeixement de la Igual Dignitat de les Persones*, l'*Aposta pels més Vulnerables* i la *Responsabilitat per la Natura*, que no permet cap mena d'exclusió de la vida econòmica.

8. Consum just i felicitant

La desigualtat en les formes de consum és aterridora entre els països i dins seu. Mentre algunes persones no poden satisfer les seves necessitats, n'hi ha d'altres que consumeixen els béns més sofisticats per satisfer capricis i per això per a elles no n'hi ha mai prou. Una forma de vida humana reclama apostar per un consum alliberador, que no esclavitz; per un consum just, que tingui en compte les necessitats de tothom, i per un consum felicitant, que tingui en compte que el més valuós per aconseguir la felicitat és gaudir de les relacions humanes.

Es fa necessari segellar un *Pacte Global sobre el Consum* i potenciar la "ciutadania del consumidor".

9. Governament global. Ciutadania cosmopolita

Construir un món en el qual totes les persones se sentin ciutadanes és el repte polític, econòmic i cultural del segle XXI. Per això es fa necessari un governament global, que faci arribar els beneficis de la globalització a totes les persones. Aquesta és una *exigència de justícia*.

10. Béns de justícia i béns de gratuïtat

Però els béns de la terra no són pas només "béns de justícia", necessitats la satisfacció de les quals pugui reclamar-se com un dret al que correspon, per part d'altres, un deure. Qui se sap cordialment lligat a altres persones, també s'hi sap obligat, li resulta impossible tirar endavant una vida feliç si no és comptant amb elles. Hi ha una creativa economia del do que va més enllà de l'intercanvi d'equivalents i obre camí a la gratuïtat, que brolla de l'abundància del cor. Sense ella no hi haurà una economia ètica.

CRISI TERMINAL DEL CAPITALISME?

LEONARDO BOFF

Petrópolis, Río de Janeiro, Brasil

Sóc del parer que la crisi actual del capitalisme no és tan sols conjuntural ni estructural. És terminal. Ha arribat un moment en què el geni del capitalisme ja no s'adapta, com feia fins ara, a qualsevol circumstància. Sóc conscient que hi ha poca gent que sosté aquesta tesi. Amb tot, dues raons em porten a aquesta interpretació.

La primera és la següent: la crisi és terminal perquè tots nosaltres (i, sobretot, el capitalisme), ens hem acostat massa als límits de la Terra. Hem ocupat, depredant-lo, tot el planeta, i n'hem desfet el subtil equilibri esgotant els seus béns i els seus serveis, fins a tal punt que no ha pogut, ell tot sol, refer-se del saqueig. Ja a mitjans del segle XIX Marx va escriure profèticament que la tendència del capital anava de dret cap a la destrucció de les dues fonts de la seva riquesa i reproducció: la natura i el treball. I això és el que està succeint.

La natura pateix un gran estrès. Com no l'havia patit mai abans. Si més no, en aquest últim segle. Deixem de banda les quinze enormes mortaldats al llarg d'aquests quatre bilions d'anys de la seva història. Els esdeveniments extrems verificables a tot arreu i els canvis climàtics, que tendeixen a un creixent escalfament global, parlen a favor de la tesi de Marx. De quina manera el capitalisme es reproduirà sense la natura? S'ha topat amb un límit que no es pot traspassar.

La feina cada cop és més precària. Hi ha un gran desenvolupament sense feina. L'aparell productiu informatitzat i robotitzat produeix més i millor, com gairebé cap feina. La conseqüència directa és l'atur estructural.

Milions de persones mai més tornaran a treballar, ni tans sols estaran a la reserva. El treball, de la dependència del capital, ha passat a ser prescindible. A Espanya, l'atur arriba al 20% en general i al 40% entre el jovent. A Portugal, al 12% del país i al 30% entre els joves. Això implica una greu crisi social, que a l'actualitat assota Grècia. Se sacrifica tota una societat en nom d'una economia, feta no pas per atendre les demandes humanes, sinó per pagar el deute amb els bancs i amb el sistema financer. Marx té raó: la feina explotada ja no és una font de riquesa. Ho és la màquina.

La segona raó té a veure amb la crisi humanitària

que el capitalisme està generant. Abans es restringia als països perifèrics. Avui dia és global i ha arribat als països centrals. No es pot resoldre la qüestió econòmica desmuntant la societat. Les víctimes, entrelaçades per noves avingudes de circulació, resisteixen, es rebel·len i amenacen l'ordre vigent. Cada cop més gent, sobretot els joves, rebutgen la lògica perversa de l'economia política capitalista: la dictadura de les finances que, via mercat, sotmet els estats als interessos dels capitals especulatius que circulen entre les borses, obtenint guanys sense produir absolutament res llevat de més diners per als seus rendistes.

Però ha sigut el mateix sistema del capital el que ha creat el verí que el pot matar: en exigir dels treballadors una formació tècnica cada cop més exigent, per tal d'estar a l'alçada del creixement accelerat i ser més competitiu, s'han creat, sense voler, persones que pensen. Aquestes persones, lentament, van descobrint la perversitat del sistema que esclafa la gent en nom de l'acumulació merament material, que es mostra sense cor quan exigeix més i més eficiència, fins a l'extrem de provocar un profund estrès als treballadors, i desesperació. Tant és així que, sovint, s'ha arribat al suïcidi, com ocorre en diversos països, fins i tot al Brasil.

Als carrers de diferents països europeus i àrabs, els "indignats" que omplen les places d'Espanya i de Grècia, són la manifestació de la revolta contra el sistema polític vigent, a remolc del mercat i de la lògica del capital. Els joves espanyols criden: "No és una crisi, és un robatori". Mentrestant, els lladres s'estan escarxofats a Wall Street, al FMI i al Banc Central Europeu. És a dir: són els summes sacerdots del capital globalitzat i explotador.

Si la crisi s'agreuja, el nombre d'"indignats" creixerà arreu del món, ja que les conseqüències de la superexplotació de les seves vides i de la vida a la terra són insostenibles. La gent es rebel·la contra aquest sistema econòmic que fa el que li rota i que ara agonitza, no pas de vell, sinó per la força del verí i de les contradiccions que ha creat, tot castigant la Mare Terra i penalitzant la vida dels seus fills.

2013: ANY INTERNACIONAL DE L'ONU... DE LA COOPERACIÓ EN L'ESFERA DE L'AGUA

L'Assemblea General:

Recordant la seva resolució de 1992, relativa a la celebració del Dia Mundial de l'Aigua, la relativa a l'any 2003 de l'Aigua Dolça, la que va proclamar el Decenni Internacional de l'aigua 2005-2015, i la que va proclamar el 2008 Any Internacional del Sanejament,

Recordant a més la Declaració de Rio sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament i tots els seus principis, el Programa 21, el Pla per a la seva ulterior execució, la Declaració de Johannesburg sobre el Desenvolupament Sostenible, el Pla d'Aplicació de les Decisions de la Cimera Mundial sobre el Desenvolupament Sostenible ("Pla d'Aplicació de les Decisions de Johannesburg") i el document final de la Reunió Plenària d'Alt Nivell de l'Assemblea General sobre els Objectius del Desenvolupament del Mil·lenni i els compromisos enunciats en aquell document,

Posant de relleu que l'aigua és fonamental per al desenvolupament sostenible, en particular per a la integritat del medi ambient i l'eradicació de la pobresa i la fam, és indispensable per a la salut i el benestar humans i és crucial per aconseguir els Objectius del Desenvolupament del Mil·lenni,

Reafirmant els objectius de desenvolupament convinguts internacionalment en relació amb l'aigua i el sanejament, inclosos els que figuren en la Declaració del Mil·lenni, i decidida a aconseguir la meta de reduir a la meitat, el 2015, el percentatge de persones que no disposen d'aigua potable o que no es poden costejar l'accés, i les metes establertes en el Pla d'Aplicació de les Decisions de Johannesburg de reduir a la meitat el percentatge de persones que no disposen d'accés a un sanejament bàsic i d'elaborar plans de gestió integrada i aprofitament eficient dels recursos hídrics per al 2015, recolzant els països en desenvolupament,

Recordant la seva resolució del 2010 relativa al dret humà a l'aigua i el sanejament,

Acollint amb beneplàcit els resultats i la tasca feta per la Comissió sobre el Desenvolupament Sostenible en els seus períodes de sessions en l'àmbit de l'aigua i el sanejament,

Observant el diàleg interactiu sobre les activitats del Decenni, celebrat el 22 de març de 2010, Dia Mundial de l'Aigua,

Preocupada encara perquè el compliment de l'objectiu de reduir a la meitat el percentatge de persones sense accés sostenible a l'aigua potable i a serveis bàsics de sanejament avança de forma lenta i desigual, mentre que el canvi climàtic mundial i altres problemes repercuteixen negativament en la quantitat i la qualitat de l'aigua,

i reconeixent respecte d'això el paper fonamental que pot tenir l'Any Internacional de la Cooperació en l'Esfera de l'Aigua, per exemple, en l'enfortiment del diàleg i la cooperació en tots els plans, quan procedeixi, i la important contribució que pot fer al Decenni,

1. *Pren nota* de l'informe del Secretari General sobre l'examen ampli de meitat de període de les activitats del Decenni Internacional per a l'Acció, "L'aigua, font de vida", 2005-2015;

2. **Decideix proclamar l'any 2013 Any Internacional de la Cooperació en l'Esfera de l'Aigua.**

3. Convida el Secretari General a adoptar les mesures que correspongui per organitzar les activitats de l'Any Internacional i formulí les propostes necessàries sobre les activitats que podrien realitzar-se en tots els àmbits per ajudar els estats membres a observar l'Any Internacional;

4. *Anima* tots els estats membres, el sistema de l'ONU i tota la resta d'agents a aprofitar l'Any Internacional per promoure activitats en tots els àmbits, fins i tot mitjançant la cooperació internacional quan correspongui, amb la finalitat d'assolir els objectius relacionats amb l'aigua convinguts internacionalment, i a que segueixin conscienciant tothom de la seva importància.

Assemblea General, 69a sessió plenària, 6 de desembre de 2010

Gener

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Juliol

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Febrer

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28			

Agost

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Març

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Setembre

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23/30	24	25	26	27	28	29

Abril

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Octubre

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Maig

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Novembre

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Juny

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Desembre

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23/30	24/31	25	26	27	28	29

2

0

1

3

Gener'2012						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23/30	24/31	25	26	27	28	29

Febrer						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29			

Març						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Abril						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23/30	24	25	26	27	28	29

Maig						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Juny						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Juliol						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23/30	24/31	25	26	27	28	29

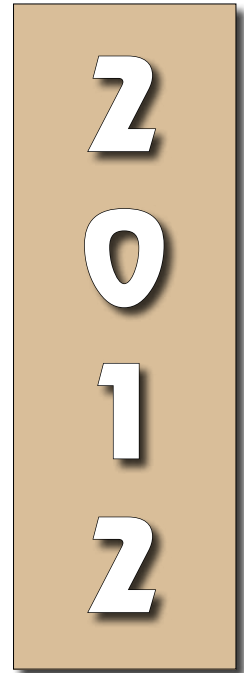
Agost						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Setembre						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

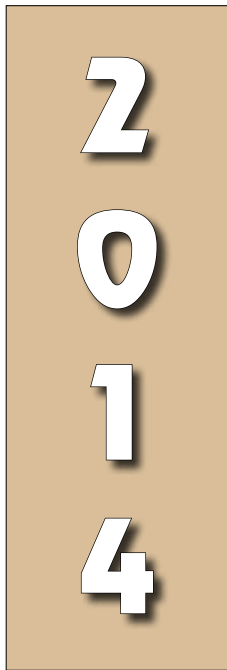
Octubre						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Novembre						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Desembre'2012						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24/31	25	26	27	28	29
30						

Llatinoamericana

Gener'2014						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Febrer						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	

Març						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24/31	25	26	27	28	29
30						

Abril						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Maig						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Juny						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23/30	24	25	26	27	28	29

Juliol						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Agost						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Setembre						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Octubre						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Novembre						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Desembre'2014						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

1 Dt	1 Dv	1 Dv
2 Dc	2 Ds	2 Ds
3 Dj	3 Dg	3 Dg
4 Dv	4 Dl	4 Dl
5 Ds	5 Dt	5 Dt
6 Dg	6 Dc	6 Dc
7 Dl	7 Dj	7 Dj
8 Dt	8 Dv	8 Dv
9 Dc	9 Ds	9 Ds
10 Dj	10 Dg	10 Dg
11 Dv	11 Dl	11 Dl
12 Ds	12 Dt	12 Dt
13 Dg	13 Dc <small>Cendra</small>	13 Dc
14 Dl	14 Dj	14 Dj
15 Dt	15 Dv	15 Dv
16 Dc	16 Ds	16 Ds
17 Dj	17 Dg	17 Dg
18 Dv	18 Dl	18 Dl
19 Ds	19 Dt	19 Dt
20 Dg	20 Dc	20 Dc
21 Dl	21 Dj	21 Dj
22 Dt	22 Dv	22 Dv
23 Dc	23 Ds	23 Ds
24 Dj	24 Dg	24 Dg
25 Dv	25 Dl	25 Dl
26 Ds	26 Dt	26 Dt
27 Dg	27 Dc	27 Dc
28 Dl	28 Dj	28 Dj
29 Dt		29 Dv
30 Dm		30 Ds
31 Dj		31 Dg <small>Pasqua</small>

1 Dl
 2 Dt
 3 Dc
 4 Dj
 5 Dv
 6 Ds
7 Dg
 8 Dl
 9 Dt
 10 Dc
 11 Dj
 12 Dv
 13 Ds
14 Dg
 15 Dl
 16 Dt
 17 Dc
 18 Dj
 19 Dv
 20 Ds
21 Dg
 22 Dl
 23 Dt
 24 Dc
 25 Dj
 26 Dv
 27 Ds
28 Dg
 29 Dl
 30 Dt

1 Dc
 2 Dj
 3 Dv
 4 Ds
5 Dg
 6 Dl
 7 Dt
 8 Dc
 9 Dj
 10 Dv
 11 Ds
12 Dg
 13 Dl
 14 Dt
 15 Dc
 16 Dj
 17 Dv
 18 Ds
19 Dg Pentecosta
 20 Dl
 21 Dt
 22 Dc
 23 Dj
 24 Dv
 25 Ds
26 Dg
 27 Dl
 28 Dt
 29 Dc
 30 Dj
 31 Dv

1 Ds
2 Dg
 3 Dl
 4 Dt
 5 Dc
 6 Dj
 7 Dv
 8 Ds
9 Dg
 10 Dl
 11 Dt
 12 Dc
 13 Dj
 14 Dv
 15 Ds
16 Dg
 17 Dl
 18 Dt
 19 Dc
 20 Dj
 21 Dv
 22 Ds
23 Dg
 24 Dl
 25 Dt
 26 Dc
 27 Dj
 28 Dv
 29 Ds
30 Dg

1 Dl	1 Dj	1 Dg
2 Dt	2 Dv	2 Dl
3 Dc	3 Ds	3 Dt
4 Dj	4 Dg	4 Dc
5 Dv	5 Dl	5 Dj
6 Ds	6 Dt	6 Dv
7 Dg	7 Dc	7 Ds
8 Dl	8 Dj	8 Dg
9 Dt	9 Dv	9 Dl
10 Dc	10 Ds	10 Dt
11 Dj	11 Dg	11 Dc
12 Dv	12 Dl	12 Dj
13 Ds	13 Dt	13 Dv
14 Dg	14 Dc	14 Ds
15 Dl	15 Dj	15 Dg
16 Dt	16 Dv	16 Dl
17 Dc	17 Ds	17 Dt
18 Dj	18 Dg	18 Dc
19 Dv	19 Dl	19 Dj
20 Ds	20 Dt	20 Dv
21 Dg	21 Dc	21 Ds
22 Dl	22 Dj	22 Dg
23 Dt	23 Dv	23 Dl
24 Dc	24 Ds	24 Dt
25 Dj	25 Dg	25 Dc
26 Dv	26 Dl	26 Dj
27 Ds	27 Dt	27 Dv
28 Dg	28 Dc	28 Ds
29 Dl	29 Dj	29 Dg
30 Dt	30 Dv	30 Dl
31 Dc	31 Ds	

2013

octubre

novembre

deseembre

1 Dt

2 Dc

3 Dj

4 Dv

5 Ds

6 Dg

7 Dl

8 Dt

9 Dc

10 Dj

11 Dv

12 Ds

13 Dg

14 Dl

15 Dt

16 Dc

17 Dj

18 Dv

19 Ds

20 Dg

21 Dl

22 Dt

23 Dc

24 Dj

25 Dv

26 Ds

27 Dg

28 Dl

29 Dt

30 Dc

31 Dj

1 Dv

2 Ds

3 Dg

4 Dl

5 Dt

6 Dc

7 Dj

8 Dv

9 Ds

10 Dg

11 Dl

12 Dt

13 Dc

14 Dj

15 Dv

16 Ds

17 Dg

18 Dl

19 Dt

20 Dc

21 Dj

22 Dv

23 Ds

24 Dg

25 Dl

26 Dt

27 Dc

28 Dj

29 Dv

30 Ds

1 Dg Advent, A

2 Dl

3 Dt

4 Dc

5 Dj

6 Dv

7 Ds

8 Dg

9 Dl

10 Dt

11 Dc

12 Dj

13 Dv

14 Ds

15 Dg

16 Dl

17 Dt

18 Dc

19 Dj

20 Dv

21 Ds

22 Dg

23 Dl

24 Dt

25 Dc

26 Dj

27 Dv

28 Ds

29 Dg

30 Dl

31 Dt

2013

Desembre'2012

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg	Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
					1	2	17	18	19	20	21	22	23
3	4	5	6	7	8	9	24	25	26	27	28	29	30
10	11	12	13	14	15	16	31						

Dillans	Dimarts	Dimecres	Dijous
Dillans	1 Dimarts	2 Dimecres	3 Dijous
7	8	9	10
14	15	16	17
21	22	23	24
28	29	30	31

DL	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg	DL	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg	<i>Febrer</i>
				1	2	3	18	19	20	21	22	23	24	
4	5	6	7	8	9	10	25	26	27	28				
11	12	13	14	15	16	17								

Divendres			Dissabte			Diamenge			GENER		
4	Divendres		5	Dissabte		6	Diamenge		1		
									2		
									3		
									4		
									5		
									6		
									7		
11			12			13			8		
									9		
									10		
									11		
									12		
									13		
18			19			20			14		
									15		
									16		
									17		
									18		
									19		
25			26			27			20		
									21		
									22		
									23		
									24		
									25		
									26		
									27		
									28		
									29		
									30		
									31		

Nm 6,22-27 / Sl 66

1Jn 2,22-28 / Sl 97

Santa Maria Mare de Déu

Gàl 4, 4-7 / Lc 2,16-21

Basili el Gran

Jn 1,19-28

El nom de Jesús

Gregori Nacianzè

1508: Comença la colonització de Puerto Rico.

J.K. Wilhelm Loehe

1804: Independència d'Haití. Festa nacional.

1904: Desembarcament de marines a la República Dominicana «per protegir interessos nord-americans».

1959: Triomf de la revolució cubana.

1979: Francisco Jentel, defensor d'indis i camperols, víctima de la Seguretat Nacional al Brasil.

1977: Mauricio López, rector de la Universitat de Mendoza, Argentina, membre del Consell Mundial d'Esglésies, desaparegut.

1981: José Manuel de Souza «Zé Piau», camperol, víctima dels «grileiros» de Parà, Brasil.

1990: Maureen Courtney i Teresa Rosales, religioses assassinades per la Contra a Nicaragua.

1994: Daniel Rollano, militant de la vida, evocador constant de la memòria dels màrtirs del seu poble argentí.

1994: Alçament camperol indígena zapatista a Mèxic.

2003: Lula assumeix el poder presidencial al Brasil.

Jornada mundial per la Pau.

Series of horizontal lines for writing notes.

ANY 2013:

Any 6726 del període Julià.

Any 5773 de l'era dels jueus (el 5774 comença el 5/6 de setembre de 2013).

Any 1434 de l'Hègira (va començar el 15 de novembre de 2012;

l'any 1435 començarà el 4 de novembre de 2013).

Hi ha un convertidor de dates cristiano-islàmica a www.islamicfinder.org (clicqueu a *calendar*).

Any amazig 2962 (el 2963 comença el 13 de gener de 2013).

3

Dijous

1Jn 2,29-3,6 / Sl 97
Jn 1,29-34

Genoveva

1511: El «grito de Coayuco», la gran rebel·lió dels tains encapçalada per Agüeybaná el Brau, Puerto Rico.
1981: Diego Quic, indígena, catequista, líder de les organitzacions populars de Guatemala, desaparegut.
1994: Antulio Parrilla Bonilla, bisbe, lluitador independentista i de la causa dels perseguits, "Las Casas" del segle XX a Puerto Rico.

4

Divendres

1Jn 3,7-10 / Sl 97
Jn 1,35-42

Rigobert

1975: José Patricio León «Pato», animador de la JEC i militant polític, desaparegut a Xile.
2005: La Cort Suprema autoritza el processament de Pinochet per crims de la Operació Còndor.
2010: Els Emirats Àrabs inauguren el *Burj Dubai*, l'edifici més alt del món, 818 m., 370 més que el *Taipei 101*.

5

Dissabte

1Jn 3,11-21 / Sl 99
Jn 1,43-51

Telesfor i Emiliana
Kaj Munk

1534: Guarocuya «Enriquillo», cacic cristià de La Española (Rep. Dominicana), primer en rebel·lar-se en defensa dels seus germans.
1785: La Reina Maria I ordena suprimir tota la indústria brasilera excepte la de roba pels esclaus.
2007: Mor Axel Mencos, heroi de la resistència i la pastoral compromesa, Guatemala.
Minvant: 03h58m a Lliura

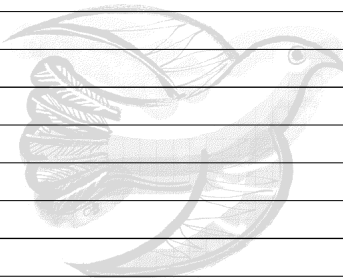

6

Epifania
1Jn 5,5-13 / Sl 147
Mc 1,7-11

Melcior, Gaspar, Baltasar

1848: Un decret de Carlos A. López declara els guaranis ciutadans paraguaians.
1915: Reforma agrària a Mèxic, fruit de la revolució, primer repartiment de latifundis a l'A.L.
1927: Tropes dels EUA ocupen Nicaragua per combatre Sandino. No en sortiran fins al 1933.
1982: Victoria de la Roca, religiosa guatemalenca, màrtir dels pobres, desapareguda.
1986: Julio González, bisbe de El Puno, Perú, mort en un accident sospitós.
1992: Augusto María i Augusto Conte, militants, màrtirs de la solidaritat i els DDHH a l'Argentina.
2006: Mor la comandant Ramona de l'EZLN.

7

Dilluns

1Jn 3,22-4,6 / Sl 2
Mt 4,12-17.23-25

Ramon de Penyafort

1835: Victòria de Cabanagem, "el moviment popular més notable del Brasil". Els rebels prenen Belém i assumeixen el govern de la província.

1981: Sebastião Mearim, líder rural a Parà, Brasil, assassinat per «grileiros».

1983: Felipe i Mary Barreda, militants cristians revolucionaris assassinats per la Contra a Nicaragua. **30 anys.**

1999: Mor Mons. Bartolomé Carrasco Briseño, bisbe d'Oaxaca, Mèxic, destacat en l'opció pels pobres i els indígenes.

8

Dimarts

1Jn 4,7-10 / Sl 71
Mc 6,34-44

Severi

1454: El papa Nicolau autoritza el rei de Portugal a esclavitzar qualsevol nació del món africà, sempre que s'administri el baptisme.

1642: Mor Galileu Galilei, condemnat per la Inquisició. El Vaticà no el rehabilitarà fins tres segles i mig després (el 30/12/1992).

1850: Juan, líder de la Revolució del Queimado, Espirito Santo, Brasil, és penjat.

1912: Fundació del Congrés Nacional Africà.

1982: Domingo Cahuc Sic, indígena achí, catequista delegat de la Paraula, camperol, a Rabinal, Baixa Verapaz, Guatemala.

9

Dimecres

1Jn 4,11-18 / Sl 71
Mc 6,45-52

Eulogi, Julià, Basilissa

1662: Lisboa ordena l'extinció dels indis Janduí del Brasil (Estats de CE, RN i PB)

1858: Primera vaga coneguda del Brasil, la dels tipògrafs, que hi són els pioners de la lluita obrera.

1959: Neix Rigobertha Menchú a Chimeh, departament del Quiché, Guatemala.

10

Dijous

1Jn 4,19-5,4 / Sl 71
Lc 4,14-22^a

Agató

- 1911: Vaga de 5 mesos dels sabaters de São Paulo per la jornada de 8 hores.
- 1920: Es crea la Lliga de les Nacions, després de les matances de la Primera Guerra Mundial.
- 1978: Pedro Joaquín Chamorro, periodista, lluitador per les llibertats contra la dictadura somocista. **35 anys.**
- 1982: Dora Azmitia «Menchy», militant, mestra de 23 anys, màrtir de la joventut estudiantil catòlica a Guatemala.
- 1985: Ernesto Fernández Espino, pastor luterà, màrtir dels refugiats salvadorencs.

11

Divendres

1Jn 5,5-13 / Sl 147
Lc 5,12-16

Higini, Martí de Lleó

- 1839: Naixement d'Eugenio María de Hostos, lluitador per la independència de Puerto Rico.
- Nova: 19h43m a Capricorn

12

Dissabte

1Jn 5,14-21 / Sl 149
Jn 3,22-30

Benet, Tatiana

- 1694: 6.500 homes comencen el setge de Palmares, que resistirà fins al 6 de febrer.
- 1948: La Cort Suprema dels EUA proclama la igualtat de blancs i negres a l'escola.
- 2010: Terratrèmol a Haití, 7'3 Richter. Més de 250.000 morts, i destrucció total. Gran solidaritat mundial.
- 2010: Una comissió holandesa conclou que la invasió contra l'Iraq el 2003 va ser ilegal.

13

Baptisme del Senyor
Is 42,1-4-6-7 / Sl 28
Hch 10,34-38 / Lc 3,15-16.21-22

Hilari, *Jorge Fox*

- 1825: Frei Caneca, revolucionari republicà, heroi de la Confederació de l'Equador, és afusellat.
- 1879: Roca comença la campanya del Desert a la Patagònia argentina.
- 2001: Terratrèmol de 7'9 Richter a El Salvador, amb 1.200 morts, 4.200 desapareguts i més de 500.000 damnificats.

idd Inneyer, any nou amazig (2963).

14

Dilluns

Hb 1,1-6 / SI 96
Mc 1,14-20

Fulgenci

1988: Miguel Angel Pavón, director de la Comissió de Drets Humans, i Moisès Landaverde, Hondures. **25 anys.**
1997: Marxa de 700.000 sud-coreans en les vagues contra la flexibilització dels drets socials.

15

Dimarts

Hb 2,5-12 / SI 8
Mc 1,21-28

Efisi

1929: Neix Luther King a Atlanta, Geòrgia, EUA.
1970: Leonel Rugama, en la lluita revolucionària contra la dictadura de Somoza.
1976: El govern de Bahia (Brasil) suprimeix els registres policials als Candomblés.
1981: Estela Pajuelo Grimani, camperola, 55 anys, 11 fills, màrtir de la solidaritat, Perú.
1982: La llei constitucional del Canadà inclou els drets dels indis.
1990: S'allibera la cotització del real brasiler i cau en picat.

16

Dimecres

Hb 2,14-18 / SI 104
Mc 1,29-39

Marcel

1992: Es firmen els Acords de Pau a El Salvador.
2004: Comença a Mumbai el 4rt Fòrum Social Mundial.

Dia internacional contra l'esclavitud infantil.

En memòria del nen Iqbal Mashib, antic esclau, que unit al Front d'Alliberament del Treball del Pakistan, va aconseguir tancar diverses fàbriques de nens esclaus.

Lined writing area for notes, consisting of horizontal lines across the page.

17

Dijous

Hb 3,7-14 / Sl 94

Mc 1,40

Antoni Abad

1961: Lumumba, heroi de la independència d'Àfrica, és assassinat al Congo.

1981: Silvia Maribel Arriola, infermera, primera religiosa màrtir en un front de combat, acompanyant al poble salvadorenc.

1981: Ana Maria Castillo, militant cristiana, màrtir de la justícia a El Salvador.

1988: Jaime Restrepo López, sacerdot, màrtir de la causa dels pobres, Colòmbia. **25 anys.**

1991: Comença la guerra del Golf Pèrsic.

1994: Terratrèmol a Los Angeles, EUA.

1996: Juan Luis Segundo, teòleg de l'alliberament, mor a l'Uruguai.

18

Divendres

Hb 4,1-5.11 / Sl 77

Mc 2,1-12

Beatriu, Prisca

La confessió de Pere

1535: Fundació de la Ciutat dels Reis (Lima).

1867: Neix a Metapa, Nicaragua, Rubén Darío.

1978: Germán Cortés, militant cristià i polític, màrtir de la causa de la justícia a Xile. **25 anys.**

1981: José Eduardo, líder sindical d'Acre, Brasil, assassinat per encàrrec.

1982: Sergio Bertén, religiós belga, i companys, màrtirs de la solidaritat, Guatemala.

Creixent: 23h45m a Àries

19

Dissabte

Hb 4,12-16 / Sl 18

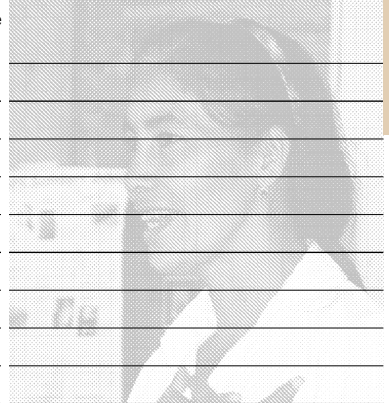
Mc 2,13-17

Màrius, Marta

Enric d'Upsala

1897: Batalla de Tabuleirinho: els sertanejos aturen l'exèrcit a 3 km de Canudos, Brasil.

2012: Mort de Maria Santana Rocha, líder militant sandinista al poble de Sant Nicolás de Oriente (Nicaragua).

gener

20

2n Diumenge ordinari

Is 62,1-5 / Sl 95

1Cor 12,4-11 / Jn 2,1-11

Fabià i Sebastià

1973: Amílcar Cabral, anticolonialista de Guinea Bissau, mort per la policia portuguesa

1979: Octavio Ortiz, sacerdot, i quatre estudiants i catequistes, màrtirs a El Salvador.

1982: Carlos Morales, dominic, màrtir entre els camperols indígenes de Guatemala.

2009: Pren possessió Barack Hussein Obama, primer president afroamericà dels EUA.

28

Dilluns

Hb 9,15,24-28 / SI 97
Mc 3,22-30

Tomàs d'Aquino
1853: Neix José Martí a L'Havana.
1979: Inauguració de la Conferència de Puebla.

29

Dimarts

Hb 10,1-10 / SI 39
Mc 3,31-35

Valeri
1895: José Martí comença la guerra per la independència de Cuba.
1985: Primer congrés nacional del MST.
1999: El dòlar arriba a 2'15 reals: moment més crític de la caiguda de la moneda brasilera.
2001: Pinochet és processat com a autor dels crims de la "caravana de la Mort".
2010: Tony Blair respon davant la comissió que l'investiga per la seva participació en la invasió d'Iraq el 2003.

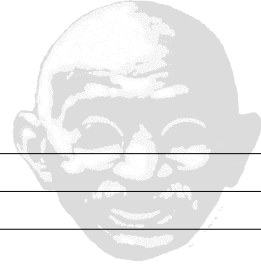
30

Dimecres

Hb 10,11-18 / SI 109
Mc 4,1-20

Martina
1629: Antônio Raposo, bandeirante, destrueix les missions guaranis de Guairá, PR, Brasil i esclavitzava 4.000 indígenes.

1948: Mahatma Gandhi mor assassinat. **65 anys.**
Dia de la No-violència i la Pau.

Lined writing area for notes.

Lined writing area for notes.

31

Dijous

Hb 10,19-25 / Sl 23

Mc 4,21-25

Joan Bosco

1865: La 13a esmena de la Constitució declara abolida l'esclavitud als EUA.

1980: Matança de 40 quichés a l'Ambaixada d'Espanya a Guatemala: María Ramírez, Gaspar Viví, Vicente Menchú i companys, màrtirs d'El Quiché.

1

Divendres

2Sm 24,2.9-17 / Sl 31

Mc 6,1-6

Cecili, Viridiana

1870: Jonathan Jasper Wright és elegit a la Cort Suprema de l'Estat, convertint-se en el primer negre que aconsegueix un lloc tan alt a la judicatura dels EUA.

1932: En el cementiri general de San Salvador afusellen Agustín Farabundo Martí, juntament amb Alonso Luna i Mario Zapata, la vigília d'una gran insurrecció camperola.

1977: Daniel Esquivel, obrer paraguaià, màrtir, membre de l'Equip de Pastoral d'immigrants paraguaians a l'Argentina.

2

Dissabte

Mi 3,1-4 / Sal 23

Hb 2,14-18 / Lc 2, 22-40

Presentació del Senyor

1976: José Tedeschi, sacerdoti obrer, màrtir dels immigrants i «villeros» a l'Argentina. Segrestat i mort.

1989: Alfredo Stroessner, dictador del Paraguai, és derrocat mitjançant un cop incruent de l'alta oficialitat.

1991: Expedito Ribeiro de Souza, president del Sindicat de Treballadors Rurals, a Rio María, Parà, Brasil, assassinat.

febrer

3

4t Diumenge ordinari

Jr 1,4-5.17-19 / Sl 70

1Cor 12,31-13,13 / Lc 4,21-30

Blai i Oscar

Ansgar d'Hamburg

1795: Neix Antonio José de Sucre.

1929: Neix Camilo Torres.

Mirvant: 13h56m a Escorpió

L'ALTRA ECONOMIA NOMÉS POT SER ECOCÈNTRICA

CONTINUAREM DESTRUINT EL PLANETA FINS QUE ENS CONCIENCIEM QUE SOM NATURA

COMISSIÓ TEOLÒGICA INTERNACIONAL
EATWOT, Associació Ecumènica de Teòlegs del Tercer Món

Només plegarem de destruir la natura quan descobrim la seva dimensió divina i el nostre caràcter natural. Ens explicarem:

Ha sigut una visió religiosa tradicional la que ha fet possible que arribéssim a aquesta situació.

a) La imatge del món-cosmos tradicional

- contemplava la natura com un mer "escenari" per a la representació del drama humà;
- la religió vivia d'esquenes a la natura.
- la matèria tradicionalment es considerava com a inferior, inerta, dolenta, pecaminosa...
- en un marc dualista: material/espiritual...

b) La imatge que teníem de nosaltres mateixos:

Ens feia "sobre-naturals", creats a part, com a fills de Déu. En realitat no seríem d'aquest món. La Terra no seria la nostra llar, sinó el cel...

Hem posat allò humà per damunt de tot: l'antropocentrisme. Lynn White va denunciar: "el judeocristianisme és la religió més antropocèntrica":

Seríem l'espècie elegida, a la qual totes les altres han de servir (especisme). La natura ha de ser dominada, doncs no és altra cosa que un rebost infinit de recursos.

c) La imatge de Déu tradicional

Sembla que des del neolític, la civilització agrària va transformar la seva percepció de la divinitat: distingint-la i separant-la de la natura, va desposseir aquesta de tota sacralitat, desplaçant la divinitat envers la transcendència, vers el món de les idees (Plató), el món veritable, perfecte...

i la va configurar com a **theos** (Déu), una divinitat dominadora, masculina, guerrera, patriarcal... El dualisme ho va impregnar tot: la realitat en dos pisos.

(Aquesta no era pas la imatge de Déu que tenia l'ésser humà paleolític, que va viure en gran harmonia amb una Natura considerada divina, Pachamama, Gran Deessa Mare nutricia respectada i venerada. On va ser, en quin moment de la nostra història ens equivoquem i torcem el nostre camí? Avui els analistes sembla que coincideixen: prenem un camí equivocament a partir de la revolució agrària, i ara és el moment de redreçar-lo).

Doncs bé, aquesta visió religiosa tradicional és la

que ha fet possible el sorgiment d'un sistema civilitzacional depredador, enemic de la Natura, responsable del desastre ecològic actual.

La causa principal no ha sigut la **mala voluntat** d'algunes persones o pobles, sinó el conjunt d'elements teòrics (religió, creences, teologies...) que han permès i justificat aquesta concepció despectiva, explotadora i depredadora envers la natura.

Aquesta actitud negativa ha vist com es multiplicaven els seus efectes nocius en augmentar vertiginosament la població humana en el planeta i desenvolupar l'ésser humà exponencialment les seves capacitats tecnològiques, que s'han posat gairebé exclusivament al servei del lucre. Allò que segles enrere era un dany fàcilment assimilable pel planeta, avui està essent, de debò, un "ecocidi": molts analistes denuncien que aquesta civilització i la seva opció per l'actual mena de desenvolupament, han esdevingut incompatibles amb la supervivència del planeta. Estem, literalment, en vies d'autoextinció.

Mentre mantinguem la vella visió, els millors mitjans tecnològics continuaran servint el lucre i depredant la natura. Només amb una nova visió es podrà posar remei –si hi som a temps– a l'ecocidi. I ningú com la religió, que va educar generacions i generacions inculcant-los les imatges i visions més bàsiques, podrà substituir la vella visió per una nova amb tanta eficàcia. Ningú com ella té tanta responsabilitat en la situació actual.

Però, quina és aquesta nova visió? Necessitem....

a) Una nova imatge del món

La nova cosmologia ha canviat la imatge que teníem del món. Ara el veiem com un cosmos en moviment total, en expansió contínua, en un procés d'evolució, amb salts qualitatiu, **autopoiesis**, aparició de problemes emergents...

La nova física ens descobreix que la matèria no és una roca inerta... sinó que matèria i energia són convertibles, que la matèria té interioritat, que en brolla la vida (no de dalt ni de baix, sinó de dintre), que tendeix a fer-se complexa, i a recrear-se...

Una nova comprensió ens fa descobrir l'error en què

hem estat en considerar la natura com a immanència desproveïda de transcendència, de sacralitat, de divinitat... Aquestes dimensions no poden estar expatriades a la "transcendència metafísica" que hem imaginat... L'única transcendència que avui podem acceptar és profundament immanent.

Déu no pot estar fora de la realitat còsmica. El cosmos ve a ser com el cos de l'Esperit.

No hi ha sobrenaturalitat i sacralitat si no és en la interioritat de la realitat: és la mateixa realitat la que és sagrada, la que és divina, la "Santa Matèria" (Teilhard de Chardin).

Salvant les distàncies i evitant els romanticismes, avui hem de descaminar el procés de desacralització i desencantament al qual hem sotmès la natura per la via de la racionalització i el científisme, en degradar-la de la sacralitat i divinitat amb què la nostra mateixa espècie la ha venerat durant molts mil·lennis (Paleolític).

b) Una nova imatge de nosaltres mateixos

No venim "de dalt ni de fora", sinó "de dintre i de baix"... La nostra edat és de 13.730 milions d'anys. Vam néixer tots amb el **big bang**. Totes les eres, cadascuna de les fites de l'evolució del cosmos són la nostra "història sagrada"...

Som "pols d'estels" –literalment, sense metàfora–, format en l'explosió de les supernoves.

Som Terra, Terra-Mater-ia, autoorganitzada, que ha cobrat vida, i ha arribat a sentir, a pensar...

Som una espècie més, tot i que molt peculiar, que no té dret a menysprear els altres éssers vius, sentints, i "intel·ligents" a la seva manera, sinó que ha de fomentar amb la seva intel·ligència l'harmonia i el bon viure entre tots els vivents d'aquest planeta.

No som doncs una realitat diferent, essencialment "espiritual", superior, aliena a aquesta Terra. Som plenament tel·lúrics, profundament naturals, la darrera flor i la més recent de l'evolució en aquest racó del cosmos, evolució que ara, en nosaltres, dóna un salt i es converteix en cultural i de qualitat profunda... Estem interreligats amb tot, en una xarxa absolutament interdependent. En destruir la natura destruïm la nostra llar, la nostra base nutricional, ens destruïm nosaltres mateixos.

c) Una nova visió de la divinitat...

El déu-*theos* patriarcal, espiritual, immaterial, acòsmic, totpoderós, senyor... no només ja no és creïble per a moltes persones, sinó que a més descobrim que és una imatge que ens ha fet i ens continua fent mal,

perquè ha justificat el menyspreu i la depredació de la natura.

"Un error sobre el cosmos redunja en un error sobre Déu" (Tomàs d'Aquino): els immensos errors i el gran desconeixement que hem tingut sobre el cosmos, la matèria i la vida, han derivat en grans errors sobre la divinitat. Avui podem intuir d'una manera molt més encertada el rostre diví del cosmos, la seva ànima divina, un nou rostre de Déu.

Per a un nombre creixent de persones, el teisme (un *theos* "allà dalt, allà fora") no només resulta increïble, sinó que se l'assenyala cada vegada més com el causant de la desacralització del món (en expatriar la divinitat a una transcendència metafísica), de la divinització de l'ésser humà, de la seva des-naturalització.

El teisme (i igualment l'ateisme) han de donar pas a una certa actitud post-teista. La divinitat de la realitat, o la Realitat Darrera, no tenen perquè ser necessàriament concebudes segons el model d'un teisme antropomòrfic; potser es puguin contemplar per un temps segons el model de la vida, biomòrfic: allò que veiem en el misteri evolutiu de la vida ens revela d'alguna manera algun tret real de la Divinitat.

El panenteisme (literalment "Déu en tot, tot en Déu") és tingut avui com el model més acceptable per aquesta era ecozoica (Berry) o antropocèn. Una divinitat que no estigui fora, que no és un algú com nosaltres, ni un Senyor... sinó la Realitat darrera que anima el cos del cosmos, la Realitat mateixa mirada a partir del misteri de sacralitat que ho embolcalla tot des de dins...

Conclusió

La nostra supervivència i la de moltes espècies està en perill, cada dia més. I ha estat una determinada visió religiosa la que ens ha conduït fins aquesta situació, la mateixa visió religiosa que ha fet possible el capitalisme. És indispensable substituir aquesta vella visió religiosa nociva, per una altra que reconduïxi el nostre actual caminar cap al desastre, i ens torni a la llar còsmico-materna de la qual no ens havíem d'haver separat. Són les religions les que tenen la major responsabilitat sobre aquest passat, i som les persones religioses les que hem d'assumir amb entusiasme la tasca urgent de canviar aquesta visió.

4

Dilluns

Hb 11,32-40 / Sl 30
Mc 5,1-20

Andreu Corsini
1794: Alliberament dels esclaus a Haití. Primera llei abolicionista a Amèrica Llatina.
1927: La columna Prestes es refugia a Bolívia.
1979: Benjamín Didincú, líder indígena màrtir per la defensa de la terra a Colòmbia.
1979: Matança de Cromotex, Lima (Perú). 6 obrers morts i dotzenes de ferits.
1981: Matança de Chimaltenango (Guatemala). 68 camperols morts.
1992: Intent de cop d'estat a Veneçuela.

Setmana mundial per a l'harmonia interreligiosa (ONU)
(primera setmana de febrer)

5

Dimarts

Hb 12,1-4 / Sl 21
Mc 5,21-43

Àgata
1977: La Guàrdia Somocista destrueix la comunitat contemplativa de Solentiname, compromesa amb la revolució de Nicaragua.
1988: Francisco Domingo Ramos, líder sindical a Pansas, Brasil, assassinat per encàrrec dels *fazendeiros*. 25 anys.

6

Dimecres

Hb 12,4-7.11.15 / Sl 102
Mc 6.1-6

Pau Miki
1694: Zumbi i els seus, assetjats a Palmares i ja sense pólvora, fugen a la selva.
1916: † Rubén Darío, nicaraguenc, príncep de les lletres castellanés.
1992: † Sergio Méndez Arceo, bisbe de Cuernavaca, Mèxic, Patriarca de la Solidaritat.
1997: El Congrés equatorià, amb el 95% dels vots, destitueix el president Abdalá Bucaram en el segon dia de vaga nacional massiva.

11

Dilluns

Gn 1,1-19 / Sl 103
Mc 6,53-5

Lourdes

1990: Després de 27 anys empresonat, Nelson Mandela, màxim exponent de la resistència negra internacional contra l'Apartheid, és alliberat.

1998: Les comunitats Negres del Medio Atrato (Colòmbia) aconseguixen del Govern un títol col·lectiu de 695.000 hectàrees de terra. **25 anys.**

Dia mundial del malat

12

Dimarts

Gn 1,20-2,4a / Sl 8

Eulàlia

1541: Pedro de Valdivia funda Santiago de Xile.

1542: Orellana arriba a l'Amazones.

1545: Els conqueridors arriben a les mines de plata de Potosí, on moriran 8 milions d'indis.

1809: Naixement d'Abraham Lincoln.

1817: San Martín derrota les forces realistes a Chacabuco.

1818: Independència de Xile.

1894: L'exèrcit nicaragüenc ocupa Bluefields i s'annexiona el territori de la Mosquitia.

1905: Naixement de Federica Montseny, primera dona ministra a Espanya.

2005: Dorothy Stang, màrtir de la terra i de la lluita ecològica, assassinada a Amapú, Brasil, a mans dels sicaris dels terratinents.

13

Dimecres

Cendra / Jl 2,12-18 / Sl 50
2Cor 5,20-6,2 / Mc 6,1-6.16-18

Benigne

Any Nou Tibetà

1976: Francisco Soares, sacerdot, màrtir de la justícia entre els pobres de l'Argentina.

1982: Santiago Miller, germà de La Salle nord-americà, màrtir de l'educació alliberadora a l'Església indígena guatemalenca.

14

Dijous

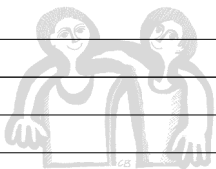
Dt 30,15-20 / Sl 1
Lc 9,22-25

Valentí, Ciril i Metodi

1981: Franz de Castro Rolzwarth, màrtir de la pastoral de presons, Jacareí, São Paulo, Brasil.

1992: Rick Julio Medrano, religiós, màrtir de l'Església perseguida de Guatemala. 1998: Manuel Pérez Martínez, sacerdot espanyol mor amb la guerrilla colombiana de l'ELN.

Dia de l'amistat.

15

Divendres

Is 58,1-9a / Sl 50
Mt 9,14-15

Claudi

1600: José de Acosta, missioner, historiador i defensor de la cultura indígena. Perú. 1966: Camilo Torres, sacerdot, màrtir de les lluites d'alliberament del poble, Colòmbia. 1981: Juan Alonso Hernández, sacerdot màrtir entre els camperols de Guatemala.

1991: Ariel Granada, missioner colombià assassinat per les guerrilles a Massangulu, Moçambic.

1992: Maria Elena Moyano, dirigent popular màrtir de la pau, a Villa El Salvador, Perú.

2003: Primera manifestació social mundial: 15 milions de persones a 600 ciutats, contra la guerra dels EUA contra l'Iraq.

16

Dissabte

Is 58,9b-14 / Sl 85
Lc 5,27-32

Juliana i Onèsim

1981: Albino Amarilla, líder camperol i catequista, mort per l'exèrcit, màrtir del poble paraguaià.

1985: Ailí Primera, poeta i cantor veneçolà de la justícia per al poble latinoamericà.

1986: Mauricio Demierre, cooperant suís, i companyes camperoles, assassinats per la contrarevolució, tornant d'un Viacrucis per la pau, Nicaragua.

febrer

17

1r Diumenge de Quaresma
Dt 26,4-10 / Sl 90
Rm 10,8-13 / Lc 4,1-13

Fundadors Servites

1600: La Inquisició crema viu Giordano Bruno per la seva llibertat de pensament i d'expressió.

1997: 1.300 militants del MST surten de São Paulo cap a Brasília, per la reforma agrària.

1997: Mor Darcy Ribeiro, escriptor militant, antropòleg brasiler, senador.

Creixent: 20h30m a Taure

18

Dilluns

Lv 19,1-2.11-18 Sl 18

Mt 25,31-46

Simó
1519: Hernán Cortés salpa de Cuba cap a la conquesta de Mèxic.

1546: Martí Luter mor a Alemanya.

1853: Félix Varela, lluitador de la causa de la independència cubana.

1918: Neix Julia Manzanal, sindicalista i única dona comissària política durant la Guerra Civil.

1984: Edgar Fernando García, activista social, capturat il·legalment i desaparegut a Guatemala.

19

Dimarts

Is 55,10-11 / Sl 33

Mt 6,7-15

Àlvar i Conrad
1590: Bernardino de Sahagún, missioner a Mèxic, protector de la cultura dels nostres pobles.

1990: Els estudiants prenen la Universitat de l'Estat de Tennessee, tradicionalment afroamericana, per exigir un tracte econòmic igual.

20

Dimecres

Jon 3,1-10 / Sl 50

Lc 11,29-32

Eleuteri, *Rasmus Jensen*
1524: El Memorial de Sololá testimonia que avui, «els quichès van ser destruïts pels homes de Castella».

1974: Domingo Laín, sacerdot màrtir de les lluites d'alliberament, Colòmbia.

1978 A Colòmbia el decret 1142 ordena tenir en compte la llengua i la cultura dels indis.

Dia Mundial de la Justícia Social (ONU).

Series of horizontal lines for writing notes.

Series of horizontal lines for writing notes at the bottom of the page.

21

Dijous

Est 14,1.3-5.12-14 / Sl 137

Mt 7,7-12

Pere Damí

1934: Augusto C. Sandino, líder popular nicaragüenc, assassinat a traïció per Somoza.
1965: Malcom X, líder alliberacionista afroamericà, és assassinat als EUA.
1985: Camperols crucificats a Xeatzan, enmig de la passió del poble guatemalenc.

22

Divendres

Est 14,1.3-5.12-14 / Sl 137

Mt 7,7-12

Càtedra de Pere

1910: Intervenció dels marines a Nicaragua.
1979: Independència de Santa Lúcia. Festa nacional.
1990: Camperols màrtirs d'Iquicha, Perú.
2007: Mor a Nicaragua Carme Blanch, sindicalista i cooperant catalana.

23

Dissabte

Dt 26,16-19 / Sl 118

Mt 5,43-48

Bartomeu, Policarp

Ziegenbalg

1936: Elías Beauchamp i Hiram Rosado, del Partit Nacionalista de Puerto Rico, ajusticien el coronel Riggs, per la mort de quatre nacionalistes.
1970: Independència de Guyana.
2010: Creació de la CELAC, Comunitat d'Estats Llatinoamericans i Caribenys.

Diada de la Solidaritat a les comarques gironines

Horizontal lines for writing notes across the page.

24

2n Diumenge de Quaresma
Gn 15,5-12.17-18 / Sl 26
Flp 3,20-4,1 / Lc 9,28b-36

Sergi

Maties Apòstol

1821: Pla d'Iguala. Proclamació de la Independència de Mèxic.
1920: Nancy Astor, primera dona elegida parlamentària, fa el seu primer discurs a Londres.

Horizontal lines for writing notes at the bottom of the page.

25

Dilluns

Dn 9,4b-10 / Sl 78
Lc 6,36-38

Just i Valeri
Isabel Fedde

Dia Nacional de la Dignitat de les víctimes del conflicte armat, Guatemala.

1778: Neix José de San Martín.

1980: Cop militar a Suriname.

1982: Tucape Jiméneez, 60 anys, màrtir de les lluites dels sindicalistes xilens.

1985: Guillermo Céspedes, militant i revolucionari, màrtir de la lluita del poble colombià.

1989: Caincofién, indígena toba, assassinat per defensar la seva terra, a Formosa, Argentina.

1990: Derrota electoral del FSLN a Nicaragua.

2012: Giulio Girardi, filòsof i teòleg de la solidaritat internacional i de la Causa revolucionària i indígena.

Plena: 20h26m a Verge

26

Dimarts

Is 1,10.16-20 / Sl 49

Paula Montal, Alexandre

1550: Antonio de Valdivieso, bisbe de Nicaragua, màrtir en la defensa dels indígenes.

1885: Les potències europees es reparteixen entre elles el continent africà, a Berlín.

1965: Jimmie Lee Jackson, activista negre dels drets civils, mor apallissat per la policia.

1992: Mor José Alberto Llaguno, bisbe, apòstol inculturat dels indis Tarahumara, Mèxic.

27

Dimecres

Jr 18,18-20 / Sl 30

Gabriel de la Dolorosa

1844: La República Dominicana s'independitza d'Haití. Festa nacional.

1989: El «caracazo»: 400 morts i 2.000 ferits.

1998: Jesús Mª Valle Jaramillo, 4rt president de la Comissió de DDHH assassinat, Antioquia, Colòmbia. **15 anys.**

2005: 40 dels 57 països membres del Conveni Mundial contra el tabaquisme comencen a quedar vinculats jurídicament.

2010: Terratrèmol de 8'8 a Xile, gairebé 500 morts.

2011: Sebastião Bezerra da Silva, del Moviment Nacional dels Drets Humans, màrtir de la tortura, Tocantins, Brasil.

28

Dijous

Jr 17,5-10 / Sl 1
Lc 16,19-31

Romà
1924: Els marines desembarquen a Hondures i ocupen Tegucigalpa.
1985: Guillermo Céspedes Siabato, laic compromès amb els Cristians pel Socialisme i les CEBs, obrer, després mestre, poeta. Assassinat per l'exèrcit mentre jugava a futbol. Colòmbia.
1989: Teresita Ramírez, de la Companyia de Maria, assassinada a Cristales, Colòmbia.
2004: (29 de febrer) Aristide surt d'Haití davant l'avenç de la resistència militar alçada en contra seu.

1

Divendres

Gn 37,3-28 / Sl 104
Mt 21,33.45-46

Rossend, Albí
Jordi Herbert
1739: Es firma a Jamaica un tractat de pau de 15 punts entre cimarrons i blancs.
1954: Lolita Lebrón, Irving Flores, Andrés Figueroa Cordero i Rafael Cancel Miranda ataquen el Congrés dels EUA per cridar l'atenció sobre el Puerto Rico colonial.
1959: Naixement de la CLAR, Confederació Latinoamericana de Religiosos.
2012: Milton Schwantes, bibliista luterà i ecumènic, animador de la lectura bíblica popular llatinoamericana.

2

Dissabte

Mq 7,14-15.18-20 / Sl 102
Lc 15,1-3.11-32

Simplici
Joan i Carles Wesley
1791: Mor John Wesley a Anglaterra.
1897: Tercer atac contra Canudos, Brasil.
1963: Goulart promulga l'Estatut dels Treballadors, que en el seu moment suposa un avenç.

3

3r Diumenge de Quaresma
Ex 3,1-8a.13-15 / Sl 102
1Cor 10,1-6.10-12 / Lc 13,1-9

Emeteri, Celoni, Medir
1908: Neix Juan Antonio Corretjer, poeta nacional de Puerto Rico, patriota i revolucionari fundador de la Liga Socialista.
1982: Hipólito Cervantes Arceo, sacerdot mexicà màrtir de la solidaritat amb els exiliats de Guatemala.
1982: Emiliano Pérez Obando, delegat de la Paraula, màrtir de la revolució nicaragüenca.
2000: Torna a Xile el dictador Pinochet després de 503 dies de detenció a Londres.
2005: La OMC condemna els subsidis dels EUA al seu cotó, els quals perjudiquen el lliure comerç.

ECONOMIA D'ARMES

RICHARD RENSHAW
Montreal, Quebec, Canadà

Amb l'actual ritme de producció de bales al món (16 mil milions per any), si tens 20 anys et corresponen 33 bales. Pot semblar una producció exagerada, però la indústria de l'armament no pensa pas el mateix. I amb la producció d'armes lleugeres actualment d'un milió per any i amb una longevitat de 50 anys, hi ha prou armes per disparar com perquè alguna t'enguegui un tret. El problema no es restringeix als països d'Àfrica i Àsia amb conflictes armats, o a Hondures, amb la seva repressió armada. A qualsevol part del món on visquis, ets un blanc potencial per a la violència armada, ja sigui a través de conflictes socials, repressió o crim.

Aproximadament, cada any es gasten 1,5 bilions de dòlars en la producció de tota mena d'armes. És una quantitat suficient com per eradicar la pobresa al món sencer o per proveir d'una vivenda raonable, seguretat alimentària, aigua potable, condicions sanitàries, electricitat, educació universal i cures de salut per a tothom allà on falten aquests serveis essencials. Seria un valor suficient com per detenir l'escalfament planetari. Però... la producció continua, i per un motiu molt seriós: el lucre. Hi ha una enorme quantitat de diner implicat en la producció i comercialització d'armes.

Aquesta indústria implica un ampli espectre de producció que es ramifica vers tots els aspectes que tenen a veure amb els conflictes armats. Som tal vegada més conscients de la producció d'armes nuclears – que continua a bon ritme i involucra cada vegada més països – que no pas de la producció d'armes convencionals. Aquestes són la “maquinària pesada” dels jocs de guerra i inclouen de tot: des de tancs i artilleria a avions com els “drones”, acabats de desenvolupar. Aquesta indústria està a l'avantguarda de la tecnologia. Milers de milions de dòlars s'inverteixen cada any intentant perfeccionar les armes existents, així com per desenvolupar noves formes de guerra quirúrgica, com les sofisticades armes de so i microones, que poden destruir les persones deixant intactes els edificis i els objectes.

La branca menys coneguda de la indústria de

l'armament és la de les armes lleugeres, aquelles que qualsevol individu pot transportar. Des d'espingardes, caces i metralladores, fins a morters i coets terra-aire antiaeris. Actualment hi ha 24 àrees al món considerades zones de conflicte. La majoria dels morts en aquests conflictes moren per armes lleugeres i són sobretot dones, nens, joves i ancians.

Un dels factors fonamentals per al manteniment de la indústria de les armes és el “mercat” informal. Mentre els estats encarreguen una gran part de les armes, una altra part considerable va destinada a proporcionar armes als anomenats “combatents de la llibertat”, “rebels” o “terroristes”. També és veritat que, mentre els majors proveïdors d'aquests grups són els mateixos que assorteixen d'armes els governs nacionals –són nombroses les formes d'evadir els controls de les transferències internacionals d'armes– d'altra banda existeix una àmplia llista de proveïdors informals a través de xarxes (relativament) clandestines que tenen la capacitat de produir armes lleugeres d'alta qualitat. El nord del Pakistan i Colòmbia són, per exemple, productors d'armes lleugeres de qualitat a través de xarxes clandestines.

La indústria de l'armament no es restringeix a la producció d'armes de foc i municions (bales o míssils). Hi ha una extensa gamma de productes essencials per a la conducció de la guerra i específicament dissenyats per complementar l'impacte de les mateixes armes. Podem incloure en aquesta categoria, per exemple, els vaixells de guerra (des de portaavions a transports d'artilleria). Són igual d'importants els instruments d'entrenament (com els simuladors aeris), instruments de precisió (com els mitjans de visió nocturna i els sistemes d'orientació de míssils), o els (molt cars) mitjans de protecció individual. Sense oblidar els enormes sistemes tecnològics per a la detecció de moviments, vigilància de comunicacions i aprovisionament d'informacions a les casernes generals. El desenvolupament i instal·lació d'aquests sistemes, només als Estats Units, implica milers de milions de dòlars cada any.

La majoria dels lucrex d'aquests negocis acaben a

les butxaques dels majors productors internacionals d'armes als Estats Units, Xina, França, Rússia i Anglaterra. Algunes d'aquestes companyies tenen una història que es remunta a la Segona Guerra Mundial. Aquests productors d'armes també estan lligats als majors sectors de l'economia mundial, com transports, energia (particularment el petroli), comunicacions i finances. Això fa impossible separar els interessos militars en l'actual economia globalitzada. Això és molt més veritable ara que quan el president Eisenhower va inventar el terme "complex militar-industrial", la dècada dels anys cinquanta.

Les armes no responen a cap necessitat humana. No obstant això, estan, en proporció a la seva utilitat, entre els estris més costosos que una societat pot produir, i una de les majors causes de degradació ambiental del món. Tot i així, en nom de la seguretat, no només continuem permetent que es fabriquin, sinó que tant nosaltres com els nostres governs continuen comprant-les en gran quantitat.

Des de fa moltes dècades el nombre de conflictes armats està en declivi. No obstant això, són dotzenes de milions les víctimes d'aquests conflictes, homes, dones i nens des de la Segona Guerra Mundial. També el nombre de soldats víctimes de la violència armada al món disminueix. Avui són les dones, nens i ancians la majoria de les víctimes.

Aquí entra també la qüestió de les armes nuclears. Amb tot el que s'havia acordat des de la Segona Guerra Mundial sobre el desarmament, quedem amb la impressió que les armes nuclears ja no són un problema. Tanmateix, no podem oblidar que existeixen més de 22 mil míssils nuclears armats i emmagatzemats arreu del món. Alguns estan en submarins amb caps múltiples. Les grans potències encara tenen capacitat de destruir gran part de la població mundial en qualsevol moment. Són ben conscients que un dispositiu nuclear es pot fabricar a partir d'urani enriquit i transportar fàcilment a qualsevol part del món. Tot i així la producció d'urani enriquit per energia nuclear i per armament continua. Tendim a pensar en una guerra nuclear com alguna cosa semblant a Hiroshima. Tanmateix, existeixen actualment diversos conflictes armats al món en els quals armes amb dipòsits d'urani –per endurir els projectils i fer-los més penetrants– s'estan fent servir. La radiació afecta la salut tant dels soldats com dels civils. En aquest sentit, els majors conflictes armats del món són conflictes "nuclears".

Hi va haver grans esforços internacionals per col·locar aquesta indústria lucrativa sota control. Hi va haver tractats internacionals de desarmament nuclear (que necessiten ser renovats sovint sota el risc que es col·lapsin); hi ha tractats de control de la producció i venda d'armes militars convencionals (artilleria pesada, avions, tancs, etc.) i actualment s'està fent un gran esforç per crear un tractat internacional que estableixi normes per a la producció i transferència internacional de petites armes (les que poden ser transportades per una persona). Les Nacions Unides es reuneixen cada dos anys per revisar les pràctiques de comerç mundial d'armes i per reforçar les normes que efectivament redueixin el risc que les armes caiguin en mans de forces no governamentals. A la pràctica, la transferència internacional d'aquestes armes és, ben sovint, una sofisticada dansa al voltant de les restriccions internacionals, que troba coladors enormes. Moltes de les més efectives mesures de control del mercat d'armes són contrariades per les nacions més desenvolupades per la pressió dels seus sectors industrials-militars. Qui són els majors productors mundials d'armament, els que produeixen i exporten la majoria de les armes? Precisament els membres permanents del Consell de Seguretat de les Nacions Unides, que tenen dret de vet: els Estats Units, França, el Regne Unit, Xina i Rússia.

Hi ha signes de moviment i es donen petits passos. Els esforços per establir normes internacionals de producció, inspecció i transport d'armes, els esforços de les Nacions Unides per trobar alternatives als conflictes armats a base de negociacions, els fràgils esforços per supervisar els alto-el-foc, tot i que inadequats, obren precedents per a noves pràctiques internacionals. Encara que les rodes girin molt a poc a poc, giren, i la disminució del nombre de conflictes armats és un dels indicadors.

Qualsevol esforç que fem per provocar canvis significatius en el sistema econòmic mundial, i les seves institucions financeres, haurà de tenir en compte el lloc central que la indústria de l'armament ocupa en les estructures econòmiques.

Mentrestant, aquests dotze mil milions de bales i aquest milió d'armes lleugeres es continuen produint cada any; un bilió i mig de dòlars es continua gastant en armament i una persona per minut rep una bala en alguna part del món.

Dl Dt Dc Dj Dv Ds Dg
1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21

Dl Dt Dc Dj Dv Ds Dg Abril
22 23 24 25 26 27 28
29 30

MARÇ

Divendres			Dissabte			Diamenge		
1	Divendres		2	Dissabte		3	Diamenge	
						1		
						2		
						3		
						4		
						5		
						6		
						7		
8			9			8		
						9		
						10		
						11		
						12		
						13		
15			16			14		
						15		
						16		
						17		
						18		
						19		
22						20		
						21		
						22		
						23		
						24		
						25		
29			30			26		
						27		
						28		
						29		
						30		
						31		

4

Dilluns

2Re 5,1-15a / Sl 41

Lc 4,24-30 Adria

Casimir
1962: Els EUA comencen a operar un reactor nuclear a l'Antàrtida.

1970: Record d'Antonia Martínez Lagares, màrtir de la lluita universitària de 1970, assassinada per la policia de Puerto Rico.

1990: Nahamán Carmona, nen del carrer, mort a cops per la policia, Guatemala.

2004: L'armada argentina reconeix per primera vegada que va torturar durant la dictadura.

Minvant: 21h53m a Sagitari

5

Dimarts

Dn 3,25.34-43 / Sl 24

Mt 18,21-35

1996: 3000 famílies en l'ocupació més gran del MST, a Curionópolis, Brasil.

6

Dimecres

Dt 4,1,5-9 / Sl 147

Mt 5,17-19

Oleguer, Rosa de Viterbo

1817: Revolució de Pernambuco, Brasil.

1854: S'aboixeix l'esclavitud a l'Equador.

1996: Pascuala Rosado Cornejo, fundadora de la comunitat autogestionària de Huaycán, assassinada a trets i dinamitada al mercat Ate-Vitarte de Lima per no avenir-se a les exigències del terrorisme.

2005: La Cort Suprema de l'Argentina confirma la presó perpètua d'Arancibia Clavel per haver assassinat el general xilè Prats el 1974, com a delictes de *lesa humanitat*, imprescriptible.

2007: †Rufina Amaya Márquez, testimoni i única supervivent de la matança del Mozote perpetrada el 1981 per l'exèrcit salvadoreny.

7

Dijous

Jr 7,23-28 / Sl 94
Lc 11,14-23

Perpètua i Felicitat
Tomàs d'Aquino

1524: Avui, «el dia 7-Qat, els reis Ahpop i Ahpop Qamahay han estat cremats per Tunatiuh (Pedro de Alvarado). El cor de Tunatiuh no tenia compassió» (Anals dels Cakchiquels).

1994: Joaquín Carregal, Remigio Morel, Pedro Medina i Daniel de la Sierra, sacerdots de la diòcesi de Quilmes, Argentina, profetes de la justícia.

2009: Fujimori, condemnat a 25 anys de presó, Perú.

8

Divendres

Os 14,2-10 / Sl 80
Mc 12,28b-34

Joan de Déu

Dia internacional de la dona.

Es va establir el 1910. Es va triar aquesta data perquè el 8 de març de 1857 van morir moltes treballadores de la confecció, de Nova York, que exigien millors condicions de treball i el dret al vot.

9

Dissabte

Os 6,1-6 / Sl 50
Lc 18,9-14

Domènec Savi

Francesca Romana

1989: 500 famílies ocupen una hisenda i en són expulsades per la policia militar: 400 ferits i 22 presos. Brasil.

10

Macari

4t Diumenge de Quaresma
Jos 5,9a.10-12 / Sl 33
2Cor 5,17-21 / Lc 15,1-3.11-32

1928: Elías del Socorro Nieves, agustí, i els germans Jesús i Dolores Sierra, laics, assassinats durant la Revolució dels Cristeros, proclamant la seva fe.

14

Dijous

Ex 32,7-14 / Sl 105
Jn 5,31-47

Matilde

1549: Mor el sant negre franciscà San Antonio de Cathegeró.
1795: El líder garífuna Joseph Satuyé mor davant dels anglesos durant la II Guerra del Carib.

1849: Arriben a Bluefieds (Nicaragua) els missioners moraus que evangelitzaran la Mosquitia.

1997: Declaració de Curitiba: Dia internacional d'acció contra els embassaments, i a favor dels rius, l'aigua i la vida.

2009: Evo Morales comença a distribuir terra de latifundis a indígenes, emparat en la nova Constitució.

15

Divendres

Sb 2,1a.12-22 / Sl 33
Jn 7,1-2.10.25-30

Lluïsa de Marillac

1951: Mor a Viedma, Argentina, Artemides Zatti, salesià, l'«infermer sant de la Patagònia»; beatificat el 14 de abril de 2002.

1961: Es crea l'Aliança pel Progrés.

1986: Antonio Chaj Solís, pastor, Manuel de Jesús Recinos i companys, militants evangèlics, màrtirs del servei a Guatemala.

1995: Condemnen el general Luis García Meza a 30 anys de presó, per crims comesos després del seu cop d'estat el 1980 a Bolívia. Primer cas de detenció dels militars colpistes llatinoamericans.

16

Dissabte

Jr 11,18-20 / Sl 7
Jn 7,40-53

Raimon de Fitero

1630: Benkos Biohó, líder i heroi negre en la lluita per la llibertat, Colòmbia.

1977: Antonio Olivo i Pantaleón Romero, màrtirs de la justícia entre els camperols de Perugorria, Argentina.

17

5è Diumenge de Quaresma
Is 43,16-21 / Sl 125
Fil 3,8-14 / Jn 8,1-11

Patrici

1973: Alexandre Vanucchi, estudiant i militant cristià, assassinat per la policia, Brasil.

1982: Jacobus Andreas Koster, «Koos», i companys periodistes, màrtirs per la veritat a Amèrica Llatina, El Salvador.

1990: María Mejía, mare camperola quiché, d'Acció Catòlica, assassinada a Sacapulas, Guatemala.

18

Dilluns

Dn 13,1-9.15-17.19-30.33-62 / Sl 22

Ciril de Jerusalem

Jn 8,1-11

1871: Comuna de París, primera revolució obrera de la història.

1907: Desembarcament de marines a Hondures.

1938: El president mexicà Lázaro Cárdenas decreta la nacionalització del petroli.

1981: Presentación Ponce, delegat de la Paraula, i companys, màrtirs a la revolució nicaragüenca.

1989: Neftalí Liceta, sacerdot, i Amparo Escobedo, religiosa, i companys, testimonis del Déu de la Vida entre els pobres del Perú.

19

Dimarts

2Sm 7,4-5a.12-14a.16 / Sl 88

Mt 1,16.18-21.24a

1849: Revolució del Quemado, (E.S., Brasil). Més de 200 negres s'organitzen per proclamar l'alliberament dels esclaus.

1915: Alçament de Quitxues i Aimaràs al Perú encapçalats per Rumi Maka.

1980: Primera Trobada de Pastoral Afroamericana, a Buenaventura, Colòmbia.

1991: Felisa Urrutia, Carmelita Vedruna, assassinada a Cauca, Veneçuela, màrtir del servei als pobres i de la solidaritat.

Creixent: 17h27m a Bessons

20

Dimecres

Dn 3,14-20.91-92.95 / Int. Dn 3

Jn 8,31-42

Serapió

1838: El govern de Sergipe (Brasil) prohibeix anar a l'escola als «africans», esclaus o lliures, i als portadors de malalties contagioses.

1982: Cop d'Estat de Ríos Montt a Guatemala.

1995: Menche Ruiz, catequista, profeta i poeta popular, missioner fidel de les comunitats de base d'El Salvador.

2003: Els EUA comencen a envair l'Iraq, al marge de les Nacions Unides. **10 anys.**

Equinocci, de tardor al Sud, de primavera al Nord, a les 11h02m.

21

Dijous

Gn 17,3-9 / Sl 104
Jn 8,51-59

Filemó, Nicolau
Any nou Baha'í

Dia forestal mundial.

1806: Neix Benito Juárez, Oaxaca, Mèxic.

1937: Matança de Ponce, Puerto Rico.

1975: Carlos Dormiak, sacerdot salesià, assassinat per la seva línia alliberadora, Argentina.

1977: Rodolfo Aguilar, capellà, 29 anys, màrtir de l'alliberament del poble mexicà. 1987: Luz Marina Valencia, religiosa, màrtir de la justícia entre els camperols de Mèxic.

Dia internacional contra la discriminació racial.

22

Divendres

Jr 20,10-13 / Sl 17
Jn 10,31-42

Benvingut, Lea

1873: Abolició de l'esclavitud a Puerto Rico.

1980: Lluís Espinal, sacerdot i periodista català, màrtir de les lluites del poble bolivià.

1988: Rafael Hernández, líder camperol, màrtir de la lluita per la terra entre els seus germans de Mèxic. **25 anys.**

Dia internacional de l'aigua.

23

Dissabte

Ez 37,21-28 / Int. Jr 31
Jn 11,45-57

Toribi de Mogrovejo

1606: Toribio de Mogrovejo, arquebisbe de Lima, pastor del poble inca, profeta de l'Església colonial.

1976: Maria del Carmen Maggi, profesora, degana de la Facultat d'Humanitats de la Universitat Catòlica de Mar del Plata, màrtir de l'educació alliberadora, Argentina.

2003: Rachel Corrie (23) nord-americana assassinada per una aplanadora militar israeliana a Rafah, voluntària de l'International Solidarity Movement. **10 anys.**

2005: Xile reconeix que el 1976 la dictadura va assassinar Carmelo Soria.

24

Diumenge de Rams

Is 50,4-7 / Sl 21
Fil 2,6-11 / Lc 22,14-23.56

Josep Oriol

1918: Les dones canadenques conquereixen el vot.

1976: Cop militar de Jorge Videla contra Isabel Perón a l'Argentina.

1980: «San Romero de América», arquebisbe de San Salvador, profeta i màrtir.

2004: Kichner converteix l'ESMA, centre de tortura de la dictadura argentina, en el Museu de la Memòria del terrorisme d'Estat argentí: 4.000 assassinats i 30.000 desapareguts.

Dia internacional pel Dret a la Veritat sobre les Violacions dels Drets Humans i la Dignitat de les Victimes (establert ONU 17/juny/2010)

Visiteu avui la pàgina de Mons. Romero i les seves homilies: <http://servicioskoinonia.org/romero>

25

Dilluns

Is 42,1-7 / SI 26
Jn 12,1-11

Brauli

1986: Donato Mendoza, delegat de la Paraula i companys, màrtirs de la fe entre els seus germans pobres de Nicaragua.

2002: Absolució de Safiya Hussaini, nigeriana condemnada a morir per lapidació.

26

Dimarts

Is 49,1-6 / SI 70
Jn 13,21-33.36-38

Dia mundial del teatre.
1989: Maria Gómez, mestra catequista màrtir del servei al seu poble Simití a Colòmbia.

1998: Onalicio Araujo Barros i Valentín Serra, líders del MST, executats pels fazendeiros a Parauapebas, Pará, Brasil. **15 anys.**

27

Dimecres

Is 50,4-9 / SI 68
Mt 26,14-25

Rupert

1502: Colom arriba a Cariari, Costa Rica.

1984: Els Txukahamãe bloquegen una carretera principal exigint les seves terres sagrades al Xingú.

2011: † José Comblin, teòleg llatinoamericà, profeta radical, compromès amb els pobres, escriptor prolífic, Brasil.
Plena: 09h27m a Lliura

25
26
27

Series of horizontal lines for writing, organized into three columns corresponding to the dates 25, 26, and 27.

28

Dijous Sant

Ex 12,1-8.11-14 / Sl 115
1Cor 11,23-26 / Jn 13,1-15

Sixt

1750: Neix Francisco de Miranda a Caracas.

1985: Héctor Gómez Calito, defensor de drets humans, capturat, torturat i brutalment assassinat a Guatemala.

1988: 14 indígenes tikunes assassinats i 23 de ferits pel llenyataire Oscar Castelo Branco i 20 pistolers. Reunits a Benjamin Constant, Brasil, esperaven l'ajuda de la FUNAI davant de les amenaces del llenyataire. **25 anys.**

29

Divendres Sant

Is 52,13-53,12 / Sl 30
Hb 4,14-16;5,7-9 / Jn 18,1-19,42

Beatriu de Silva

Joan Nielsen Hauge

1904: Neix Consuelo Lee Corretjer, revolucionària, poeta i mestra, líder del moviment independentista porto-riqueny.

1967: Per primera vegada brolla petroli a l'Amazònia equatoriana.

1985: Rafael i Eduardo Vergara Toledo, germans, militants cristians, màrtirs de la resistència contra la dictadura a Xile.

30

Dissabte Sant

Gn 1,1-2,2 / Gn 22,1-18 / Ex 14,15-15,1
Is 54,5-14 / Is 55,1-11 / Ba 3,9-15.32-4,4

Gladys, Joan Clímac Ez 36,16-28 / Rm 6,3-11 / Mt 28,1-10
1492: Decret dels Reis Catòlics que expulsa els jueus d'Espanya.

1870: Els homes afroamericans guanyen el vot als EUA: ratificació de la 15a esmena.

1985: José Manuel Parada, sociòleg, Santiago Natino, publicista i militant, i Manuel Guerrero, líder sindical, Santiago de Xile.

2007: † Maria Julia Hernández, defensora dels DDHH a El Salvador.

31

Diumenge de PASQUA
Hch 10,34a.37-43 / Sl 117
Col 3,1-4 / Jn 20,1-9

Benjamí,

Amós, Joan Donne

1767: Expulsió dels jesuïtes d'Amèrica Llatina.

1866: Esclata la guerra entre Espanya per una part i Xile, Bolívia i Perú per l'altra.

1987: Roseli Correa da Silva, camperola, a Natalino, Brasil.

AMB JESÚS VERS L'ALTRA ECONOMIA

JOSÉ ANTONIO PAGOLA

Donosti, Euskadi

1. Caminant rere les passes de Jesús

• **Moguts per l'Esperit de Jesús.** L'Esperit de Déu empeny Jesús vers els últims. Ells han de ser els primers en experimentar aquesta vida més digna i alliberada que vol Déu per als seus fills i filles: "L'Esperit del Senyor reposa sobre meu, perquè Ell m'ha ungit. M'ha enviat a portar la Bona Nova als pobres, a proclamar als captius la llibertat i als cecs el retorn de la llum, a posar en llibertat els oprimits, a proclamar l'any de gràcia del Senyor" (Lluc 4, 16-22).

Aquests quatre grups de persones, els "pobres", els "captius", els "cecs" i els "oprimits" són els que Jesús du més endins del seu cor de Profeta del regne. Arreu del món es parla de "democràcia", "drets humans", "progrés", "benestar"... Jesús pensa en els últims i parla de treballar per una vida alliberada que emergeixi des d'ells. Des de l'Esperit de Jesús només podem treballar per una economia que sigui "Bona Nova" per als pobres, "alliberament" per als esclaus, "llum" per als cecs, "gràcia" per als desgraciats.

• **Amb indignació i esperança.** Jesús viu enmig d'una societat on no regna la justícia. D'una banda, l'Imperi de Roma, Herodes Antipas i els poderosos terratinents de Galilea exploten els camperols de les aldees sense tenir consciència d'estar levant el pa als pobres. De l'altra banda, fa temps que els dirigents religiosos s'han desentès del patiment de la gent. L'imperi romà pretén que la *pax romana* sigui la pau plena i definitiva; la religió del Temple defensa que la "Torà de Moisès" és immutable. Mentrestant, els exclosos de l'imperi i els oblidats per la religió estan condemnats a viure sense esperança. Hi pot haver alguna millora en la *pax romana* i es pot observar de manera més escrupolosa la "Torà de Moisès", però no hi ha res decisiu que canviï per als pobres: el món no es torna més humà.

Jesús trenca aquest món tancat anunciant la irrupció del regne de Déu. Aquesta situació sense alternativa i sense esperança és falsa. El món volgut pel Pare va més enllà dels drets del Cèsar i més enllà d'allò establert per la religió del Temple. Hem de seguir Jesús obrint camins al regne de Déu des de dues actituds bàsiques: la *indignació profètica* que treu a la

llum les causes que s'amaguen sota el patiment de les víctimes i l'*esperança* en el Déu dels últims, que sosté els esforços dels que treballen pel seu regne.

2. Obrint camins al Regne de Déu

• **El regne de Déu és a prop** (Marc 1, 15). Déu no vol deixar-nos sols davant els nostres patiments, conflictes i reptes. Déu és una Presència bona i amistosa que cerca obrir-se camí entre nosaltres per construir una vida més humana. És possible un món diferent. No és pas veritat que la història hagi de discórrer pels camins de patiment i mort que marquen els poderosos. És possible una altra economia més humanitzadora, fraterna i solidària. És possible un món alternatiu més proper al que Déu vol per als seus fills i filles.

• **Convertiu-vos** (ídem). Déu demana la nostra col·laboració. Hem de despertar de la indiferència i mobilitzar totes les nostres energies per canviar la manera de pensar i actuar. Som els éssers humans els que hem de canviar la trajectòria de la història. La ciència no té consciència; a l'economia li manca compassió; els dogmes del capitalisme neoliberal són inhumans. Només acollint el regne de Déu caminarem cap a una convivència mundial més humana.

• **Creieu en aquesta Bona Nova** (ídem). Hem de prendre'ns seriosament la Bona Nova de Déu i creure en la força alliberadora del seu Projecte. Hem d'introduir la confiança en el món. Déu continua atraient l'ésser humà cap a una vida més digna. No estem pas sols. Déu està sostenint també avui el clam dels que pateixen i la indignació dels que reclamen justícia. Necessitem profetes del regne, creients indignats, sentinelles vigilants per escriure amb la nostra vida un relat nou de la història humana, animat per l'esperança de Déu.

• **Cerqueu el regne de Déu i la seva justícia** (Mateu 6, 33). Això ha de ser sempre primer. No podem deixar el món en mans dels que imposen cruelment la seva injustícia. El patiment de les víctimes s'ha de prendre de manera seriosa. No es pot acceptar com a

quelcom normal ja que és inacceptable per a Déu. Hem de cercar incansablement la justícia de Déu que reclama la vida per als que són assassinats per la fam i exigeix dignitat per als pobles exclosos de la convivència mundial. Cercar la justícia de Déu exigeix: promoure la consciència crítica, reaccionar davant la manipulació informativa, lluitar contra l'escepticisme, denunciar els abusos, pensar en el futur des de la llibertat de Déu que no té per què seguir els camins que li marquen els poders financers ni els mercats.

• **Sigueu misericordiosos com ho és el vostre Pare** (Lluc 6, 36). El Pare mira el nostre món amb compassió. És sensible al patiment dels seus fills i filles. És la seva compassió maternal la que el mou a cercar un món diferent on sigui possible el "bon viure" de tothom. Jesús ens crida a viure com aquest Pare: atents al patiment de tants éssers humans, explotats sense pietat pels poderosos i oblidats per la indiferència de les religions. Hem d'introduir en el món la compassió activa i solidària, reaccionant contra el pragmatisme polític que es desentén del patiment i es torna cada vegada més cec, i contra la il·lusió d'innocència que adorm les religions. La compassió lúcida, responsable i compromesa és la força més decisiva per humanitzar la vida i transformar l'economia.

• **Els darrers seran els primers** (Marc 10, 31). La compassió exigeix cercar la justícia de Déu, començant pels darrers, els més indefensos i desvalguts. No els podem abandonar a l'abisme de l'oblit o la desesperació. Això és el que Jesús vol deixar clar amb el llenguatge provocatiu de les seves benaurances: "Feliços els pobres: és vostre el Regne de Déu! Feliços els qui ara passeu fam: Déu us saciarà! Feliços els qui ara ploreu: vindrà dia que riureu!". Quan ja no se sap com ni d'on pot brollar una esperança per a un món que sembla caminar cap a la seva destrucció, Jesús proclama de manera rotunda per on començar.

Aquestes polítiques que no admeten una crítica de fons, aquestes religions segures d'elles mateixes que ni tan sols sospiten la interpel·lació dels pobres, no responen a la veritat de Déu. El camí cap a una vida més digna i feliç per a tothom es comença a construir des dels darrers. Ells han de ser els primers. Aquesta primacia és absoluta. La vol Déu. No ha de ser relativitzada per cap cultura, cap política, cap religió.

• **Doneu al Cèsar el que és del Cèsar, i a Déu el que és de Déu.** (Marc 12, 17). No s'ha de deixar mai en mans de cap poder allò que només pertany a Déu. I Jesús ha repetit sovint: els pobres són de Déu; els petits són els seus predilectes; el regne de Déu els pertany. Va contra Déu continuar sacrificant els pobres de la terra als "mercats" i poders financers. És insuportable deixar els pobles més pobres i exclosos en mans de multinacionals apàtrides a la mercè d'un "lliure comerç" pervers, que cerca impunement el màxim lucre dels poderosos, fins i tot a costa de la vida i la dignitat dels darrers. L'autoritat suprema en el món l'han de tenir les víctimes. Aquesta autoritat moral dels que pateixen és exigible a tothom. Cap ètica digna d'aquest nom pot prescindir-ne, ja que estaria al servei de la destrucció dels més dèbils.

• **No podeu servir alhora Déu i el diner.** (Lluc 16, 13). No és pas possible acumular riquesa de manera insaciable i, alhora, servir aquest Déu que no pot ser Pare sense fer justícia a qui ningú no n'hi fa. Alguna cosa va malament entre els seguidors de Jesús si pretenem viure de l'impossible. El Diner s'ha convertit en el gran "Ídol" que, per subsistir, exigeix cada vegada més víctimes i deshumanitza cada vegada més els que li rendeixen culte. Per això Jesús diu "neci" al ric de la paràbola, que construeix sitges cada vegada més grans per emmagatzemar la seva collita, pensant només en el seu benestar, quan ni tan sols pot assegurar la seva vida mortal. Així n'és d'insensata la lògica dels països de l'abundància: viuen acumulant insaciablement benestar, però ho fan, generant, d'una banda, fam, misèria i mort en els països exclosos, i de l'altra, deshumanitzant-se cegament cada vegada més.

• **Avui ha entrat la salvació en aquesta casa** (Lluc 19, 9). La salvació entra a la casa del ric Zaqueu, quan es compromet a tornar tot allò robat i a compartir els seus béns amb els pobres. Aquest és el camí. La "salvació" anirà arribant al món quan els països rics promoguin polítiques de restitució per compensar els països empobrits pels saquejos comesos pel colonialisme i per la imposició del sistema neoliberal. Arribarà que es posarà límit al desenvolupament insostenible i s'impulsaran polítiques de cooperació real i solidaritat efectiva amb els darrers. Els seguidors de Jesús hem de mostrar amb la nostra vida que "ha vingut a salvar allò que s'havia perdut" (Lluc 19, 10).

1

Dilluns

Hch 2,14.22-23 / Sl 15

Hug
1680: Lisboa declara abolida l'esclavitud dels indis al Brasil, per influència d'Antonio Vieira.

1923: Primer congrés feminista celebrat a Amèrica Llatina, a Cuba.

1964: Cop militar contra João Goulart. Comencen 21 anys de dictadura militar a Brasil.

1980: Comença la gran vaga de metal·lúrgics a São Paulo i a l'interior.

1982: Ernesto Pili Parra, militant, màrtir de la pau i la justícia a Caquetá, Colòmbia.

2

Dimarts

Hch 2,36-41 / Sl 32

Francesc de Paula
1550: La Corona espanyola ordena ensenyar castellà als indígenes.

1982: L'exèrcit argentí ocupa les illes Malvines intentant recuperar-les de la possessió britànica.

1993: Vaga conjunta a 8 països d'Europa contra la desocupació i l'amenaça sobre les conquestes socials.

3

Dimecres

Hch 3,1-10 / Sl 104

Lc 24,13-35

Ricard, Sixt
1976: Víctor Bionchenko, pastor protestant, Argentina.
1986: Brasil aprova el seu Pla d'Informàtica, que protegirà la indústria nacional uns anys.

1992: Cop d'Estat institucional de Fujimori, Perú.

Minvant: 04h36m a Capricorn

abril

A grid of horizontal lines for writing, organized into three columns corresponding to the days of the week.

4

Dijous

Hch 3,11-26 / Sl 8
Lc 24,35-48

Gemma Galgani
Isidor de Sevilla

1775: La Corona portuguesa estimula els casaments entre indígenes, negres i blancs.

1884: Acord de Valparaíso. Bolívia cedeix Antofagasta a Xile convertint-se en país mediterrani.

1968: Martin Luther King assassinat, Memphis, EEUU.

1985: Rosario Godoy i família, màrtirs de la fraternitat a El Salvador.

2007: Carlos Fuentealba, sindicalista assassinat per la policia de Neuquén, Argentina, mentre reclamava drets laborals.

Dia contra la prostitució infantil.

5

Divendres

Hch 4,1-12 / Sl 117
Jn 21,1-14

Vicenç Ferrer

1818: Victòria de San Martín a Maipú, que conclou la Independència de Xile.

1976: Juan Carlo D'Costa, obrer, Paraguai.

1989: María Cristina Gómez, de l'Església Baptista, màrtir de la lluita de les dones salvadorenyes.

1992: Fujimori dissol el Congrés, suspèn la Constitució i imposa la llei marcial.

6

Dissabte

Hch 4,13-21 / Sl 117
Mc 16,9-15

Marcel·lí

Albert Durero

1979: Mor als 39 anys Hugo Echegaray, sacerdot i teòleg de l'alliberament peruà.

abril

7

2n Diumenge de Pasqua

Hch 5,12-16 / Sl 117

Ap 1,9-11a.12-13.17-19 / Jn 20,19-31

Joan Baptista de La Salle

Dia mundial de la salut.

8

Dilluns

Anunciació

Is 7,10-14;8,10 / Sl 39

Hb 10,4-10 / Lc 1,26-38

Dionís

Festa «Vesakh», naixement de Buda (566 a.C.).

1827: Neix Ramón Emeterio Betances, revolucionari que va concebre la idea del Crit de Lares, insurrecció porto-riquenya contra el domini espanyol.

1977: Carlos Bustos, sacerdot caputxi, testimoni de la fe entre els pobres de Buenos Aires, assassinat.

Dia mundial del Poble Gitano.

Establert pel Primer Congrés Mundial Gitano, celebrat a Londres, aquest mateix dia, el 1971.

9

Dimarts

Hch 4,32-37 / Sl 92

Jn 3,5a.7b-15

Casilda, M Cleofàs

Dietrich Bonhoeffer

1920: Desembarcament de marines a Guatemala per protegir els ciutadans nord-americans.

1920: Naixement de Vicens Ferrer i Moncho.

1948: Jorge Eliécer Gaitán, assassinat a Bogotà. Violenta rebel·lió: el «Bogotazo».

1952: Comença la Revolució Cívica a Bolívia.

10

Dimecres

Hch 5,17-26 / Sl 33

Jn 3,16-21

Ezequiel

Miquel Agrícola

1919: Mor en emboscada Emiliano Zapata, general dels camperols revolucionaris mexicans.

1985: Daniel Hubert Guillard, rector a Cali, mort per l'exèrcit pel seu compromís, Colòmbia.

1987: Martiniano Martínez, Terencio Vázquez i Abdón Julián, de l'Església Baptista, màrtirs de la llibertat de consciència a Oaxaca, Mèxic.

Nova: 09h35m a Àries

abril

Lined writing area for notes.

15

Dilluns

Hch 6,8-15 / Sl 118
Jn 6,22-29

Benet Josep Labre

1961: Invasió de Badia de Cochinos, Cuba.

1983: Màrtirs camperols indígenes de Joyabaj, El Quiché, Guatemala. **30 anys.**

1992: Aldemar Rodríguez, catequista, i companys, màrtirs entre els joves, Cali, Colòmbia.

1993: José Barbero, sacerdot, profeta i servidor dels germans més pobres de Bolívia. **20 anys.**

16

Dimarts

Hch 7,51-8,1a / Sl 30
Jn 6,30-35

Engràcia

1952: Triomfa la revolució: camperols i miners aconseguixen la reforma agrària a Bolívia.

1977: Es constitueix el Comitè pro defensa de presos, perseguits, desapareguts i exiliats polítics de Mèxic (EUREKA).

1984: 1'7 milions de persones es manifesten a São Paulo demanant les eleccions «Directas ya».

2002: Carlos Escobar, jutge paraguaià, ordena la captura i extradició del dictador Alfredo Stroessner, asilat a Brasília, per la mort el 1979 d'una dirigent sindical del gremi docent.

Dia mundial contra l'esclavitud infantil
215 milions de nens en aquesta situació, segons l'OIT 2010

17

Dimecres

Hch 8,1b-8 / Sl 65
Jn 6,35-40

Anicet

1695: † Juana Inés de la Cruz, poetessa mexicana.

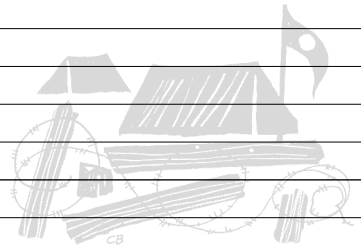
1803: Mor Toussaint L'Ouverture, lluitador per l'alliberament d'Haití.

1990: Tiberio Fernández, i companys, màrtirs de la promoció humana, Trujillo, Colòmbia.

1996: Matança d'Eldorado de Carajás, Pará, Brasil. La policia militar de l'Estat mata 23 persones.

1998: César Humberto López, de FraterPaz, assassinat, San Salvador. **15 anys.**

Dia internacional de la lluita camperola.
És el "Primer de maig" dels camperols.

abril

18

Dijous

Hch 8,26-40 / Sl 65
Jn 6,44-51

Perfecte, Galdí

1537: Francisco Marroquín, primer bisbe consagrat a les Índies, fundador de les primeres escoles i hospitals, pastor de Guatemala.

1955: Conferència de Bandung, Indonèsia, on es crea el moviment de països no alineats.

1998: Eduardo Umaña Mendoza, advocat defensor dels drets populars, denunciador dels paramilitars, assassinat. **15 anys.**

Creixent: 12h31m a Cranc

19

Divendres

Hch 9,1-20 / Sl 116
Jn 6,52-59

Lleó, Emma

Olavus Petri

1925: Desembarcament de marines a La Ceiba, Honduras.

1980: Juana Tun, esposa de Vicente Menchú i el seu fill Patrocínio, família indígena de catequistes, que va lluitar per la seva terra, màrtirs d'El Quiché.

2005: Adolfo Scilingo, condemnat a Espanya a 640 anys de presó per la seva participació en els «vols de la mort» de la dictadura argentina.

2010: 1a Conferència Mundial dels pobles sobre el Canvi Climàtic i els Drets de la Mare Terra. Tiquipaya. Cochabamba. Bolívia

Dia Panamericà de l'Indi.

20

Dissabte

Hch 9,31-42 / Sl 115
Jn 6,60-69

Sulpici

1586: Neix a Lima Rosa de Lima.

1871: Els franciscans de Brasil alliberen els esclaus de tots els seus convents.

1898: Guerra entre Espanya i els EUA, que envaeixen Cuba, Puerto Rico, Guam i Filipines.

1980: Màrtirs indígenes de l'organització popular a Veracruz, Mèxic.

1980: «Primavera amaziga»: revolta cultural i democràtica dels amazigs de la Cabília algeriana contra el poder central i arabitzador d'Alger.

21

4t Diumenge de Pasqua
Hch 13,14.43-52 / Sl 99
Ap 7,9.14b-17 / Jn 10,27-30

Anselm

Naixement de Mahoma. Dia de perdó per al món.

Naixement de Rama. Religió Sij.

1792: Decapiten Joaquín da Silva Xavier, «Tiradentes», precursor de la Independència de Brasil.

1960: Brasília es constitueix com a capital de Brasil.

1965: Mor torturat Pedro Albizu Campos, independentista de Puerto Rico.

1971: Mor F. Duvalier, Haití.

1989: Juan Sisay, màrtir de la fe i de l'art popular a Santiago de Atitlán, Guatemala.

1997: Gaudino dos Santos, indi pataxó, mor cremat a Brasília per uns joves.

22

Hch 11,1-18 / SI 41
Jn 10,1-10

Soter, Caius, Agapit
1500: Pedro Alvares Cabral desembarca a Brasil. Comença la invasió al Sud.

1519: Cortés desembarca a Veracruz amb 600 soldats, 16 cavalls i peces d'artilleria.

1638: Hernando Arias de Ugarte, bisbe de Quito i de Santa Fe, Colòmbia, defensor dels indis.

1982: Félix Tecu Jerónimo, camperol achí, catequista delegat de la Paraula, Guatemala.

1990: Paulo i José Canuto, màrtirs de la lluita per la terra, a Rio María, PA, Brasil, assassinats.

1997: L'exèrcit assalta l'ambaixada del Japó a Lima assassinant els 14 ocupants de l'MRTA.

Dia Internacional de la Mare Terra (ONU).

23

Jordi,
Toyohiko Kagawa

1971: Revolta indígena contra les proves atòmiques que contaminen l'illa d'Anchitks, Alaska.

Dia del Llibre i dels Drets d'Autor.

«Per haver coincidit en aquest dia de 1616 la mort de l'Inca Garcilaso de la Vega, la de Miguel de Cervantes i la de William Shakespeare».

24

Hch 11,19-26 / SI 86
Jn 10,22-30

Fidel

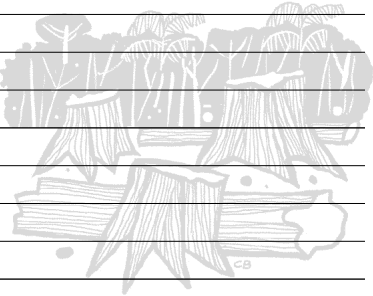
1915/17: Mort i deportació de gairebé un milió i mig d'armenis.

1965: Intervenció dels EUA a la República Dominicana, amb 40.000 homes.

1985: Laurita López, catequista, màrtir de la fe a l'Església salvadorenca.

2010: Mor a la presó Paul Shaefer, cap de la «Colònia Dignitat» al Sud de Xile durant la dictadura.

abril

25

Dijous

1Pe 5,5b-14 / Sl 88

Marc

1667: Pedro de Betancourt, apòstol dels pobres a Guatemala, canonitzat el 30.07.2002.

1975: Es constitueix l'Associació Indígena de la República Argentina (AIRA).

Eclipsi parcial de Lluna, visible a la península Ibèrica, amb màxim a les 20h07m

Plena: 19h57m a Escorpí

26

Divendres

Hch 13,26-33 / Sl 2

Anacleto, Marcel·lí, Isidor.

1995: Assassinat de Quim Vallmajó (Navata, Alt Empordà, 1941) a Rwanda, missioner a Àfrica.

1998: Assassinat a Guatemala Mons. Gerardi, després de publicar l'informe «Nunca Más», que documenta 55.000 violacions de drets humans, atribuïdes en un 80% a l'exèrcit. 15 anys.

27

Dissabte

Hch 13,44-52 / Sl 97

Zita, Montserrat

1977: Rodolfo Escamilla, sacerdot, màrtir, Mèxic.

1999: El Tribunal del Deute Extern de Rio de Janeiro, Brasil, determina que no es pagui.

2010: Bety Cariño i Jyri Jaakkola, mexicana i finlandès, defensors dels DDHH, assassinats en atac armat a la seva caravana de solidaritat, a Oaxaca, Mèxic.

abril

28

5è Diumenge de Pasqua

Hch 14,21b-27 / Sl 144

Ap 21,1-5a / Jn 13,31-33a.34-35

Pere Chanel

1688: Carta Regia de Portugal restablint l'esclavitud i guerra justa contra l'indígena.

1965: Lyndon Johnson ordena envair la República Dominicana.

1985: Cleúsa Carolina Rody Coelho, agustina missionera recoleta, assassinada per la seva defensa dels indígenes a la Prefectura Apostòlica de Lábrea, Brasil. Va desaparèixer el 28 d'abril i van trobar-ne el cadàver el 3 de maig.

ALLÒ QUE HEM D'ESPERAR DE L'ECONOMIA

REORIENTAR LES BASES CONCEPTUALS I LES PRIORITATS

CARLOS TAIBO

Madrid, Espanya

Com a disciplina de coneixement, l'economia no és ni bona ni dolenta. Una altra cosa diferent és allò en què s'ha convertit aquesta disciplina, en els fets, a la majoria de les universitats i en els conceptes que gairebé tots els economistes empen quotidianament per fer front a alguns dels majors problemes del nostre temps. No és pas difícil apreciar, aleshores, allò que la majoria de les vegades es presenta com una franca submissió a privilegis i interessos molt precisos. Una submissió que ens fa pensar, a més a més, que vivim en el millor dels móns possibles i que aconsella recelar de qualsevol esforç encaminat a canviar la realitat.

Davant d'aquesta economia «que és la que impera avui a gairebé tot el planeta» s'imposa reorientar les bases conceptuals i, amb elles, les prioritats. Una manera de fer-ho consisteix a plantejar **vuit peticions** que han d'afectar per igual allò que ha d'interessar l'economia com a disciplina, d'una banda, i les relacions reals, de l'altra.

1. S'ha de defensar, abans de res més, **una economia de la justícia**. Això significa que no hi ha cap motiu per acceptar, com a punt de partida, un escenari que està marcat per incomptables privilegis. Emparats en aquests privilegis és fàcil apreciar com uns pocs disposen del gruix de la riquesa i, en singular, de la major part de la terra. Encara més: és fàcil identificar com en els darrers vint anys, el temps propi d'allò que hem anomenat globalització, les diferències entre rics i pobres no han parat d'augmentar. Amb les coses així, qualsevol proposta econòmica que parteixi de la certesa que és inevitable «encara més: saludable» que existeixin rics i pobres, explotadors i explotats, no pot ser de cap de les maneres la nostra.

2. Treballem també **per una economia que faci de la igualtat un fonament principal**. Parlem d'una economia en la qual no pesin les diferències vinculades, per exemple, amb el sexe, amb l'origen ètnic o amb les creences. Que avui dia en aquests terrenys els problemes no falten ho reflecteix ben clarament el fet que el 70% dels pobres del planeta

són dones. Reflexionem bé sobre el que això significa. No estem pas parlant d'un 52% de pobres que són dones davant un 48% d'homes. La distància, abismal és d'un 70% davant d'un 30%, circumstància que ens situa de ple davant d'una inquietant feminització de la pobresa. Hem d'acabar, per força i amb urgència, amb dramàtiques exclusions com la que retrata la dada estadística que acabem d'esmentar.

3. **L'objectiu primari de l'economia ha de ser la satisfacció de les necessitats**, i no «com passa avui» l'enriquiment d'una minoria. Admetem, tot i així, que la determinació del que són les necessitats és matèria delicada. Respecte d'això n'hi haurà prou amb recordar que en el món ric, gràcies a una promoció artificial, es fan valer moltes necessitats que realment no ho són pas.

La petició que formulem implica contestar, amb tota evidència, dos grans fonaments de l'economia contemporània. El primer és l'especulació, que ha comportat un visible retrocés de l'*economia real* de béns i serveis; no ens oblidem, respecte d'això, que avui dia els fluxos especulatius mouen setanta vegades més recursos dels que corresponen a la producció de béns i a la prestació de serveis. El segon el configura la competitivitat, a l'empara de la qual s'han anat reduint els drets en profit d'una absurda competició en la qual gairebé tots hi perdem. I és que arreu s'escolta el mateix galimaties: s'ha de millorar la competitivitat perquè en cas contrari els rivals s'enduran comandres i riqueses. El resultat, tant al nord com al sud, és el mateix per a la majoria: sous cada vegada més baixos, jornades laborals cada vegada més prolongades, drets socials que retrocedeixen, precarietat per tot arreu.

4. Hem de **col·locar a primer pla els drets dels pobles del sud**. Per això cal identificar i rebutjar totes les formes d'imperialisme i, amb elles, el que significa l'intercanvi desigual, l'explotació i l'espòli mantinguts la majoria de les vegades a través de genuïnes guerres de rapinya. Als nostres dies la concreció més clara de tot això anterior l'aporta el deute extern, que és una onerosa llosa que pesa damunt les espatlles dels

països del sud.

Sovint s'ha parlat de la *societat del 20/80* per descriure la situació actual: segons aquest concepte, mentre una cinquena part, un 20%, de la població planetària viu en l'opulència, les altres quatre cinquenes parts estan condemnades a una lluita ferotge per sobreviure. Afegim-hi «es tracta al cap i a la fi del mateix problema» que l'escenari que patim, propici a defensar sense cauteles el lliure moviment dels capitals, no tolera de cap manera, el de les persones. Els emigrants es converteixen així en víctimes principals de moltes de les misèries que patim.

5. Però l'economia ha de **parar esment, també, als drets de les generacions vinents i, amb ells, als de la resta d'espècies** que ens acompanyen a la Terra. Si vivim en un planeta amb recursos limitats, no sembla que tingui sentit, en cap terreny, que aspirem a continuar creixent de manera il·limitada. Per això hem de contestar activament un altre mite que l'economia ha fet seu, el del creixement, així com hem de recordar que aquest darrer té poc o res a veure amb la creació de llocs de treball i provoca sovint agressions mediambientals irreversibles i un inquietant esgotament de recursos, a més de propiciar una inequívoca identificació entre consum i benestar.

Si el capitalisme dominant ha mantingut en una situació extrema bona part dels habitants del planeta, hi hem d'afegir ara la seva incapacitat, signe rotund de la crisi terminal en la qual s'ha endinsat, per afrontar una crisi ecològica que ens situa arran del col·lapse. Parlem d'una crisi terminal perquè no s'aprecien senyals clars que el capitalisme en qüestió estigui prenent cartes, seriosament, en l'afer. No hi ha res que sembli preocupar-lo, per exemple, l'encariment inevitable, a mig i llarg termini, dels preus de la majoria de les matèries primeres energètiques que fem servir.

6. Sobre la base de regles democràtiques, l'economia ha de **repensar totes les relacions** que li interessin. La majoria dels sistemes polítics que coneixem s'alcen damunt d'uns fonaments profundament assentats: la necessitat imperiosa de preservar un ordre d'injustícia i exclusions. Com a tals, els governants es troben subordinats gairebé sempre als interessos de poderoses corporacions que operen a la rebotiga. És fàcil identificar una de les

seqüeles d'això que acabem de dir: quan a molts llocs la població elegeix a les urnes els seus representants en els parlaments, és víctima d'una il·lusió òptica, ja que aquests parlamentaris tenen un marge de decisió molt reduït.

Davant d'un escenari tan poc estimulant com el descrit s'han de defensar, és clar, altres perspectives. És el cas de les que neixen, per exemple, de l'assemblea de base, de l'autogestió i de la democràcia directa. Aquesta aposta reclama per lògica recuperar allò local i prioritzar la vida social davant d'allò que imposen la producció, el consum i la competitivitat. Moltes de les pràctiques de sempre d'aquests pobles del sud, que l'etnocentrisme dominant desqualifica com a primitius i endarrerits, han de reaparèixer. No només això: s'ha de considerar seriosament si no és molt cert que molts dels desheretats del planeta, habitants dels països del sud, es troben paradoxalment en millor posició per enfrontar-se al col·lapse que abans esmentàvem. Viuen en petites comunitats, han mantingut una vida social molt rica, han preservat una relació fluïda amb el medi natural i, en suma, són molt menys depenents que la majoria dels habitants de les opulentes societats del nord.

7. S'han de reivindicar aquelles fórmules econòmiques que no deixen per demà allò que podem fer avui. De manera més precisa, **l'economia solidària i autogestionada no té perquè esperar decisions prèvies dels governants**. El nostre deure rau, més aviat, en generar espais en els quals, des d'ara, apliquem regles diferents. Això anterior significa, entre altres coses, que la transformació de les nostres societats no reclama, o no reclama necessàriament, una presa del poder que ja hem tingut l'oportunitat de comprovar a quins escenaris sol conduir.

8. *L'economia oficial* dona per demostrat que l'ésser humà només es mou en virtut de la competició més descarnada i, arribat el cas, de la violència. És el moment de recordar, no obstant això, que són moltes les espècies animals que progressen de la mà de la solidaritat i la cooperació, i que sovintegen els exemples de com l'espècie humana ha millorat la seva condició de la mà d'aquesta mateixa base. **L'individualisme extrem que ha marcat els darrers decennis**, ¿no serà, davant del que ens expliquen la majoria dels economistes, un indicador poderós d'invulsió de la nostra espècie?

2013

Abril

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg	Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
1	2	3	4	5	6	7	22	23	24	25	26	27	28
8	9	10	11	12	13	14	29	30					
15	16	17	18	19	20	21							

Dillans		Dimarts		Dimecres		Dijous	
Dillans	Dimarts	1	Dimecres	2	Dijous		
6	7	8		9			
13	14	15		16			
20	21	22		23			
27	28	29		30			

29

Dilluns

Hch 14,5-18 / Sl 113

Jn 14,21-26 Pius V

Caterina de Sena

1982: Mort d' Enrique Alvear, bisbe, pastor i profeta de l'Església a Xile.

1991: Moisés Cisneros Rodríguez, marista, màrtir de la violència i la impunitat, Guatemala.

2009: El jutge Garzón obre una causa per jutjar els responsables de les tortures a Guantánamo durant l'administració Bush.

30

Dimarts

Hch 14,19-28 / Sl 144

Jn 14,27-31

1948: Vint-i-un països firmen a Bogotà la carta constitutiva de l'OEA.

1977: Es crea l'associació de les Madres de la Plaza de Mayo, Argentina.

1

Dimecres

Hch 15,1-6 / Sl 121

Jn 15,1-8

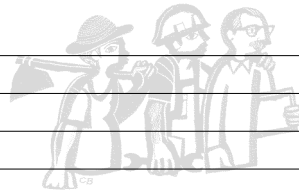
Josep Obrer

Felip i Jaume

1980: Conrado de la Cruz, sacerdot, i Herlindo Cifuentes, catequista, segrestats i morts, màrtirs, a Guatemala.

1981: Raynaldo Edmundo Lemus Preza, de la CEB Guadalupe, a Soyapango, El Salvador, capturat i desaparegut pel seu compromís cristià, amb el seu amic Edwin Lainez.

Dia internacional dels treballadors.

abril

Lined writing area for the month of April.

2

Dijous

Hch 15,7-21 / Sl 95

Jn 15,9-11

Anastasi

1979: Luis Alfonso Velázquez, nen de 10 anys, màrtir de la dictadura somocista, Nicaragua.

1981: Es crea la Unió de Nacions Indígenes del Brasil (UNI).

1994: Sebastián Larrosa, estudiant camperol, màrtir de la solidaritat entre els pobres del Paraguai.

1997: Mor Paulo Freire, fundador de la pedagogia alliberadora llatinoamericana.

Minvant: 11h14m a Aquari

3

Divendres

1Cor 15,1-8 / Sl 18

Jn 14,6-14

Felip i Jaume

1500: Fra Henrique de Coimbra, primer missioner europeu que trepitja terra brasilera.

1991: Felipe Huete, delegat de la Paraula, i quatre companys, màrtirs de la Reforma Agrària, a El Astillero, Hondures.

Dia (de l'ONU) de la llibertat de premsa.

4

Dissabte

Hch 16,1-10 / Sl 99

Jn 15,18-21

Ciríac, Mònica

1493: Butlla Inter Caetera per la qual el Papa fa donació de les terres del nou Continent als Reis Catòlics.

1521: Pedro de Córdoba, primer apòstol missioner dels indígenes a Amèrica. Autor del primer catecisme a Amèrica.

1547: Cristóbal de Pedraza, bisbe d'Hondures, "Pare dels Indis".

2010: Martínez de Hoz, superministre ideòleg de la dictadura, detingut als seus 84 anys d'edat, Buenos Aires.

5

6è diumenge de Pasqua

Hch 15,1-2.22-29 / Sl 66

Ap 21,10-14.22-23 / Jn 14,23-29

Màxim

Primer diumenge de maig: Dia dels Màrtirs d'Hondures

1862: Mèxic derrota els francesos a Puebla.

1980: Isaura Esperanza, «Chaguita», catequista, de la Legió de Maria, màrtir salvadorenca.

2001: És assassinada Barbara Ann Ford, 64, religiosa nord-americana. Vivia al Quiché des de 1989.

9

Dijous

Hch 18,1-8 / Sl 97

Jn 16,16-20

Pacomí, Gregori Ostienc

1982: Luís Vallejos, arquebisbe d'El Cuzco, Perú, amenaçat de mort per la seva opció preferencial pels pobres, mor en «accident».

1994: Pren possessió de la Presidència de Sud-àfrica, després de les primeres eleccions multirracials de la història del país, en las quals va obtenir el 62% dels vots, Nelson Mandela, primer president negre del seu país, i el pres polític amb més anys a la presó.

10

Divendres

Hch 18,9-18 / Sl 46

Jn 16,20-23a

Joan d'Àvila, Antoni

1795: El zambo José Leonardo Chirino encapçala la insurrecció de Coro, Veneçuela, amb indis i negres, "per la llibertat dels esclaus i l'eliminació dels impostos".

1985: Ime García, sacerdot, i Gustavo Chamorro, militant, màrtirs de la justícia i la promoció humana a Guanabana, Colòmbia.

1986: Josimo Morais Tavares, sacerdot, assassinat pels latifundistes, màrtir de la pastoral de la terra, a Imperatriz, Brasil.

11

Dissabte

Hch 18,23-28 / Sl 46

Jn 16,23b-28

Anastasi

1974: Carlos Múgica, sacerdot, màrtir del poble de les «villas miseria». www.carlosmugica.com.ar

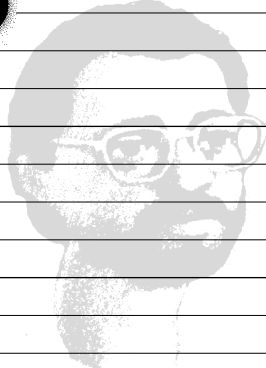
1977: Alfonso Navarro, sacerdot, i Luis Torres, escola, màrtirs a El Salvador.

Eclipsi anular de Sol, visible en el centre i Sud del Pacífic.

Nova: 00h28m a Taure

Josimo Morais

maig

12

Ascensió del Senyor

Hch 1,1-11 / Sal 46

Ef 1,17-23 / Lc 24,46-53

Nereu, Aquil·leu, Pançraç

Dia atribuït a l'esclava Anastasia, que simbolitza totes les negres torturades i violades fins a la mort pels propietaris blancs de les hisendes.

1957: L'OIT adopta el Conveni 107 sobre Poblacions Indígenes i Tribals, que protegeix l'indi.

1980: Walter Voodeckers, missioner belga, compromès amb els camperols pobres, màrtir a Escuintla, Guatemala.

13

Dilluns

Hch 19,1-8 / SI 67
Jn 16, 29-33

Fàtima
1829: Naixement de Segundo Ruiz Belvis, patriota i revolucionari porto-riqueny.
1888: S'aboleix jurídicament l'esclavitud al Brasil, quan ja el 95% dels negres havien aconseguit la llibertat per ells mateixos (lleï àurea).
1977: Luis Aredez, metge, màrtir de la solidaritat entre els pobres de l'Argentina.
1998: L'exèrcit ocupa a Bogotà la seu de la Comissió de Justícia i Pau de la Conferència Nacional de Religiosos de Colòmbia. **15 anys.**

14

Dimarts

Hch 1,15-17.20-26 / SI 112
Jn 15,9-17

Maties
1811: Independència del Paraguai. Festa nacional.
1904: † Mariano Avellana, missioner popular, claretia, Xile.
1980: Matança del riu Sumpul, El Salvador, on hi moren més de 600 persones.
1980: Juan Caccya Chipana, obrer, militant, víctima de la repressió policial al Perú.
1981: Carlos Gálvez, sacerdot, màrtir a Guatemala.
1988: Camperols màrtirs per la causa de la Pau, Cayara, Perú. **25 anys.**
1991: Porfirio Suny Quispe, militant i educador, màrtir de la justícia i solidaritat a Perú.

15

Dimecres

Hch 20,28-38 / SI 67
Jn 17,11b-19

Isidre Llaurador, Joana de Lestonnac
1903: Afusellen a Panamá, el general i guerriller Victoriano Lorenzo, heroi nacional.
1986: Nicolás Chuy Cumes, periodista evangèlic, màrtir de la llibertat d'expressió a Guatemala.
1987: Màrtirs indígenes, víctimes de la desposseïció de les seves terres, a Bagadó, Colòmbia.
2011: Comencen arreu de les places de l'Estat espanyol les acampades dels Indignats.

Dia Internacional dels objectors de consciència.

maig

16

Dijous

Hch 22,30; 23,6-11 / Sl 15

Jn 17,20-26

Joan Nepomucè, Ubald

1818: Joan II aprova l'arribada de colons suïssos cap a l'actual Nova Friburg (estat de Rio de Janeiro), després de la fam de 1817 a Suïssa.

1981: Edgar Castillo, periodista, assassinat, Guatemala.

17

Divendres

Hch 25,13-21 / Sl 102

Jn 21,15-19

Pasqual Bailon

1961: Comença el bloqueig comercial dels EUA contra Cuba, en resposta a la seva Reforma Agrària.

Dia mundial de les telecomunicacions.

Una crida a evitar els enormes desequilibris en la producció de missatges i programes.

18

Dissabte

Hch 28,16-20.30-31 / Sl 10

Jn 21,20-25

Rafaela Ma Porras

1525: Fundació de Trujillo (Hondures).

1781: José Gabriel Condorcanqui, Tupac Amaru II, lluitador del Perú i Bolívia, esquarterat.

1895: Neix Augusto C. Sandino a Nicaragua.

1950: Es reuneix a Rio de Janeiro el Consell Nacional de Dones Negres.

Creixent: 04h34m a Lleó

19

Pentecosta

Hch 2,1-11 / Sl 103

1Cor 12,3b-7.12-13 / Jn 20,19-23

Pere Celestí

1895: Mor en combat, lluitant per la independència de Cuba, José Martí.

1995: Mor Jaime Nevares, bisbe de Neuquén, veu profètica de l'Església argentina.

1997: Manoel Luis da Silva, 40, agricultor sense terra, assassinat a São Miguel de Taipú, Brasil.

20

Dilluns

Eclo 1,1-10 / Sl 92

Mc 9,14-29

Bernardí de Siena

1506: Colom mor a Valladolid (Espanya).

1976: Héctor Gutiérrez i Zelmar Michellini, militants uruguaïans, màrtirs de la lluita del poble.

1981: Pedro Aguilar Santos, sacerdot, màrtir de la causa dels pobres, Guatemala. 1993: Destitució del President de la República de Veneçuela, Carlos Andrés Pérez. **20 anys.**

1998: Assassinat, a Pesqueira, Pernambuco, Brasil, Francisco de Assis Araújo, Cacic Xukuru. **15 anys.**

21

Dimarts

Eclo 2,1-13 / Sl 36

Mc 9,30-37

Felícia i Gisela, *Joan Eliot*

1897: Mor a Puerto Plata Gregorio Luperón, heroi de la independència de la República Dominicana.

1981: Pedro Aguilar Santos, sacerdot, màrtir, Guatemala.

1991: Jaime Gutiérrez Alvarez, religiós, Colòmbia.

1991: Irene McCormack, missionera, i companys, màrtirs per la causa de la pau, Perú.

Dia mundial (de l'ONU) de la diversitat cultural

22

Dimecres

Eclo 4,12-22 / Sl 18

Mc 9,38-40

Joaquima Vedruna, Rita de Càsia

1937: Matança de Caldeirão, Brasil.

1965: Brasil envia 280 soldats, sol·licitats pels EUA, en suport al cop a Santo Domingo.

Dia internacional de l'ONU de la biodiversitat.

Estan en perill d'extinció el 22% de les espècies de mamífers, el 23% de les d'amfibis, i el 25% de les de rèptils.

En tot el món, entre el 1970 i el 2005, la biodiversitat ha descendit un 30%.

maig

23

Dijous

Gn 14,18-20 / Sl 109

Desideri, *Ludwig Nommensen*

1977: Elisabeth Käseman, militant luterana, màrtir dels pobres, Buenos Aires, Argentina.

2008: Tractat Constitutiu de la Unió de Nacions Sud-americanes, UNASUR. 12 països d'Amèrica del Sud.

Setmana de solidaritat
amb els pobles de tots els territoris colonials.

24

Divendres

Eclo 6,5-17 / Sl 118

Vicenç de Lerins

1822: Batalla del Pichincha, plena independència de l'Equador.

1986: Ambrosio Mogorrón, infermer espanyol, i companys camperols, màrtirs de la solidaritat a San José de Bocay, Nicaragua.

2005: Edickson Roberto Lemus, lluitador per la reforma agrària, assassinat a Progreso, Hondures.

2011: El matrimoni d'ambientalistes José Cláudio Ribeiro da Silva i Maria do Espírito Santo, Nova Ipxuna, PA, Brasil, assassinats per lluitar contra la devastació de la selva.

25

Dissabte

Eclo 17,1-13 / Sl 102

Vicenta López Vicuña

Gregori VII

1810: Revolució de maig, Dia de la Pàtria Argentina.

1987: Bernardo López Arroyave, sacerdot colombià màrtir a mans de terratinents i militars.

Eclipsi penombrós de lluna, visible a la península Ibèrica amb màxim a les 04h10m

Plena: 04h25m a Sagitari

maig

26

Trinitat

Pr 8,22-31 / Sl 8

Rm 5,1-5 / Jn 16,12-15

Felip Neri, Marianna Paredes

1966: Independència de Guyana.

1969: Enrique Pereira Neto, sacerdot, 28 anys, màrtir de la justícia a Recife, Brasil.

27

Dilluns

Eclo 17,20-28 / SI 31
Mc 10,17-27

Agustí de Cantorbery
Joan Calvi

1975: S'oficialitza el quixua al Perú.

2008: Detinguts 98 exagents de la DINA, aparell repressor de la dictadura de Pinochet, per l'«operació Colombo», amb 119 assassinats.

2011: Adelino Ramos, líder camperol, víctima per la seva lluita contra el latifundi devastador. Porto Velho, RO, Brasil.

28

Dimarts

Eclo 35,1-15 / SI 49
Mc 10,28-31

Emili i Just

1926: Cop d'Estat que porta el dretà Salazar al poder a Portugal, fins a la seva mort el 1970.

1993: Javier Cirujano, missioner, màrtir de la pau i la solidaritat a Colòmbia. **20 anys.**

2001: La justícia francesa crida Henry Kissinger, exsecretari d'Estat dels EUA, implicat en assassinats de ciutadans francesos sota el règim de Pinochet.

2004: Amèrica Central firma un TLC amb els EUA que han de ratificar els Congressos dels respectius països.

29

Dimecres

Eclo 36,1-2a,5-6.13-19 / SI 78
Mc 10,32-45

Màxim

Jiri Tranovsky

1969: El «cordobazo»: explosió social contra la dictadura d'Onganía, a Córdoba, Argentina.

1978: Matança d'un centenar d'indígenes quechís a Panzós, Guatemala. **35 anys.**

1980: Raimundo Ferreira Lima, «Gringo», camperol, sindicalista, agent de pastoral, màrtir a Conceição do Araguaia, Brasil.

2001: La jutgessa Servini, de l'Argentina, reitera a Xile la sol·licitud d'extradició de Pinochet per jutjar-lo per l'assassinat del general Prats.

2009: Detenen a Santiago de Xile un dels soldats que va executar Víctor Jara, 35 anys després.

maig

30

Dijous

Eccl 42,15-26 / Sl 32

Mc 10,46-52

Ferran, Joana d'Arc

1961: El dictador dominicà Rafael Leónidas Trujillo mor assassinat.

1994: Maria Correa, religiosa paraguaiana, germana dels indígenes Mby'a i profeta de la denúncia a la seva terra. Paraguai.

1996: La comissió de desapareguts polítics aprova la indemnització a la família de Fiel Filho, Brasil.

31

Divendres

Sf 3,14-18 / Int. Is 12

Visitació de Maria

1979: Teodoro Martínez, camperol, militant cristià, màrtir a Nicaragua.

1986: Primera Trobada d'Agents de Pastoral Negres de la diòcesi de Duque de Caxias i São João de Meriti, Brasil.

1990: Clotario Blest, profeta cristià al món sindical xilè.

2001: Teresa Pàmies, premi d'honor de les lletres catalanes.

Dia mundial sense tabac.

Minvant: 18h58m a Peixos

1

Dissabte

Eccl 51,17-27 / Sl 18

Mc 11,27-33

Justí

1989: Sergio Restrepo, sacerdot, màrtir de l'alliberament dels camperols de Tierralta, Colòmbia.

1991: João de Aquino, president del Sindicat de Nueva Iguazú, Brasil, assassinat.

2009: General Motors declara la suspensió de pagaments més gran de la història industrial dels EUA, amb 122.550 milions de deute.

JUNY

2

Corpus Christi

Gn 14,18-20 / Sl 109

1Cor 11,23-26 / Lc 9,11b-17

Pere i Marcel·lí

1537: Butlla Sublimis Deus de Pau III, que condemna l'esclavitud.

1987: Sebastián Morales, diaca de l'Església evangèlica, màrtir de la fe i la justícia a Guatemala.

DAVANT LA DICTADURA DEL CONSUMISME, LA CULTURA DE LA SOBRIETAT

ELOGI DE LA «CIVILITZACIÓ DE LA POBRESA»

JON SOBRINO
San Salvador, El Salvador

Aquest és el tema que m'han demanat que desenvolupi, i és important. Em suggereixen que ho faci actualitzant el pensament d'Ellacuría sobre la «civilització de la pobresa», la qual cosa no resulta pas fàcil. Però pot ser útil intentar-ho per abordar en profunditat la «cultura de la sobrietat». Veiem-ho.

1. Pensar el tot de la realitat

Ellacuría va viure entremig de greus responsabilitats: eradicar l'opressió i la repressió, fomentar l'organització popular i una Església dels pobres. I al final fer de mediador per posar fi a una guerra cruel. No obstant això, perquè volia ser eficaç en abordar aquestes tasques concretes, va pensar «el tot» de la realitat que treu cap en cadascuna d'elles. D'aquí que, en els seus darrers anys, digués que volia pensar «el país».

Sense pretensions fantasioses, també va voler pensar el «món en totalitat». El món «tot», no només això o allò, anava malament. Li vaig sentir dir que la solució la tenia clara en teoria, tot i que a la pràctica la veia molt difícil, i sortia la impotència. Tenia clar que la solució és la «civilització de la pobresa», solució bona pels seus continguts, i necessària atès que només aquesta civilització pot superar «la civilització de la riquesa», responsable de la postració en què es troba «el món tot». S'ho va prendre de manera absolutament seriosa, i així ho va dir en el seu darrer discurs amb paraules molt fortes i incisives.

Com està la totalitat? «La coproanàlisi, és a dir, l'estudi de les femtes de la nostra civilització, sembla mostrar que aquesta civilització està greument malalta», fins al punt que la tasca més urgent és «evitar un desenllaç fatídic i fatal». La tasca no pot ser cap altra que «revertir la història, subvertir-la, i llançar-la en una altra direcció». La condició per emprendre-la remet a una totalitat escandalosa: «juntament amb tots els pobres i oprimits del món», sense explicitar-ne d'altres. I exigeix una actitud específica, contrària a qualsevol facilisme i trivialització: «només utòpica i esperançadament» [El desafío de las mayorías pobres, ECA 493-494 (1989) 1078].

D'aquí se'n desprenen dues coses per abordar «el consumisme», producte d'una dictadura, i «la sobrietat», expressió d'una cultura.

«La cultura de la sobrietat» s'haurà de comprendre i propiciar des d'una totalitat major: «la civilització de la pobresa». I «la dictadura del consumisme», des de la «civilització de la riquesa». I per tal que «la sobrietat» guanyi davant «el consumisme» no n'hi ha prou amb apuntar-se a la proclama «un altre món és possible», «una altra economia...», sinó que ens hem d'apuntar a treballar àrduament «amb tots els pobres i oprimits del món».

2. Per què mantenir el terme *pobresa*

La civilització de la *pobresa* és expressió políticament incorrecta, malsonant, contracultural. Per això és comprensible que se cerquin termes diferents, com *austeritat*, *austeritat compartida*, *sobrietat*, la qual cosa pot ser útil pedagògicament per no proposar un ideal social emprant el llenguatge de *pobresa*, que sembla contradir-lo. També Ellacuría va parlar de propiciar una civilització del treball, per oposar-la a una civilització del capital. Però va mantenir més fonamentalment el terme *pobresa* en cinc textos, el primer el 1982 i el darrer el 1989. I és important comprendre'n el per què.

Pobresa és, dialèctica i duèlicament, el contrari de *riquesa*. Per això s'ha d'introduir en una solució que vulgui oferir una alternativa real, no pas idealista, a una civilització basada en la *riquesa*. No s'ha d'eradicar només una civilització del balafament o del consumisme, als quals s'oposen l'austeritat i la sobrietat, actituds primàriament subjectives, sinó més fonamentalment s'ha d'eradicar una civilització de la *riquesa*, a la qual s'oposa la pobresa, realitats primàriament objectives. Va mantenir la pobresa en pensar un món nou per contrarestar la *riquesa*, en la qual està basat un món vell i de pecat. Així ho va dir programàticament:

La civilització de la pobresa s'anomena així per contraposició a la civilització de la riquesa i no pas perquè pretengui la pauperització universal com a ideal de vida... El que aquí es vol subratllar és la relació dialèctica riquesa-pobresa i no pas la pobresa en ella mateixa. En un

món configurat pecaminosament pel dinamisme capital-riquesa cal suscitar un dinamisme diferent que el superi salvíficament [Utopía y profetismo desde América Latina, RLT 17 (1989) 170s].

A captar aquest doble dinamisme el van ajudar els exercicis de sant Ignasi. Dit sucintament, riquesa i pobresa estan en el principi de processos que principien realitats concretes fins arribar a configurar totalitats antagoniques. La riquesa mena als honors, aquests a la supèrbia, i d'aquí a tots els vicis. La pobresa du a insults i vituperis, aquests a la humilitat, i d'aquí a totes les virtuts. El principi riquesa porta a la deshumanització, i el principi pobresa du a la humanització.

Ambdós principis estan en relació dialèctica, són incompatibles. I estan en relació duèlica, un fa contra l'altre. Sembla evident que el principi riquesa fa contra el principi *pobresa*, i per això s'ha d'insistir en l'altra direcció: «de manera que siguin tres esglaons: el primer, pobresa *contra* riquesa; el segon, humilitat *contra* la supèrbia» (*Ejercicios Espirituales* 146, subratllats meus).

En els exercicis aquests dinamismes configuren processos personals, però Ellacuría va pensar que poden configurar la realitat social. La civilització de la pobresa està *en contra* de la civilització de la riquesa. I posseeix *un dinamisme* envers graus d'humanització més grans.

3. La civilització de la pobresa

Ellacuría la va formular de diverses formes, tot i que convergents. Veiem-ho primer des dels seus elements constitutius.

La civilització de la pobresa... fundada en un humanisme materialista, transformat per la llum i la inspiració cristiana, rebutja l'acumulació del capital com a motor de la història i la possessió-gaudi de la riquesa com a principi d'humanització [en el qual està basada la civilització de la riquesa], i fa de la satisfacció universal de les necessitats bàsiques el principi de desenvolupament i de l'acreixement de la solidaritat compartida el fonament de la humanització (Ibid.).

La humanització de la totalitat social pot formular-se, bellament, per exemple com a civilització de l'amor. Però necessita que s'historii una mica per ser eficaç i no quedar exposada a la manipulació. En Casaldàliga ho va captar aviat: «A la «civilització de l'amor' s'hi hauria d'afegir allò que amb expressió feliç va designar el teòleg jesuïta, espanyol, basc, salvadoreny, Ellacuría, com la «civilització de la pobresa'». [*A los quinientos años: 'descolonizar y deseangelizar'*, RLT 16 (1989) 118].

Sense eliminar el substantiu pobresa, Casaldàliga la va qualificar després amb l'adjectiu *solidària*, «civilització de la pobresa solidària», en total sintonia amb la idea d'Ellacuría: «la solidaritat compartida és el fonament de la humanització».

En un text de 1983 preparat per a la XXXIII Congregació General dels jesuïtes, Ellacuría reconeixia que la pobresa és «una necessitat històrica» i ho serà encara per molts anys en benefici de minories «el 1981 va escriure que «el poble crucificat és *sempre* el signe dels temps». Però aquesta pobresa, «en gran part resultat de l'explotació, es pot assumir activa i voluntàriament com un aprofitament i distribució dels béns de la terra que faci possible que tothom tingui accés als béns materials i culturals que permetin tenir una vida veritablement humana» [*Misión actual de la Compañía de Jesús*, RLT 29 (1993) 119s]. Pensar així sona com una «aposta», però s'ha d'apostar per aquestes possibilitats per salvar aquest món.

Acabem. Per tal que arribi a existir una societat humana, certament cal oposar *sobrietat* al *consumisme*, doncs aquest genera balafament insultant i addicció, incrementa i sanciona la desigualtat social, imposa allò inútil com a necessari, mou els de baix a invertir recursos en allò que no mena a la solidaritat. Aquests mals, tot i que importants, són posteriors als béns primaris que vol generar la civilització de la pobresa: «alimentació apropiada, la vivenda mínima, la cura bàsica de la salut, l'educació primària, suficient ocupació laboral» [*Utopía*, 171]. «La gran tasca pendent és que tots els homes puguin accedir dignament a la satisfacció d'aquestes necessitats, no pas com a engrunes caigudes de la taula dels rics, sinó com a part principal de la taula de la humanitat» (Ibid.). Per animar-nos a la tasca, pot ajudar la meditació i assimilació d'aquestes paraules.

Aquesta pobresa és la que realment dona espai a l'esperit, que ja no es trobarà afogat per l'ànsia de tenir més que l'altre, per l'ànsia concupiscent de tenir tota mena de superfluitats, quan a la major part de la humanitat li manca allò necessari. Aleshores podrà florir l'esperit, la immensa riquesa espiritual i humana dels pobres i els pobles del tercer món, avui afogada per la misèria i per la imposició de models culturals més desenvolupats en alguns aspectes, però no pas per això més plenament humans (Ibid. 120).

La utopia d'aquesta nova civilització també pot orientar una nova evangelització.

2013

Maig

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg	Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
		1	2	3	4	5	20	21	22	23	24	25	26
6	7	8	9	10	11	12	27	28	29	30	31		
13	14	15	16	17	18	19							

Dillans	Dimarts	Dimecres	Dijous
Dillans	Dimarts	Dimecres	Dijous
3	4	5	6
10	11	12	13
17	18	19	20
24	25	26	27

Dl Dt Dc Dj Dv Ds Dg
 1 2 3 4 5 6 7
 8 9 10 11 12 13 14
 15 16 17 18 19 20 21

Dl Dt Dc Dj Dv Ds Dg *Juliol*
 22 23 24 25 26 27 28
 29 30 31

Divendres		Dissabte		Diumenge	
Divendres	1	Dissabte	2	Diumenge	
					1
					2
					3
					4
					5
					6
					7
4	8		9		8
					9
					10
					11
					12
					13
14	15		16		14
					15
					16
					17
					18
					19
21	22		23		20
					21
					22
					23
					24
28	29		30		25
					26
					27
					28
					29
					30
					31

JUNY

3

Dilluns

Tb 1,3;2,1b-8 / SI 111
Mc 12,1-12

Carles Luanga
Joan XXIII

1548: Juan de Zumárraga, bisbe de Mèxic, protector dels indis.
1758: La Comissió de Límits troba els Yanomami de Veneçuela.

1885: Sant Carlos Luanga i companys, màrtirs d'Uganda.
Patrons de la joventut africana.
1963: Mor Joan XXIII.

4

Dimarts

Tb 2,9-14 / SI 111
Mc 12,13-17

Francesc Caracciolo

1559: L'Oïdor Fernando Santillán informa de les matances d'indis a Xile.

1980: José María Gran, missioner, i Domingo Batz, sagristà, màrtirs a El Quiché, Guatemala.

**Dia internacional dels nens
víctims innocents de l'agressió.**

5

Dimecres

Tb 3,1-11a.16-17a / SI 24
Mc 12,18-27

Bonifaci

1573: Execució del cacic Tanamaco (Veneçuela).

1981: Es descobreix el primer cas de SIDA de la història, a Los Angeles, EUA.

1988: Agustín Ramírez i Javier Sotelo, obrers màrtirs de la lluita dels marginats del Gran Buenos Aires, Argentina. **25 anys.**

2000: La Cort d'Apel·lacions de Santiago retira la immunitat a l'expresident de facto Pinochet, acusat per 109 querrelles als tribunals xilens i buscat internacionalment.

Dia mundial del medi ambient.

juny

6

Dijous

Tb 6,10-11;7,1,9-17;8,4-9a / Sl 127

Norbert

Mc 12,28b-34

1940: Mor Marcus Garvey, líder negre jamaicà, mentor del panafricanisme.

1980: José Ribeiro, líder de la nació indígena Apurinya, assassinat, Brasil.

1989: Pedro Hernández i companys, líders indisgenes, màrtirs del reclam de la pròpia terra a Mèxic.

7

Divendres

Cor de Jesús

Ez 34,11-16 / Sl 22

Robert

Seattle

1494: Castella i Portugal signen el Tractat de Tordesillas negociant les seves respectives àrees d'expansió a l'Atlàntic.

1978: Comença l'organització del Moviment Negre Unificat (MNU).

1990: Gna. Filomena Lopes Filha, apòstol de les faveles, Nova Iguaçu, Brasil, assassinada.

1998: Centenars de soldats cauen sobre representants indisgenes reunits a El Charco, Guerrero, Mèxic, als quals confonen amb guerrillers: moren 10 camperols i un estudiant. **15 anys.**

2005: Després de 30 anys de lluita, es retornen les terres dels camperols de les Lligues Agràries Paraguaianes.

8

Dissabte

Cor de Maria

Is 61,9-11 / Int. 1Sm 2

Lc 2,41-51

Salustià, Medard

1706: Una carta reial ordena segrestar la primera tipografia del Brasil, instal·lada a Recife.

1982: Luis Dalle, bisbe d'Yavirí, Perú, amenaçat de mort per la seva opció pels pobres, mor en un «accident» provocat i mai aclarit.

2001: Tres militars i un sacerdot són condemnats per l'assassinat de Mons. Gerardi, tot i que queden alguns dubtes per aclarir en el cas.

Nueva: 15h56m en Géminis

juny

9

10è Diumenge del temps ordinari

1Re 17,17-24 / Sl 29

Ga 1,11-19 / Lc 7,11-17

Efrem, Columbà, Aidà, Bede

1597: José de Anchieta, canari d'origen, evangelitzador del Brasil, «Gran Pare» dels guaranis.

1971: Héctor Gallego, sacerdot colombià, desaparegut a Santa Fe de Veraguas, Panamà, per la seva defensa dels camperols..

1979: Juan Morán, sacerdot mexicà, màrtir en defensa dels indisgenes mazahues.

1981: Tonibia Flores de Cutipa, dirigent camperola, víctima de la repressió al Perú.

10

Dilluns

2Cor 1,1-7 / Sl 33

Mt 5,1-12 Bernabé

Críspul i Maurici

1521: Els indis destrueixen la missió de Cumaná (Veneçuela) construïda per Las Casas.

1835: S'aprova al Brasil la pena de mort inapel·lable contra l'esclau que mati o molesti al seu senyor.

1993: Norman Pérez Bello, militant, màrtir de la fe i l'opció pels pobres, Colòmbia.

11

Dimarts

Hch 11,21b-26;13,1-3 / Sl 97

Mt 10,7-13

1980: Ismael Enrique Pineda i companys, promotors de Càrites a San Salvador, desapareguts a El Salvador.

12

Dimecres

2Cor 3,4-11 / Sl 98

Mt 5,17-19

Gaspar, Joan de Sahagún

1514: Per primer cop es llegeix un «requerimiento» (al cacic Catarapa), en la veu de Juan Ayora, a la costa de Santa Marta, Colòmbia.

1981: Joaquín Neves Norte, advocat del Sindicat de Treballadors Rurals de Navirai, Paraná, Brasil, assassinat.

juny

13

Dijous

2Cor 3,15-4,1.3-6 / Sl 84
Mt 5,20-26

Antoni de Pàdua

1645: Comença la Insurrecció Pernambucana per expulsar el domini holandès del Brasil.
2003: El Suprem de Mèxic concedeix la extradició a Espanya de Ricardo Cavallo, torturador durant la dictadura argentina, per ser jutjat per Garzón.

14

Divendres

2Cor 4,7-15 / Sl 115
Mt 5,27-32

Eliseu, *Basili el Gran*,

Gregori Naciàncè, *Gregori de Niça*

1977: Mauricio Silva, sacerdot uruguaià, germanet de l'Evangeli, escombriaire a Buenos Aires. Segrestat i desaparegut.

1980: Cosme Spessoto, sacerdot italià, rector, màrtir a El Salvador.

1983: Vicente Hordanza, sacerdot missioner al servei dels camperols, Perú. **30 anys.**

2005: El Suprem argentí declara inconstitucionals les lleis d'obediència deguda i punt final.

15

Dissabte

2Cor 5,14-21 / Sl 102
Mt 5,33-37

1932: Comença la guerra del Chaco entre Bolívia i el Paraguai.

1952: Mort de Víctor Sanabria, arquebisbe de San José de Costa Rica, fundador de l'Acció Catòlica, defensor de la justícia social.

1987: Dotze persones són assassinades a Santiago de Xile per serveis de seguretat en el que es va anomenar «Operació Albània» o «Mataça de Corpus Christi».

1989: Teodoro Santos Mejía, sacerdot, Perú.

2005: La Suprema Cort de Mèxic declara no prescrit el delicte de l'expressident Echeverría per genocidi, per la mataça d'estudiants de 1971.

16

11è Diumenge del temps ordinari
2Sm 12,7-10.13 / Sl 31
Ga 2,16.19-21 / Lc 7,36-8,3

Joan Francesc de Regis

1976: Mataça de Soweto, Sud-àfrica: 700 nens assassinats per negar-se a aprendre «afrikaans», la llengua de l'opressor.

1976: Aurora Vivar Vásquez, militant, sindicalista, màrtir de les lluites obreres del Perú.

1978: Se signa el Tractat Torrijos-Carter pel qual els EUA cediran el Canal a Panamà.

Creixent: 17h24m a Verge

17

Dilluns

2Cor 6,1-10 / Sl 97
Mt 5,38-42

Ismael i Samuel

1703: Neix John Wesley a Anglaterra.

1983: Felipa Puchai i Pedro Cuji, camperols indígenes, màrtirs del dret a la terra a Culluctuz, Equador.

1991: S'acaba l'apartheid a Sud-àfrica.

Dia internacional contra la desertificació.

18

Dimarts

2Cor 8,1-9 / Sl 145
Mt 5,43-48

Germà

1954: El president de Guatemala Jacobo Arbenz renuncia davant d'una invasió fomentada per la CIA.

1997: El Brasil aprova la llei que permet privatitzar les comunicacions.

19

Dimecres

2Cor 9,6-11 / Sl 111
Mt 6,1-6.16-18

Romuald

1764: Neix José Artigas, alliberador de l'Uruguai i "pare" de la Reforma Agrària.

1867: Maximilià, emperador imposat als mexicans, és afusellat.

1986: Matança a les presons de Lima, Perú.

juny

20

Dijous

2Cor 11,1-11 / Sl 110
Mt 6,7-15

Silveri

1820: Mor Manuel Belgrano, prohòom argentí.

1923: Mor assassinat Doroteo Arango, «Pancho Villa», general revolucionari mexicà.

1979: Rafael Palacios, sacerdot, màrtir de les comunitats de base salvadorenyes.

1995: Greenpeace, amb el suport de l'opinió pública, aconsegueix que Shell i Esso renunciïn a enfonsar a l'oceà la plataforma petrolera Brent Spar, evitant que se n'enfonsin 200 més.

Dia mundial (de l'ONU) de les persones refugiades.

21

Divendres

2Cor 11,18.21b-30 / Sl 33
Mt 6,19-23

Lluís Gonzaga

Onèsim Nesib

1984: Sergio Ortiz, seminarista, màrtir de la persecució contra l'Església a Guatemala.

Any nou andí.
Solstici d'hivern al Sud i d'estiu al Nord, a les 05h04m

22

Dissabte

2Cor 12,1-10 / Sl 33
Mt 6,24-34

Joan Fisher, Tomàs Moro

1534: Benalcázar entra a Quito i la saqueja.

1965: Arturo Mackinnon, d'origen canadenc i Missioner de Scarborough, assassinat als 33 anys a Monte Plata pels militars per defensar els pobres, màrtir a la Rep. Dominicana.

1966: Manuel Larraín, bisbe de Talca, president del CELAM, pastor del poble xilè.

1993: Aprovació a Nicaragua de la "Ley de Lenguas" que oficialitza i afavoreix les llengües indígenes.

23

12è Diumenge del temps ordinari
Zc 12,10-11;13,1 / Sl 62
Ga 3,26-29 / Lc 9,18-24

Zenó, Marcial

1524: Arriben a les costes mexicanes els «dotze apòstols de la Nueva España», franciscans.

1936: Neix Carlos Fonseca fundador del FSLN.

1967: Matança de Sant Joan, al centre miner «Siglo XX», Bolívia, on moren miners i les seves famílies

Plena: 11h32m a Capricorn

L'ésser humà és un ésser ocupat. Des dels nostres primeríssims avantpassats, l'ésser humà necessita alimentar-se, caçar o cultivar, protegir-se, tenir cura de les cries... i això requereix de temps i d'una organització per a distribuir les tasques que necessita cobrir una determinada societat. L'ésser humà, explica Todorov, no és un ésser ociós. No pot ser-ho. Les nostres necessitats ho imposen. No obstant, la manera concreta en què es porta a terme aquesta organització ha canviat molt a través dels temps. L'ésser humà té la capacitat d'organitzar-se de diferents maneres en funció de les necessitats que l'entorn imposa. Hi ha cultures que es basen en la jerarquia i l'obediència: uns quants decideixen allò que tots fan. És el cas de les primeres cultures sedentàries o de les societats esclavistes. Hi ha cultures nòmades en què tots els individus aporten al col·lectiu i és el col·lectiu qui distribuïxi equitativament. Factors diversos dissenyen i caracteritzen per tant les organitzacions socials: la jerarquia (o les raons que justifiquen el com es distribueixen les tasques), la distribució dels béns resultants (com es reparteix el fruit del treball dins un col·lectiu), la transparència (la informació que té el col·lectiu sobre la jerarquia i la distribució)... El treball, tal i com l'entendem avui en dia, respon a un significat concret dins d'un ampli context de relacions socials. El treball té la seva història, té les seves justificacions i respon a unes necessitats concretes del sistema econòmic en el qual s'inscriu.

Del treball al treball remunerat

Tradicionalment, una estructura de poder masclista ha imposat una distribució de les tasques en què l'home s'encarregava de l'abastament i la dona es dedicava a la cura de la família i les tasques de la llar. El cercle familiar tenia importància donat que era una estructura de recolzament a aquestes tasques. La família hi recorria en ajuda per a la cura de malalts o per a necessitats més o menys puntuals. Els processos industrialitzadors van significar un canvi important a partir del segle XIX. A causa que l'abastament va passar aleshores a dependre principalment d'un salari, es va imposar una distinció entre treball no remunerat i treball remunerat fins que el significat de «treball»

va recaure únicament en la segona part del binomi. El psicòleg social Joel Feliu explica com, durant aquell segle, la necessitat de mà d'obra va impulsar una sèrie de mides per a normalitzar el treball pautat a canvi de necessitats de primera mà. A Europa, existien lleis per a obligar al treball forçat a aquelles persones sense domicili fixe i un treball *seriós*. A Anglaterra, centenars de *workhouses* es van construir per a tancar-hi els pobres a canvi de treball: «era preferible eliminar qualsevol possibilitat de supervivència alternativa (per exemple, la caritat) amb la finalitat de portar els treballadors a la fàbrica de manera *natural*». El significat de la paraula treball es va desplaçar cap al treball remunerat encara que el treball no remunerat seguia existint (principalment, a càrrec de les dones). Progressivament, la burocratització de l'estat i el posterior estat del benestar van permetre als ciutadans accedir a ajudes més allà de les possibilitats del cercle familiar. S'entenia així que les necessitats dels ciutadans quedaven cobertes principalment per la doble via del salari i per les prestacions socials que posava a disposició l'estat (i en terecr lloc, pel poc reconegut treball no remunerat).

Economia virtual i treball

L'economia actual és virtual. No es tracta d'un mercat de cereals o del producte d'una cacera, on tot el món veu allò que s'ha de dividir entre els ciutadans. Avui, el diner s'ha convertit en el símbol clau d'allò que cal per a cobrir les necessitats de la societat. No obstant, a nivell col·lectiu, sabem poc del volum de diner que es pot repartir i de com es fa. El diner córrer més ràpid de l'estona que triguem a comptar-lo i hem d'accontentar-nos amb les explicacions dels experts sobre el diner que tenim com a col·lectiu. Van ser experts com el filòsof i nobel d'economia Hayek els que van obrir el camí per a què els governs neoconservadors dels anys 80 retallessin prestacions socials. Els experts actuals diuen que l'estat ja no pot cobrir les necessitats bàsiques del ciutadà. I si l'estat no oferís serveis, l'única alternativa per a cobrir les necessitats bàsiques quedaria reduïda a allò que es pugui arribar a aconseguir a través del treball remunerat. D'aquí, la importància progressiva de la

paraula treball.

La fi de l'estat del benestar obriria el panorama a diferents situacions. En primer lloc, el ciutadà global hauria d'accedir a les necessitats bàsiques comprant-les a través del mercat. En segon lloc, la importància psicosocial del treball es convertiria en el principal aliat d'un capitalisme que mercantilitza tot allò que es pot mercantilitzar. Si el treball es percep com a natural, es podria mercantilitzar definitivament l'aigua, la terra, l'educació... i demanar així al ciutadà que accedís a drets només si té diners. En tercer lloc, la virtualitat de l'economia funcionaria com una caixa forrada opaca que legitimaria la dificultat de posar en dubte la creixent prèdica de treballar més i més (o, el que és el mateix, de pagar més i més). I mentre la crítica exposa les estratègies d'un sistema que sap enriquir als rics quan hi ha transacció econòmica (paradisos fiscals, corrupció, especulació, més opacitat...), la necessitat de diner empeny a les famílies a sobreocupar-se. Avui, una parella mitja espanyola necessita dos sous i trenta anys per a pagar la vivenda mitjana que els nostre pares van comprar en «només» deu anys i un sol sou. El que passa és que aquesta mateixa parella segueix tenint necessitats on no colaboren ni l'estat ni el cercle familiar i que ha de cobrir amb treball no remunerat, rao per la qual se sobreocupa més o contracta més serveis al mercat. Avui, el mercat és omnipresent i la peça quotidiana clau que legitima el creixement és la creença que només treballant podem accedir als béns bàsics. El treball és l'altra cara del consumisme: la base que el fa possible, però que també anuncia greus conseqüències per als drets bàsics. «Pràcticament s'està intentant anar en la direcció de negar que existeixen drets de ciutadania –explica l'economista Miren Etxezarreta als documentals de *L'Excusa* (vegeu plana 233)–, tu no tens drets de ciutadà, has de ser capaç de comprar-ho tot al mercat».

Cultura, individu i autogestió

La filòsofa Michela Marzano ressegueix com el treball s'ha convertit en la clau del nou capitalisme a *Programados para triunfar: nuevo capitalismo, gestión empresarial y vida privada*. Segons l'autora, el model jeràrquic a través del qual el treballador obeïa a cegues ha estat substituït per una cultura liberal en la qual el treballador mostra la seva competència a través del seu compromís amb l'empresa. El bon treballador és el que sap utilitzar la seva llibertat per a adaptar-

se a les necessitats de l'empresa. Flexibilitat, autorealització, responsabilitat. El concepte clau que inunda tots els racons de la nostra vida és autogestió individual, concepte que es repeteix com un mantra en una societat que ja no està disposada a estar pendent d'allò que necessiten els seus ciutadans. Si els teus drets s'esbaeixen, és que no te'ls has sabut guanyar. Si no tens futur, és que no saps gestionar la teva vida. Si perds una oportunitat, és que no t'has esforçat al màxim. L'autogestió com a única realitat és fins i tot l'alternativa que es proposa des dels cercles crítics. Les històries d'herois ens arriben des de l'esport i les pel·lícules, i el treball com a autogestió individual s'anuncia com la solució a tots els mals. És dolorós veure com Europa està disposada a vendre l'ànima a qualsevol proposta que sigui capaç de generar dos llocs de treball encara que sigui a canvi d'una miqueta de moral. És en aquests moments on hauríem de saber sortir de les nostres minúscules càpsules individuals i intentar analitzar el significat del nostre treball ¿treballem per viure o vivim pre treballar? ¿quines possibilitats perd la societat dins una cultura entregada a la producció enlloc de prioritzar també els camins de l'assaig, el coneixement, la cura o el voluntariat? ¿Encara treballem per a la nostra subsistència col·lectiva o, com va escriure Mandeville, el treball s'ha convertit en la peça clau d'un entramat més vast: «La majoria dels individus es deixen convèncer i se sacrifiquen en nom del seu propi bé, mentre que els més llestos se n'aprofiten»?

Renda bàsica

Vet aquí una proposta alternativa: la renda bàsica és una assignació monetària que rebria una població pel simple fet de tenir residència al país. Es tracta d'una gran redistribució social de molt fàcil aplicació burocràtica. El més ric del país rebria la renda bàsica, però pagaria molt més per a finançar-la. L'import seria equivalent al límit de la pobresa, cosa que significaria obrir vies per a accedir als béns bàsics sense necessitat de dependre d'un sou. És només un exemple que apunta la direcció en què haurien de dirigir-se les alternatives a la centralitat actual del treball i la idea d'autogestió com a salvació individual: és una opció col·lectiva nascuda de la gran reivindicació del món crític, la distribució de la riquesa donada la desigualtat actual. Cal saber no legitimar-la.

1

Dilluns

Gn 18,16-23 / Sl 102

Cast, Secundí, Aaró

Mt 8,18-22

Caterina Winkworth, John Mason Neale

Festa nacional del Canadà.

1858: Presentació simultània dels escrits d'Alfred Russel Wallace i Charles Robert Darwin sobre l'evolució per selecció natural.

1974: Mor Juan Domingo Perón, tres vegades president de l'Argentina.

1981: Tulio Maruzzo, sacerdot italià, i Luís Navarrete, catequista, màrtirs a Guatemala.

1990: Mariano Delaunay, mestre, màrtir de l'educació alliberadora a Haití.

2002: Entra en vigor el Tribunal Penal Internacional, malgrat l'oposició dels EUA.

2

Dimarts

Gn 19,15-29 / Sl 25

Vidal, Marcial

Mt 8,23-27

1617: Rebel·lió dels tupinambes (Brasil).

1823: Acaba la guerra d'independència de Bahía, Brasil, amb la conquesta de Salvador.

1925: Neix el revolucionari africà Lumunba.

1991: El Congrés Nacional Africà, de Sud-àfrica, fa la seva primera Conferència legal després de 30 anys.

3

Dimecres

Ef 2,19-22 / Sl 116

Jn 20,24-29

Tomàs apòstol

1951: S'aprova al Brasil la llei Alfonso Arinos, que condemna com a contravenció penal la discriminació de raça, color i religió.

1978: Pablo Marcano García i Nydia Cuevas assalten el Consolat de Xile a San Juan, per denunciar l'absurditat de celebrar la independència del país (EUA) que la nega a Puerto Rico.

1987: Tomás Zavaleta, franciscà salvadorenc, màrtir de la solidaritat, a Nicaragua.

8

Dilluns

Gn 28,10-22a / Sl 90
Mt 9,18-26

Eugení, Adrià, Priscil·la
1538: Mort violenta d'Almagro.
1991: Martín Ayala, màrtir de la solidaritat dels marginats del seu poble salvadorenc.
2008: Mort de Mercedes Ventura i M Eugenia Hernández, educadores d'El Salvador
Nova: 07h14m a Cranc

9

Dimarts

Gn 32,22-32 / Sl 16
Mt 9,32-38

Roser de Chiquinquirá
1816: En el Congrés de Tucumán, Argentina, les Províncies Unides del Riu de la Plata declaren la seva independència d'Espanya. Festa nacional.
1821: San Martín proclama la independència de Perú.
1880: Joaquín Nabuco funda la Societat Brasileira contra l'esclavitud, que va tenir una gran actuació a places públiques i clubs.
1920: Pedro Lersa, estibador a Recife, lluitador pels drets dels treballadors, engarjolat i mort a la presó.

Comença el Ramadà

10

Dimecres

Gn 41,55-57;42,5-7.17-24a / Sl 32
Mt 10,1-7

Cristòfol
1509: Naixement de Calvi, a França.
1973: Independència de les Bahames. Festa nacional.
1980: Faustino Villanueva, sacerdot espanyol, màrtir al servei del poble indígena quiché, Guatemala, cosit a trets al seu despatx parroquial.
1988: Joseph Lafontant, advocat, màrtir de la defensa dels drets humans a Haití.
1993: Mor Rafael Maroto Pérez, lluitador incansable per la justícia i la llibertat a Xile, sacerdot. **20 anys.**
2002: Es descobreix al Txad un crani de 7 milions d'anys, de l'hominid conegut més antic.

juliol

11

Dijous

Gn 44,18-21.23b-29;45,1-5 / Sl 104
Mt 10,7-15

Benet

1968: Fundació del Moviment Indígena dels EUA (American Indian Movement).

1977: Carlos Ponce de León, bisbe de San Nicolás, màrtir de la justícia a l'Argentina.

Dia mundial de la població.

12

Divendres

Gn 46,1-7.28-30 / Sl 36
Mt 10,16-23

Joan Gualbert

1821: Bolívar crea la República de la Gran Colòmbia.
1917: Vaga general i insurrecció a São Paulo.

1976: Aurelio Rueda, sacerdot, màrtir dels habitants dels tuguris a Colòmbia.

13

Dissabte

Gn 49,29-32;50,15-26a / Sl 104
Mt 10,24-33

Enric

1900: Neix Juana Fernández Solar, santa Teresa de Jesús dels Andes, carmelita descalça xilena.

1982: Fernando Hoyos, jesuïta, educador entre els camperols, i Chepito, de 15 anys, escolà, morts per l'exèrcit, Guatemala.

1989: Natividad Quispe, indígena, 90 anys, Perú.

1991: Riccy Mabel Martínez, violada i assassinada per militars, símbol de la lluita del Poble d'Hondures contra la impunitat militar.

2007: Final de la impunitat legal a l'Argentina: la Cort Suprema declara nuls els indults als repressors.

2008: Rodolfo Ricciardelli, fundador del Moviment de Sacerdots pel Tercer Món, Argentina.

14

15è Diumenge del temps ordinari
Dt 30,10-14 / Sl 68
Col 1,15-20 / Lc 10,25-37

Francesc Solano
Camil de Leis

1616: Francisco Solano, missioner franciscà, apòstol dels indis al Perú.

1630: Hernandarias publica al Paraguai les primeres ordenances en defensa dels indis.

1969: Esclata la «guerra del futbol» entre El Salvador i Hondures, causada per l'expulsió de colons salvadorencs de territori hondureny.

15

Dilluns

Ex 1,8-14,22 / Sl 123
Mt 10,34-11,1

Bonaventura
Vladimir

1972: Héctor Jurado, pastor metodista, màrtir del poble uruguaià, torturat.

1976: Rodolfo Lunkenbein, missioner, i Lorenzo Simão, cacic bororo, màrtirs del poble indígena al Brasil.

1981: Misael Ramírez, camperol, animador de comunitats, màrtir de la justícia, Colòmbia.

1991: Julio Quevedo Quezada, catequista de la Diòcesi d'El Quiché, assassinat per les forces de la seguretat de l'Estat, Guatemala.

Dia internacional de l'ONU de la Família.

16

Dimarts

Ex 2,1-15a / Sl 68
Mt 11,20-24

Carme

1750: José Gumilla, missioner defensor dels indis, conreador de les llengües indígenes, Veneçuela.

1982: Els "sense sostre" ocupen 580 cases a Santo André, São Paulo, Brasil.

2000: Mor Elsa M. Chaney (*1930), feminista nord-americana, autora d'estudis sobre les dones a A.L.
Creixent: 03h18m a Liura

17

Dimecres

Ex 3,1-6,9-12 / Sl 102
Mt 11,25-27

Aleix, *Bartolomé de Las Casas*

1566: Mort de Bartolomé de Las Casas, 82 anys, primer sacerdot ordenat al Continent, profeta llatinoamericà, defensor de la Causa dels indis i dels negres.

1976: Màrtirs obrers de la sucrera Ledesma, Argentina.

1980: Sagnant cop militar a Bolívia, encapçalat pel general Luis García Meza.

22

Dilluns

Cant 3,1-4 / SI 62
Jn 20,1.11-18

Maria Magdalena

1980: Jorge Oscar Adur, sacerdot assumpcionista, ex-president de JEC, Raúl Rodríguez i Carlos Di Pietro, seminaristes, desapareguts, Argentina.

Plena: 18h16m a Aquari

23

Dimarts

Ex 14,21-15,1 / Int. Ex 15
Mt 12,46-50

Brígida

1978: Mario Mujía Córdoba, "Guigui", obrer, mestre, agent de pastoral, màrtir de la causa obrera a Guatemala. **35 anys.**

1980: Mor en combat la infermera i alfabetitzadora nicaragüenca Juana Cruz.

1983: Pedro Àngel Santos, catequista, màrtir de la fe i de la solidaritat amb el seu poble salvadorenc. **30 anys.**

1987: Màrtirs camperols de Jean-Rabel, a Haití.

1993: 8 nens del carrer, assassinats per un esquadró de la mort, mentre dormien, a la plaça de l'església de la Candelera de Rio de Janeiro. **20 anys.**

24

Dimecres

Ex 16,1-5.9-15 / SI 77
Mt 13,1-9

Cristina

1783: Neix Simón Bolívar a Caracas.

1985: Ezequiel Ramim, missioner combonià, màrtir de la Terra, defensor dels «posseiros» a Cacoal, Rondônia, Brasil. Assassinat.

Multiple horizontal lines for writing notes.

juliol

Large rectangular area with horizontal lines for writing notes at the bottom of the page.

25

Dijous

Hch 4,33-5; 12,27-33; 12,2 / Sl 66

2Cor 4,7-15 / Mt 20,20-28

Jaume

1495: Diego Colón funda a la Hispaniola (Rep. Dominicana) la ciutat de Santiago de los Caballeros.

1524: Es funda Santiago de los Caballeros, Guatemala.

1567: Fundació de «Santiago de León de Caracas».

1898: Els EUA envaeixen Puerto Rico.

1901: Els EUA imposen a Cuba l'esmena Platt (la base de Guantánamo).

1952: Puerto Rico: «Estat Lliure Associat dels EUA».

1976: Wenceslao Pedernera, camperol dirigent pastoral, màrtir a la Rioja, Argentina.

1978: Carlos Enrique Soto Arriví i Arnaldo Darío Rosado, assassinats per la policia, Puerto Rico. **35 anys.**

1980: José Othomaro Cáceres, seminarista, i els seus 13 companys, màrtirs a El Salvador.

1981: Àngel Martínez Rodrigo i Raúl José Léger, catequistes missioners laics, Guatemala.

1983: Luís Calderón i Luís Solarte, militants, màrtirs de la lluita dels "destechados" de Popayán, Colòmbia. **30 anys.**

26

Divendres

Ex 20,1-17 / Sl 18

Mt 13,18,23

Joaquim i Anna

1503: El cacic Quibian (Panamà), destrueix la ciutat de Santa Maria, fundada per Colom.

1927: Primer bombardeig aeri de la història del Continent, a càrrec dels EUA, contra Ocotul, Nicaragua, un ones hores abans s'havia instal·lat Sandino.

1953: Assalt contra la caserna Moncada a Cuba. **60 anys.**

27

Dissabte

Ex 24,3-8 / Sl 49

Mt 13,24-30

Celestí

1909: Setmana tràgica a Barcelona, reivindicacions obreres fortament reprimides.

28

Domingo 17º del tiempo ordinario

Gn 18,20-32 / Sl 137

Col 2,12-14 / Lc 11,1-13

Innocenci

Johan Sebastian Bach, Heinrich Schütz, George Frederic Handel

1821: Independència del Perú. Festa nacional.

1980: Matança de 70 camperols a San Juan Cotzal, Guatemala.

1981: Stanley Francisco Rother, nord-americà, assassinat, després de 13 anys de servei sacerdotal compromès en favor dels pobres a Santiago de Atitlán, Guatemala.

1986: Els cooperants Yvan Leyvraz (suís), Bernd Koberstein (alemany) i Joël Fieux (francès) assassinats per la Contra a La Zompopera, Nicaragua.

29

Dilluns

1Jn 4,7-16 / SI 33
Jn 11,19-27

Marta
Maria, Marta i Llätzer de Betània, Olaf
Minvant: 17h43m a Taure

30

Dimarts

Ex 33,7-11;34,5b-9.28 / SI 102
Mt 13,36-43

Pere Crisòleg
1502: Colom arriba a Hondures.
1811: És afusellat Miguel Hidalgo, rector de Dolores, heroi de la Independència de Mèxic.
1958: Frank Pais, líder estudiantil, dirigent laic de la Segona Església Baptista de Cuba, involucrat en la lluita revolucionària, és cosit a trets al carrer per la policia de Batista.

31

Dimecres

Ex 34,29-35 / SI 98
Mt 13,44-46

Ignasi de Loiola
1970: Guerrillers tupamaros segresten al cònsol del Brasil a Montevideo.
1997: Fòrum dels Moviments d'esquerra d'A.L. a São Paulo.

Series of horizontal lines for writing notes.

juliol

Series of horizontal lines for writing notes, located at the bottom of the page.

PERQUÈ EN DIUEN «ECONOMIA DE GUERRA»...

...QUAN VOLEN DIR -HAURIEN DE DIR- ECOSOCIALISME?

JORGE RIECHMANN

Madrid, Espanya

Des de ja fa alguns anys, analistes profundament preocupats per la magnitud i la velocitat de la transformació socioeconòmica que caldria per evitar estimar-nos en un abisme civilitzatori (la mena de col·lapse que tenim a l'horitzó des dels anys setanta del segle XX: la publicació del primer informe al Club de Roma sobre *Els límits del creixement*, el 1972, serveix com a fita temporal) assenyalen que no podem continuar pensant en termes de *bussines as usual* dins del capitalisme, i que per això caldria anar a una economia de guerra. Així, per exemple, Lester R. Brown i els seus col·laboradors/es de l'*Earth Policy Institute*, els quals demanen *una mobilització com en temps de guerra per salvar el clima*:

“Retallar les emissions netes de CO2 un 80 % pel 2002 per establir el clima implicarà una mobilització de recursos i una rotunda reestructuració de l'economia global. L'entrada dels EUA a la Segona Guerra Mundial ofereix un exemple inspirador pel que fa a una ràpida mobilització. El 6 de gener de 1942, transcorregut un mes des del bombardeig de Pearl Harbour, el President Franklin D. Roosevelt va fer servir el seu discurs de l'Estat de la Unió per anunciar els objectius de producció d'armes del país. Estats Units, va dir, estava planejant produir 45.000 tancs, 60.000 avions, 20.000 armes antiaèries. Va afegir: 'No deixem que ningú digui que no es pot fer'. Des de principis de 1942 fins al final de 1944, pràcticament no es varen produir cotxes als Estats Units. En comptes d'això, la major concentració de poder industrial del món en aquell moment –la indústria automobilística nord-americana– es va aprofitar per aconseguir els objectius de producció d'armes de Roosevelt. De fet, cap al final de la guerra, els EUA havien superat amb escreix els objectius del president. La velocitat d'aquesta conversió des d'una economia de temps de pau a una economia de temps de guerra és esparverant...” (Lester R. Brown, i altres, *El momento del Plan B*, informe de l'*Earth Policy Institute*, 2008; cfr: www.ecoterra.org/data/plan_b.pdf).

A Espanya, Antonio Turiel (científic titular del CSIC i president de l'*Oil Crash Observatory*) calcula que substituir els aproximadament 6 exajulis d'energia primària usada anualment a Espanya per fonts renovables implicaria un terawatt elèctric, de manera que *les necessitats de capital d'aquesta transformació arribarien als 4,12 bilions de dòlars: tres vegades el PIB d'Espanya*. Si s'adoptés una “economia de guerra” que permetés destinar el 10% del PIB cada any per sufragar aquesta transició vers un dels trets bàsics d'una societat sostenible (un sistema energètic sostenible), i suposant que el territori nacional pogués proporcionar tota aquesta energia renovable (i sense entrar a considerar els problemes de “colls d'ampolla” i altres escassetats, per exemple en materials rars, que sens dubte apareixerien), *es necessitarien 32 anys per completar la transformació* (sense tenir en compte costos financers i altres despeses indirectes). El propi Turiel comenta: “És evident que, en el marc d'un sistema d'economia de mercat, el capital privat no emprendre una inversió tan grandiosa i de tan dubtosa o nul·la rendibilitat” (Antonio Turiel, *El declive energético*, a «Mientras tanto» 117 Barcelona 2012).

El que hom es pregunta és: però si es reconeix que respectar les exigències de rendibilitat dels capitals privats és incompatible amb la preservació d'una biosfera habitable, ¿per què no parlar a les clares d'ecosocialisme, en comptes d'emprar l'eufemisme “economia de guerra”?

L'investigador belga Daniel Tanuro, des de la seva anàlisi ecosocialista de la crisi climàtica (cf. Per exemple el seu llibre *El imposible capitalismo verde*, La Oveja Roja, Madrid 2011), insisteix que constitueix un *error majúscul ajustar les respostes de l'escalfament climàtic* –tant si parlem de mitigació com d'adaptació, per emprar les expressions consagrades a *allò que resulta políticament factible dins del capitalisme*, acceptat com un marc insuperable. Respectant les exigències de rendibilitat dels capitals privats no resulta viable establir el clima del planeta, ni

tan sols evitar el pitjor de l'escalfament global. L'escalfament climàtic –i més en general la crisi ecològic-social– posa inevitablement sobre la taula, en efecte, la qüestió del sistema sòcioeconòmic.

La naturalesa intrínsecament expansiva del capitalisme xoca contra els límits d'una biosfera finita. El capitalisme, amb el seu somni de creixement indefinit dels beneficis (que exigeix el creixement indefinit de la producció i el consum), és una revolta contra el principi de realitat.

Si creix, devasta (allò ecològic); si no creix, devasta (allò social). És una màquina infernal. Ens ha situat ja a un pas del col·lapse civilitzatori.

Si es parteix de l'enorme afer de l'escalfament climàtic, s'ha de reconèixer que, es prengui com es prengui, tractar de resoldre-ho, encara que sigui amb eines econòmiques liberals de la mena *cap and trade*, exigeix una regulació global de l'economia. Reduir les emissions de diòxid de carboni en les magnituds i terminis necessaris, no ja per estabilitzar el clima del planeta, sinó per frenar el pitjor de l'escalfament (com a mínim un 5% anual durant gairebé quatre decennis, de 2013 a 2050, de manera que el 2050 suposessin aproximadament una desena part de les emissions del 2011), no sembla pas compatible amb mantenir la rendibilitat que exigeixen els capitals en el sistema de producció capitalista...

No va pas tan desencaminada l'ultradreta nord-americana quan denuncia els ecologistes com a

socialistes encoberts (ja sabeu, xíndries verdes per fora i roges per dins), ja que fer front –en la realitat i no retòricament– als nostres problemes ecològics exigeix, de fet, intervenir decisivament en la sacrosanta llibertat capitalista de decidir les inversions sense la menor intervenció externa.

Ecologitzar l'economia exigeix posar traves al lliurecanvi i l'operació dels mercats, al poder del capital, a la mercantilització del treball i de la natura. Fernando de los Ríos va dir en certa ocasió: "Si volem fer l'home lliure hem de fer l'economia esclava". Avui podem parafrasejar: si volem conservar el món, si volem aturar la destrucció de la biosfera i els éssers que l'habiten, hem de sotmetre l'economia a criteris de sostenibilitat i justícia. Una economia ecològica ha de *superar el dèficit de regulació en el metabolisme entre societats industrials i biosfera* que patim actualment.

Mai la necessitat objectiva d'ecosocialisme va ser tan gran com avui, quan ens encarem a l'abisme d'un col·lapse civilitzatori... Però, alhora, semblen lluny de madurar les condicions subjectives per avançar vers una societat així, després de tres dècades de neoliberalisme/neoconservadorisme als països centrals de l'Imperi Nord i del fracàs de l'experiment pseudosocialista de la URSS i els seus països satèl·lits. Aquest és un dels components de la tragèdia que caracteritza el nostre temps.

PER A UN TRACTAMENT PEDAGÒGIC D'AQUEST TEXT

Abans de la reunió de grup:

1. Lectura detinguda del text, individualment.

2. Recerca a internet de materials sobre:

-la situació d'emergència ecològica actual, ¿en què consisteix l'emergència i l'amenaça?

-quin marge, quins terminis de temps tenim per actuar "abans no sigui massa tard"...

Amb aquesta preparació, **debate en el grup:**

• Estem en un temps "normal" o en una hora d'emergència planetària? Raons en pro i en contra.

• La Humanitat, ¿se n'està adonant del que passa i de com se'ns apropa la data del no retorn? Per què? Quins són els factors que més estan impeding a la societat mundial adonar-se del que passa i posar-hi remei?

• Un pas més: ¿es pot dir que el sistema econòmic capitalista tradicional és el major obstacle per plantejar-nos un canvi vers una economia realment sensata i humana, sostenible i amigable amb la terra i amb tots els éssers que

l'habitem?

• Es pot dir que el dilema d'arrel és "la bossa o la vida", escollir entre la intocable llibertat econòmica del diner i dels mercats, o la supervivència?

• Però el temps d'evitar el col·lapse s'acaba... Es podria pensar que arribarà un moment de tanta urgència, que estarà justificat "imposar per la força" un canvi vers un sistema econòmic sostenible, fins i tot contra els que neguen el problema, li pesi a qui li pesi? • Caldria "una mobilització com en temps de guerra"?

• L'autor acaba lamentant que no acabin de madurar les condicions subjectives de la humanitat, per donar el pas inevitable, que com més endarrerim més difícil serà d'adoptar... Quines són aquestes condicions subjectives? Per què la societat sembla paràlitzada, sense actuar, davant d'un problema tan greu, tan clar i tan amenaçador?

• El més urgent avui no és l'educació i la consciència, la concientització? Què podem fer-hi?

2013

Juliol

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg	Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
1	2	3	4	5	6	7	22	23	24	25	26	27	28
8	9	10	11	12	13	14	29	30	31				
15	16	17	18	19	20	21							

Dillans		Dimarts		Dimecres		Dijous	
Dillans	Dimarts	Dimecres	1	Dijous			
5	6	7	8				
12	13	14	15				
19	20	21	22				
26	27	28	29				

Dl Dt Dc Dj Dv Ds Dg 1 16 17 18 19 20 21 22 *Setembre*
 2 3 4 5 6 7 8 23 24 25 26 27 28 29
 9 10 11 12 13 14 15 30

Divendres			Dissabte			Diumenge		
2 Divendres			3 Dissabte			4 Diumenge		
								1
								2
								3
								4
								5
								6
								7
								8
								9
								10
								11
								12
								13
								14
								15
								16
								17
								18
								19
								20
								21
								22
								23
								24
								25
								26
								27
								28
								29
								30
								31

AGOST

5

Dilluns

Nm 11,4b-15 / SI 80

Blanca, Osvald

Mt 14,13-21

1499: Alonso de Ojeda arriba a La Guajira, Colòmbia.

6

Dimarts

Dn 7,9-10,13-14 / SI 96

2Pe 1,16-19 / Mt 17,1-9

Just i Pastor

Transfiguració

1325: Es funda Tenochtitlán (Mèxic DF).

1538: Fundació de Santa Fe de Bogotà.

1524: Batalla de Junín.

1825: Independència de Bolívia. Festa nacional.

1945: Els EUA tiren la bomba atòmica sobre Hiroshima.

120.000 morts.

1961: Conferència de Punta del Este: es funda l'«Aliança pel Progrés».

1962: Independència de Jamaica. Festa nacional.

1978: Mor Pau VI.

1987: Els 5 presidents de C.A. firmen els tractat Esquipulas II.

2000: Detenen a Itàlia el major argentí Jorge Olivera per ordre de captura internacional, en relació amb la desaparició d'una jove francesa durant la dictadura militar argentina.

Nova: 21h50m a Lleó

7

Dimecres

Nm 13,1-2,25;14,1-26-30,34-35 / SI 105

Mt 15,21-28

Sixt i Gaietà

1819: Amb la victòria de Boyacá, Bolívar obre el camí per l'alliberament de Nueva Granada.

1985: Christopher Williams, pastor evangèlic, màrtir de la fe i la solidaritat a El Salvador.

Acaba el Ramadà

agost

8

Dijous

Nm 20,1-13 / Sl 94

Mt 16,13-23

Domènec de Guzmán

1873: Neix Emiliano Zapata, el dirigent camperol de la Revolució Mexicana, que va posar definitivament la reforma agrària en el programa de les lluites socials llatinoamericanes.

1997: Vaga general a l'Argentina, amb el 90% d'adhesió.

2000: La Cort Suprema de Xile retira la immunitat parlamentària a l'ex-president i dictador Pinochet.

9

Divendres

Dt 4,32-40 / Sl 76

Mt 16,24-28

Fabià, Romà

1945: Els EUA tiren la bomba atòmica sobre Nagasaki.

1991: Miguel Tomaszek i Zbigniew Strzalkowski, franciscans, missioners al Perú. 1995: Corumbiara, Rondònia, Brasil. En un conflicte amb els treballadors sense terra a la Hisenda Santa Elena, la Policia Militar mata 10 treballadors i arresta 192 persones, amb crueltat.

2000: Mor Orlando Orio, ex-desaparegut, testimoni, profeta de la vida, figura de referència de l'Església compromesa de l'Argentina.

2007: El banc més gran de França, BNP Paribas, bloqueja 3 fons d'inversió: comença la crisi econòmica mundial.

10

Dissabte

Dt 6,4-13 / Sl 17

Mt 17,14-20

Llorenç

1809: Primer crit d'independència a l'Amèrica Llatina continental, el de l'Equador. Festa nacional.

1974: Tito de Alencar, dominic, torturat fins al suïcidi, Brasil.

1977: Jesús Alberto Pérez Vargas, líder del moviment comunal, segrestat i desaparegut, Perú.

Dia de l'ONU de les poblacions indígenes.

agost

11

19è Diumenge del temps ordinari

Sb 18,6-9 / Sl 32

Hb 11,1-2.8-19 / Lc 12,32-48

Clara d'Assís

1992: Comença la marxa de 3000 sense terra a Rio Grande do Sul, Brasil.

1997: Comença la "crisi asiàtica", que s'expandirà a les finances de tot el món.

12

Dilluns

Dt 10,12-22 / Sl 147
Mt 17,22-27

- Julià
- 1546: Mor Francisco de Victoria a Salamanca.
- 1976: 17 bisbes, 36 sacerdots, religiosos i laics llatinoamericans són detinguts per la policia en una reunió religiosa a Riobamba, Equador.
- 1981: IBM inicia el mercat dels ordinadors personals, que revolucionarà la vida humana.
- 1983: Margarita Maria Alves, presidenta del Sindicat rural d'Alagoa Gande, Brasil, màrtir de la terra. **30 anys.**

Dia internacional de l'ONU de la joventut.

13

Dimarts

Dt 31,1-8 / Int. Dt 32
Mt 18,1-5.10.12-14

- Policarp, Hipòlit
- 1521: El dia 1-Serp de l'any 3-Casa, després de 80 dies de setge, cau Mèxic-Tenochtitlán, Cuauhtémoc és fet presoner i moren uns 240.000 guerrers.
- 1961: Es construeix el mur de Berlín.

14

Dimecres

Dt 34,1-12 / Sl 65
Mt 18,15-20

- Maximilià Kolbe
- 1816: Mor a presó Francisco de Miranda, prohóm veneçolà, precursor de la independència.
- 1983: Mor Alceu Amoroso Lima, "Tristão de Athayde", escriptor, filòsof, militant cristià. **30 anys.**
- 1984: Màrtirs camperols de Pucayacu, departament d'Ayacucho, Perú.
- 1985: Màrtirs camperols d'Accomarca, departament d'Ayacucho, Perú.
- Creixent: 10h56m a Escorpi

15

Dijous

Ap 11,19a;12,1,3-6a.10ab / Sl 44

1Cor 15,20-27a / Lc 1,39-56

Assumpció

1914: Inauguració del Canal de Panamà.

1980: José Francisco dos Santos, president del Sindicat dels Treballadors Rurals a Corrientes (PB), Brasil. Assassinat.

1984: Luís Rosales, líder sindical, i companys, màrtirs de la lluita per la justícia entre els obrers bananers de Costa Rica.

1989: María Rumalda Camey, catequista i representant del GAM al departament d'Escuintla, Guatemala, capturada il·legalment i desapareguda davant del seu espòs i fills.

16

Divendres

Jos 24,1-13 / Sl 135

Mt 19,3-12

Roc, Esteve d'Hongria

1976: Coco Erbetta, catequista, universitari, màrtir de les lluites del poble argentí.

1993: Màrtirs indígenes yanomamis, de Roraima, Brasil. **20 anys.**

2005: Assassinat de Roger Schutz, fundador del moviment ecumènic de Taizé, França.

2006: † Alfredo Stroesner, dictador paraguaià, acusat de crims contra la Humanitat, exiliat al Brasil.

17

Dissabte

Jos 24,14-29 / Sl 15

Mt 19,13-15

Jacint

1850: San Martín mor a França.

1997: El Moviment dels Sense Terra ocupa dos hisendes a Pontal do Paranapanema, SP, Brasil.

18

20è Diumenge del temps ordinari

Jr 38,4-6.8-10 / Sl 39

Hb 12,1-4 / Lc 12,49-53

Helena

1527: El cacic Lempira és assassinat durant una conferència de pau (Hondures).

1952: Alberto Hurtado, sacerdot xilè, apòstol dels pobres, beatificat el 1993.

1993: Màrtirs indígenes ashànkines, Tziriri, Perú. **20 anys.**

2000: Dos policies militars de Rondònia són considerats culpables pel jutge de la matança de Corumbiara contra els sense terra, Brasil.

2003: Fi de la Guerra Civil a Libèria.

19

Dilluns

Juny 2, 11-19 / Sl 105

Joan Eudes

Mt 19,16-22

1991: Intent de cop d'Estat a la Unió Soviètica.

20

Dimarts

Juny 6, 11-24a / Sl 84

Bernat

Mt 19,23-30

1778: Neix el general Bernardo O'Higgins, prohom xilè.
1998: Els EUA bombardegen l'Afganistan i Sudan.

21

Dimecres

Juny 9, 6-15 / Sl 20

Pius X

Mt 20,1-16

1971: Mauricio Lefevre, missioner oblat canadenc, assassinat durant un cop d'Estat a Bolívia.
Plena: 01h45m a Aquari

Series of horizontal lines for writing.

agost

Series of horizontal lines for writing, located at the bottom of the page.

26

Dilluns

1Ts 1,1-5.8b-10 / Sl 149

Mt 23,13-22

Teresa Jornet

1968: Inauguració de la Conferència de Medellín.

1977: Felipe de Jesús Chacón, camperol, catequista, assassinat pels militars, El Salvador.

2005: La Cort Suprema de Xile desafora l'exdictador Pinochet.

27

Dimarts

1Ts 2,1-8 / Sl 138

Mt 23,23-26

Mònica

1828: L'Acord de Montevideo, patrocinat per la Gran Bretanya, assegura la independència de l'Uruguai.

1847: El superintendent anglès i el rei miskito anuncien l'abolició de l'esclavitud, a la Costa Atlàntica de Nicaragua.

1987: Héctor Abad Gómez, metge, màrtir de la defensa dels DDHH a Medellín, Colòmbia.

1993: La llei 70/93 reconeix els drets territorials, ètnics, econòmics i socials de les comunitats negres de Colòmbia. **20 anys.**

1999: Mor Mons. Hélder Câmara, germà dels pobres, profeta de la pau i l'esperança, Brasil.

28

Dimecres

1Ts 2,9-13 / Sl 138

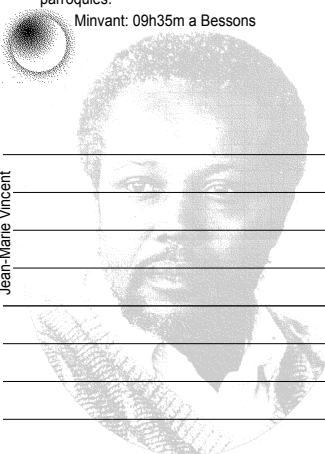
Mt 23,27-32

Agustí

1994: Jean-Marie Vincent és assassinat a Port-au-Prince, religiós montfortià, compromès amb els drets humans. Durant els 3 anys del govern colpista de Raoul Cédras, més de 100 sacerdots, religiosos i religioses van ser empresonats o obligats a abandonar les seves parròquies.

Minvant: 09h35m a Bessons

Jean-Marie Vincent

29

Dijous

Jr 1,17-19 / Sl 70

Mc 6,17-29

Martiri de Joan Baptista

1533: «Bateig i execució» d'Atahualpa.

1563: Es crea la Real Audiència de Quito.

1986: Malgrat la prohibició del cardenal de Rio de Janeiro, es desenvolupa la III Trobada de Religiosos, Seminaristes i Sacerdots negres de Rio de Janeiro.

30

Divendres

1Ts 4,1-8 / Sl 96

Mt 25,1-13

Fèlix, Esteve Zudaire

1985: 300 agents del FBI envaeixen Puerto Rico i arresten a més d'una dotzena de lluitadors per la independència.

1993: Polícies i un esquadró de la mort executen 21 persones a la favela «do Vigário Geral», a Rio de Janeiro. **20 anys.**

Dia internacional dels desapareguts.
(Amnistia Internacional i FEDEFAM)

31

Dissabte

1Ts 4,9-11 / Sl 97

Mt 25,14-30

Ramon Nonat

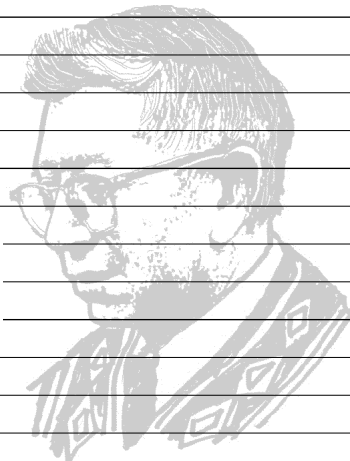
1925: Els marines dels EUA acaben una ocupació d'Haïti de deu anys.

1962: Independència de Trinitat i Tobago.

1988: Mor Leónidas Proaño, bisbe dels indis, a Riobamba, Equador. **25 anys.**

2001: La Cort Interamericana de DDHH condemna Nicaragua per haver violat els drets dels indígenes mayagna de la Costa Atlàntica.

Leónidas Proaño

setembre

1

Diumenge 22è del temps ordinari

Eclo 3,17-18.20.28-29 / Sl 67

Hb 12,18-19.22-24a / Lc 14,1,7-14

Gil.

Nit de l'ascensió de Mahoma: és traslladat de La Meca a Jerusalem, d'on va pujar al cel.

1971: Julio Spósito Vitali, estudiant, 19 anys, militant cristià, màrtir de les lluites del poble uruguaià, assassinat per la policia.

1976: Inés Adriana Coblo, militant metodista, màrtir de la Causa dels pobres, Buenos Aires.

1978: Sorgeix el grup d'Unió i Consciència Negra, després dels Agents de Pastoral Negres. **35 anys.**

1979: Jesús Jiménez, camperol, Delegat de la Paraula, màrtir de la Bona Notícia als pobres a El Salvador, assassinat.

2011: Reinel Restrepo, rector de Marmato (Caldas, Colòmbia), líder de l'oposició a les megaexplotacions miners, assassinat.

DE LA SOSTENIBILITAT A L'ECONOMIA VERDA?

DELMAR MATTES

São Paulo, Brasil

1. Pràcticament tots els científics que es dediquen a la recerca sobre el canvi climàtic global estan d'acord que la temperatura mitjana del planeta ha augmentat des de la revolució industrial (segona meitat del segle XIX), i que se n'ha enregistrat un augment brusc i ràpid durant els últims 25 anys. L'escalfament del planeta és considerat inequívoc per la Directiva IPPC, organisme creat per l'ONU l'any 1988 per establir avaluacions científiques sobre el canvi climàtic, basat en les observacions de la temperatura mitja global, tant en l'atmosfera com a l'oceà, així com en les evidències de fosa generalitzada de la neu i de les geleres, i l'elevació del nivell mig dels oceans. Amb tot, aquesta relativa concordància no existeix quan s'intenta explicar les causes d'aquest fenomen. S'admet que l'escalfament es deu tant a processos naturals com humans (antropogènics), d'una forma integrada. La divergència rau, fonamentalment, en el pes i en la importància de cadascun d'aquests factors.

2. D'una banda, hi ha els que creuen en la influència preponderant dels fenòmens naturals, com ara la intensitat del sol, les alteracions de l'òrbita de la terra, la incidència de rajos còsmics i les activitats volcàniques, que actuen a favor de l'escalfament o del refredament del planeta des dels temps geològics passats (responsables de les alternances climàtiques enregistrades pels aleoclimes). Una part d'aquests científics defensa que, actualment, el planeta estaria en la fase final d'un cicle global d'elevació de la temperatura, fet que explicaria l'escalfament actual, i en un curt espai de temps passaria per una fase de refredament.

3. Els defensors de les causes antropogèniques (la majoria dels científics) atribueixen l'actual escalfament del planeta a l'augment de gasos d'efecte hivernacle (diòxid de carboni, metà i òxid nítrós) i d'aerosols, sobretot per l'ús de combustibles fòssils (carbó, petroli i gas natural) per la destrucció dels boscos i per les activitats agropecuàries.

4. Aquest informe de la Directiva IPPC (2007) mostra el predomini de factors antròpics en l'escalfament del planeta, principalment dels gasos d'efecte hivernacle, i assenyala, com a "molt probable, que la seva taxa

d'augment durant l'era industrial, hagi sigut sense precedents al llarg de més de 10.000 anys". El text de l'informe diu que "és molt probable" (en més d'un 90%) que la "major part de l'augment observat a les temperatures mitges globals des de mitjans del segle XX s'haguessin produït per l'augment observat en les concentracions antròpiques de gasos d'efecte hivernacle". L'escalfament dels últims 50 anys no és normal, si el comparem amb els enregistrats en els últims mil tres-cents anys; els factors naturals no explicarien l'actual augment de temperatura.

5. La definició de les causes de l'escalfament és important perquè des del punt de vista pràctic són les que influeixen i determinen les estratègies, les polítiques públiques i les responsabilitats dels diferents països sobre com afrontar el canvi climàtic. Un botó de mostra: en cas que el canvi climàtic fos només, o sobretot, culpa de factors naturals, no té sentit exigir que els països (principalment els desenvolupats), disminueixin les emissions. Així com els països pobres i emergents perdrien el dret a una indemnització per les emissions dels països industrialitzats des de la revolució industrial, l'anomenat "deute històric", encara no reconegut.

6. L'actual polèmica continua, sobretot perquè encara hi ha enormes incerteses davant de la complexitat del sistema climàtic del planeta. Tot i que durant els darrers anys hi ha hagut un augment de dades i d'informacions, el coneixement continua sent molt minso. Fins i tot qüestions bàsiques encara es desconeixen, amb la qual cosa es demostra la necessitat de comprendre millor les interaccions entre les diverses causes, tant naturals com humanes. Això es reflecteix en les limitacions dels models matemàtics utilitzats, molt criticats pels científics. I també expliquen per què moltes conclusions, sobretot les previsions futures, acaben sent presentades en graus de probabilitats i no pas com a certeses. A l'octubre del 2010 l'ONU va instituir un comitè (IAC) que va determinar que el procés que va fer servir la Directiva IPPC ha tingut, en general, força èxit, i proposa una sèrie de mesures per millorar-ne la gestió i respondre a les exigències creixents que haurà d'afrontar.

7. Es fa molt difícil fer pronòstics sobre el canvi climàtic, principalment davant de les incerteses

descrites anteriorment. Tot admetent que hi ha factors antropogènics que són determinants en l'escalfament global, els seus efectes tendiran a provocar impactes cada cop més crítics a mesura que creixen les concentracions de gasos hivernacle (eren a 280 ppm abans de la revolució industrial, i van arribar a 379ppm l'any 2005, i ara deuen estar per sobre dels 400ppm). Els científics han alertat sobre el fet que les transformacions del clima no són lineals, i que poden haver-hi canvis imprevisibles. Però el més greu de tot és que no es preveu cap reducció d'emissions, tota vegada que: a) el consum de petroli augmenta arreu del món; b) la majoria dels gasos d'efecte hivernacle es queden molt de temps a l'atmosfera; n'hi ha que arriben a quedar-s'hi més de cent anys. Això vol dir que hem de considerar les emissions actuals, futures i del passat; c) tots els intents d'aconseguir un acord internacional per establitzar o reduir les emissions (l'última, COP 17, Durban, Àfrica del Sud, 2012) han fracassat a la pràctica, ja que alguns països desenvolupats, sobretot els Estats Units, es neguen a assumir més responsabilitats; d) l'actual crisi econòmica mundial dificulta les possibilitats d'un acord.

8. Si continuen les emissions de gasos hivernacle actuals, o si augmenten, l'informe estima que la Terra encara s'escalfarà més, i que el canvi climàtic s'agreuja. Les millors previsions són d'un augment de temperatura entre 2'4°C i 6'4°C. Per sobre, per tant de 2°C, que és el límit d'augment de l'escalfament, i de les corresponents emissions de gasos hivernacle, definit per evitar encara més efectes desastrosos, i acordat sense cap altre compromís legal entre els països participants en la 15a Conferència de les Parts (COP 15, Copenhague, 2009). Aquesta única meta climàtica és la que evitaria efectes més desastrosos deguts a l'escalfament. Com a conseqüència de l'augment de les concentracions de diòxid de carboni vistesses es produirà una més gran acidificació dels oceans, una reducció de la capa de neu, una disminució del gel marí als dos pols i una freqüència més alta de tifons, huracans i d'altres fenòmens coneguts. En realitat la degradació del medi ambient avança a gran velocitat a tots els racons del planeta, ja sigui a l'aigua com a la terra, a través de tales indiscriminades d'arbres, abocaments de deixalles humanes i industrials, ús d'agrotòxics i fertilitzants, llançament de productes químics a l'atmosfera de les ciutats, destrucció de la biodiversitat, en una crisi ambiental global com no s'havia vist mai.

9. Les corporacions internacionals de la producció de petroli, recolzades en estudis sense cap mena de rigor científic, han passat a difondre la idea que no hi ha motius per preocupar-se, ja que les noves tecnologies i el funcionament del mercat sabrien com afrontar el problema. Entitats relacionades amb segments empresarials han intentat negar la necessitat de plantar cara al canvi climàtic.

10. No és gratuït el fet que, passats vint anys des de la conferència Rio/92, quan es van presentar les propostes de la convenció del clima per l'ONU, seguida de documents de la Directiva IPPC, per diverses conferències i trobades internacionals sobre el tema, els resultats pràctics assolits han estat desastrosos. El principal motiu dels fracassos està en l'actual manera de producció (capitalista), basada en la lògica de l'acumulació creixent de lucre i capitals. Quan no hi ha expansió, el sistema entra en crisi. Reduccions d'emissions de carboni provoquen una reducció del creixement econòmic, cosa que va contra els fonaments d'aquest sistema. Ara, amb la RIO+20, volen aconseguir l'adhesió a la proposta de l'"economia verda", tot abandonant el paradigma de sostenibilitat de l'ECO/92, que proposava la reducció d'emissions. Segons ells, es tracta d'una nova estratègia basada en "modernes tecnologies", que objectiven propiciar un "consum més eficient" amb "impactes reduïts", compatibles amb la lògica del mercat. És a dir: la reducció de les emissions de gasos hivernacle s'obté mitjançant la simple substitució, via mercat, de les actuals tecnologies, per les "verdes", més eficients, menys consumidores d'energia i menys emissores.

Tan sols un exemple per avaluar la sostenibilitat: les energies renovables, com ara l'eòlica i la solar, per regla general, produeixen menys emissions de gasos. Però també formen part d'aquesta categoria els agrocombustibles i les grans hidroelèctriques, ambdues responsables d'elevats danys ambientals i socials.

Es pot concloure que necessitem, d'una banda, lluitar perquè es perfeccionin i es tornin efectives les polítiques proposades per l'ECO/92, i, alhora, buscar una manera de producció capaç de crear condicions d'equilibri de la societat amb la natura. Dit d'una altra manera: el futur dels pobles depèn cada vegada més de la creativitat i de la capacitat de lluita dels treballadors, dels moviments socials i de la societat civit d'arreu del món.

2013

Agosto

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg	Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4	19	20	21	22	23	24	25
5	6	7	8	9	10	11	26	27	28	29	30	31	
12	13	14	15	16	17	18							

Dillans	Dimarts	Dimecres	Dijous
Dillans	Dimarts	Dimecres	Dijous
2	3	4	5
9	10	11	12
16	17	18	19
23	24	25	26
30			

DI Dt Dc Dj Dv Ds Dg DL Dt Dc Dj Dv Ds Dg Octobre
1 2 3 4 5 6 21 22 23 24 25 26 27
7 8 9 10 11 12 13 28 29 30 31
14 15 16 17 18 19 20

SETEMBRE

Divendres			Dissabte			Diamenge				
Divendres			Dissabte			Diamenge				
						1			1	
									2	
									3	
									4	
									5	
									6	
									7	
6			7			8			8	
									9	
									10	
									11	
									12	
									13	
13			14			15			14	
									15	
									16	
									17	
									18	
									19	
20			21			22			20	
									21	
									22	
									23	
									24	
									25	
27			28			29			26	
									27	
									28	
									29	
									30	

2

Antolí, Elpidi

Dillans

1Ts 4,13-18 / SI 95
Lc 4,16-30

3

Gregori el Gran

1759: Lisboa expulsa de la colònia als jesuïtes, acusats d'
"usurpar tot l'Estat de Brasil".
1976: Mor Ramón Pastor Bogarín, bisbe, fundador de la Uni-
versitat d'Asunción, profeta de l'Església al Paraguai.

Dimarts

1Ts 5,1-6.9-11 / SI 26
Lc 4,31-37

4

Rosalía

Albert Schweitzer

1970: Triomf electoral de la Unitat Popular, Xile.
1984: Andrés Jarlán, sacerdot missioner francès, mort per
una bala disparada per policíes a la població militant
de La Victoria, Santiago, Xile.
1995: Conferència Mundial de Pequín sobre la Dona.
2005: El jutge Urso imposa presó a Jorge Videla i altres 17
repressors de la dictadura militar argentina.

Dimecres

Col 1,1-8 / SI 51
Lc 4,38-44

setembre

5

Dijous

Col 1,9-14 / Sl 97
Lc 5,1-11

Llorenç Justiniani

1972: La censura brasilera prohibeix publicar notícies sobre Amnistia Internacional.

1983: Els aturats acampen a l'Assemblea Legislativa de São Paulo.

Any nou jueu: 5774

Nova: 11h36m a Verge

6

Divendres

Col 1,15-20 / Sl 99
Lc 5,33-39

Joan de Ribera

Zacaries

1839: Pengen Manuel Congo, cap del Quilombo a la Serra do Mar, destruït pel futur Duc de Caxias. Brasil.

1995: 2.300 sense terra ocupen l'hisenda Boqueirão, Brasil. En seran expulsats.

7

Dissabte

Col 1,21-23 / Sl 53
Lc 6,1-5

Regina

1822: Independència del Brasil. Crit d'Ipiranga. "Crit dels Exclosos" al Brasil.

1968: Clausura de la Conferència de Medellín.

1981: Assemblea Nacional de creació del Grup d'Unió i Consciència Negra.

8

23è Diumenge del temps ordinari
Sb 9,13-18 / Sl 89
Flm 9b-10.12-17 / Lc 14.25-33

Nativitat de Maria

1522: Juan Sebastián Elcano completa la primera volta al món.

1974: Ford concedeix a Nixon «perdó ple i absolut per tots els delictes que hagués pogut cometre quan ocupava la presidència».

Dia internacional de l'alfabetització.

9**Dilluns**Col 1,24-2,3 / SI 61
Lc 6,6-11

Pere Claver

1613: Alçament de Lari Qäxa, Bolívia (aimaràs i quitxues s'enfronten als espanyols).

1654: Pedro Claver, apòstol dels esclaus negres a Cartagena, Colòmbia.

1990: Hildegard Feldman, religiosa, i Ramón Rojas, catequista, màrtirs de la fe i el servei als camperols colombians.

10**Dimarts**Col 2,6-15 / SI 144
Lc 6,12-19

Nicolau de Tolentino

1924: Els marines ocupen diverses ciutats hondurenyes per donar suport a un candidat presidencial.

1984: Policarpo Chem, delegat de la Paraula, catequista, Verapaz, Guatemala, segrestat i torturat per les forces de seguretat.

11**Dimecres**Col 3,1-11 / SI 144
Lc 6,20-26

Protus i Jacint

1714: Barcelona cau assetjada per les tropes borbòniques després de tres mesos de resistència. Pèrdua de les llibertats i persecució de la llengua catalana. Diada Nacional de Catalunya.

1973: Cop d'Estat a Xile contra el president constitucional Allende. **40 anys.**

1981: Sebastiana Mendoza, indígena, catequista, màrtir de la solidaritat, Guatemala.

1988: Màrtirs de l'església de Sant Joan Bosco, a Port-au-Prince, Haití. **25 anys.**

1990: Myrna Mack, antropòloga, lluitadora pels drets humans, assassinada a Guatemala.

2001: Atemptat terrorista contra les Torres Bessones de Nova York i el Pentàgon de Washington.

2008: Mataça de camperols a El Porvenir, Pando, Bolívia, a las ordres de terratinents i empresaris amb la connivència del Prefecte Leopoldo Fernández, avui empresonat. **5 anys.**

12

Dijous

Col 3,12-17 / Sl 150
Lc 6,27-38

Leonci i Guiu

1977: Martí de Steve Biko a la presó del règim blanc de Sud-àfrica.

1982: Alfonso Acevedo, catequista, màrtir del servei als desplaçats d'El Salvador.

1989: Valdício Barbosa dos Santos, sindicalista rural de Pedro Canário (ES), Brasil.

2001: L'endemà de l'atac a les Torres Bessones, Barbara Lee, congressista per Califòrnia, vota en contra de concedir a Bush poders especials per envair l'Afganistan.

Creixent: 17h08m a Sagitari

13

Divendres

1Tm 1,1-2.12-14 / Sl 15
Lc 6,39-42

Joan Crisòstom

1549: Juan de Betanzos es retracta de la seva opinió anterior que els indis no eren humans.

1589: Rebel·lió sagnant dels maputxes a Xile.

1978: L'ONU aprova una resolució en la qual es reafirma el dret de Puerto Rico a la independència i a la lliure determinació.

1980: Premi Nobel de la Pau a Adolfo Pérez Esquivel, arquitecte argentí, empresonat i torturat.

14

Dissabte

Nm 21, 4b-9 / Sl 77
Jn 3,13-17

Exaltació de la Creu

1843: Naixement de Lola Rodríguez, autora de l'himne de la insurrecció del 23.9.1868 contra el domini espanyol a Puerto Rico, «la Borinqueña».

1856: Batalla de San Jacinto, derrota dels filibusters de William Walker a Nicaragua.

1992: Comença la I Assemblea del Poble de Déu (APD). Es crea el terme «macroecumenisme».

Yom Kippur jueu

15

24è Diumenge del temps ordinari
Ex 32,7-11.13-14 / Sl 50
1Tm 1,12-17 / Lc 15,1-32

Dolors

1810: «Crit de Dolores» a Mèxic.

1821: Independència d'Amèrica Central. Festa nacional a tots els països d'Amèrica Central.

1842: Afusellen a San José de Costa Rica, Francisco de Morazán, unionista centreamericà.

1973: Arturo Hillerns, metge, màrtir del servei als pobres a Xile. **40 anys.**

1974: Antoni Llidó, sacerdot català, desaparegut, màrtir a les presons de Xile.

1981: Pedro Pío Cortés, indígena achí, delegat de la Paraula, Baja Verapaz, Guatemala.

16

1Tm 2,1-8 / SI 27
Lc 7,1-10

- Corneli i Cebrià
1501: El rei dóna autorització al governador de les illes del Carib per dur-hi esclaus negres.
1821: Independència de Mèxic. Festa nacional.
1931: Fundació a São Paulo del Front Negre Brasiler, més tard violentament clausurat per Getulio Vargas.
1955: Insurrecció cívico-militar que derroca el president constitucional Perón.
1973: Assassinat del cantautor xilè Víctor Jara.
1983: Guadalupe Carney sj, assassinat per l'exèrcit hondureny. **30 anys.** Recollíu la seva autobiografia a servicioskoinonia.org/biblioteca

Dia internacional (ONU) per la capa d'ozó.

17

Robert Bel-larmino

- 1645: Juan Macías, germà dominic, confessor de la fe i servidor dels pobres al Perú colonial.
1980: Mor en accident Augusto Cotto, baptista militant salvadorenc.
1981: John David Troyer, missioner menonita dels EUA, màrtir de la justícia a Guatemala.
1982: Alirio, Carlos i Fabián Buitrago, Giraldo Ramírez i Marcos Marín, camperols, catequistes de Cocorná, Colòmbia, assassinats.
1983: Julián Bac, celebrador, i Guadalupe Lara, catequista, màrtirs a Guatemala. **30 anys.**

18

1Tm 3,1-13 / SI 100
Lc 7,11-17

Josep de Cupertino

- Dag Hammarskjöld*
1810: Independència de Xile. Festa nacional.
1945: Decret de Getulio Vargas que només permet la immigració al Brasil a persones que «preservin i desenvolupin en la composició ètnica del país la seva ascendència europea».
1969: El «Rosariazo». La ciutadania doblega les forces policials.
1973: Miguel Woodward Iriberrí, sacerdot xilè rector a Valparaíso, Xile, assassinat per la dictadura de Pinochet. **40 anys.**
1998: Miguel Àngel Quiroga, marianista, assassinat per paramilitars, Chocó, Colòmbia. **15 anys.**
2006: Jorge Julio López, lluitador pels DDHH, primer desaparegut en democràcia, Argentina.

1Tm 3,14-16 / SI 110
Lc 7,31-35

19

Dijous

1Tm 4,12-16 / Sl 110
Lc 7,36-50

Gener

1973: Joan Alsina (missioner nascut a Castelló d'Empúries), Omar Venturelli, Etienne Marie Louis Pesle de Menil, sacerdots víctimes de la policia de Pinochet. **40 anys.**

1983: Independència de San Cristóbal i Nevis. **30 anys.**

1985: Terratrèmol a la ciutat de Mèxic.

1986: Charlot Jacqueline i companys, màrtirs de l'educació alliberadora, Haití.

1994: Els EUA desembarquen a Haití per reposar el president Jean Bertrand Aristide.

2001: Yolanda Cerón, directora de la Pastoral Social de la diòcesi de Tumaco, Colòmbia, assassinada pel seu compromís amb els drets humans.

Festa jueva del Suckot

Plena: 11h13m a Peixos

20

Divendres

1Tm 6,2c-12 / Sl 48
Lc 8,1-3

Andreu Kim, Fausta

1519: Hernando de Magallanes salpa de Sant Lúcar.

1976: És assassinat a Washington l'excanceller del règim popular d'Allende, Orlando Letelier. Gairebé 20 anys després en serà declarat culpable el director de la DINA, Manuel Contreras.

1977: Els pobles indis d'Amèrica Llatina fan sentir la seva veu per primera vegada al Palau de les Nacions de Ginebra.

1978: Francisco Luis Espinosa, sacerdot i companys màrtirs a Estelí, Nicaragua. **35 anys.**

1979: Apolinar Serrano, José López, Félix Salas i Patricia Puertas, camperols i dirigents sindicals, màrtirs a El Salvador.

21

Ef 4,1-7.11-13 / Sl 18
Mt 9,9-13

Mateu

1526: Arriba el primer europeu a les costes equatorianes.

1956: El dictador Anastasio Somoza mor a mans de Rigoberto López Pérez, Nicaragua.

1973: Gerardo Poblete Fernández, salesià xilè, assassinat a Iquique per la dictadura de Pinochet.

1981: Independència de Belize.

Dia internacional (de l'ONU) de la Pau.

22

25è Diumenge del temps ordinari
Am 8,4-7 / Sl 112
1Tm 2,1-8 / Lc 16,1-13

Maurici

1862: Els esclaus dels EUA són alliberats jurídicament.

1977: Eugenio Lyra Silva, advocat popular, màrtir de la justícia, Santa Maria da Vitória, Brasil.

Equinocci, de primavera a l'hemisferi Sud i de tardor al Nord, a les 20h44m

26

Dijous

Ag 1,1-8 / Sl 149
Lc 9,7-9

Cosme i Damià

1974: Lázaro Condo i Cristóbal Pajuña, camperols màrtirs del poble equatorià, líders cristians de les seves comunitats en lluita per la reforma agrària assassinats a Riobamba, Equador.

27

Divendres

Ag 2,15b-2,9 / Sl 42
Lc 9,18-22

Vicenç de Paül

Dia d'Enriquillo, cacic quisqueià que va resistir la conquesta espanyola a la República Dominicana.

1979: Guido León dos Santos, heroi de la classe obrera, mort per la repressió policial a Minas, Brasil.

1990: Germana Agustina Rivas, religiosa del Bon Pastor, màrtir a La Florida, Perú.

Minvant: 03h55m a Cranc

28

Dissabte

Zc 2,5-9.14-15a / Int. Jr 31
Lc 9,43b-45

Venceslau i Llorenç Ruíz

551 a. de C.: Naixement de Confuci a Xina.

1569: Casiodoro de Reina porta a la impremta la seva traducció de la Bíblia, fet que dóna peu al Dia de la Bíblia.

1871: Llei brasilera «del ventre lliure», que separaria les criatures negres dels seus pares esclaus, com a primers «menors abandonats».

1885: Llei brasilera «del sexagenari», que deixaria als carrers els esclaus negres amb més de 60 anys, augmentant així el nombre de captaires.

1990: Pedro Martínez i Jorge Euceda, periodistes militants, màrtirs de la veritat a El Salvador.

29

26è Diumenge del temps ordinari
Am 6,1a.4-7 / Sl 145
1Tm 6,11-16 / Lc 16,19-31

Miquel, Gabriel, Rafael

1871: Els benedictins, primera orde religiosa que allibera els seus esclaus al Brasil.

1906: Segona intervenció armada dels EUA a Cuba, que durarà 2 anys i 4 mesos.

1992: La Cambra brasilera destitueix el president Collor.

Dia de la Bíblia a diversos països d'Amèrica

REPENSAR L'ECONOMIA DES DE L'EXPERIÈNCIA INDÍGENA

GUSTAVO ESTEVA

San Pablo Etla, Oaxaca, Mèxic

Com podem anomenar els intercanvis que es fan a les comunitats indígenes? Com caracteritzar-los? Com derivar-ne inspiració per trencar les cadenes que ens empresonen i menystenen en l'economia dominant?

Tendim a veure la realitat índia com una forma diferent d'economia, més solidària i justa. Però és més que això. Constitueix una altra manera d'organitzar la vida social. A les comunitats indígenes no es desenvolupen activitats econòmiques, productives o comercials, separades d'altres que serien religioses, polítiques, socials, familiars... Conrear o tallar un arbre, preparar el menjar, organitzar una festa, designar l'autoritat, celebrar una assemblea, participar en el *tianguis*... tot és comunal, personal i sagrat alhora. La classificació abstracta, que s'ha traduït en la societat contemporània en formes concretes d'organitzar les activitats en esferes separades (allò econòmic, allò polític, allò religiós...) està mancat de sentit en aquestes comunitats. Com expressar aquesta realitat sense distorsionar-la amb el llenguatge econòmic dominant? Conrear, en una comunitat indígena, no és produir, fins i tot en el cas que una part de la collita es destini al mercat o a l'intercanvi. I la pràctica cultural de l'intercanvi mateix, a la comunitat, no és una mera operació *comercial* o *econòmica*...

Els membres d'una comunitat indígena no són individus, aquests àtoms homogenis que formen la societat moderna, forjats pel mercat i l'Estat com a consumidors, ciutadans o qualsevol altra categoria abstracta. Són persones: nusos de xarxes de relacions reals. L'entrellaçament de totes aquestes xarxes constitueix la comunitat: un nosaltres fort que forma la primera capa de l'ésser. Trobar-se amb en Juan és saber-lo fill de *donya* Chonita i cosí d'en Federico...

La reciprocitat regula la vida social. La idea de *comunalitat*, un terme encunyat per dos indígenes oaxaquenys, permet apreciar l'espai mental que opera com a marc de l'experiència comunitària. Cobreix tota la vida comunal, com a expressió del moviment i la interpenetració de dues espirals juxtaposades: la de fora, formada per les relacions amb els altres des de

la colonització; i la de dins, que té la seva arrel en el territori comunal, en el qual l'autoritat organitza l'afany de tots a partir del treball i la festa comunals, fets món a través de la llengua vernacle. Compartir un horitzó d'intel·ligibilitat –la cultura pròpia– és fer territori, com a realització política quotidiana que s'expressa en la forma en què es prenen decisions i es realitzen treballs col·lectius; en la trobada per a l'acció, la paraula i la creació; en la convivència entre nosaltres, amb els altres, amb el món i amb allò Innombrable, amb disposició de servei per al bé comunal.

Cada poble indígena té expressions pròpies per anomenar la celebració del compartir, l'experiència de l'estar junts i sentir en comú. És el parentesc, l'amistat, el veïnatge, el fet de ser proïsme i proper. És caminar amb l'altre proper en els moments clau de la vida. És l'ajuda mútua entre familiars, comparses i amics... Aquesta experiència compartida i gaudida és, en darrera instància, la realització compartida d'allò comunal des de la reciprocitat, l'imperatiu que teixeix el *Nosaltres* i és compromís i obligació entre la gent propera. S'estableix així un complex sistema d'intercanvis materials, simbòlics i afectius en els quals es forja el sentit comunitari de pertinença i la llibertat personal. És el marc normatiu del moviment que trena una i altra vegada la interdependència entre tots, creant nous vincles entre ells i amb els déus i els morts. És la manera de teixir l'ordit social i refer quotidianament el territori, acte creador que expressa la lliure determinació exercida per l'autoritat comunal a través de l'assemblea i el sistema de càrrecs.

En aquest context, terra, treball i diner, les mercaderies artificials la creació de les quals va fer possible l'economia moderna, només són el que són: un tros de la Mare Terra, heretada dels ancestres, sobre la qual se'n té responsabilitat; el quefer quotidià com a expressió de l'estar viu, extensió de la persona; el diner només com a unitat de comptabilitat.

El que aquestes comunitats intenten actualment és un renovat intent d'afirmar un estil de vida i

una cosmovisió que resisteixen la penetració d'allò econòmic en la vida comunal.

Per apreciar el que això significa convé recordar que en el curs dels darrers mil anys es va extreure progressivament l'economia del seu lloc –l'*administració de la casa*– fins a crear una esfera autònoma que va rebre aquest nom i va ocupar el centre de la vida social. Els economistes ens intenten convèncer que l'economia és tan antiga com els turons i que tota societat humana tindria una economia. Però aquesta afirmació s'ha desmantellat els darrers 30 anys. Les anomenades *lleis econòmiques* no són sinó invencions lògiques formulades per donar suport a projectes polítics que van sorgir fa 300 anys. Els pares fundadors de la ciència econòmica no van pas inventar nous patrons de comportament. Es van reduir a codificar i donar "fonament científic" a les ambicions dels nous interessos. Amb la finalitat de colonitzar el present i el futur, es va començar per colonitzar el passat.

L'*homo economicus*, l'individu possessiu nascut a Occident que constitueix l'economia moderna, es va construir mitjançant el tancament dels àmbits de comunitat que va fer possible el capitalisme. Aquesta creació històrica no és quelcom inherent a "la condició humana"; com qualsevol fenomen històric va tenir un principi i tindrà un final. Estem al principi de la seva fi. Però el capitalisme, la forma dominant de la societat econòmica actual, no deixarà d'existir fins que s'hagi construït la forma d'organització social que el substituirà –de la mateixa manera que el feudalisme no es va extingir fins que un nou règim de producció es va instal·lar a les seves entranyes–. Aquesta és l'operació que s'ha d'intentar avui.

Una societat econòmica no és pas aquella en què existeixen béns i serveis, comerç i diner –elements que potser van existir sempre. És una societat organitzada sota el supòsit de l'escassetat. I aquesta *escassetat*, com a terme tècnic, no és mera insuficiència, raresa, desig, frugalitat... És el supòsit lògic que els desitjos de l'home (les seves finalitats) són molt grans, per no dir infinits, mentre els seus mitjans (els seus recursos) són limitats. Aquesta relació entre mitjans limitats i fins il·limitats crea el "problema econòmic": com assignar els recursos. N'hi ha que consideren que el mercat és el mecanisme més eficient i just per fer-ho. D'altres pensen que ho aconsegueix un pla racional.

Però tots, amb aquesta mentalitat econòmica, consideren indispensable ocupar-se de l'assignació de recursos.

Si s'accepta aquell supòsit lògic com a fonament de l'organització social es crea inevitablement escassetat. Però no es tracta d'un supòsit universal, ni en el temps ni en l'espai. Ha trobat sempre resistència. Se l'ha vist sovint com a bogeria o immoralitat.

Com és ben sabut, l'economia converteix les virtuts en vicis, les esperances en expectatives, la tradició en una càrrega, la saviesa en endarreriment, la consciència d'autolimitació en mandra i apatia, la frugalitat en incapacitat de combatre, l'enveja en motivació per al progrés. A la societat moderna, com ha assenyalat Ivan Illich, qui no és presoner de l'addicció ho és de l'enveja. En ella, els mercats desplacen i tendeixen a eliminar totes les formes prèvies d'intercanvi i operen com a entitats abstractes normades pel mite de l'autoregulació en què l'interès individual predomina per damunt del social, la competència substitueix a la reciprocitat i els drets a les obligacions, tot això sotmès a una racionalitat abstracta suposadament universal en què es produeix comunicació en comptes de comunió.

Estem dient *Prou!* a tot això. Moltes comunitats indígenes van aconseguir resistir l'intent de destruir la seva condició comunal i l'estan regenerant, intentant posar remei als danys que han sofert. S'hi inspiren moltes altres persones i grups que intenten concebre i implementar els seus propis projectes de transformació. Totes i tots, cadascú a la seva manera, s'entossudeixen en practicar una *altra economia*, capaça de posar límit al flagell de les activitats econòmiques dominants que semblen haver escapat a qualsevol possibilitat de control humà i devasten tot el que troben al seu pas. Per aquesta via van prenent forma els afanys de reorganitzar des de sota tota la vida social, abandonant el principi de l'escassetat.

En avançar per aquest camí s'ha estat recuperant la noció original de *communis*, comunitat, que no era un conjunt d'individus posseïdors de drets, com a les societats modernes, sinó un conjunt de persones entrelaçades per obligacions. Prolifera ja noves formes de comunitat, en què les persones individualitzades pel règim dominant trenquen aquesta presó i s'obren a d'altres com ells per crear nous *Nosaltres* que puguin constituir les cèl·lules comunals d'una nova societat.

2013

Setembre

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg	Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1	16	17	18	19	20	21	22
2	3	4	5	6	7	8	23	24	25	26	27	28	29
9	10	11	12	13	14	15	30						

Dillans		Dimarts		Dimecres		Dijous	
Dillans	1	Dimarts	2	Dimecres	3	Dijous	
7	8	9	10				
14	16	16	17				
21		23	24				
28	29	30	31				

3

Dijous

Ne 8,1-4a.5-6.7b-12 / Sl 18

Lc 10,1-12

Francesc de Borja

1980: Maria Magdalena Enríquez, baptista, secretària de premsa de la Comissió de DDHH, defensora dels drets dels pobres, El Salvador.

1990: Reunificació d'Alemanya.

4

Divendres

Ba 1,15-22 / Sl 78

Lc 10,13-16

Francesc d'Assís

Teodor Fliedner

1555: El concili provincial de Mèxic prohibeix el sacerdoci als indis.

1976: Omar Venturèlli, màrtir per lliurar-se als més pobres a Temuco, Xile.

2007: Ingressen a la presó la vídua i els cinc fills de Pinochet per apropiació de fons públics.

Dia mundial de l'Amnistia.

5

Dissabte

Ba 4,5-12.27-29 / Sl 68

Lc 10,17-24

Plàcid i Mauri

1995: L'exèrcit guatemalenc assassina 11 camperols a la comunitat «Aurora 8 de octubre», per desanimar el retorn dels refugiats exiliats a Mèxic.

Dia internacional de l'ONU dels professors.

Nova: 00h34m a Lliura

Series of horizontal lines for writing.

6

27è Diumenge del temps ordinari

Ha 1,2-3;2,2-4 / Sl 94

2Tm 1,6-8.13-14 / Lc 17,5-10

Bru

William i Tyndal

1981: 300 famílies sense sostre resisteixen el desallotjament a J. Robru, São Paulo.

Series of horizontal lines for writing.

7

Dilluns

Jon 1,1-2,1-11 / Int. Jon 2
Lc 10,25-37

Roser

Enric Melcior, Muhlenberg

Nostra Sra. del Roser, patrona dels negres, Brasil.

1462: Pius II censura oficialment la reducció d'africans a l'esclavitud.

1931: Naixement de Desmond Tutu, arquebisbe negre sud-africà, premi Nobel de la Pau.

1973: Màrtirs de Lonquén, Xile. **40 anys.**

1978: José Osmán Rodríguez, camperol Delegat de la Paraula, màrtir a Hondures. **30 anys.**

1980: Manuel Antonio Reyes, capellà, màrtir per lliurar-se als pobres, a El Salvador.

2001: Els EUA comencen la invasió de l'Afganistán.

Dia mundial dels sense sostre (Primer dilluns d'octubre)

8

Dimarts

Jon 3,1-10 / Sl 129
Lc 10,38-42

Taïs i Pelàgia

1970: Néstor Paz Zamora, seminarista, universitari, fill d'un general bolivià, màrtir de les lluites d'alliberament del seu poble.

1974: Es reuneix a Asunción el Primer Parlament Indígena Amèric del Con Sud.

1989: Mor Penny Lernoux, periodista, defensora dels pobres d'Amèrica Llatina.

9

Dimecres

Jon 4,1-11 / Sl 85
Lc 11,1-4

Dionís, Lluís Beltrán

1581: Mor Luis Beltrán, missioner espanyol a Colòmbia, dominic, predicador, canonitzat el 1671, patró principal de Colòmbia el 1690.

1967: Ernesto *Che* Guevara, metge, guerriller, internacionalista, assassinat a Bolívia.

Dia internacional de l'ONU del correu

Dia Internacional contra els desastres naturals.

Segon dimecres d'octubre

10

Dijous

Ma 3,13-20a / Sl 1

Lc 11,5-13

Tomàs de Villanueva

1987: I Trobada dels Negres del Sud i Sud-est del Brasil, a Rio de Janeiro.

2007: Cadena perpètua per a Christian Von Wernich, capellà dels torturadors a l'Argentina.

Dia mundial de l'ONU de la salut mental.

11

Divendres

Jl 1,13-15;2,1-2 / Sl 9

Lc 11,15-26

Soledat Torres Acosta

1531: Mor Ulrico Zwinglio, a Suïssa.

1629: Luis de Bolaños, franciscà, precursor de les reduccions indígenes, apòstol dels guaranis.

1962: S'inaugura el Concili Vaticà II.

1976: Marta González de Baronetto i companys, màrtirs del servei, Córdoba, Argentina.

1983: Benito Hernández i companys, indígenes, màrtirs de la terra a Hidalgo, Mèxic. **30 anys.**

Creixent: 23h02m a Capricorn

12

Dissabte

Jl 4,12-21 / Sl 96

Lc 11,27-28

Pilar, Serafi

Crit dels exclosos a diversos països d'A.L.

Ntra. Sra. *Aparecida*, negra, Patrona de Brasil.

1492: A les 2 a.m. Colom entreveu l'illa Guanahaní, a la qual anomenarà San Salvador (avui Watling).

1909: Afusellament del pedagog Francesc Ferrer i Guàrdia a Barcelona.

1925: Desembarquen 600 marines a Panamà.

1958: Primers contactes amb els indígenes Ayoreos (Paraguai).

1976: Juan Bosco Penido Burnier, jesuïta missioner, màrtir de la caritat, Ribeirão Bonito, MG, Brasil.

1983: Marco Antonio Orozco, pastor evangèlic, màrtir de la Causa dels pobres a Guatemala. **30 anys.**

13

28è Diumenge del temps ordinari

2Re 5,14-17 / Sl 97

2Tm 2,8-13 / Lc 17,11-19

Eduard

1987: 106 famílies sense terra ocupen hisendes a diversos punts de Rio Grande do Sul, Brasil.

14

Calixt

Dilluns

Rm 1,1-7 / Sl 97
Lc 11,29-32

15

Dimarts

Rm 1,16-25 / Sl 18
Lc 11,37-41

16

Dimecres

Rm 2,1-11 / Sl 61
Lc 11,42-46

Teresa d'Àvila

1535: Pedro de Mendoza s'endinsa al Río de la Plata amb 12 vaixells i 15.000 homes.

1940: Estrena mundial de *El gran dictador*, de Chaplin

1980: El president Figueiredo expulsa del Brasil el sacerdot italià Victor Miracapillo.

1994: Aristide retorna al poder a Haití després de la interrupció pel cop militar de Raoul Cedras.

2008: General Sergio Arellano Stark, cap de la Caravana de la Mort, enviat a presó 35 anys després, Xile.

Festa islàmica del Sacrifici, Aid al-Adha

Margarida Ma Alacoque

1952: Es crea la CNBB, Conferència Nacional de Bisbes Brasilers (catòlics).

1992: Es concedeix el premi Nobel de la Pau a Rigoberta Menchú.

1997: Fulgêncio Manoel da Silva, líder sindical i polític, assassinat a Santa Maria da Boa Vista, Brasil.

1998: Pinochet és detingut a Londres. Més de 3100 persones van ser torturades, desaparegudes i/o assassinades durant els 17 anys que va durar la seva dictadura.

15 anys.

2008: Garzón obre la primera causa contra el franquisme.

Dia mundial de l'alimentació (FAO, 1979).

17

Dijous

Rm 3,21-30a / Sl 129

Lc 11,47-54

Ignasi d'Antioquia

1806: Mor Jean-Jacques Dessalines, cap de la revolució d'esclaus a Haití que va ser exemple per a tota Amèrica.
1945: La mobilització popular impedeix el cop anti-Perón a l'Argentina.

2003: Derrocament de Gonzalo Sánchez de Lozada, president de Bolívia, per alçament popular.

Dia mundial per a l'eradicació de la pobresa.

18

Divendres

2Tm 4,9-17a / Sl 144

Lluc evangelista

1859: Alçament antiesclavista a Kansas, EUA.
1977: Matança de la sucraera Aztra, Equador. Més de 100 morts, per protestar contra l'empresa que no els pagava.

1991: "Tortura, nunca mais" identifica 3 víctimes enterrades clandestinament a São Paulo.

Eclipsi penumbrós de Lluna visible a la península Ibèrica, amb màxim a les 23h50m

Plena: 23h37m a Àries

19

Dissabte

Rm 4,13.16-18 / Sl 104

Lc 12,8-12

Pere d'Alcàntara

Pau de la Creu

1970: Mor a Mèxic Lázaro Cárdenas, patriota mexicà.
2001: Digna Ochoa, advocada, assassinada pel seu compromís, al Centre de DDHH Agustín Pro, Mèxic D.F.

20

29è Diumenge del temps ordinari

Ex 17,8-13 / Sl 120

2Tm 3,14-4,2 / Lc 18,1-8

Laura

1548: Fundació de la ciutat de La Paz.

1883: Fi de la guerra de límits entre Xile i el Perú.

1944: El dictador Ubico és derrocat a Guatemala per insurrecció popular.

1975: Raimundo Hermann, sacerdot nord-americà, capellà entre els indis quítxues, màrtir dels camperols del poble de Bolívia.

1978. Oliverio Castañeda de León. Màxim dirigent de l'Associació d'Estudiants Universitaris (AEU) de la Universitat de San Carlos de Guatemala. Símbol de la lluita per la llibertat. **35 anys.**

1988: Jorge Eduardo Serrano sj, Colòmbia.

24

Dijous

Rm 6,19-23 / Sl 1

Antoni Ma Claret, arquebisbe de Santiago de Cuba 12,49-53
 1945: Comença a existir oficialment l'ONU. Dia de l'ONU.
 1977: Juan Caballero, sindicalista porto-riqueny, assassinat per esquadrons de la mort.
 2005: Mor Rose Park símbol de la lluita per la igualtat racial als EUA.
 2009: Víctor Gálvez, catequista, promotor de DDHH, assassinat per la seva resistència a les multinacionals mineres i d'electricitat. Malacatán, San Marcos, Guatemala

Dia mundial d'informació sobre el desenvolupament

Dia de les Nacions Unides.

Aniversari de la signatura de la Carta de l'ONU, 1945.

Setmana pel desarmament (ONU).

25

Divendres

Rm 7,18-25a / Sl 118

Crisant, Gaudenci
 1887: Un sector de l'exèrcit brasiler, solidari amb la lluita popular, es nega a ser utilitzat per destruir els palaques dels negres.
 1975: Wladimir Herzog, periodista, assassinat per la dictadura militar a São Paulo.
 1983: Els EUA envaeixen Granada i posen fi a la revolució del New Jewel Movement. **30 anys.**
 1987: Carlos Páez i Salvador Ninco, indígenes; Luz Estela i Nevarado Fernández, obrers, Colòmbia.
 1988: Alejandro Rey i Jacinto Quiroga, agents de pastoral, màrtirs de la fe, Colòmbia.
 1989: Jorge Párraga, pastor evangèlic, i companys, màrtirs de la causa dels pobres, Perú.
 2002: Mor Richard Shaull, teòleg de l'alliberament presbiterià, missioner a Colòmbia i el Brasil.

26

Dissabte

Rm 8,1-11 / Sl 23

Lc 13,1-9
 Felicíssim, Evarist
 Felip Nicolai, Johann Heemann, Paul Gerhard
 1981: Ramón Valladares, secretari administratiu de la Comissió de drets humans a El Salvador, assassinat.
 1987: Herbert Anaya, advocat, màrtir dels Drets Humans a El Salvador.
 2011: Carmelo Astiz i 15 militars més són condemnats a penes de presó perpètua i 25 anys per la seva repressió en la dictadura argentina.
 Minvant: 23h40m a Lleó

27

30è Diumenge del temps ordinari

Eclo 35,12-14,16-18 / Sl 33

2Tm 4,6-8,16-18 / Lc 18,9-14

Gustau

1553: Mor a la foguera Miquel Servet, condemnat tant per catòlics com per protestants, màrtir de les llibertats de pensament, de consciència i d'expressió.
 1866: Pau de Black Hills entre Xeiennes, Sioux i Navajos, i l'exèrcit dels EUA.
 1979: Independència de San Vicente i les Granadines. Festa nacional.
 2010: Mor Néstor Kirchner, president d'Argentina que impulsà el judici als crims de la Dictadura.

31

Rm 8,31b-39 / Sl 108

Dia de la Reforma protestant

Lc 13,31-35

1553: Apareix la primera comunitat negra d'Amèrica Llatina que no va experimentar l'esclavitud, a Esmeraldas, Equador. El seu líder: Alonso Illescas.

1973: José Matías Nanco, pastor evangèlic, i companys, màrtirs de la solidaritat, Xile. **40 anys.**

Dia universal de l'estalvi.

1

Tots Sants

1950: Els nacionalistes porto-riquenys Oscar Collazo i Griselio Torresola ataquen la Casa Blair com a part de l'Alçament de Jayuya.

1974: Florinda Soriano, Doña Tingó, de les Lligues Agràries, màrtir del poble dominicà.

1979: Matança de Tots Sants, La Paz, Bolívia.

1981: Simón Hernández, indígena Achí, delegat de la Paraula, camperol, Guatemala.

1981: Independència d'Antigua i Barbuda. Festa nacional.

2004: L'exèrcit xilè reconeix la responsabilitat en els crims comesos durant la dictadura de Pinochet.

2

Ap 7,2-4-9-14 / Sl 23

1Jn 3,1-3 / Mt 5,1-12 a

Fidels Difunts

1979: Primera Trobada de les Nacionalitats i Minories (Cuzco).

Jb 19,1-23-27a / Sl 24

Fip 3,20-21 / Mc 15,33-39;16,1-6

3

31è Diumenge del temps ordinari

Sb 11,22-12,2 / Sl 144

2Ts 1,11-2,2 / Lc 19,1-10

Martí de Porres

1639: Mor Sant Martí de Lima, al Perú. Fill d'esclava negra, va lluitar contra els prejudicis fins que els dominics el van acceptar com a religiós.

1903: Panamà se separa de Colòmbia amb el suport dels EUA. Festa nacional.

Eclipsi de sol, parcial i anular, visible a l'E d'Amèrica, S d'Europa i Àfrica Central.

Nova: 12h50m a Escorpi

DEL POSSIBLE AL NECESSARI I URGENT. I ARA?

ELS FÒRUMS SOCIALS MUNDIALS

CHICO WHITAKER

São Paulo, Brasil

Amb l'avenç de les discussions, anàlisis i accions resultants del procés del Fòrum Social Mundial, cada cop s'ha fet més evident, per als participants, que el seu lema "Un altre món és possible" havia de ser completat: "Un altre món, a més de possible, és necessari i urgent."

En realitat, la dimensió del desafiament a què es veu abocat el món apareix cada vegada d'una manera més clara. Els capitals acumulats es concentren cada cop més en mans d'unes minories, es multipliquen les crisis de diverses menes, hi ha terrorisme i guerres cada dos per tres –amb les seves contrapartides de reducció dels drets civils-, alhora que guanyen espai en l'acció política nacional i internacional. Per altra banda, es pren una major consciència dels riscos per a la pròpia continuïtat de la vida a la Terra, sotmesa a la lògica econòmica del capitalisme.

Amb tal perspectiva, la pròpia societat ha començat a superar el seu "tantsementofisme".

La desesperança dels joves espanyols –amb les elevades taxes d'atur del seu país, provocades per la crisi financera mundial- els va dur a acampar a la plaça del Sol de Madrid el 15 de maig de 2011. Atenent a la crida feta a França per un respectable nonagenari, autor del llibel "Indigneuvos" (amb un milió d'exemplars ràpidament venuts), milers d'"indignats" s'hi van aplegar, i moltes places van ser igualment ocupades a d'altres ciutats d'Espanya.

Al cap d'uns mesos, el 3 d'octubre, uns manifestants van instal·lar barraques al cor financer dels Estats Units, amb el missatge: "Ocupem Wall Street". Era la seva protesta contra els "amos del món" i els seus governs al servei dels interessos financers. Aquesta protesta es va escampar com la pólvora arreu del país.

Era un vent nou que bufava a l'hemisferi nord, qüestionant les estructures polítiques i econòmiques vigents. I que continua bufant, amb els manifestants de cada país ajustant les seves estratègies, fins i tot per enfrontar-se a la repressió.

Aquestes mobilitzacions s'han inspirat en l'anomenada "primavera àrab", que va aflorar en països del nord d'Àfrica a partir del desembre del 2010: mobilitzacions populars a les places de les capitals de Tunísia i d'Egipte havien enderrocat dictadures i els seus esquemes de corrupció. I la pressió per la democràcia s'havia escampat a altres països de la regió i de l'Orient Mitjà.

Hem de preguntar-nos, doncs, quin paper ha de fer ara el Fòrum Social en aquest procés que ell ha engegat, amb el seu missatge d'esperança, des de la seva primera edició a principis de segle. Per respondre-hi, cal situar-lo i considerar totes les seves dimensions.

La caiguda del Mur de Berlín l'any 1989 va ser un esdeveniment que va marcar un abans i un després, en un món fins aleshores dividit –com la ciutat que l'esmentat mur tallava per la meitat- entre països socialistes i països capitalistes. S'ha arribat a dir que simbolitzava el "final de la història": els mecanismes de mercat durien, de rebot, la racionalitat social que mirava de col·locar l'economia al servei de les necessitats humanes i no de l'acumulació de capital.

Una certa perplexitat s'havia apoderat dels que somiaven amb un món més just –per bé que el "socialisme real" experimentat ja no es correspongués amb aquest somni.

L'afirmació categòrica del FSM –"Un altre món és possible"- va aparèixer quan es començava a superar aquesta perplexitat: guanyava força la resistència a la dominació del món pel sistema capitalista, amb revoltes nacionals, com ara la dels zapatistes a Mèxic, i amb protestes socials, com a Seattle el 1999 contra l'OMC (Organització Mundial del Comerç), contra el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial (els altres dos pilars d'aquesta dominació) i contra la Cúpula dels governs dels països més rics (el G7, després G8 i immediatament G20), que pretenien governar el món.

Però per passar d'una afirmació a un resultat efectiu el camí és llarg i difícil. Ni que sigui perquè el sistema dominant ha acumulat molt de poder des de la caiguda del Mur, amb la seva lògica envaint tot el planeta, un cop deslliurat de les barreres posades pel món socialista. I el seu poder no és tan sols econòmic i militar, sinó sobretot de comunicació: arma de "cooptació massiva", tan o més perjudicial –atesa la insinuació a les consciències- que no pas les de "destrucció massiva" dels enfrontaments militars...

De fet, si el que es produeix no es ven, les màquines s'aturen. I, per tant, no s'obtenen beneficis. Ara bé, la lògica que domina el món –segons la qual l'objectiu final de l'activitat econòmica és guanyar diners- ha enquadrat tots

els éssers humans en la categoria de “consumidors”. Els seus drets, com a ciutadans, han estat substituïts per la seva capacitat adquisitiva. I la publicitat ha passat a exacerbar els desitjos, atiant tothom a un consumisme sense aturador. Aquest consumisme exigeix, al seu torn, que la gent miri de guanyar el màxim per poder comprar tot el que vol. Aquests mecanismes transformen els éssers humans en peces inconscients d'un engranatge diabòlic que maximitza sense límits la producció –i el benefici que proporciona.

Els grans avenços tecnològics, en l'àrea de comunicació i del transport, permeten produir en grans quantitats allà on sigui més barat. De tal manera que, a poc a poc, s'arriba fins a regions dites encara socialistes, com ara la Xina i el seu “socialisme de mercat”. També és possible vendre en grans quantitats on hi ha compradors (elits i classes benestants dels països rics i pobres). El món s'ha convertit en una única i enorme plaça de producció (amb peces i productes finals fabricades arreu del món), així com un únic i enorme mercat de consum. Amb la qual cosa els guanys dels posseïdors de capital (i el seu poder sobre els governs) creixen gairebé infinitament.

La veritat és que aquest procés, per a la majoria de la gent, ha tornat incompreensible la “necessitat” d'un “altre món”. ¿Per què canviar, si un capitalisme dinàmic, que fa que les economies nacionals creixin cada cop més, pot satisfer els nostres somnis de consum (i de comoditat i benestar material?) ;Encara més quan, fins i tot els més pobres, els poden veure realitzats si se'ls ofereix prou crèdit, en combinació amb un petit increment dels seus salaris!

El que encara s'accepta és posar sobre la taula la qüestió ecològica: el consumisme creixent exigeix un productivisme creixent, que tendeix a esgotar els recursos del planeta Terra. I els sistemes de producció utilitzats tenen subproductes que interfereixen en la natura, com per exemple el carboni i el seu consegüent efecte hivernacle (que porta indefectiblement a l'escalfament global del planeta). O bé els residus atòmics, durant la producció d'energia elèctrica a les centrals nuclears, que seran deixats com a herència a unes quantes generacions venidores. A poc a poc, és la continuïtat de la pròpia vida la que es veu amenaçada per l'augment exponencial de la producció. Tot plegat fa que es torni urgent canviar la lògica econòmica.

En el procés del FSM aquests problemes són discutits, en els espais de trobada que ell mateix crea, per les organitzacions de la societat civil –el nou actor polític que ha sorgit, autònom en relació als partits i als governs– intercanviant experiències sobre d'altres formes de producció i de consum.

Al FSM també se suscita la qüestió essencial: com lluitar pel canvi? Es proposa la construcció d'una altra “cultura” política, horitzontal, sense estructures verticalitzades i sense lluites internes per grimpar a la piràmide de poder. I sense reduir l'acció política a la dels partits, que no aconsegueixen anar més enllà de la lluita per prendre el poder i, tot seguit, lluitar per no perdre'l. El principi és que tan sols la cooperació i la co-responsabilitat permetran superar la divisió que tant debilita. Es tracta d'un desafiament difícil: en un món en què la competició –que és la dinàmica essencial del capitalisme– ens és reiterada amb insistència, costarà Déu i ajut desfer-nos dels mètodes amb què vam ser educats al llarg de tot el segle passat. Això vol dir que cal que canviem nosaltres mateixos si volem un món just, amb igualtat i respecte envers la natura.

Aquesta nova “cultura” va fent, sense cap mena de dubte, el seu camí. És evident que ja s'ha “posat de moda” organitzar trobades i fòrums amb activitats autogestionades pels propis participants. I l'horitzontalitat és una opció clarament assumida en l'autoorganització dels “indignats” que acampen a les places d'arreu del món –sense líders ni portaveus.

Però la proposta del FSM encara no ha arribat pertot arreu. Som lluny de poder articular planetàriament l'enfrontament de la lògica econòmica capitalista –un Gegant que no serà tombat per la fona d'un David qualsevol, amb més o menys punteria, sinó per l'acció combinada i diversificada d'un eixam d'abelles...

El Fòrum Social del 2013 es farà a Tunísia, a Redeyel, ciutat del sud del país on va començar la revolució, l'any 2008, amb manifestacions dels treballadors explotats a les mines de fosfat. Però és quasi infinita la lluita per superar el domini del capitalisme –un veritable gat de set vides. Només cal veure'l agafant forces a la Rio+20, la conferència de les Nacions Unides sobre el medi ambient, vint anys després de la primera sobre aquest mateix tema, que es va portar a terme a Rio de Janeiro el 1992. Monopolitzada per les grans corporacions del sistema capitalista, la Conferència tindrà com a tema central l'“economia verda”, façana simpàtica d'un pla de privatització completa de la natura, a fi i efecte que el capital obtingui encara més beneficis, amb instruments i mecanismes del mercat de valors. Tal com va passar amb la transformació de ciutadans en consumidors, els béns comuns passaran a ser béns comercialitzables, i el seu accés controlat per les empreses privades amb la intenció d'obtenir com més beneficis millor.

2013

Octubre

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg	Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
	1	2	3	4	5	6	21	22	23	24	25	26	27
7	8	9	10	11	12	13	28	29	30	31			
14	15	16	17	18	19	20							

Dillans	Dimarts	Dimecres	Dijous
Dillans	Dimarts	Dimecres	Dijous
4	5	6	7
11	12	13	14
18	19	20	21
25	26	27	28

4

Dilluns

Rm 11,29-36 / Sl 68

Lc 14,12-14

Carles Borromeo

1763: Els Ottawa (EUA) ataquen Detroit.

1780: Rebel·lió contra els espanyols liderada per Tupac Amaru, Perú.

1969: Carlos Mariquela és executat a São Paulo.

Any nou islàmic: 1435

5

Dimarts

Rm 12,5-16a / Sl 130

Lc 14,15-24

Zacaries i Isabel

1838: Independència d'Hondures.

1980: Fanny Abanto, mestra, líder d'educadors, animadora de CEBs de Lima, vinculada a les lluites populars, testimoni de la fe.

1988: Araceli Romo Álvarez i Pablo Vergara Toledo, militants cristians màrtirs de la resistència contra la dictadura a Xile. **25 anys.**

6

Dimecres

Rm 13,8-10 / Sl 111

Lc 14,25-33

Lleonard

1866: El decret imperial núm. 3275 allibera els esclaus de la nació que estiguin disposats a defensar el Brasil a la guerra contra el Paraguai.

1988: José Ecelino Forero, agent de pastoral, màrtir de la fe i del servei a Colòmbia. **25 anys.**

Dia Internacional de l'ONU per a la Prevenció de l'Explotació del Medi Ambient en la Guerra.

Blank writing area with horizontal lines.

7

Dijous

Rm 14,7-12 / Sl 26

Lc 15,1-10

Ernest

John Christian Frederik Heyer

1513: Ponce de León pren possessió de Florida.

1917: Triomfa la insurrecció obrera i camperola a Rússia i comença la primera experiència de construcció del socialisme en el món.

1962: Mor Leonor Roosevelt, activista pels DDHH i primera dama dels EUA.

1978: Antonio Ciani. Dirigent estudiantil de l'AEU a Guatemala. Desaparegut.

1983: Augusto Ramírez Monasterio, franciscà, màrtir de la defensa dels pobres, Guatemala. **30 anys.**

8

Divendres

Rm 15,14-21 / Sl 97

Lc 16,1-8

Deodat

1546: Rebel·lió dels cupules i els chichunches contra els espanyols a Yucatán.

1976: Carlos Fonseca cau a Zinica.

1987: Màrtirs indígenes de Pai Tavayerá, Paraguai.

9

Dissabte

Rm 16,3-9.16.22-27 / Sl 144

Lc 16,9-15

Teodor

1938: Nit dels vidres trencats, comença la violència antisemita a Alemanya.

1977: Justo Mejía, sindicalista camperol i catequista, màrtir de la fe a El Salvador. 1984: Primera Trobada dels Religiosos, Seminaristes i Capellans Negres de Rio de Janeiro.

1989: Cau el mur de Berlín.

10

32è Diumenge del temps ordinari

2Mc 7,1-2.9-14 / Sl 16

2Ts 2,16-3,5 / Lc 20,27-38

Lleó el Gran

1483: Naixement de Luter, a Alemanya.

1969: El govern brasiler prohibeix la publicació de notícies sobre indis, guerrilla, moviment negre i contra la discriminació racial.

1980: Policiano Albeño, pastor evangèlic, i Raúl Albeño, màrtirs de la justícia, El Salvador.

1984: Alvaro Ulcué Chocué, sacerdot indígena pàez, assassinat a Santander, Colòmbia.

1996: Jafeth Morales López, militant popular colombià, animador de CEBs, assassinat. 2004: La Comissió Nacional sobre Tortura lliura al president de Xile el testimoni de més de 35.000 víctimes de la dictadura de Pinochet.

Creixent: 05h57m a Aquari

18

Dilluns

1Mac 1,10-15.41-43.54-57.62-64
Sl 118 / Lc 18,35-43

- Elsa
- 1867: El Duc de Caxias escriví a l'Emperador preocupat per la possibilitat que els negres que tornin de la guerra del Paraguai comencin una guerra interna, pels seus legítims drets.
- 1970: Gil Tablada, assassinat per oposar-se a l'acaparament de terres, La Cruz, Costa Rica.
- 1999: Iñigo Eguiluz Tellería, cooperant basc, i Jorge Luis Mazo, sacerdot, assassinats pels paramilitars, a Quibdó, Colòmbia.

19

Dimarts

2Mac 6,18-31 / Sl 3
Lc 19,1-10

- Abdies, Crispí
- 1681: Roque González, primer testimoni de la fe a l'Església paraguaiana i els seus companys jesuïtes Juan i Alfonso, màrtirs.
- 1980: Santos Jiménez Martínez i Jerónimo "Don Chomo", pastors protestants, camperols, màrtirs a Guatemala.
- 2000: Fujimori, des del Japó, presenta per fax la seva renúncia a la presidència del Perú.

20

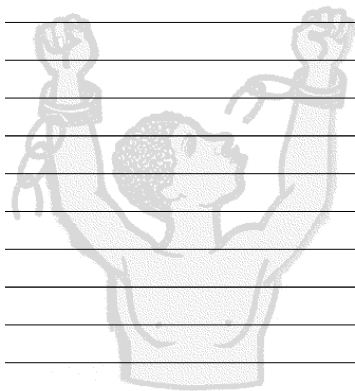
Dimecres

2Mac 7,1.20-31 / Sl 16
Lc 19,11-28

- Fèlix de Valois, Octavi
- 1542: Les Lleis Noves regulen les *encomiendas* d'indis. Suprimides el 1545 romanen de fet fins 1710.
- 1695: Mort-martiri de Zumbi dels Palmars. Líder dels Palenques de Palmars. Dia nacional brasiler de la Consciència Negra.
- 1976: Guillermo Woods, sacerdot missioner, excombatent nord-americà al Vietnam, màrtir i servidor del poble de Guatemala
- 2000: Condemnat a cadena perpètua Enrique Arancibia, exagent de la DINA xilena, per atemptar contra el general Prats a Buenos Aires el 30.09.1974.

Dia internacional dels Drets del Nen.

Dia mundial per la industrialització d'Àfrica.

25

Dilluns

Dn 1,1-6.8-20 / Int. Dn 3

Caterina d'Alexandria

Isaac Wats

1808: Es signa una llei que concedeix terres a tots els estrangers no negres que vagin al Brasil.

1960: Assassinat de les germanes Mirabal a la República Dominicana.

1975: Independència de Surinam. Festa nacional.

1983: Marçal de Sousa, Tupá'í, indígena, màrtir de la lluita per la terra dels seus germans, que havia parlat amb Joan Pau II a Manaus el 1980. Assassinat.

26

Dimarts

Dn 2,31-45 / Int. Dn 3

Joan Berchmans

1984: Màrtirs camperols de Chapi i Lucmahuayco, Perú.

27

Dn 5,1-6.14.16-17.23-28 /

Int. Dn 3 / Lc 21,12-19

Virgili

1977: Fernando Lozano Menéndez, estudiant universitari peruà, mort durant la seva detenció i interrogatori pels militars.

1980: Juan Chacón i companys dirigents del FDR, màrtirs a El Salvador.

1992: Intent de cop d'estat a Veneçuela.

**Dia internacional contra la Violència
i l'Explotació de la dona.**

Minvant: 19h28m a Verge

novembre

GENT SENSE CASA, CASES SENSE GENT... NO S'ENTÉN!

MARTA AFUERA I PONS
Membre de la PAH-Girona

Aquest és un dels lemes que cantem sovint les activistes de les Plataformes d'Afectades per la Hipoteca (PAHs), quan intentem impedir els desallotjaments d'habitatges que l'Estat Espanyol porta a terme, impeding el pas de la comitiva judicial i la policia.

El problema dels desallotjaments és dramàtic des de fa anys però ara ja és insostenible: durant els primers trimestre de 2012, 517 FAMÍLIES CADA DIA SÓN DESALLOTJADES A L'ESTAT ESPANYOL, segons dades del Consell General del Poder Judicial (CGPJ).

Per poder accedir a una necessitat bàsica com és tenir un habitatge, la majoria de famílies a l'Estat Espanyol van haver de contractar crèdits personals amb avals hipotecaris, mal-anomenats "hipoteques" ja que no s'extingeixen amb la pèrdua de l'habitatge: la garantia es fa extensiva als béns i ingressos, presents i futurs.

Transgredir la llei per aturar els desallotjaments és il·legal però és un acte carregat de legitimitat.

Deixar de pagar als bancs és dir prou a la indignitat

Deixar de pagar als bancs el seu fals deute i resistir la usurpació dels nostres habitatges és defensar la nostra dignitat. És la manera més efectiva per pressionar i col·locar al seu lloc les empreses especulatives, com ho són les entitats bancàries. Hem de menjar i tenir un sostre o bé pagar el deute que un dia varem firmar, quan la situació era completament diferent i éssent víctimes d'una estafa a gran escala? Però els bancs continuen oferint a les persones afectades refinançaments que augmenten el deute i fan més gran el problema.

Tal i com està la situació, el mateix que els passa a les persones, els succeeix als estats que firmen refinançaments del deute públic: només empitjoren la situació. Tot i les retallades dels pressupostos que afecten als drets socials més importants, el deute de l'administració central de l'Estat Espanyol ha passat de 332.584 milions d'euros el 2008 a 559.459 milions d'euros el 2011 (Font: Diari Ara 17/03/2011). I amb

aquestes dades al davant, per què als polítics que governen els costa tan d'entendre que cal deixar de pagar i rescatar les persones?

De la indignació a l'acció!

A l'Estat Espanyol, des del 2008 i fins al primer trimestre de 2012, més de 374.230 FAMÍLIES HAN ESTAT EXPULSADES DE CASA SEVA O BÉ ESTAN EN PROCÉS DE SER-HO, també segons dades del CGPJ. Les PAHs som un mecanisme de lluita, de coordinació de persones que han entès que cal parar els peus a la indignitat! Cal aconseguir que la societat, que en bona part està anestesiada, obri els ulls i s'activi! La societat s'ha de reorganitzar. Hem de crear moltes petites estructures socials que generin noves formes d'organització basades en un sentit moral de la vida. Els responsables del que està passant a l'Estat Espanyol amb els desallotjaments i el desmantellament dels serveis públics més bàsics com l'educació i la sanitat, són persones concretes, amb noms i cognoms, que han dirigit o dirigeixen el país i que no van actuar ni actuen per defensar el bé comú, a causa de la seva complicitat, negligència o omissió de les seves obligacions.

Doncs a les PAHs, quan ens posem davant la policia i les autoritats judicials per aturar desallotjaments, transgredint de forma pacífica les lleis i amb risc de ser detingudes o apallissades, com ja ha passat, els estem dient: "PROU!!!".

Cal que ens preparem, que posem en marxa estructures que SÍ REPRESENTIN A LA CIUTADANIA: amb la participació directa, amb eines per construir una democràcia de debò o un altre sistema millor.

Com proclama el moviment 15-M: "En diuen democràcia i no ho és!" I ara és el moment de fer tot el possible per aconseguir canviar la situació d'una forma pacífica. Una altra de les proclames que cridem durant els intents de desallotjaments diu: "NO ENS MIRIS, SUMA-T'HI!!!" I aquest és el camí!!! Informa't, col·labora, participa, organitza, activa't, responsabilitza't, passa de la indignació a l'acció!!! Perquè... LES PERSONES JUNTES SÍ PODEM!!!

LA CRISI NO ÉS UN DESASTRE NATURAL

LA CRISI DES DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

JOAN CANELA

Redactor de *Mèdia.cat*, www.media.cat

“Arquitectes: una professió amenaçada per la crisi”, “La crisi obliga més famílies a renunciar a les vacances d’estiu”, “Escoles bressol clausurades per la crisi”, “La mobilitat torna a caure a Barcelona a causa de la crisi”, “Els països rics ja acumulen 48 milions d’aturats per la crisi”, “La crisi no passa per Son Banya, que manté 47 punts de venda de droga” i fins i tot estem “Més grossos per la crisi econòmica” i “El Papa endarrerix la seva tercera encíclica a causa de la crisi econòmica”. Tots aquests són titulars recents extrets de la premsa dels Països Catalans i s’han convertit en un veritable mantra a l’hora d’explicar o justificar qualsevol fet.

La crisi és la causa i origen de pràcticament tot el que passa, però quina és la seva causa i origen? Què és la crisi, què la generada, a qui perjudica i a qui beneficia? Les respostes a aquestes preguntes ja són més difícils de trobar als mitjans, que prefereixen presentar-la com si és tractés d’un desastre natural, neutre i sols atribuïble a la casualitat o la mala sort. Per això, denuncia l’economista Miren Etxezarreta, és habitual també l’ús de metàfores com “tsunami financer”, “tempesta econòmica” o “terratrèmol borsari” a l’hora d’explicar notícies econòmiques que, potser, seria més acurat definir-les utilitzant vocabulari policial. Aquesta és la proposta que el periodista estatunidenc Matt Taibbi fa al seu llibre “Griftopia”, quan proposa anomenar “estafa” a la “crisi”. Així, segons Taibbi, els titulars ressenyats abans s’haurien de llegir com “Arquitectes: una professió amenaçada per l’estafa” o “L’estafa obliga més famílies a renunciar a les vacances d’estiu”.

Per que, i aquest és el punt clau de la crítica d’Etxezarreta o Taibbi, la crisi no és un fenomen natural que hem de patir per la nostra mala sort i ni tan sols és una culpa col·lectiva a purgar per “haver viscut per sobre les nostres possibilitats”, sinó que és el resultat d’una sèrie d’accions concretes de

persones i entitats concretes acompanyades d’unes polítiques públiques –per acció o omissió– concretes. Per saber quines són no cal, ni tan sols, acudir a textos d’economia crítica o mitjans alternatius. Qualsevol hemeroteca serveix per recordar que el 2008 es va celebrar a Washington una cimera del G20 amb l’objectiu de “refundar el capitalisme” i “regular els mercats” als que es culpava d’haver provocat, amb la seva avarícia, el desastre financer que llavors tot just començava a afectar l’economia real. Algú tan allunyat de posicions esquerranes com el llavors president francès Nicolas Sarkozy clamava contra “l’autoregulació”, el “laissez faire” i “els sous i beneficis dels executius financers”. Entre les propostes que hi havia sobre la taula figuraven les taxes sobre les transaccions financeres, l’eliminació dels paradisos fiscals, el control i transparència de les agències de crèdit i reforçar els sistemes regulatoris estatals entre d’altres. En resum, incidir en les causes que van provocar la crisi per aconseguir que aquesta fos com més breu possible i evitar que aquesta pogués tornar a succeir.

Quatre anys després s’han reformat les legislacions laborals, els sistemes de pensions, els subsidis d’atur, les ajudes contra la pobresa, les subvencions a sectors econòmics emergents, els sistemes públics de salut i ensenyament, la contractació de personal públic o les regulacions de sectors econòmics d’allò més divers. Sempre “per culpa de la crisi” i per “resoldre la crisi”, però no s’ha abordat cap dels primers objectius que s’havien fixat el 2008 i els mercats financers no sols continuen tan desregulats i fora de control com abans, sinó que alguns dels responsables de les empreses que van desencadenar la crisi per la seva “cobdícia” –per mantenir el terme emprat per Sarkozy– ocupen avui càrrecs de responsabilitat a força governs i institucions públiques europees i estatunidenques. □

2013

Novembre

Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg	Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
				1	2	3	18	19	20	21	22	23	24
4	5	6	7	8	9	10	25	26	27	28	29	30	
11	12	13	14	15	16	17							

Dillans	Dimarts	Dimecres	Dijous
Dillans	Dimarts	Dimecres	Dijous
2	3	4	5
9	10	11	12
16	17	18	19
23	24	25	26
30	31		

Dl Dt Dc Dj Dv Ds Dg   Dl Dt Dc Dj Dv Ds Dg   Gener'2014
 1 2 3 4 5   20 21 22 23 24 25 26
 6 7 8 9 10 11 12   27 28 29 30 31
 13 14 15 16 17 18 19

DESEMBRE

Divendres		Dissabte		Diamenge	
Divendres		Dissabte		1 Diamenge	
					1
					2
					3
					4
					5
					6
					7
6		7		8	
					8
					9
					10
					11
					12
					13
13		14		15	
					14
					15
					16
					17
					18
					19
20		21		22	
					20
					21
					22
					23
					24
					25
27		28		29	
					26
					27
					28
					29
					30
					31

2

Dilluns

Is 2,1-5 / Sl 121

Bibiana
1823: Declaració de la doctrina Monroe: «Amèrica pels americans».

1956: Desembarcament del Granma a Cuba.

1972: Panamà reconeix el dret dels indígenes a la seva comarca.

1980: Ita Catherine Ford, Maura Clarke, Dorothy Kasel i Jean Donovan, de Maryknoll, segrestades, violades i assassinades. El Salvador.

1990: Camperols màrtirs d'Atitlán, Guatemala.

2010: Sortida de la caravana *Àsia to Gaza* per trencar pacíficament el setge de Gaza.

2011: El govern espanyol demana l'extradició dels militars que assassinaren Ignacio Ellacuría i companys, per assassinat, terrorisme i crims contra la Humanitat.

Dia internacional contra l'esclavitud (ONU).

3

Dimarts

Is 11,1-10 / Sl 71

Francesc Xavier
1502: Moctezuma és entronitzat com a senyor de Tenochtitlán.

1987: Víctor Raúl Acaña, sacerdot, Perú.

2002: Mor Ivan Illich, filòsof i sociòleg de l'alliberament.

Dia internacional del discapacitat.

Nova: 00h22m a Sagitari

4

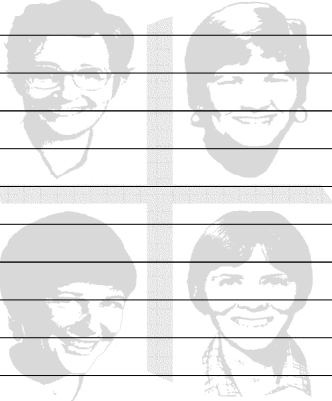
Dimecres

Is 25,6-10a / Sl 22

Joan Damascè, Bàrbara
1677: La tropa de Fernán Carrillo ataca el Quilombo de Palmares, Brasil.

Dia internacional del voluntariat.

Maryknoll

9

Dilluns

Gn 3,9-15.20 / Sl 97

Leocàdia, Valeri
1824: Victòria de Sucre a Ayacucho. Última batalla per la Independència.

Creixent: 15h12m a Peixos

10

Dimarts

Is 40,1-11 / Sl 95

Eulàlia de Mèrida
1898: Espanya, derrotada, cedeix Puerto Rico i Filipines als EUA.

1948: L'ONU proclama la Declaració Universal dels Drets Humans.

1996: Es concedeix el Nobel de la Pau a José Ramos Horta, autor del pla de pau per al Timor Est del 1992, i a Carlos Ximenes Belo, bisbe de Dili.

1997: El govern socialista francès aprova la reducció de la jornada setmanal a 35 hores

Dia de l'ONU dels drets humans.

Dia internacional dels Pobles Indígenes.

11

Dimecres

Is 40,25-31 / Sl 102

Damas
Lars Olsen Skrefsrud
1978: Gaspar Garcia Laviana, sacerdot, màrtir de les lluites d'alliberament, Nicaragua. **35 anys.**

1994: Primera Cimera Americana, a Miami. Els governs decideixen crear l'ALCA, sense la participació dels pobles. El 2005 fracassarà.

1997: S'aprova el Protocol de Kyoto per reduir l'emissió dels gasos que provoquen l'efecte hivernacle.

12

Dijous

Zac 2,14-17 / Sl 95

Lc 1,39-45

Guadalupe, Juan Diego

1531: Maria s'apareix a l'indi Juan Diego al Tepeyac, on s'adorava Tonantzin, la «venerable Mare».

1981: Matança d'«El Mozote», centenars de camperols a Morazán, El Salvador.

1983: Prudencio Mendoza "Tencho", seminarista, màrtir, Huehuetenango, Guatemala. **30 anys.**

2002: El Congrés de Nicaragua desafora l'ex-president Alemán, per frau milionari contra l'Estat.

2009: Megajudici argentí sobre l'ESMA, amb Astiz, Cavallo i altres acusats de tortura i desaparició de 85 víctimes. S'inicien diversos megajudicis.

13

Divendres

Is 48,17-19 / Sl 1

Mt 11,16-19

Llúcia

1968: La Cambra dels Diputats s'oposa al Govern i és suprimida, Brasil.

1978: Independència de Santa Lucía. **35 anys.**

14

Dissabte

Eclo 48,1-4,9-11 / Sl 79

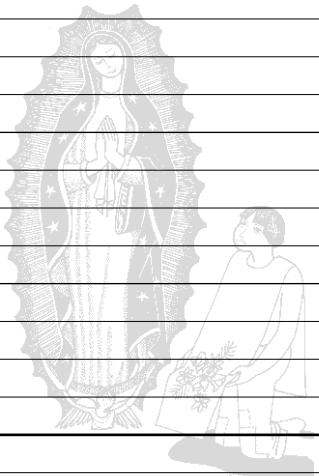
Mt 17,10-13

Joan de la Creu

Teresa d'Àvila

1890: Rui Barbosa ordena cremar els documents relatius a la situació de l'esclavitud al Brasil per esborrar la taca de la nació.

1973: L'ONU identifica Puerto Rico com a colònia i afirma el seu dret a la independència. **40 anys.**

15

3r Diumenge d'Advent

Is 35,1-6a.10 / Sl 145

St 5,7-10 / Mt 11,2-11

Valerià

1975: Daniel Bombara, membre de la JUC, màrtir dels universitaris compromesos amb els pobres a l'Argentina.

2009: Mor Ronaldo Muñoz, teòleg de l'alliberament xilè, exemple de coherència entre fe, teologia i pràctica. A Santiago de Xile.

16

Dilluns

Nm 24,2-7.15-17a / Sl 24
Mt 21,23-27

Adelaida

1984: Eloy Ferreira da Silva, líder sindical, a San Francisco, MG, Brasil.

1991: Indígenes màrtirs del Cauca, Colòmbia.

1993: Aixecament popular a Santiago del Estero, Argentina, on es cala foc a les seus dels tres poders de l'Estat.
20 anys.

17

Dimarts

Gn 49,2.8-10 / Sl 71
Mt 1,1-17

Joan de Mata, Liätzer

1819: Es proclama la República de la Gran Colòmbia a Angostura.

1830: Mor, víctima de tisi o càncer, prop de Santa Marta, Colòmbia, Simón Bolívar, l'Alliberador de Veneçuela, Colòmbia, Equador i Perú, i fundador de Bolívia, als 47 anys d'edat.

2009: Antonio Aparecida da Silva, teòleg negre de l'alliberament, brasiler, símbol de la teologia negra llatinoamericana. A São Paulo-Marília, Brasil.

Plena: 09h28m a Bessons

18

Dimecres

Jr 23.5-8 / Sl 71
Mt 1,18-24

Rufus i Zòsim

1979: Mataça de camperols a Ondores, Perú.

1979: Mataça de camperols a El Porvenir, El Salvador.

1985: João Canuto i fills, líder sindical al Brasil.

1992: Manuel Campo Ruiz, marianista, víctima de la corrupció de la policia, Rio de Janeiro.

1994: Es recuperen les restes de Nelson MacKay, primer cas dels 184 desapareguts a Hondures la dècada dels 80.

2005: Evo Morales, amb un programa de nacionalització dels recursos naturals, és elegit president de Bolívia.

Dia internacional del Migrant (ONU).

Series of horizontal lines for writing, organized in columns corresponding to the dates.

19

Dijous

Jue 13,2-7.24-25a / Sl 70

Nemesi

Lc 1,5-25

1994: Crisi econòmica mexicana: 10 dies més tard la devaluació del peso arribaria al 100%.

1994: Alfonso Stessel, 65 anys, sacerdot, assassinat a ganivetades i trets a Guatemala.

2001: Després d'un discurs del president, el poble argentí surt al carrer provocant la seva renúncia.

2001: "Pocho" Lepratti, 36 anys, dirigent de barri i catequista, militant pels Drets dels Infants, assassinat per la policia de Rosario, Argentina. Moren 30 persones més. www.pochormiga.com.ar

20

Divendres

Is 7,10-14 / Sl 23

Domènec de Silos, Ceferi

Lc 1,26-38

1818: Luis Beltrán, sacerdot franciscà, «primer enginyer de l'exèrcit alliberador» dels Andes, Argentina.

1989: Els EUA ataquen i envaeixen Panamà per capturar Noriega.

21

Dissabte

Cant 2,8-14 / Sl 32

Lc 1,39-45

Pere Canisi

Tomàs Apòstol

1511: Homilia de Fra Antonio de Montesinos a La Española.

1907: Matança a Santa Maria de Iquique, Xile: 3.600 víctimes, miners en vaga per millors condicions de vida.

1964: Guillermo Sardiña, sacerdot, solidari amb el seu poble en la lluita contra la dictadura, Cuba.

2009: Lula proposa una Comissió de la Veritat brasilera per jutjar els 400 morts, 200 desapareguts, 20.000 torturats de la dictadura militar de 1964 a 1985 al Brasil, amb els seus 24.000 repressors i 334 torturadors.

Solstici: d'estiu al Sud i d'hivern al Nord, a les 17h11m.

22

4t Diumenge d'Advent

Is 7,10-14 / Sl 23

Rm 1,1-7 / Mt 1,18-24

Francesca X. Cabrini

1815: És afusellat José María Morelos, heroi de la independència de Mèxic, després que la Inquisició el desterrés.

1988: Francisco «Chico» Mendes, 44 anys, líder ecologista a Xapuri, Brasil. Assassinat pels latifundistes. **25 anys.**

1997: Matança d'Acteal, Chiapas. Paramilitars dels latifundistes i del governant PRI maten 46 indígenes tzotzils pacifistes, reunits en oració, ja al seu tercer dia de dejuni.

2010: Cadena perpetua per a Jorge Videla, dictador argentí, i 16 exmilitars, per crims contra la humanitat.

26

Dijous

Hch 6,8-10;7,54-60 / Sl 30
Mt 10,17-22

Sagrada Família
Esteve

1864: Comença la Guerra de la Triple Aliança: Brasil, Argentina i Uruguai contra Paraguai.
1996: Vaga general a l'Argentina.

27

Divendres

1Jn 1,1-4 / Sl 96
Jn 20,2-8

Joan evangelista

1512: Promulgació de noves lleis reguladores de "Tencomienda" dels indis, per les denúncies de Pedro de Córdoba i Antonio Montesinos.
1979: Angelo Pereira Xavier, cacic de la nació Pankararé, Brasil, mort en lluita per la terra.
1985: El governador de Río de Janeiro firma la llei 962/85 que prohibeix la discriminació racial als ascensors dels edificis.
1996: Vaga d'un milió de sud-coreans contra la llei laboral que facilita els acomiadaments.
2001: Petrona Sánchez, líder camperola i de l'organització de dones, assassinada per les FARC a Costa de Oro, Chocó, Colòmbia.
2007: És assassinada Benazir Butto, al Pakistan.

28

Dissabte

1Jn 1,5-2,2 / Sl 123
Mt 2,13-18

Sants Innocents

1925: La columna Prestes ataca Teresina, PI, Brasil.
1977: Matança dels camperols d'Huacataz, Perú.
2001: Edwin Ortega, camperol chocoà, líder juvenil, assassinat per les FARC en una assemblea de joves al riu Jiguamandó, Colòmbia.
2010: Govern i Universitat acorden continuar les excavacions per trobar reseos de desapareguts durant la dictadura, Montevideo.

29

La Sagrada Família
Ecló 3,2-6.12-14 / Sl 127
Col 3,12-21 / Mt 2,13-15.19-23

Tomàs Becket

1987: Més de 70 garimpeiros de Serra Pelada, Marabà, Brasil, tirotejats al pont del riu Tocantins, atacats per la Policia Militar.

1996: Acords de Pau entre el Govern guatemalenc i la guerrilla que posen fi a 36 anys d'hostilitat, més de 100.000 morts i 44 aldees arrasades.

Dia internacional per la biodiversitat.

1 Dc	1 Ds	1 Ds
2 Dj	2 Dg	2 Dg
3 Dv	3 Dl	3 Dl
4 Ds	4 Dt	4 Dt
5 Dg	5 Dc	5 Dc <small>Cendra</small>
6 Dl	6 Dj	6 Dj
7 Dt	7 Dv	7 Dv
8 Dc	8 Ds	8 Ds
9 Dj	9 Dg	9 Dg
10 Dv	10 Dl	10 Dl
11 Ds	11 Dt	11 Dt
12 Dg	12 Dc	12 Dc
13 Dl	13 Dj	13 Dj
14 Dt	14 Dv	14 Dv
15 Dc	15 Ds	15 Ds
16 Dj	16 Dg	16 Dg
17 Dv	17 Dl	17 Dl
18 Ds	18 Dt	18 Dt
19 Dg	19 Dc	19 Dc
20 Dl	20 Dj	20 Dj
21 Dt	21 Dv	21 Dv
22 Dc	22 Ds	22 Ds
23 Dj	23 Dg	23 Dg
24 Dv	24 Dl	24 Dl
25 Ds	25 Dt	25 Dt
26 Dg	26 Dc	26 Dc
27 Dl	27 Dj	27 Dj
28 Dt	28 Dv	28 Dv
29 Dc		29 Ds
30 Dj		30 Dg
31 Dv		31 Dl

1 Dt	1 Dj	1 Dg
2 Dc	2 Dv	2 Dl
3 Dj	3 Ds	3 Dt
4 Dv	4 Dg	4 Dc
5 Ds	5 Dl	5 Dj
6 Dg	6 Dt	6 Dv
7 Dl	7 Dc	7 Ds
8 Dt	8 Dj	8 Dg Pentecosta
9 Dc	9 Dv	9 Dl
10 Dj	10 Ds	10 Dt
11 Dv	11 Dg	11 Dc
12 Ds	12 Dl	12 Dj
13 Dg	13 Dt	13 Dv
14 Dl	14 Dc	14 Ds
15 Dt	15 Dj	15 Dg
16 Dc	16 Dv	16 Dl
17 Dj	17 Ds	17 Dt
18 Dv	18 Dg	18 Dc
19 Ds	19 Dl	19 Dj
20 Dg Pasqua	20 Dt	20 Dv
21 Dl	21 Dc	21 Ds
22 Dt	22 Dj	22 Dg
23 Dc	23 Dv	23 Dl
24 Dj	24 Ds	24 Dt
25 Dv	25 Dg	25 Dc
26 Ds	26 Dl	26 Dj
27 Dg	27 Dt	27 Dv
28 Dl	28 Dc	28 Ds
29 Dt	29 Dj	29 Dg
30 Dc	30 Dv	30 Dl
	31 Ds	

1 Dt	1 Dv	1 Dl
2 Dc	2 Ds	2 Dt
3 Dj	3 Dg	3 Dc
4 Dv	4 Dl	4 Dj
5 Ds	5 Dt	5 Dv
6 Dg	6 Dc	6 Ds
7 Dl	7 Dj	7 Dg
8 Dt	8 Dv	8 Dl
9 Dc	9 Ds	9 Dt
10 Dj	10 Dg	10 Dc
11 Dv	11 Dl	11 Dj
12 Ds	12 Dt	12 Dv
13 Dg	13 Dc	13 Ds
14 Dl	14 Dj	14 Dg
15 Dt	15 Dv	15 Dl
16 Dc	16 Ds	16 Dt
17 Dj	17 Dg	17 Dc
18 Dv	18 Dl	18 Dj
19 Ds	19 Dt	19 Dv
20 Dg	20 Dc	20 Ds
21 Dl	21 Dj	21 Dg
22 Dt	22 Dv	22 Dl
23 Dc	23 Ds	23 Dt
24 Dj	24 Dg	24 Dc
25 Dv	25 Dl	25 Dj
26 Ds	26 Dt	26 Dv
27 Dg	27 Dc	27 Ds
28 Dl	28 Dj	28 Dg
29 Dt	29 Dv	29 Dl
30 Dc	30 Ds	30 Dt
31 Dj	31 Dg	

1 Dc
 2 Dj
 3 Dv
 4 Ds
5 Dg
 6 Dl
 7 Dt
 8 Dc
 9 Dj
 10 Dv
 11 Ds
12 Dg
 13 Dl
 14 Dt
 15 Dc
 16 Dj
 17 Dv
 18 Ds
19 Dg
 20 Dl
 21 Dt
 22 Dc
 23 Dj
 24 Dv
 25 Ds
26 Dg
 27 Dl
 28 Dt
 29 Dc
 30 Dj
 31 Dv

1 Ds
2 Dg
 3 Dl
 4 Dt
 5 Dc
 6 Dj
 7 Dv
 8 Ds
9 Dg
 10 Dl
 11 Dt
 12 Dc
 13 Dj
 14 Dv
 15 Ds
16 Dg
 17 Dl
 18 Dt
 19 Dc
 20 Dj
 21 Dv
 22 Ds
23 Dg
 24 Dl
 25 Dt
 26 Dc
 27 Dj
 28 Dv
 29 Ds
30 Dg Advent, B

1 Dl
 2 Dt
 3 Dc
 4 Dj
 5 Dv
 6 Ds
7 Dg
 8 Dl
 9 Dt
 10 Dc
 11 Dj
 12 Dv
 13 Ds
14 Dg
 15 Dl
 16 Dt
 17 Dc
 18 Dj
 19 Dv
 20 Ds
21 Dg
 22 Dl
 23 Dt
 24 Dc
 25 Dj
 26 Dv
 27 Ds
28 Dg
 29 Dl
 30 Dt
 31 Dc

RECIPROCIAT

QUERALT ARANDA

La nostra societat actual està fortament determinada per la lògica capitalista d'acumulació. Menysprea, aclapara i rebutja sempre que pot altres formes de produir i generar riquesa material i social. Idealitza un món en què l'únic vincle existent entre les persones és el *cash nexus*, que Thomas Carlyle defineix com a relació de les persones connectades únicament per llaços de mercat. Malgrat tot, per a l'aprovisionament de qualsevol bé o servei, podem recórrer molts altres circuits. Warde els enumera: mercat, estat, domèstic i comunal. Les relacions que es desenvoluparan poden ser d'intercanvi, de mercat, d'obligació familiar, drets ciutadans i/o reciprocitat.

Mauss, en un estudi de les societats primitives, definia reciprocitat com el moviment impulsat per les forces socials i morals que vinculen a persones i objectes. Més endavant Gouldner (1960) la defineix com a norma moral: "*si desitjés que els altres t'ajudin, tu els has d'ajudar*". Shalins entén que hi ha diversos tipus de reciprocitat segons les distàncies socials existents. La reciprocitat negativa és la que preval quan la distància social no significa relació entre qui dona i rep. L'interès material té aleshores com a única motivació la transacció. Així, la reciprocitat no és un concepte universal que permeti excloure'n l'ús que en feien aquelles societats primitives basades en l'igualitarisme i, per tant, associada a la idea de compartir.

L'activitat econòmica s'entendria integrada en aquestes pràctiques de reciprocitat comunitària. En el àmbit de l'intercanvi, Polanyi distingeix tres aplicacions: moviment de canvi de mans, d'apropiació a una taxa fixe o d'apropiació a una taxa negociada. La particularitat de la integració de la reciprocitat en el sistema del mercat la trobem en que les relacions s'erigeixen en una esfera independent sense altres obligacions socials i polítiques. Polanyi advertia (1971): "*... significa la gestió de la societat com adjunta al mercat. En lloc que l'economia s'insereixi en les relacions socials, les relacions socials són les que s'insereixen en el sistema econòmic*".

Tradicionalment existien els "tornajorns" al camp; en entorns industrials aparegueren els grups d'ajuda mútua. Actualment es porten endavant projectes col·lectius com Wikipèdia o el Software Lliure, així com d'altres de caire associatiu o cooperatiu. Són projectes que caldrà desenvolupar mitjançant vincles d'amistat, parentiu, veïnatge i virtuals que generen pertinença i faciliten l'establiment de formes de reciprocitat que doten de seguretat a les persones, alhora que les connecten i generen comunitat. □

DINER LLIURE PER UNA SOCIETAT LLIURE

MARCEL BARTORMEUS

www.ecoxarxagirona.cat

Antigament, el **troc** (intercanvi directe) regia les relacions econòmiques entre les persones. La complexitat de les societats modernes, però, va requerir l'ús de la moneda com a instrument de mesura i d'intercanvi, generant la dinàmica **mercadèria-diner-mercadèria**.

En l'actualitat, l'economia real s'ha vist relegada a un 2.5% en pro de l'economia especulativa (**diner per diner**). Les conseqüències d'aquest gir històric es tradueixen en tot un conjunt de pràctiques nocives supeditades al compromís amb els bancs com desigualtat, individualisme, competitivitat o sobre-explotació de recursos i persones. La moneda ja no és una eina per a establir equivalències, sinó un bé en si mateix. I es tracta d'un bé **escàs** (emès i controlat per entitats privades), **car** (genera interessos i, per tant, deute a qui en necessita) i **acumulable** (estimula inversions d'alta rendibilitat relacionades amb guerres, drogues, prostitució...).

Recuperar el sentit original del diner i superar les mancances del sistema hegemònic és l'objectiu de les **monedes socials** (2500 experiències en més de 40 països). Són sistemes emesos per la comunitat, sense interessos i no acumulables. Relocalitzen l'economia i eviten que es dispersi en circuits especulatiu (un **Chiemgauer** –moneda social alemanya– es reinverteix a la comunitat 18 cops l'any, el triple que l'euro). Són monedes associades a **valors** com la confiança, la reciprocitat, la solidaritat i l'ecologia.

Com afirma el sociòleg **Dídac Costa**, la moneda social no vol monetaritzar relacions com la donació, l'intercanvi directe o l'autosuficiència comunitària i familiar, sinó generar mecanismes de transició entre aquests i l'ús majoritari de l'euro. Cooperatives de producció i consum, ateneus, centres socials, petits comerços, ONG's, entitats ecologistes, feministes o de defensa dels drets lingüístics, culturals, socials i laborals tenen a les mans l'eina per canviar les seves relacions econòmiques, deixant de banda l'euro i optant per sistemes més coherents amb el seu discurs... tal com ha fet ja l'**Agenda** que teniu entre mans. □

TRANSPARÈNCIA O CONFIANÇA CEGA?

ALBANO DANTE
www.cafeamblllet.com

El matemàtic Norbert Wiener va dir que “viure de manera efectiva significava posseir la informació adequada”. Avui, quan els humans ens enfrontem a enormes reptes econòmics, socials i mediambientals, la necessitat de posseir la “informació adequada” de la que parla Wiener és crucial. Les decisions que prenem com a comunitat i com espècie dependran de la qualitat de la informació que tinguem a l’abast. Partint d’aquest punt, la creixent demanda de transparència en tots els mecanismes que afecten al cos social es perfila com una qüestió fonamental. En aquest sentit, la sanitat pública catalana il·lustra el perill que pot suposar no tenir accés a dades concretes sobre un tema tant important.

Ajustos d’esquenes a la societat

El govern de Catalunya ha estat pioner a Espanya en prendre les decisions que, suposadament, han d’assegurar la continuïtat del nostre sistema sanitari. Unes decisions popularment conegudes com ‘retallades’. Però són adequades aquestes decisions? Tenen com a primer objectiu el benestar comunitari? S’estan prenent de forma democràtica? La resposta a aquestes tres preguntes és “no”. No són adequades perquè ataquen a l’equitat d’un bé –la salut- que no pot ser mercantil. No tenen com a primer objectiu el benestar comunitari sinó la protecció de sectors econòmics concrets i, per últim, no és prenent de manera democràtica perquè es prenen d’esquenes a una ciutadania a la que se li neguen les dades sobre el funcionament del seu sistema sanitari de manera sistemàtica.

Exemple colpidor: el Govern tanca els Centres d’Atenció Primària de la comarca de La Selva per les nits. Milers de persones se’n van a dormir sabent que el metge més proper està a 25 quilòmetres. Al Parlament, el govern ofereix dues justificacions per legitimar la decisió: 1.- “És un servei que fa servir poca gent” i 2.- “És molt car” Setmanes més tard, però, gràcies a una contundent mobilització ciutadana, la veritat sortia a la llum: les dades d’assistència que el President va donar al Parlament eren falses (a la baixa) i el cost de mantenir obert els centres era d’1 milió d’euros... la mateixa xifra que gasta la Diputació de Girona en càrrecs de confiança...

Per obtenir aquestes dades que desemmascaren l’acció

del Govern els habitants de la comarca de La Selva van haver de tallar carreteres, de dormir al terra dels CAP durant 4 mesos i encadenar-se a la delegació del Govern a Girona. Que hagi estat necessari un esforç d’aquest tipus evidencia dues coses: 1.- L’enorme dificultat que es troba el ciutadà per a accedir a dades. 2.- El pànic que sent el poder a perdre el monopoli de l’accés a la informació.

La lluita dels veïns de La Selva per l’obtenció de dades rellevants va permetre deixar al descobert un Govern que pren decisions basant-se en dades falses o manipulades. *Transparència i futur*

En els propers anys la nostra societat haurà de fer una profunda revisió, per exemple, dels seus sistemes financers i energètics. Per a que les decisions en aquests aspectes tant importants es preguin tenint com a objectiu últim el benestar de la societat és indispensable que l’accés a la informació sigui fluid. Del contrari no es garanteix que les decisions es prenguin en contra del benestar general.

La manca de transparència ens aboca a un model on es proposa la figura de “l’expert” com a agent legitimitat per portar a terme determinades polítiques que solen coincidir amb pèrdues de drets i de benestar per milions de persones. En contraposició a l’expert, se’ns presenta al ciutadà com a un subjecte incapaç de prendre les decisions que afecten al seu futur i al que se li demana una “confiança” cega davant les decisions de l’expert. La manca de transparència i accés a la informació que legitima aquest binomi fa que l’espai entre els que prenen les decisions i els que les pateixen sigui cada cop més gran, cada cop menys interactiu i cada cop menys democràtic. Aquesta asimetria en l’accés a les dades produeix, inevitablement, una societat on uns pocs exerceixen el poder independentment i -gairebé sempre, en contra- de la resta

Per tot això, la transparència és fonamental en un moment on com a societat i com a espècie, hem de prendre decisions crucials. Decisions de les que depenen el benestar i la vida de milions i milions de persones. Decisions que, amb un bon accés a la informació, es prendran en un escenari plural i ric en matisos i en solucions reals.

Són molts els moviments i grups arreu del món crítics amb l'ordre existent i implicats en la lluita contra la misèria. Innombrables les persones que sense participar en grups o accions alternatives, reconeixen que l'actual sistema econòmic ens mena a l'abisme. No obstant això, hi ha quelcom que resulta paralyzador o que condueix simplement a posicions fatalistes, quan no són cíniques: la manca d'una alternativa a l'estructura econòmica. En els socialismes del segle XX es va experimentar que el control centralitzat del mercat, encara que els dirigents i els treballadors haguessin sigut àngels, produïa ineficiències més grans que un mercat capitalista regit per dimonis. Aleshores, per més guerres, desplaçaments de població, catàstrofes ambientals i augment de la misèria que causi el capitalisme, aquest pot absorbir sense problema qualsevol crítica moral i qualsevol enrevesament, perquè sempre pot presentar-se com el menys dolent dels models econòmics coneguts fins ara. Però fins a quin punt és cert que no hi ha alternatives que millorin el capitalisme? I sense anar tan lluny, ¿no és reformable el capitalisme de manera que pugui treure's del llindar de la pobresa tota la humanitat sense necessitat de ni tan sols cercar alternatives sistèmiques?

Un sistema econòmic és capitalista (independentment de si es combina amb un règim polític democràtic o una dictadura) si manté tres característiques essencials: una *propietat privada dels mitjans de producció*, un *mercant regit per l'oferta i la demanda*, i un *treball assalariat*; i deixa de ser-ho quan s'altera alguna d'aquestes tres característiques. D'aquesta manera controlar per llei certs productes bàsics, nacionalitzar algunes empreses, oferir seguretat social, educació i sanitat gratuïta constitueixen reformes importants del sistema, però no pas un canvi de règim econòmic. En canvi, el control estatal del mercat i de la propietat dels mitjans de producció ens introdueix en el model comunista conegut en el segle XX.

Actualment, dels gairebé set mil milions de persones que vivim sota el sistema capitalista, la majoria és pobre. 1.000 milions de persones viuen en una pobresa extrema, amb menys d'un dòlar al dia, 1.500 viuen en una pobresa moderada, amb menys de dos dòlars al dia

i 2.000 milions viuen en una pobresa relativa (a Europa el llindar de la pobresa està fixat en 752 euros mensuals i 80 milions n'estan per sota a la Comunitat Europea). Es dibuixen escenaris molt més catastròfics: s'estima que en els propers anys 200 milions de persones podrien veure's permanentment desplaçades per les inundacions, l'augment del nivell del mar i les guerres, ara també incentivades per la lluita pels recursos bàsics. Si és impossible créixer permanentment, sí que és possible un cicle permanent de creixement i destrucció basat en guerres periòdiques. Fins i tot si arribessin a suposar la mort de la tercera part de la població mundial encara quedarien 1.600 milions de persones, la mateixa població que tenia el planeta el 1900.

Per sort, en el mateix capitalisme també es dibuixen escenaris de signe contrari. Tot i que són molts els economistes que defensen que hi ha una relació essencial entre capitalisme, guerres i augment de la misèria, diversos socialdemòcrates defensen que una socialdemocràcia mundial podria humanitzar el capitalisme imposant mesures com ara una renda bàsica universal per a tots els ciutadans del món. No obstant això, tot i concedint que un capitalisme de rostres humans és possible i que les guerres no són intrínseques al sistema, hi ha quelcom que no té solució ni en el millor dels capitalismes possibles, i és que l'economia en el seu conjunt ha de créixer per romandre sana. Sense una taxa d'un mínim del 3% de creixement anual una socialdemocràcia mundial també ens duria a escenaris catastròfics (3% és el que continua creixent el PIB en el món després de la crisi del 2008). Però un creixement del 3% anual suposa doblar el consum cada 24 anys i a aquest ritme consumirem 16 vegades més el 2100 que el 2000. Sorprenentment són molts els economistes que sembla que creuen en aquesta utopia: la possibilitat d'un creixement infinit davant d'uns recursos limitats.

Si és impossible perpetuar el creixement, ¿hem d'assumir necessàriament un cicle de recessions, guerres i destruccions per sanejar el capitalisme o el retorn a una economia comunista? El socialisme de mercat pretén ser una tercera via entre ambdós sistemes que per a l'estabilitat no depèn del creixement, i que continua afavorint l'eficiència i la innovació dels emprenedors.

En aquest model econòmic la propietat privada dels mitjans de producció es substitueix per una propietat democràtica mantenint-se el lliure mercat i el treball assalariat. Els directors d'empresa no responen davant dels accionistes sinó davant dels treballadors, que escullen la direcció i aproven les directrius bàsiques. Hi ha prou experiències que mostren com empreses productives poden ser dirigides democràticament sense perdre eficiència sempre i quan es doni un cert grau d'autonomia a la direcció i que els treballadors entenguin i exercitin la cultura cooperativa.

Per mantenir el capital inicial qualsevol empresa es veu obligada a mantenir un fons d'amortització. Els beneficis obtinguts es reparteixen segons el criteri dels treballadors, que poden optar per pagar més a un gerent o a determinades feines. En cas que l'empresa no generi els ingressos mínims, els treballadors han de tancar-la per cercar feina en un altre lloc, i els mitjans de producció tornen a la societat. El mercat continua funcionant en l'assignació de béns de consum i dels béns del capital segons les lleis de l'oferta i la demanda. Els fons d'inversió es generen no oferint un interès als estalviadors (mercat de diner) sinó gravant els béns de capital. Aquests fons es controlen socialment obrint-se diferents alternatives. En un extrem són els parlaments els que planifiquen la inversió, a l'altre són totalment lliures: els bancs reben els fons i els presten a empreses que vulguin expandir la producció o millorar la seva tecnologia, o als individus o col·lectius que vulguin començar un negoci nou.

En el socialisme de mercat les empreses no necessiten créixer compulsivament per mantenir-se, qüestió que sembla impossible fins i tot en el millor dels capitalismes possibles. Una empresa capitalista persegueix maximitzar el benefici dels inversors, mentre que una empresa democràtica persegueix maximitzar el benefici per a cada treballador. D'aquesta manera, els accionistes d'una empresa capitalista poden doblar el seu benefici doblant la mida de la seva empresa, mentre que si una empresa democràtica dobla la seva mida, dobla el nombre de treballadors i el benefici per a cada treballador no canvia pas gaire. Un altre avantatge comparatiu respecte del millor dels capitalismes possibles és que quan una innovació comporta major productivitat i guanys, els treballadors poden escollir temps lliure en comptes d'augmentar el consum.

En els socialismes del segle XX la transició passava necessàriament per la presa del poder polític en un

Estat; en el socialisme de mercat el canvi es pot fer sense alterar profundament la situació actual: 1, abolicció de les obligacions de les empreses de pagar interessos o dividendes per les accions; 2, declaració que l'única autoritat legal de l'empresa són els seus treballadors; 3, introducció d'un impost sobre el capital de les empreses la quantitat del qual anirà a parar a un fons social d'inversió; i 4, la nacionalització dels bancs, que passaran a administrar els fons d'inversió.

L'endemà de tot això, les persones continuaran anant als seus llocs de treball i fent vida normal. L'únic canvi dràstic seria per als accionistes. Per evitar conflictes amb els anteriors propietaris dels mitjans de producció, se'ls podria concedir una compensació en forma de generós honorari que podrien continuar rebent durant una o dues generacions.

Allò interessant és que ja existeix una àmplia base empírica que mostra que aquest model és eficient, ja que són moltes les empreses regides democràticament. Actualment la més gran d'elles, líder en cooperativisme, és la Corporació Mondragón (Euskadi). Compta amb 83.000 empleats, 9.000 estudiants, presència a 20 països i en múltiples sectors de l'economia. *Fortuna Magazine* l'esmentava el 2003 com una de les millors companyies per treballar a Europa. Aquesta experiència concreta, competitiva fins i tot en el marc del capitalisme, mostra quelcom molt important: que com va succeir en la transició del feudalisme al capitalisme els canvis poden començar a esdevenir-se molt abans que canviï el poder polític de l'Estat.

Tot allò que en un context capitalista condueix a una major democratització de tots els àmbits i a una major participació dels treballadors en l'àmbit productiu ja és sens dubte un avenç vers una societat diferent. El socialisme de mercat va de la mà amb les lluites per la democratització i la transparència econòmica de totes les estructures començant per les universitats, ONGs, esglésies, escoles, grups i partits que vulguin contribuir a una societat diferent, i hi perden tot sentit i autoritat les organitzacions de caràcter vertical o dictatorial, ja siguin aquestes una institució de l'ONU, com el Consell de Seguretat, o una petita associació de barri.

Hi ha una àmplia literatura sobre el tema. Una de les propostes més interessants és la de David Schweickart, *Más allá del capitalismo*, Sal Terrae 2002. Cf. els seus textos més recents a: www.luc.edu/faculty/dschwei/articles.htm incorporant un ampli bagatge filosòfic, veieu A. González, *La transformación posible, ¿socialismo en el siglo XXI?*, Bubok 2010.

L'ALTRA ECONOMIA DE CADA DIA

ALFREDO J. GONÇALVES

São Paulo, SP, Brasil

1. Indicadors econòmics versus indicadors socials

On se centra l'economia actual? Amb un ràpid cop d'ull als telenotícies, a les revistes i als diaris n'hi ha prou per adonar-nos-en. Els indicadors econòmics prevalen per damunt dels indicadors socials. Els termòmetres que es consulten, dia sí dia també, són invariablement la borsa de valors, la cotació del dòlar, el creixement de PIB, etc. Gairebé sempre es deixen de banda els indicadors socials: la situació del treball i del salari, de la salut i de l'educació, dels transports i de l'habitatge, de la seguretat i de l'oci... Els serveis públics, pocs i precaris, són sistemàticament abandonats i ignorats. Tot es mercantilitza i es mesura pel procés de la inversió i del retorn, segons el binomi cost-benefici. El que hauria de ser un servei al país, a través d'una política pública, esdevé moneda de canvi. S'instal·la un taulell de negocis promiscu entre els tres poders (legislatiu, executiu i judicial), per sortejar els millors talls del "mercat dels serveis públics".

Seguint aquest principi del mercat total, del neoliberalisme globalitzat, la solució contra la crisi ha estat fins ara més creixement, vertiginosament accelerat amb l'aurora de la modernitat i la Revolució Industrial. Mai no s'assenyalen els vicis del lucre exacerbats i de l'acumulació del capital. Pel que fa a una distribució equitativa del producte, ¿ni pensar-hi! Per a la malaltia del mercat, el remei és més mercat. Una sobreproducció que haurà de dur el malalt a la mort.

La disponibilitat dels recursos naturals i de l'explotació del treball humà no és inesgotable. El ritme del creixement a qualsevol preu no es pot mantenir per un temps indefinit. El planeta agonitza davant d'aquesta obsessió de produir, comercialitzar, consumir. L'agonia del planeta va de bracet amb l'agonia de la biodiversitat i de les condicions necessàries per a la supervivència de l'ésser humà. D'aquí ve la freqüència d'ús del prefix grec *bio* (=vida), el qual revela dues coses aparentment contradictòries: d'una banda, diverses formes de vida estan en risc, la qual cosa fa minvar la pròpia qualitat de la vida humana; de l'altra, creix la consciència d'aquest perill, seguint el parer dels científics, dels moviments socials i, sobretot, dels ambientalistes.

2. Imperatiu del present i del consum

Hi ha tres autors que podrien ser convocats al debat. El primer és Marc Augé (*Où est passé l'avenir?*, Panama, 2008). Aquest antropòleg francès denuncia la negació del passat i del futur. Segons ell, s'ha instal·lat l'imperatiu d'un present etern i consumista. És propi de tota tirania abolir la memòria i la profecia, subversives per la seva pròpia naturalesa reflexiva. En comptes d'aquesta avaluació contínua, el tirà imposa el temps sense història. És el que fa en l'actualitat la tirania del mercat total. Predomina el "viure bé" d'aquell que té accés a totes les novetats del màrqueting i de la propaganda cada cop més agressiva i apel·lativa. Es relega a un segon pla el "bon viure", on importa més cuidar la naturalesa i conviure-hi.

Prenem tot seguit Zygmunt Bauman (*Modernidad líquida*, Fondo de Cultura Económica). El filòsof polonès alerta sobre el trencament del contracte social, de les relacions sòlides i duradores. En el seu lloc, els lligams es tornen cada cop més tènues, lleus i provisionals. L'adjectiu "líquid" serveix d'indicador d'aquesta fosa de grans referents. Com ja deien Marx i Engels l'any 1948, "tot el que és sòlid es desfà en l'aire" (Marx-Engels, *Manifest del partit Comunista*). En comptes d'un plantejament i d'un projecte, es busquen respostes immediates a problemes també immediats. En aquesta mateixa línia, Umberto Galimberti (*Il Tramonto dell'Occidente, nella lettura di Heidegger e Jaspers*, Feltrinelli, 2006) remarca que un pla lent i laboriós tendeix a ser substituït pels remeis que els especialistes en publicitat expressen amb profusió de llums, colors i apel·lacions.

En tercer lloc, val la pena fer esment de dos estudis de Gilles Lipovetsky (*El imperio de lo efímero* i *La era del vacío*, tots dos a Anagrama). Només pel títol ja es veu clarament aquesta convergència de la civilització occidental cap a les novetats, el consumisme sense límits ni responsabilitat sobre les conseqüències que pot tenir tot plegat en el medi ambient: l'imperi de l'efímer i l'era del buit. El teló de fons és un hedonisme que cada vegada va a més, es manifesta en el culte al jo i al cos, en la proliferació de gimnasos, en l'adoració als famosos. D'altra banda, *La tiranía del placer* (Andrés

Bello, 2000) és el títol d'un llibre de Guillebaud que mira d'alertar sobre la recerca insaciable del plaer pel plaer, centrada en si mateix.

3. L'"altra economia" de cada dia

Una economia alternativa pressuposa, per començar, una ruptura amb la panacea del creixement. Aquest no és pas el remei per a tots els mals ni la sortida de la crisi, la qual, ara per ara, adquireix un caràcter marcadament "civilitzacional". No n'hi ha prou a mantenir els patrons de producció i productivitat. L'accent ha de recaure sobre el repartiment dels béns produïts. El desenvolupament integral se sobreposa al mer progrés tècnic i al creixement, com ja alertava, l'any 1967, la "Populorum progressio", germana siamesa de la "Gaudim et spes", document conciliar sobre l'Església en el món d'avui.

L'"altra economia" del planeta és reconeguda per un adjectiu que va sorgir amb força a les darreres dècades: "sostenible". Sostenible no tan sols des d'un punt de vista ecològic, sinó també social, polític, cultural i "civilitzacional". Es tracta d'una economia que, d'una banda, té en compte el ritme de la natura, i respecta els diferents ecosistemes i els seus cicles de vida; d'altra banda, mira d'estendre a tots els habitants del planeta els beneficis de la tecnologia tot evitant-ne els efectes colaterals. Dit en plata: una economia justa, fraterna, equitativa, solidària i socialitzadora, oberta a la constant redistribució.

Si, segons el model actual, l'economia capitalista –de filosofia neoliberal– privilegia el model de vida dels països centrals, en detriment dels pobres, la nova economia és conscient que aquests models elitistes només es poden mantenir amb la devastació indiscriminada dels recursos naturals. L'ideal, per tant, no és expandir a tots els països el nivell de vida del Primer Món, sinó construir una nova civilització: més sòbria, més frugal, més responsable. O sigui: sostenible. El terme "economia" té arrel grega (*oikos*=casa), cosa que equival a preservar el planeta blau com a "llar universal". Respectar el dret de la Terra a continuar generant vida.

Aquesta nova consciència planetària remet al que Cristovão Buarque anomenava "inversió de valors" (*Inversão de valores*, postil·la vehiculada a les Pastorals i Moviments Socials a la dècada dels noranta, durant les Semanas Sociais Brasileiras). Substitució de la capacitat de produir, fer, tenir, aparentar,

consumir... per la capacitat de conviure amb la natura i amb la resta de formes de vida. El voler fer bé les coses substitueix l'explotació, la coexistència pacífica pren el lloc a la colonització històrica, el "viure bé" consumista dóna lloc al "bon viure" de la saviesa mil·lenària dels pobles. En una paraula: cal vèncer les asimetries i la disparitat socioeconòmica. Només així es defensaran els drets humans en totes les seves dimensions: econòmica, social, política i cultural.

Cal remarcar que l'"altra economia" no és sinònim d'endarreriment o de retrocés. Un model alternatiu, com és aquest el cas, no té res a veure amb un rebuig al progrés. La nova economia pot assimilar perfectament la tecnologia punta. N'hi ha prou a crear els mecanismes i instruments populars per controlar les tres etapes essencials del procés productiu: a) què s'ha de produir? Aquí és necessari fer un balanç de les necessitats bàsiques de la població més pobre i exclosa (alimentació, habitatge, salut, escola, transport, seguretat...), i no pas el desig omnipotent i il·limitat de les classes privilegiades; b) com s'ha de produir? Està en joc no pas la producció a gran escala per al mercat nacional i internacional dels grans consumidors compulsius (agronegoci i monocultiu d'exportació, empresa agroindustrial, latifundi de les comunicacions i de la telefonia, etc.), sinó el suport a l'economia familiar i solidària, de petita, micro i mitjana producció; c) Per qui s'ha de produir? L'objectiu se centra primerament en els "béns d'ús" i no pas en els "béns d'intercanvi", per fer servir el llenguatge de Karl Marx. Això no treu que es pugui comprar i vendre, però el lucre i l'acumulació de capital no poden ser el motor de l'economia.

Superar l'economia actual –capitalista, neoliberal i globalitzada– per arribar a una "altra economia", no és un exercici de laboratori, sinó una pràctica del dia a dia. En realitat aquesta superació ja està en curs a través de milers d'iniciatives que neixen de terra. Els moviments socials, les organitzacions i les entitats ja apunten cap a la direcció d'una "altra economia", que es construeix pas a pas, amb nous fonaments, nous valors i nous horitzons.

UNES ALTRES INSTITUCIONS INTERNACIONALS PER A L'ALTRA ECONOMIA

FRANÇOIS HOUTART
Lovaina, Bèlgica - Quito, Equador

Una reflexió sobre noves institucions ha de recordar, primer, quines són les institucions existents i com obeeixen al fet que l'economia mundial no és espontània, sinó que respon a interessos molt precisos.

Les institucions financeres i econòmiques existents

Són de dues menes. Unes són les oficials, fruit de les decisions de Bretton Woods (EUA), on es van crear el 1945: el Banc Mundial (BM), el Fons Monetari Internacional (FMI), i el GATT (Acords sobre les Tarifes) que el 1995 es va transformar en l'OMC. El BM es va fundar per a la reconstrucció d'Europa i el desenvolupament dels països excolonitzats. En la mateixa línia apareixen els bancs regionals: Àfrica, Àsia, Amèrica Llatina. L'FMI havia de regular els fluxos financers internacionals i gestionar les crisis. Es pensava en l'Organització Internacional del Comerç (OIC) i el GATT només va funcionar durant 50 anys. L'OMC no forma part del "sistema" de l'ONU; és independent, administrada pels seus membres. L'òrgan de coordinació econòmica de l'ONU és l'ECOSOC (Consell Econòmic i Social).

L'economista anglès John Maynard Keynes va fer la proposta d'una moneda internacional de referència. Els EUA ho van rebutjar. Va proposar després una Unió Internacional d'Intercanvi, que no va pas tenir millor sort. Els EUA, els grans guanyadors de la Segona Guerra Mundial, volien aprofitar tot aquest avantatge. La seu de l'ONU es va establir a Nova York, i la de les organitzacions financeres mundials, a Washington. El dòlar, encara vinculat a l'or, era la moneda de referència. El president del BM havia de ser dels EUA, i es va concedir la presidència de l'FMI a un europeu. Amb el 17% del capital (i dels vots) un país tenia el dret de veto, només el cas dels EUA. Els països del sud han tingut una representació marginal.

Durant els 30 anys següents a la Segona Guerra Mundial no hi va haver crisis majors, gràcies a la relativa regulació del sistema. Els anys setanta va començar el *Consens de Washington*, és a dir la liberalització dels intercanvis, la desregulació de les

economies i les privatitzacions, amb el suport dels organismes financers establerts a Washington, per la Reserva Federal dels EUA (la *FED*) i les grans empreses transnacionals nord-americanes. Abans es va produir la desvinculació del dòlar respecte de l'or i la seva transformació en mercaderia. Les organitzacions financeres internacionals es van transformar en instruments d'aquesta política, imposant normes neoliberals, especialment als països del sud: els "programes d'ajustament estructural".

L'economia mundial va créixer de manera espectacular, però també la desigualtat i el balafament irracional de matèries primeres, en particular d'energia. Les crisis es van començar a multiplicar, fins a la de 2008-2009, la més gran des dels anys 1929-1930. Les organitzacions financeres, suposadament regulant l'economia mundial, van actuar segons la llei del mercat, accelerant el procés de crisi. Es va tractar de decisions procíclicues, segons la Comissió de l'ONU sobre la crisi financera i monetària internacional (Comissió Stiglitz). Aquestes situacions van ser denunciades per molts moviments socials, ONGs, esglésies i altres instàncies.

Hi va haver també institucions privades i informals, que van ajudar el sistema a funcionar segons la lògica del mercat capitalista. Així, el *Comité de Basilea*, que agrupa els grans bancs (fins i tot bancs centrals) per regular-se entre ells, i les *Agències de Qualificació*, que juguen un paper essencial en l'avaluació dels riscos dels capitals financers. En ser finançades pels mateixos bancs i organismes financers, no poden evitar els conflictes d'interès.

També hi ha un gran nombre de *think tanks* i grups de trobada. El *Fòrum Econòmic Mundial* de Davos agrupa cada any els més rics del món, amb representants del BM, FMI, OMC i alts líders polítics, per discutir l'orientació de l'economia. La *Comissió Trilateral* ha tingut també influència, amb representants d'empreses, governs i sindicats. El *Grup de Bildenber* es reuneix cada any; agrupa grans capitalistes, homes polítics neoliberals i famílies reials europees, per elaborar propostes de política

internacional. Les principals organitzacions informals, d'estats tanmateix, són els G7 (+1), els països més rics del món, més Rússia i darrerament el G20, que inclou països "emergents".

Per unes noves institucions internacionals

La majoria de les propostes existents, tret d'alguns canvis cosmètics proposats per les institucions existents o els estats potents, són de caire reformista. Poden ser força radicals, com les de la *Comissió Stiglitz*, però cap d'elles va més enllà d'un neokeynesianisme a escala mundial. Poden ser útils en un procés de transició, però no qüestionen pas la lògica del sistema capitalista.

Una primera proposta és la reforma de les organitzacions existents, el BM i l'FMI. La *Comissió Stiglitz* presentava aquesta exigència com a urgent per afrontar la crisi. Segons ella, el BM ha de redefinir els seus objectius en funció del creixement, de l'estabilitat i de la reducció de la pobresa. L'FMI, per contribuir a l'estabilitat financera global, hauria d'administrar un nou sistema de reserves mundials, sobre la base de totes les monedes del món. L'instrument dels "drets d'emissió especial", ja existent, s'hauria d'amplificar. És una manera de crear una moneda internacional que no sigui el dòlar, la qual podria ser regionalitzada, en el si d'institucions pròpies, com el Mercosur (els països del sud de les Amèriques) o l'ASEAN (Associació dels Països de l'Àsia del Sud-Est) i amb la creació de monedes regionals, com el "sucre" a Amèrica del Sud o la que es va proposar a la *Iniciativa de Chien Mai* (Tailàndia) per a la zona de l'ASEAN o també en el *Grup de Xangai*, que inclou Xina i Rússia. La *Comissió Stiglitz* proposa també posar fi a la dominació dels EUA i d'Europa sobre la presidència d'aquests organismes, i assegurar una representació més internacional i democràtica.

Segons la *Comissió Stiglitz*, s'han de crear a més, noves institucions. La primera és una *Mesa Internacional d'Experts* permanent, capaç d'alertar a temps sobre els perills de crisi. Va ser l'única proposta acceptada per l'ONU. Però també es tracta de crear un organisme amb capacitat d'actuar sobre els mecanismes de l'economia mundial: un *Consell Mundial de Coordinació Econòmica* (GCCE, les seves sigles en anglès) al nivell del *Consell de Seguretat*. Aquest organisme podria coordinar tots els organismes de l'ONU en el camp econòmic i imposar mesures

contracíclics en cas de crisi. Una *Cort Internacional de Reestructuració del Deute dels Estats* i un *Sistema de Fiscalització Mundial per a Objectius Mundials* (clima, etc.) complementarien aquest panorama. Fins aquí les recomanacions de la Comissió.

Hi hem d'afegir, des de la societat civil de baix, en els camps social i polític, la importància del *Fòrum Social Mundial* per ampliar una consciència social mundial i crear xarxes, i de la coordinació mundial d'organitzacions polítiques d'esquerra (com a A.L. el *Fòrum de São Paulo*). Alguns el consideren una *Cinquena Internacional* sobre una base democràtica.

Unes altres institucions per a un món postcapitalista

No obstant això, la múltiple crisi (financera, alimentària, energètica, climàtica) relacionada amb la lògica del capitalisme, exigeix més que institucions de regulació: demana un canvi de les orientacions fonamentals (el paradigma) del desenvolupament humà. Això significa una redifinició del *Bé Comú de la Humanitat*, sobre la base dels quatre eixos de la vida col·lectiva en el planeta: 1) una relació de respecte envers la Natura com a font de la vida (la *Mare Terra*), 2) la producció de la base de la vida (economia) en funció del valor de canvi (com en el capitalisme), 3) la generalització de la democràcia a totes les institucions i en totes les relacions socials (també entre homes i dones), i 4) la interculturalitat.

Noves institucions corresponents a aquests quatre eixos s'haurien de crear en el si de l'ONU, amb poder d'actuació, funcionament democràtic i participació des de sota. A cada camp s'hi crearia un òrgan de coordinació de totes les iniciatives, antigues renovades i noves. (1) La relació amb la natura, incloent el clima, la biodiversitat, els oceans, els drets de la natura i dels animals, etc.; l'agricultura (FAO) i l'extracció minera. (2) L'economia mundial (Banc Internacional, Fons de Regulació Financera, Òrgan de Regulació del Comerç, Organització Internacional del Treball, etc.). (3) L'organització col·lectiva, amb els Drets Humans, les Corts Internacionals, la solució de conflictes, la igualtat de gènere... i (4) la cultura, amb la UNESCO i les seves diverses funcions, les cultures originàries, etc.

Es tracta d'una refundació de l'ONU, en l'esperit de la que va proposar el Pare Miguel D'Escoto, que fou president de l'Assemblea General.

ECONOMIA ESPIRITUAL PER AL BON VIURE

MARCELO BARROS

Recife (Bahia), Brasil

Quan una empresa brasilera estava construint la hidroelèctrica de Tucuruí, a l'Amazònia, hi va haver entitats defensores dels indis que van intentar impedir-ne la construcció. Com que no se'n van sortir, van fer mans i mànigues perquè l'empresa pagués una indemnització justa als indis kayapó que havien perdut terres i plantacions afectades per la resclosa. Els advocats de l'empresa van respondre:

-No serveix de res indemnitzar els indis. Ells no donen cap valor als diners. Així que se'ls paga, el reparteixen entre tots els habitants del poblat, ja siguin familiars o no.

Quan va sentir això, un cap indígena va replicar: *-És just el contrari. Nosaltres donem tant de valor als diners que els distribuïm entre tots. Qui no els valora és vostè, que no els sap fer servir per a la convivència.*

L'índi volia explicar la seva concepció d'"economia espiritual". És a dir: l'economia per al "bon viure". No sabia com explicar-ho, però sí que tenia clara la relació existent entre una economia compartida i la reverència a l'esperit de vida que inspira totes les relacions humanes i la comunió dels éssers humans amb la natura.

1. Una "altra economia" és possible

La relació que alguns pobles africans (com ara el zulú) anomenen "ubuntu" és l'equilibri en les relacions socials i econòmiques de pau. Els pobles de tradició "yoruba" van traduir per "axé" l'energia d'amor que travessa les relacions humanes i el fet de saber entendre's amb tots els béns de la natura i de la vida. En altres paraules: amb l'economia. Bartolomeu Melià diu que per als "guaraní" i per a molts pobles indígenes de l'Amazònia, això s'anomenaria "economia de reciprocitat", una forma de comunió que es manifesta en els cultes del menjar, en les festes i en el repartiment de la caça i els fruits del treball.

Les tradicions religioses d'Occident han tingut dificultats per comprendre aquesta noció d'"economia espiritual", ja que, al llarg de la seva història, han confós "espiritualitat" amb "espiritualisme". Tan sols fent aquesta distinció es pot reestablir el lligam entre economia i espiritualitat, que semblava perduda. Antigament, també per a les esglésies, "economia" era un terme teològic. Els pares de l'Església Grega, com ara Gregori Nazianzè i Basili el Gran (s. IV), el van fer servir

per designar el pla diví de salvació per al món.

L'objectiu de l'economia és l'"administració de la casa comuna". És l'economia la que garanteix la verdadera "koinonia". O sigui: la participació de tothom i el dret de tothom a "ser" i a "tenir" en comú. Com que aquesta comunió és la característica de la vida cristiana, és el mateix nom de la comunitat eclesial i és el nom del seu sagrament més important, l'economia és la base de la "koinonia". Hi ha documents cristians antics que diuen: "Si tenim en comú els béns celestials (l'eucaristia), com podríem no tenir-hi els béns de la terra?". Al segle IV, Joan Crisòstom, bisbe de Constantinoble, ensenyava: "Meu i teu són paraules i prou. No ajudar els pobres és robar. Tot el que posseïm no ens pertany a nosaltres, sinó que pertany a tothom".

Com a tots els camps de la vida i l'activitat humana, l'espiritualitat necessita conferir ànima a l'economia. Sense esperit, l'economia es deixa dominar pel mercat com si fos un idol. El mercat, que de per sí no és sinó una institució humana d'intercanvi i de relació entre persones i entre grups, s'ha anat tornant absolut i s'ha anat deslligant de tota la resta. Fins a tal punt que podríem denunciar, com va fer Jesús: "El mercat va ser fet per a l'ésser humà, no pas l'ésser humà per al mercat". A les últimes dècades del segle XX, l'economia es va centrar molt més en els diners i en els títols de capital, amb formes de neoliberalisme autoritari i prepotent. A partir de 1989, amb la caiguda del socialisme real, es va reforçar la tendència a la centralització del capital i a la concentració dels oligopolis en els sectors més importants de l'economia. Tot plegat està generant més pobresa, més fam, més atur i més sofriment per a més de dos terços de la humanitat.

Encara sort que, des de diversos sectors alternatius de la societat, s'ha buscat una "altra" economia, una forma més ètica i més humana d'administrar la casa comuna que és la Terra i la vida. Moviments populars han desenvolupat formes d'"economia solidària". I hi ha grups espirituals que parlen d'"economia en comunió". Els pobles indígenes aprofundeixen en una economia a partir del "bon viure" com a objectiu comú: assolir una qualitat de vida per a tothom. Són maneres diferents i alternatives d'organitzar les relacions de mercat.

En aquestes relacions, entre els diversos actors de la transacció (capital, treball, consum i institucions), la cooperació substitueix la competició, la consideració amb la vida de tots està per sobre del lucre i de l'acumulació.

2. Una mirada teològica i espiritual

L'economia que dogmatitza el mercat amb el principi absolut ha rebut justificacions teològiques i espirituals. Teòlegs lligats a l'Imperi van arribar a fer servir textos bíblics per enaltir l'economia del mercat i l'ètica de la competència com a principis de llibertat inspirats per Déu. Encara gràcies que aquesta forma d'interpretar i viure l'espiritualitat no és acceptada per la majoria de les tradicions espirituals. Aquestes tradicions saben que aquest Déu de la competició i del lucre és un ídol que mata i divideix els éssers humans.

Frei Carlos Josaphat explica: "Sant Pau va viure en dos mons culturals: el grec i el jueu. Ell ens ensenya a distingir les religions de la idolatria. La idolatria és una amenaça universal. Al llarg de tot el Nou Testament, les epístoles a sant Pau van estigmatitzar el guany i la corrupció, l'ambició de tenir i ajuntar cada cop més (la famosa "pleonexia", denunciada per l'ètica grega i per l'espiritualitat jueva. La persona cobdiciosa, posseïda per l'interès, per la set de concentrar riqueses és el veritable idòlatra (Ef 5, 5). L'arrel de tots els mals és la cobdícia dels diners (1TM 6, 10)".

Així doncs, la idolatria és aquest sistema inic, que impedeix la comunió igualitària de les persones. Les antigues tradicions orientals ensenyen el desinterès, la renúncia als béns i la pobresa voluntària com a formes de vida més espiritual i solidària. Per a l'Islam, l'almoina entesa com a manera de compartir i garantia de justícia, és un manament fonamental de la fe. La tradició judaico-cristiana ensenya que l'economia ha de garantir el dret dels pobres, el salari dels treballadors i la seguretat comuna (Dt 15 i 24). Els profetes van insistir en la confiança en Déu i en el repartiment entre germans com a bases d'una economia justa. En el desert, el poble hauria de rebre el manà i compartir-lo sense deixar que sobri res per a l'endemà (Ex 16). La base de la verdadera adoració de Déu és una economia de justícia i de repartició (Is 58). Tan sols a partir d'aquesta mena d'"economia ecosocial", Déu accepta les nostres ofrenes i la nostra adoració (cf. Jer 7). Jesucrist conclou: "No acumuleu tresors a la terra, on el lladre pot robar i l'arna rosega... Vosaltres no podeu servir dos senyors. O serviu Déu o els diners" (Mt. 6,19-24). Quan Jesús va deixar als seus deixebles un senyal (sagrament), també els va deixar

el sopar de l'amor, en el qual es comparteix el pa i el vi. Aquest gest de compartició radical i de comensalitat oberta és el sagrament de l'economia evangèlica que ha de ser posada en pràctica com a model d'economia espiritual per a totes les persones i grups que busquen un món nou i diferent, amb una "altra economia", de comunió.

3. Per viure una "altra economia" possible

No hi ha cap dubte que, per fer front al model hegemònic de societat i de relacions econòmiques vigents en el món, la primera condició indispensable és assumir una ètica personal i social que impregni tot el nostre ésser i les nostres relacions. Aquesta ètica de justícia i solidaritat ha de dirigir la nostra manera de ser, les nostres relacions, tant en el pla interpersonal com en el social.

Les antigues tradicions religioses tenien el "delme", fins avui dia vigent en algunes esglésies. És un principi de compartició que podem seguir, alhora que organitzem la nostra economia personal de tal manera que una quota de justícia i solidaritat sigui destinada cada mes a ajudes personals als més necessitats, o bé a projectes amb els quals ens puguem sentir compromesos.

En diferents llocs del món, grups i persones han desenvolupat el que anomenen "balança de justícia", una forma d'organització de l'economia domèstica i personal que permet a final de mes avaluar si la nostra forma de gastar està d'acord amb el que creiem i ens proposem a la vida. Aquesta nova ètica ens farà discernir que l'"ànima" dels productes i de les coses que usem i comprem, per tal que no siguin productes fabricats per nens en règim de semiesclavitud o d'indústries i marques que exploten i destrueixen la natura.

Amb la finalitat que una altra economia possible sigui vigent, hem de mirar de preservar "espais de gratuïtat" en la relació entre les persones i amb la natura. Aquests espais gratuïts i recíprocs són expressions d'amor i de respecte a la nostra vida, a la dels altres i a la de tots els éssers vius. L'"altra economia possible" és una economia que va més enllà de les operacions de comerç i es concreta en el fet d'assaborir la vida en noves relacions d'amor i convivència. Rubem Alves va arribar a dir: "L'economia pot ser la ciència dels mitjans necessaris per a la realització eròtica de les persones (...), i pot tornar possibles els nostres somnis de plaer humà i artístic. En aquest sentit, l'economia és l'art diví de recrear la vida i l'univers".

LA SALUT PÚBLICA EN L'ALTRA ECONOMIA

TERESA FORCADES I VILA

*Monja benedictina del Monestir de Sant Benet de Montserrat,
Catalunya*

“La meua llibertat acaba on comença la teua”, ens anuncia, amenaçant i violent, el capitalisme. “Ningú no serà plenament lliure fins que tots siguem lliures”, diu la màxima anarquista i feminista. Aquesta darrera constitueix el marc propi de la nova economia i de la noció de salut que li és pròpia: “Ningú no estarà plenament sa fins que tots estiguem sans”. Només superant la dicotomia que separa el “jo” del “nosaltres” i pensant feliç en una quimèrica autorealització solitària, té sentit parlar de salut pública d’una manera alternativa.

Les quatre característiques principals d’aquesta altra ‘salut pública’ són, al meu entendre: independència dels interessos comercials, desmedicalització, pluralitat d’opcions terapèutiques dintre del màxim rigor científic i model dialogal d’atenció integral al pacient.

1. Independència dels interessos comercials (sense regular en excés)

L’Organització Mundial de la Salut (OMS), l’organisme que vetlla per la salut en l’àmbit planetari, va ser establerta després de la Segona Guerra Mundial en base a l’adhesió lliure dels països membres, els quals es van comprometre a dotar-la de fons suficients per a l’exercici adequat i independent de les seves funcions. Els darrers anys, a mesura que avançava la crisi neoliberal i els pressupostos nacionals anaven quedant paulatinament esquistats al costat dels guanys nets de certes megamultinationals, el capital privat ha ofert donacions tan generoses a l’OMS que avui dia aquesta organització clau està finançada en més del 50% per capital privat. Una de les empreses que tenen més pes en el seu finançament és Microsoft, a través de la Fundació Bill i Melinda Gates. L’Agència Europea del Medicament (EMA), l’organisme encarregat d’aprovar la comercialització de medicaments a la Unió Europea i de controlar l’aparició d’efectes secundaris inesperats en ser comercialitzats (fàrmaco-vigilància), està

finançada en més del 75% per la mateixa indústria farmacèutica que es beneficia de la comercialització ràpida dels nous medicaments i de la retirada lenta quan es demostra l’existència d’efectes secundaris perillosos. L’EMA té el compromís de mantenir una base de dades d’accés públic sobre els efectes secundaris dels medicaments comercialitzats a Europa, però a la pràctica resulta impossible obtenir-ne informació útil. Els grups d’experts que assessoren l’OMS en la majoria dels casos han estat íntegrament constituïts i finançats per les companyies farmacèutiques. Les facultats de medicina, les revistes mèdiques especialitzades, els congressos científics i la investigació bàsica i clínica depenen en aquests moments de manera creixent d’aquestes companyies i dels seus interessos econòmics privats. L’alternativa passa per separar radicalment la salut, del mercat: la salut no és pas una mercaderia, no es compra ni es ven, és un dret de la persona que implica el conjunt de la societat.

No li correspon a l’Estat, no obstant això, ni al conjunt de la societat imposar cap estil de vida sa, per molt raonable que sembli. Conduir sense cinturó de seguretat o sense casc, ser promiscu sexualment i consumir alcohol, tabac o altres drogues no hauria pas de ser delictes en la nova economia. Per què hauríem d’estar d’acord en finançar entre tots estils de vida perillosos per a la salut? Perquè és plenament viable econòmicament si s’eliminen els guanys especulatiu que deriven de la mercantilització de la salut i perquè és el marc de llibertat adequat per a una antropologia de la confiança, que no assumeix que l’ésser humà s’hagi de controlar ans que res, sinó potenciar i animar. Les que s’han de controlar són les empreses, no pas les persones.

2. Desmedicalització

A l’època moderna, a mesura que avançava la medicina, retrocedien les malalties. Als nostres dies, a mesura que proliferen els avenços mèdics, augmenten

les malalties, de manera que avui dia 'allò normal' és tenir una etiqueta diagnòstica o altra, fins i tot en edat infantil i prendre medicaments, o passar revisions periòdiques o restriccions en l'estil de vida en funció d'aquesta. El 45% dels adolescents dels EUA han pres en algun moment medicaments psicoactius per depressió. El 10% dels nens en edat escolar d'Holanda prenen medicaments psicoactius per hiperactivitat i dèficit d'atenció. Problemes socials com la injustícia econòmica s'etiqueten com a mèdics (depressió i ansietat) i així els despolititzen, individualitzen i farmacologitzen. La desmedicalització passa per desmantellar la relació salut-mercat, però també passa per la "desmedicamentització", és a dir, per canviar la nostra manera de pensar sobre el sentit de la vida: viure més no pot ser un objectiu en ell mateix, depèn de per a què es visqui. ¿On deixa els profetes la definició de salut de l'OMS: "la salut és un estat de complet benestar físic, psíquic i social"? En quin sentit podem afirmar que els profetes tenen "complet benestar social"? Alerta davant el perill d'etiquetar com a 'insana' la insatisfacció social! Jesús de Natzaret, segons aquesta definició de l'OMS, estaria en realitat malalt així com totes les persones crítiques que presenten "dissonància cognitiva" respecte del pensament hegemònic.

3. Pluralitat d'opcions terapèutiques dintre del màxim rigor científic

La desvinculació de la salut pública de l'interès privat farà emergir naturalment una pluralitat d'opcions terapèutiques molt més gran que la que existeix actualment. Tractaments d'acupuntura, teràpia neural, homotoxicologia, homeopatia, naturoteràpia... i un llarg etcètera, s'haurien d'estudiar amb més interès i s'haurien d'integrar de forma plena al sistema públic, atès el seu potencial per solucionar o millorar els problemes de salut i de millorar la qualitat de vida dels pacients. Avui dia, aquestes són teràpies reservades a les persones que tenen un poder adquisitiu més alt. S'ha d'evitar a tota costa el fals debat entre "medicina convencional" (farmacologitzada i dirigida pels interessos econòmics) i "medicina alternativa", com si la "convencional" fos l'única científica i les anomenades "alternatives" es basessin en tradicions superades que no resisteixen la investigació rigorosa. Això no

és pas cert. El moviment de la medicina basada en l'evidència (MBE) ha demostrat que més del 70% dels tractaments proposats per la medicina convencional no tenen una base científica suficient que els avaluï i es fan o bé per rutina, o bé per interessos comercials associats. La ciència i el mètode científic han de continuar essent un dels braços essencials per a la medicina. L'altre és l'art de l'exercici mèdic i d'això ja en parlaré en el darrer apartat.

4. Model dialogal d'atenció integral al pacient

El respecte degut a qualsevol persona pel fet de ser-ho s'ha d'aguditzar encara més en el cas de la persona malalta, pel fet de ser més vulnerable. Organitzar les prestacions sanitàries de manera que la prioritat sigui l'atenció personalitzada no és cap utopia, i és la base de la satisfacció tant del professional de la salut com del pacient. L'experiència de malaltia i de dependència es pot viure com un enriquitament personal i comunitari. A la porta d'entrada de l'infermeria del monestir de Bose, a Itàlia, hi ha una pintura que mostra un monjo jove carregant a la seva esquena un monjo gran. La llegenda que acompanya aquesta pintura, diu així: "Qui carrega a qui?". Els debats actuals sobre salut pública descarten d'arrel la possibilitat que les persones malaltes o ancianes dependents siguin una font de riquesa per a la societat, que només valora la riquesa monetària. En els monestirs i en moltes llars que encara no s'han mercantilitzat, l'experiència de malaltia i dependència pot viure's encara com una oportunitat de creixement, no només per a la persona malalta sinó, sobretot, per als que en tenen cura. La mirada que dirigim a la persona anciana o malalta, com és? quin missatge li transmet? En la nova economia la persona malalta o dependent no es pot concebre mai només ni principalment com una càrrega, atès que en ella es revela de forma privilegiada la profunditat de la dignitat de la persona, d'aquesta dimensió antropològica oberta al transcendent que, independentment de la productivitat i dels criteris utilitaristes, li confereix a l'ésser humà la seva dignitat. En paraules de la germana M. Nativitat, que va morir al meu monestir als cent anys d'edat: "Aquest cos no serveix per a res, però és el meu i l'estimo".

ELS «COLORS» DE L'ALTRA ECONOMIA

ECONOMIA VERDA, SÍ, PERÒ TAMBÉ VERMELLA, BLANCA, GROGA I BLAVA

CRISTOVAM BUARQUE

Brasília, Brasil

Des de la publicació del llibre *Els límits del Creixement*, elaborat a petició del Club de Roma, a principis dels anys setanta, el món va començar a preocupar-se a causa de la percepció que el creixement econòmic provocava impactes negatius i no podria continuar indefinidament. A partir d'aquí, mercès a centenars de treballs, que van culminar amb els informes del Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic de l'ONU, donant als seus autors el premi Nobel de la Pau de 2007, i a la feina de divulgació d'Al Gore, que va rebre el mateix premi aquell any, el tema va arribar al públic. Les clares manifestacions del canvi climàtic van enfortir el sentiment de crisi. Tot això va fer que, malgrat uns pocs escèptics, el món passés a cercar alternatives tècniques capaces de generar una *economia verda*.

Malthus havia proposat aquesta idea 200 anys abans. La gran diferència entre el malthusianisme del començament del segle XIX i el de finals del segle XX és que, en el primer cas, el límit del creixement vindria del model tecnològic limitat de l'època; ara, els límits mostren exactament el contrari: és l'immens poder de la tecnologia el que amenaça l'equilibri, i també, que les projeccions de futur ara les fem amb sofisticats recursos d'acumulació i tractament de dades mercès a l'avenç dels ordinadors. Però al capdavant, en poques dècades, el neomalthusianisme ha passat a veure com es materialitzaven les seves projeccions a la realitat, amb els efectes de l'escalfament planetari. També va ajudar en la consciència d'*Els límits del Creixement*, la percepció de la Terra com un sistema tancat, vist per les fotos del planeta preses des de l'espai.

Amb l'agreujament de la crisi ambiental, l'*economia verda* va guanyar legitimitat, malgrat que no fos considerada encara pels economistes tradicionals perquè, en cercar alternatives sostenibles per al procés productiu, irrespecta els fonaments de l'actual teoria dominant de l'optimisme amb les lleis del mercat que actuen a curt termini. L'ús de preus diferents del mercat de curt termini per mostrar la limitació futura de l'oferta de recursos amb la finalitat de restringir l'ús de certs recursos naturals, encara incomoda els

economistes. Keynes deia que a llarg termini, tots estarem morts; per això, el futur distant no importava. Però a la seva època el problema ambiental no existia i l'economia no tenia poder per influir a llarg termini. D'aquí en endavant, la sostenibilitat ambiental és condició que necessàriament s'ha de considerar en qualsevol economia sòlida. La crisi ecològica s'ha agreujat de tal manera i tan ràpidament, que un simple canvi de preus per justificar la preferència pels recursos renovables, ja no és suficient per afrontar els problemes.

L'economia del segle XXI no pot continuar estacada, com la del segle XX, a la idea que l'estructura de preus fluctuants és capaç d'orientar el futur. Sabem que les anomenades *externalitats*, els impactes externs a l'economia i a allò immediat, necessiten ser considerades. Fins i tot amb aquests plantejaments, abans de ser acceptada, l'*economia verda* ja està neixent vella: perquè no n'hi ha prou amb l'equilibri ecològic. La substitució de combustibles fòssils per renovables pot produir un efecte *bumerang*: l'acomodament a la crisi. I no n'hi ha prou amb l'*economia verda* a cada cotxe, si a nivell macro el nombre de cotxes creix fent que les selves deixin el seu lloc a plantacions de canya, per alimentar tota la flota.

Tampoc, n'hi ha prou que l'economia substitueixi el combustible fòssil pel renovable si el perfil de la demanda continua centrant-se en la minoria de renda superior. Una economia que dinamitza el seu creixement produint béns cars per a la minoria, concentrant la renda... pot ser *verda*, però no és pas l'*economia* que necessitem. No val la pena que l'*economia verda* salvi el Planeta, si l'ha de salvar només per a uns pocs. Necessitem una economia que atengui les necessitats socials com ara l'eradicació de la pobresa, la disminució de la desigualtat i l'ampliació de l'ocupació. Una economia amb valors ètics, capaç d'entendre que en educació i salut, la desigualtat és immoral. O sigui: una *economia roja*. L'economia del futur ha de ser *verda* –en l'ús dels recursos naturals– i *roja*, en els beneficis dels seus productes.

L'economia necessita definir el concepte de riquesa. Per ser intel·ligent i compromesa amb els valors humanistes, a més de *verda* i de *roja*, l'economia necessita ser *blanca*, capficada en ampliar el benestar i no pas la destrucció. Encara que per a la defensa sigui important, la producció d'armes no s'ha de considerar com un resultat positiu de l'economia. El valor del PIB ha de descomptar la producció dels béns de destrucció i serveis de seguretat. No té sentit una economia mesurada pel PIB, que augmenta cada vegada que es produeix un caça supersònic, una bomba atòmica, un revòlver; o que augmenta la renda *per càpita* cada vegada que les armes es fan servir i disminueix el nombre de persones.

L'economia també necessita ser *grogena* i mantenir com a símbol els productes de la ciència i de l'alta tecnologia. La competitivitat mitjançant la reducció de despeses –en general per la desocupació–, no pot ser indicador de l'economia del futur. La competitivitat ha de radicar en la capacitat d'invençió de nous productes capaços d'eleva el benestar de les persones. Per això, ha de tenir com a base els cervells, no pas més mans i braços.

Finalment, l'economia ha de ser *blava*, i considerar el benestar com a més important que la producció. L'abolició de l'analfabetisme no es pot mesurar només per l'augment de renda de l'alfabetitzat. El PIB basat en automòbils que embussen el trànsit, encara que sigui amb cotxes elèctrics, o que volen per viaductes construïts en comptes d'escoles, hospitals i sistemes d'aigua i clavegueram, no es pot considerar com un indicador de l'economia del futur. Més important és una economia que alliberi temps per als treballadors i augmenti els béns públics i els béns immaterials de la cultura. *L'economia blava* ha de cercar com eliminar les traves que dificulten la recerca de la felicitat. Fins i tot pot optar per un decreixement del PIB com a forma d'augmentar el benestar.

L'economia verda comença a ser acceptada, però no és pas la metàfora encertada. Com a mínim, calen cinc colors per definir l'economia del futur: el **verd** de la sostenibilitat ambiental; el **roig** de la justícia social; el **blanc** d'una economia productiva per a la pau; el **groc** de la creació de béns d'alta tecnologia; i el **blau** de l'economia compromesa més amb el benestar que amb la producció i el diner.

ESPANYA DERROTADA PEL GRAN CAPITAL

L'HORA DE CREAR UNA NOVA ECONOMIA

LUIŠ RAZETO

Missatge des de Xile als espanyols

Des de Xile segueixo molt de prop les notícies d'Espanya: la seva crisi de deute, l'atur, els indignats, el 'rescat' financer, la pèrdua de control de la seva política econòmica, els pronòstics de depressió, els anuncis d'una dècada perduda, una generació de joves que es pensen ells mateixos sense futur. I tot això em fa mal, perquè, com Neruda, *tinc Espanya en el cor*. Em fa mal veure Espanya derrotada pel gran capital transnacional...

Aquesta crisi que esteu vivint precoçment, portarà cada dia i cada any més patiment, s'anirà estenent a poc a poc, abastant cada vegada més països, regions i continents. No una altra, sinó la mateixa crisi, que heu començat a viure els grecs, irlandesos, portuguesos, espanyols.

Perquè no és pas la crisi de Grècia o d'Espanya... sinó la crisi de la civilització moderna, la crisi del gran capital i de la gran indústria...

Per aquesta crisi els espanyols teniu l'oportunitat de ser pioners, precursors, avantguarda d'un gran canvi històric, que hem d'emprendre tots els habitants del planeta –com més aviat millor i amb la màxima decisió i energia–, si volem, més enllà de l'esquifida supervivència, obrir l'experiència humana vers nous i millors horitzons.

És l'ocasió de crear una nova economia i una nova política, com a part del procés de creació d'una nova civilització. Podeu encapçalar una gran reforma intel·lectual i moral, que sustenti una nova forma de vida, una nova economia, una nova cultura, més justa i solidària...

És una simple crisi, innocent, o una dinàmica humana, intencionada, interessada? Una crisi de l'economia real, o de l'especulativa? Una "revolució" per part del capital transnacional per posar-ho tot als seus peus? Per què consentim, entre tots, un sistema econòmic que ens mena al desastre humà, econòmic i ecològic? Què podem fer?

Escolta el vídeo i debat amb companys i amics: Com conscienciar-nos i com organitzar-nos?

CAPITALISME I POLÍTICA ALIMENTÀRIA

UNA POLÍTICA ALIMENTÀRIA PER A L'ALTRA ECONOMIA

JOÃO PEDRO STÉDILE

Brasil, ciutadà del món i membre de Via Campesina i del MST, São Paulo, Brasil

Arribem a set milions d'éssers humans, els que habitem aquest nostre planeta. Més de la meitat viuen amuntegats a les grans ciutats. Lluny del seu lloc d'origen. I per primer cop a la història hem assolit la trista estadística d'un bilió de persones que passen gana. Que passen gana cada dia. És a dir: un 14% de la humanitat no té dret a sobreviure... I d'aquest 14%, hi ha milers de criatures que, juntament amb les seves mares, moren també diàriament.

Entre la població que aconsegueix alimentar-se, se'ns ha imposat un model alimentari. Fa quatre-cents anys, abans de l'arribada del capitalisme, els humans s'alimentaven amb més de 500 espècies diferents de vegetals. Fa cent anys, amb l'hegemonia de la revolució industrial, es van reduir a cent les espècies diferents d'aliments, que després de collits passaven per un procés industrial. I en fa trenta, d'anys, després de l'hegemonia financera arreu del món, la base de tota alimentació de la humanitat està representada, en un 80%, per la soja, el blat de moro, l'arròs, les mongetes seques, la civada i la mandioca. El món s'ha convertit en un gran supermercat, en un gran supermercat únic. La gent, independentment del lloc on viuen, s'alimenten amb els mateixos productes bàsics. Productes subministrats per les mateixes empreses, com si fóssim una gran cort de porcs que espera, passiva i dominada, la mateixa ració diària.

Una tragèdia, amagada dia rere dia pels mitjans de comunicació al servei de la classe dominant, la qual s'enriqueix amb el banquet d'interessos, lucre, comptes bancaris, xampany i llagosta. Cada vegada més obesos i deshumanitzats! Empatxats d'injustícies i iniquitats.

Per què hem arribat a aquesta situació?

Perquè el capitalisme, com a manera d'organitzar la producció, la distribució dels béns i la vida de les persones, i basada en el lucre i en l'explotació, s'ha apoderat de tot el planeta. I els aliments s'han convertit en una simple mercaderia. Qui té diners pot comprar l'energia per continuar vivint... Qui no en té no pot continuar sobrevivint. I per tenir diners cal que

vengui la seva força de treball. Si hi ha algú que la vulgui comprar, és clar!

Perquè, al voltant de 100 empreses agroalimentàries transnacionals (com ara Cargill, Monsanto, Dreyfuss, ADM, Syngenta, Bunge, etc.) controlen la major part de la producció mundial de fertilitzants, agroquímics, agrotòxics, les agroindústries i el mercat de venda d'aquests aliments.

Avui dia els aliments es venen i s'hi especula a les borses de valors internacionals, com si fossin una matèria primera qualsevol, com ara el ferro, el petroli, etc., i els grans inversors financers es transformen en propietaris de milions de tones d'aliments, que especulen i augmenten els preus a posta per tal d'augmentar-ne els guanys. Milions de tones de soja, blat de moro, blat, arròs (fins i tot les collites que encara s'han de fer, fins i tot les collites del 2018 que encara no s'han sembrat), ja s'han venut. Aquests milions de tones de cereals, que no existeixen, ja tenen amo!

La fixació dels preus dels aliments ja no segueix les regles del cost de producció, un cop sumats els mitjans de producció i la força del treball. Ara són fixats pel control oligopòlic que les empreses fan del mercat, i imposen un preu únic per al producte, arreu del món, i en dòlars. I qui tingui un cost superior fa fallida, ja que no pot reposar les seves despeses.

Perquè, en aquesta fase de control del capital financer, fictici, sobre els béns, que circula arreu del món en proporcions cinc vegades més gran del que el seu equivalent en producció (255 trilions de dòlars en moneda, per a tan sols 55 trilions de dòlars en béns anuals), han transformat també els béns de la natura (com ara la terra, l'energia, els minerals), en simpes mercaderies sota el seu control. Això ha provocat una enorme concentració de la propietat de la terra, dels béns de la natura i dels aliments.

I quina és la solució?

En primer lloc, cal fer un nou pacte a tot el planeta sobre el següent principi: l'aliment no pot ser una mercaderia. L'aliment és l'energia de la natura (sol més terra, més aigua, més vent) que mou els éssers

humans, produïts en harmonia i conjuntament amb els altres éssers vius que formen la immensa biodiversitat del planeta. Tots depenem de tots, en aquesta sinergia col·lectiva de supervivència i reproducció. L'aliment és un dret de supervivència. I, per tant, tot ésser humà ha de tenir accés a aquesta energia per reproduir-se com a ésser humà, de manera igualitària i sense cap condicionant.

Els governants han adoptat el concepte de seguretat alimentària per tal d'explicar aquest dret, i així dir que els governs han de subministrar menjar als seus ciutadans. És un petit avenç en relació amb la subordinació total al mercat. Però nosaltres diem que el concepte de "moviments socials" és insuficient, perquè no resol el problema ni de la producció dels aliments ni de la distribució. Ni molt menys del dret a tenir-ne, d'aliments. Perquè no n'hi ha prou que els governs comprin menjar, o distribueixin diners en "bosses-família", perquè la gent pugui comprar-ne. Els aliments continuen sent tractats com a mercaderia, i donen molt de lucre a les empreses que proveeixen els governs. I la gent continua sent dependent. Si abans era del mercat, ara és dels governs.

Defensem el concepte de sobirania alimentària, que és la necessitat i el dret que, a cada territori (ja sigui una vila, un poble, una tribu, un assentament, un municipi, un estat o fins i tot un país), tingui el dret i el deure de produir els seus propis aliments. Ha sigut aquesta pràctica la que ha garantit la supervivència de la humanitat, fins i tot en condicions més difícils. I està provat biològicament que a qualsevol lloc del planeta és possible produir l'energia –els aliments– per a la reproducció humana, a partir de les condicions locals.

La qüestió fonamental és com garantir la sobirania alimentària dels pobles. És per això que hem de defensar la necessitat que, en primer lloc, tots els que creuen la terra i produeixen els aliments (els agricultors, els pagesos), tinguin el dret a la terra i a l'aigua. Com un dret d'éssers humans. D'aquí la necessitat que té la política de repartir els béns de la natura (terra, aigua, energia, etc.) entre tots, a través del que anomenem "reforma agrària".

Cal garantir que hi hagi sobirania nacional i popular sobre els principals béns de la natura. No podem sotmetre'ls a les regles de la propietat privada i del lucre. Els béns de la natura no són pas fruit del treball humà! És per això que l'estat, en nom de

la societat, ha de sotmetre'ls a una funció social, col·lectiva, sota control de la societat.

Calen polítiques públiques governamentals, que estimulin la pràctica de tècniques agrícoles de producció d'aliments, que no siguin depredadores de la natura, que no facin servir verins i que produeixen en equilibri amb la natura i la biodiversitat. I que n'hi hagi per a tothom. Aquestes pràctiques adequades és el que anomenem "agroecologia".

Cal garantir el dret que les llavors, les diferents races d'animals i les millores genètiques que es van fent, per part de la humanitat, al llarg de la història siguin accessibles a tots els pagesos. No pot haver-hi propietat privada sobre les llavors i els éssers vius, com l'actual fase del capitalisme ens imposa, amb les seves lleis de patents, transgènics i mutacions genètiques. Les llavors són un patrimoni de la humanitat!

Cal garantir que a cada ciutat o regió es produeixin els aliments necessaris que la biodiversitat local necessita. D'aquesta manera mantenim els hàbits alimentaris i la cultura local, com una qüestió, fins i tot, de salut pública. Perquè els científics, els metges i els biòlegs ens ensenyen que l'alimentació de tots els éssers vius, per a la seva reproducció saludable, ha de conviure en pau amb l'hàbitat i amb l'energia del lloc on viuen.

Cal que els governs garanteixin la compra de tots els aliments produïts pels pagesos, i que facin servir el poder de l'estat per garantir-los una renda adequada i alhora la distribució dels aliments de forma adequada a tots els ciutadans.

Cal impedir que les empreses transnacionals continuïn controlant part del procés de producció dels béns agrícoles, de la producció i distribució dels aliments.

Cal desenvolupar els beneficis que aporten els aliments (el que s'anomena "agroindústria"), en la forma cooperativa sota control dels pagesos i treballadors.

Cal adoptar pràctiques de comerç internacional d'aliments entre els pobles basades en la solidaritat, la complementarietat i l'intercanvi. I no pas en l'oligopoli de les empreses ni en el domini del dòlar.

Cal que l'estat desenvolupi polítiques públiques que garanteixin el principi que l'aliment no és una simple mercaderia, sinó un dret de tots els ciutadans. La gent només viurà en societats democràtiques, amb els seus drets mínims assegurats, si tenen accés a l'aliment-energia que necessiten.

COMENÇAR PER CANVIAR ELS NOSTRES HÀBITS DE CONSUM

VERS L'ALTRA ECONOMIA

LUIS RAZETO M.

Santiago de Xile

En la creació de *l'altra economia*, el punt de partida és la transformació del consum. La raó és clara: si s'assumeix que la finalitat de la nova economia és l'ésser humà, la seva realització i felicitat, s'ha de començar examinant si el consum dels béns i serveis que produeix l'economia està servant per a aquest objectiu, que implica bàsicament satisfer les veritables necessitats de l'ésser humà.

A l'economia capitalista no li interessa que les persones siguin felices ni que es realitzin comunitàriament. Li interessa només que els individus estiguin en el mercat i comprin com més millor, per la qual cosa fins i tot pot ser millor que les persones romanguin insatisfetes, si això les impulsa a comprar més coses i serveis.

El consum tal com es produeix actualment, du les persones a viure les seves necessitats d'una manera que les converteix en passives, depenents i competitives. Serà radicalment diferent el consum que ens converteixi en persones creatives, autònomes i solidàries; però aquesta nova mena de consum implica entendre d'una altra manera les necessitats humanes.

Cal deixar de pensar les necessitats com a carències, com a buits que s'han d'omplir amb els béns i serveis, idea segons la qual hi hauria una mena de correspondència bi-unívoca entre les necessitats i els productes i serveis. A cada necessitat li correspondria un producte, i a cada producte li correspondria una necessitat. Però d'aquesta manera les necessitats no s'experimenten com a necessitats del propi ésser, sinó com les necessitats de comprar i tenir coses i serveis.

Se suposa, a més, que les necessitats són recurrents, és a dir, que se satisfan cada vegada que els buits s'omplen amb certs productes, però al cap de poc temps es tornen a presentar insatisfetes, i per tant estarien sempre demanant els béns i serveis que les satisfan per un temps, per tal que més endavant es tornin a presentar els buits, les carències.

Però, som així els éssers humans? Som aquestes coses amb moltes carències, amb tants compartiments buits, que s'omplen i es buiden, que es van multiplicant i creixent, i que demanen sempre més béns i serveis

amb què omplir-se? O més aviat és que així és com ens vol el mercat capitalista?

Actualment les necessitats i el consum estan creixent enormement, tant per la lògica del mercat capitalista com per la de l'Estat benefactor, de manera que l'economia està fortament pressionada a créixer, a multiplicar la seva oferta de béns i serveis, per satisfer tant les demandes col·lectives que s'exigeixen a l'Estat, com les demandes individuals que s'expressen en el mercat. Des d'ambdues perspectives, des d'ambdues lògiques, s'està vivint un increment del llinar de la quantitat de productes que es demanen i del nivell d'accés al qual s'aspira.

El consumidor modern sembla insaciable i tremendament demandant i exigent, ja que considera que té dret que l'Estat el proveeixi de tot allò que necessita per assolir el nivell social mitjà, i a més, que té dret que el mercat li proporcioni tot allò que desitgi i pugui pagar. I si no ho pot pagar, considera que té dret que li donin el crèdit necessari per comprar-ho.

Aquesta veritable explosió de les necessitats i de les demandes envers el mercat i envers l'Estat genera una pressió enorme sobre el sistema productiu. Una pressió per créixer, és a dir, per augmentar acceleradament el procés de producció de béns i serveis juntament amb l'accelerada expansió de les necessitats.

Però ens hem de preguntar: és possible aquest creixement indefinit? Hi haurà prou recursos i capacitats per sostenir aquest creixement permanent? Si es continués per aquest camí ¿seran reversibles les conseqüències que està tenint sobre el medi ambient i l'ecologia? I serà possible superar els gravíssims impactes que aquest consumisme exacerbant està tenint sobre la convivència col·lectiva, la governabilitat, l'ètica social i els valors culturals i espirituals?

Encara més, ¿no és potser per estar arribant als límits possibles d'aquest creixement del consum, que avui es fa evident la crisi sistèmica de la civilització moderna, i es planteja la necessitat urgent de construir una civilització i una economia diferents?

I anant més al fons de l'afer: ¿serà veritat que accedint a més productes i serveis assolim una millor

satisfacció de les necessitats humanes, que ens fem més feliços, que ens realitzem millor com a persones?

El consumidor modern no és un consumidor creatiu, autònom i solidari. Ans al contrari, el seu consum és imitatiu, dependent i competitiu. Es tracta d'un consum que empeteix les persones, i que sembla ser l'estat habitual, més estès, en què es troben moltes persones en la fase terminal de la crisi de la civilització moderna.

D'aquest consum imitatiu, dependent, compulsiu i competitiu ens n'haurem de lliurar, per accedir a un consum autònom, creatiu i solidari com el que correspon a una nova i superior civilització. I aquest canvi no el faran ni el mercat ni l'Estat; és absurd demanar-ho al mercat o exigir-ho davant l'Estat, que són els impulsors del consum dependent i passiu.

El canvi en les formes del consum només és possible si el fem nosaltres mateixos, canviant cadascú i generant des del nostre entorn un canvi cultural que vagi expandint una nova manera de viure les necessitats, i de consumir el convenient per a la nostra realització personal i per al nostre desenvolupament social.

El consumidor creatiu, autònom i solidari identifica els seus objectius cercant la seva realització com a persona humana integral, la satisfacció de les seves veritables necessitats, que no són pas les que assenyalen el mercat i l'Estat, ni tampoc els nostres instints immediats, sinó les que descobrim mitjançant el coneixement de la nostra naturalesa humana, del que som i del que estem orientats a ser. I que sap que està inserit en una comunitat d'iguals, que viu en un ambient natural juntament a molts altres éssers i espècies vivents, respecte dels quals té responsabilitats essencials.

Quan vivim les necessitats de manera veritablement humana, les experimentem en el pla de la consciència. Fins i tot les necessitats corporals, com la d'alimentar-nos i abrigar-nos, es viuen subjectivament. Les necessitats no se satisfan només mitjançant la cosa o l'acció externa que es posseeix o a la qual s'accedeix, sinó per l'acció del subjecte que empra la cosa o el servei extern.

La millor satisfacció de les necessitats, accedir a una qualitat de vida superior, i la realització personal i grupal, no impliquen incrementar les compres i el consum, ni requereixen necessàriament una major producció. En canvi, un 'bon consum', un consum

realitzador, comporta una transformació radical de la producció.

Si es produeix per a la satisfacció de les necessitats i el desenvolupament humà, gran part de l'actual producció, i en particular molts béns i serveis que satisfan el consumisme i el consum dependent, imitatiu i competitiu, deixaran de ser necessaris i útils. Una nova estructura de la producció s'anirà creant a mesura que més persones i grups vagin adoptant els criteris que són propis d'un bon consum'. En aquest sentit podem preveure que s'expandiran l'agricultura i la producció de béns i serveis bàsics, juntament amb l'educació i la cultura, les comunicacions i els serveis de proximitat. Podran disminuir la mineria, la indústria pesada, el transport, la indústria del petroli i els seus derivats, la indústria química, els serveis financers, i l'estesa producció de quincalla.

En aquesta direcció podem veure que en *l'altra economia* haurien d'experimentar un gran desenvolupament el treball autònom i associatiu, l'autoproducció, els processos de desenvolupament local. Com a resultat de tot això, milloraran conjuntament el medi ambient i la qualitat de vida, generant-se una mena de desenvolupament molt diferent a l'insostenible creixement econòmic actual.

En correspondència amb les noves formes del consum, viurem un procés de potenciació de les capacitats de producció de les persones, de les famílies, de les comunitats i dels grups locals. Hem vist, en efecte, que el 'bon consum' condueix les persones i les comunitats des de la dependència cap a l'autonomia. Això és un procés, i en realitat l'autonomia es fa possible un cop assolit cert nivell de desenvolupament personal.

Són la inseguretat, la carència de capacitats, la manca de relacions, l'absència de conviccions, allò que fan tan apreciada l'adquisició de coses i el recurs a serveis externs. Però quan s'assoleix cert nivell de desenvolupament personal esdevenim més autosuficients, menys necessitats de béns i serveis exteriors. Si algú té un bon desenvolupament personal, una riquesa de personalitat, és molt probable que necessiti comprar menys béns i serveis, no pas perquè hagi apagat les seves necessitats sinó perquè les satisfà més autònomament i el subjecte es dedica més a aquelles dimensions en les quals és capaç d'autogenerar projectes i satisfaccions pel seu compte.

L'ALTRA ECONOMIA QUE NECESSITEM

CAMILA PIÑEIRO HARNECKER
L'Habana, Cuba

No es tracta tan sols de redistribuir riquesa sinó sobretot de crear-la de forma justa

Tot i que no hi ha una caracterització precisa del que constitueix «altra economia», molts estem d'acord que es tracta no tan sols d'una que redistribueixi la riquesa, sinó d'aquella que la creï de manera diferent. La història ens ensenya, una i altra vegada, que mentre existeixi propietat privada sobre els mitjans de producció, els interessos socials per ells afectats acabaran subordinats a la «necessitat» d'acumular guanys i externalitzar costos per triomfar en la competència de mercat. Sota una organització econòmica marcada per la propietat privada i les relacions mercantils o «de mercat», ambdues atomistes i excloents, tant els productors com els consumidors eventualment, veuen les aportacions a fons socials com una despesa i intenten lliurar-se de la responsabilitat de satisfer necessitats socials. La solució per tant és reorganitzar els propis cicles de producció-consum, i no limitar-nos a intentar corregir els seus errors *a posteriori*. On és la justícia quan s'exclou de la presa de decisions aquells que es veuran afectats per la seva implementació?

Substituir la lògica del guany per la de satisfer necessitats socials

Una «altra economia» per tant, ha de canviar la seva lògica de funcionament. El mandat de les empreses tampoc no pot ser maximitzar el guany. L'objectiu de les relacions d'intercanvi entre productors i consumidors no pot ser maximitzar els beneficis de cada part. En ambdós casos s'ignoren els interessos de tercers, afectats per aquestes activitats econòmiques. Semblaria més racional que els actors econòmics tinguessin en compte interessos socials, com a mínim els dels grups sobre els quals impacten més directament, o als que més es deuen. En comptes d'augmentar beneficis individuals definits de manera estreta, els actors econòmics haurien de cercar la satisfacció de necessitats i aspiracions socials; o el que és el mateix, que aquestes es tinguin en compte com més millor en definir els seus interessos individuals, de manera que puguin satisfer-los simultàniament.

No hi ha responsabilitat social sense participació

Però no n'hi ha prou que els actors econòmics prometin que tindran en compte els interessos socials, que seran socialment responsables. Una «altra economia» ha de canviar necessàriament la forma com està organitzada, i en particular la manera de prendre les decisions; aquí és on resideix el poder. Sense la participació de representants d'interessos socials en la presa de decisions no hi ha garantia que es tinguin en compte, i encara menys que el que altres interpreten com els seus interessos es corresponguin amb la realitat. La propietat social dels mitjans de producció (entenen «propietat» com un sistema complex que determina el poder de control i gestió) no es pot concebre sense la participació dels grups socials més afectats per l'activitat d'aquests mitjans. Així, altra economia és, en essència, una en la qual les institucions (actors i relacions entre ells) estan sota control social.

Democratització per articular interessos socials

Aquest autogovern o autogestió social, atesa l'heterogeneïtat i variabilitat d'interessos, només és possible mitjançant una democràcia veritable que permeti la construcció d'interessos socials a partir d'interessos individuals i grupals. La deliberació en els processos de presa de decisions, en el marc d'una moralitat solidària, és la via fonamental per acoblar interessos que inicialment poguessin aparèixer com a irreconciliables. La gestió democràtica de les institucions econòmiques porta implícit l'establiment de relacions socials d'associació i cooperació en lloc de subordinació i competència.

Participació com a mitjà fonamental per al desenvolupament humà

La democratització de les institucions econòmiques ha de succeir per internalitzar no només els interessos socials de grups externs a les empreses, sinó també els dels seus mateixos treballadors. Seria contradictori democratitzar les empreses cap a fora i alhora ignorar els interessos dels que hi treballen. Una «altra economia» no els considera simples recursos del procés productiu, sinó que té en compte les seves necessitats de desenvolupar-se com a éssers

humans plens: essent creatius, autorealitzant-se professionalment, relacionant-se harmònicament amb altres persones i la natura; amb capacitats que només es poden assolir mitjançant la seva participació en la gestió. Els diferents models de democràcia laboral que tenen lloc en empreses autogestionades han de ser per tant part constitutiva de la nova economia; tot i que parant compte d'articular els interessos grupals dels col·lectius laborals amb els socials, ja que han de reconèixer que la riquesa que ells creen no és només fruit del seu treball col·lectiu sinó que també la societat hi ha aportat indirectament i, fins i tot, generacions anteriors d'éssers vivents.

Pluralitat privilegiant el futur

A grans trets, l'«altra economia» que necessitem és un sistema amb una pluralitat d'actors que no exclou les formes empresarials i relacions d'intercanvi heretades del passat (empreses privades que contracten treball assalariat i relacions de mercat, respectivament), però sí que cerca limitar-les a sectors no estratègics –excloent potser també aquelles activitats relacionades amb necessitats bàsiques–, i regular-les de manera que responguin tant com sigui possible a la satisfacció de necessitats socials. Allò que marca la diferència de l'economia que volem és el predomini d'aquelles formes empresarials i relacions d'intercanvi que prefiguren el futur desitjat en el present: empreses gestionades democràticament pels seus treballadors i representants dels interessos socials afectats; i relacions d'intercanvi horitzontal, socialitzades.

Cap a la concepció del control social macroeconòmic

S'ha avançat en la conceptualització teòrica i en experiències pràctiques del que podrien ser les empreses autogestionades. Allunyant-nos de la visió simplista d'«autonomia total vs. subordinació total», la pràctica ha demostrat la necessitat i factibilitat de formes empresarials més complexes que permetin no només el control dels treballadors sinó també, quan sigui el cas, un control compartit amb els grups afectats per les activitats econòmiques. Així, ara existeixen, a més de les cooperatives tradicionals d'autonomia absoluta d'una sola mena de participants, les cooperatives de participants múltiples on es poden incloure els consumidors, proveïdors, governs i organitzacions locals; així com altres formes d'autogestió i cogestió.

Existeixen diferents propostes sobre com socialitzar les relacions d'intercanvi. D'una banda hi ha les que cerquen fer-ho sense intervenir-les directament, tan sols establint un marc regulador indirecte més estricte que estableixi els comportaments esperats, les sancions i premis corresponents. De l'altra hi ha qui defensa la necessitat de regular que els productors, consumidors i representants d'interessos socials coordinin explícitament les seves necessitats de consum i capacitats productives. En aquests models de planificació democràtica o participativa, els interessos socials poden ser internalitzats de manera directa mitjançant la intervenció en la gestió de representants d'interessos socials, o de manera indirecta a través d'un procés interactiu d'ajustament *exacte* entre la demanda i l'oferta, on els preus reflecteixen costos i beneficis socials avaluats democràticament.

No es concep una economia controlada per la societat sense un sistema polític realment democràtic que representi els seus interessos mitjançant procediments democràtics no només per escollir representants sinó també per decidir estratègies, pressupostos, polítiques macroeconòmiques i programes socials concordants. Però la institucionalitat de l'*altra economia* no es redueix a això, ni tan sols a la participació en la gestió econòmica de representants de governs democràtics. De fet, tampoc ens serveix una economia burocratitzada i per tant inefectiva. El control social haurà d'esdevenir mitjançant vies menys directes o mitjançant la intervenció d'altres organitzacions que representin més efectivament interessos particulars de sectors socials. S'ha de combinar l'autonomia d'actors descentralitzats amb el control social.

Manca per perfilar una visió més clara i aplicable de l'entorn macroeconòmic requerit. L'experiència ens demostra que les relacions mercantils, lluny de propiciar la coordinació harmònica entre els actors socials, porten a la desintegració social i atempten contra la supervivència de formes empresarials alternatives. Pitjor encara, sense control social sobre l'activitat econòmica, aquesta acaba estant al servei dels més poderosos en comptes de les majories. Cal dissenyar i dur a la pràctica aquells mecanismes de control social directe o indirecte que siguin els més adients per als diferents tipus d'empreses, interessos socials i contextos on es trobin.

UN ALTRE CONSUMIDOR (SOBIRÀ) PER A L'ALTRA ECONOMIA

CARLOS BALLESTEROS

Madrid, Espanya

El consum és una cultura

«Societat de consum» es pot entendre com un conjunt determinat de valors, creences, ritus, llenguatges, símbols, institucions i formes de relacionar-nos les persones les unes amb les altres; una forma de vida característica d'un grup humà, que és allò a què els sociòlegs donen el nom de *cultura*. El consum és una cultura, una forma de veure i entendre el món, i de dirigir el comportament de les persones.

Efectivament. Estem organitzats al voltant de ritus (anar de compres), institucions on expressar-nos (centres comercials, televisió), un llenguatge (el publicitari), una forma de relacionar-nos amb els altres (comprar i vendre, comparar allò que tenen els altres), valors (propietat privada, tant tens tant vals...) símbols. Estem immersos en un sistema que cada vegada envaeix més àmbits de l'existència de les persones, i tracta de donar sentit i regir la seva vida i comportament.

Valors, entre els quals es podrien esmentar la preocupació per la bellesa i la salut, per la joventut, o per allò natural, es veuen reflectits en les pautes de consum en cercar un cert hedonisme i un sentir-se bé amb un mateix, tant en l'aspecte físic com en l'intel·lectual o espiritual. Així, la composició, no tant quantitativa com qualitativa, de la despesa en alimentació, en bellesa, cosmètica i esport o en oci evidenciaria aquesta recerca d'evasió, de plaer. Es demostra així que el consum arriba a ser allò que dóna sentit final al comportament de les persones, ja que en depèn la possibilitat de complir el projecte de vida que tenen.

La cultura del consum és una cultura opressora

Aquesta cultura de la qual es parla, no obstant això, només és possible per a una petita part de la població mundial: 1.700 milions (una quarta part de la població mundial) que és el que es calcula que forma la classe consumidora mundial. Efectivament, segons es desprèn de les dades que va proporcionar el *Worldwatch Institute* en el seu informe *La Situació del Món 2004*, només un 28% de la població mundial viu en aquesta cultura, tot i que en les zones del món industrialitzat aquesta classe suposa prop del 80%, mentre que en els

països en desenvolupament només suposa el 17%.

Es podria parlar aleshores d'una cultura opressora en tres àmbits:

- **El del jo.** Ho van expressar molt bé Alicia Arrizabalaga i Daniel Wagman en el seu llibre *Vivir mejor con menos* (1997): cal passar del «ja que no puc posseir tot allò que desitjo, em conformaré amb el que tinc», al «puc viure millor si aprenc que la felicitat no ve de la mà de les possessions, el consum i els diners». En plena crisi d'ideals en què sembla haver entrat la nostra societat, el consum es presenta per a moltes persones com una manera (sinó l'única) d'obtenir la felicitat. Tal com queda reflectit en les conclusions del grup interdisciplinari de professors «Projecte Desig Humà»: *Sabem que volem quelcom i ho volem amb vehemència i passió, però hom té la impressió que no podem esbrinar de què es tracta. Aquesta incapacitat ens fa sentir estranys, sobretot quan la nostra espècie està tan obsessivament atenta a tot allò que té a veure amb la seva satisfacció i quan la quantitat de coses a adquirir, a fer, a experimentar «a desitjar» és més gran que mai (...). De la mateixa manera que el cor i la ment humana, la cultura del mercat –la vida com una gran negociació de «vull això, vols allò, et venc això i em vens allò– ocupa gairebé totes les activitats humanes.*

- **El dels altres.** El sistema de consum mundialitzat manté relacions de desigualtat amb els països productors de matèries primeres o intensius en mà d'obra barata. Les societats desenvolupades demanen cada vegada més productes a un cost unitari de producció menor mentre venen els seus productes d'alt valor afegit en un mercat mundial. La liberalització a l'entrada de mercaderies de països en vies de desenvolupament, l'empitjorament de les condicions laborals, fins i tot l'explotació de la mà d'obra dels països productors, la concentració de la riquesa, etc. són alguns dels exemples de com aquesta societat desenvolupada s'aprofita dels altres.

- **El del planeta.** Els problemes ecològics afecten tot el planeta, però es pateixen de manera diferent: mentre als països industrialitzats és, essencialment, un problema de qualitat de vida, en els menys desenvolupats és un problema de supervivència. A

l'arrel de molts dels problemes d'aquests països hi ha el deteriorament ambiental que, majoritàriament està creat per aquells països amb majors índexs de consum i residus. La causa del deteriorament mediambiental l'hem de trobar en els hàbits que caracteritzen la societat de consum, que podria dir-se que es basen en el balafament d'energia.

Sorgirien així quatre grans qüestions que han d'afrontar els consumidors/habitants d'aquesta cultura.

1a, el nostre creixent nivell de consum està proporcionant una millora de la qualitat de vida de la classe consumidora mundial?

2a, pot la societat consumir de manera equilibrada, aconseguint harmonitzar consum i conservació del medi ambient?

3a, poden les societats reorientar les opcions que s'ofereixen als consumidors per tal que la seva capacitat d'elecció sigui real?

4a, pot la societat concedir prioritats a satisfer les necessitats bàsiques de tota la població?

La resposta, òbviament, és o hauria de ser afirmativa a les tres darreres qüestions i negativa a la primera. El cost personal que comporta un nivell elevat de consum (endeutament; temps i tensió associats a treballar cada vegada més per satisfer les necessitats cada cop més grans del consum; temps dedicat a la neteja, cura i manteniment de les coses que es posseeixen; substitució d'afectes...) unit al desequilibri mediambiental i social que provoca l'elevat consum de la societat actual, obliguen necessàriament a aquestes respostes i a realitzar noves propostes. Reorientant les prioritats de la societat envers una millora del benestar, en comptes de la mera acumulació de béns, es podria usar el consum no pas com el motor de l'economia sinó com a eina per millorar la qualitat de vida.

Sobirania consumidora

En economia, el consumidor sempre se'l tracta amb respecte i estima, ja que no en va és la raó de ser del mercat, la causa per la qual es produeix i l'objecte de desig de marques que competeixen per la seva voluntat, la seva fidelitat i la seva butxaca. Quan se cerca en diccionaris econòmics la definició de *sobirania del consumidor*, solen aparèixer termes com «Característica d'un sistema de lliure mercat on els consumidors orienten la producció»; «Idea segons la qual els consumidors decideixen en darrera instància allò que s'haurà de produir (o no) mitjançant el mateix

acte d'escollir allò que s'haurà de comprar (i allò que no)». En definitiva s'està parlant d'un *empoderament* del consumidor convertit en indiscutible gestor del mercat.

No obstant això, aquesta omnipotent característica d'un sobirà que amb les seves preferències guia l'economia no és pas del tot certa ni defensable. En un món competitiu i basat en el consum desaforat, el truc consisteix a fer creure al consumidor que és lliure d'escollir allò que vulgui, sempre que vulgui allò que se li ofereix. Com els monarques absoluts en el Despotisme Il·lustrat del segle XVIII, que empraven l'autoritat per introduir reformes en l'estructura política i social dels seus països, semblen estar assistint actualment a un Consumisme Il·lustrat: «*tot per al consumidor però sense el consumidor*».

A més, aquest consumidor suposadament subjecte de drets i deures, no pot (o no vol) exercir-los. En termes legals la cobertura és perfecta: qualsevol ciutadà té dret a comprar només allò que vulgui comprar. A la pràctica no és així: són drets majoritàriament desconeguts, llunyans i redactats pensant en el consumidor individual. Protegir *la seva seguretat, la seva salut i els seus interessos*; promoure la informació i l'educació per escollir amb llibertat (però sense oblidar-se d'escollir), etc. Pel que fa a deures, la cosa és més senzilla: l'únic deure del consumidor sembla que sigui pagar. No se sol fer referència al deure d'informar-se sobre les condicions socials i mediambientals en les quals s'ha produït allò que s'està comprant.

A aquesta primacia del consumidor individual amo i senyor del mercat se li contraposaria aquest nou concepte de *Sobirania Consumidora*. Si *Sobirania Alimentària* és el dret dels pobles a controlar les seves polítiques agrícoles; a decidir què conreen, a produir localment respectant el territori; a tenir a les seves mans el control dels recursos naturals: (aigua, llavors, terra...) la *Sobirania Consumidora* s'hauria d'entendre com el dret de les persones a decidir col·lectiva i responsablement què, per què i per a què volen consumir. El mecanisme de mercat hauria així de funcionar com una forma de participació política en la qual els consumidors passem de la racionalitat i l'utilitarisme com a criteris de comportament fonamentals a criteris de transformació global que posin les persones, el Planeta i les seves relacions de consum en el centre de la decisió.

PARAULES CLAU PER REFLEXIONAR SOBRE ECONOMIA

MARTÍN VALMASEDA
Cobán, Guatemala, equipocauce.com

Abans es deia que “tot era als llibres”. Ara es diu que “tot és a internet”. Per donar pistes sobre materials que serveixin a educadors i animadors de grup per a les seves activitats de concientització i educació popular, abans es recomanaven llibres, pel·lícules, documents... Ara hem de donar, amb cada pista o suggeriment, uns “enllaços” a internet...

Us vinc a oferir una mena de diccionari, amb noms de personatges, associacions, publicacions... amb una breu explicació. I afegiré algun enllaç especialment orientatiu. Les paraules subratllades són les que poden servir de base per a la recerca, a Google per exemple. Vosaltres, per poca experiència que tingueu, podreu, entrant per la porta d'aquests enllaços, trobar moltes altres pistes, i materials de sobres.

En aquests moments de crisi econòmica, cada dia sorgeix una teoria o iniciativa nova que intenta fer la seva aportació per treure l'economia mundial del pou on ha caigut. Però podem començar per personalitats històriques que ja fa anys que es van avançar en idees i en pràctica al seu temps.

• Doroty Day, Peter Morin... animadors en el cor del capitalisme nord-americà d'una visió cristiana i socialista recolzats en el diari Catholic Worker. Fan servir una paraula per marcar una economia solidària i personalitzada: el distributisme.

• Guillermo Rovirosa: fundador de l'HOAC (Germandat Obrera d'Acció Catòlica). Amb una forta vivència cristiana i social, va publicar entre d'altres estudis, el manifest comunitarista, que es planteja superar actituds del comunisme real en els aspectes en què un creient troba a faltar el respecte envers la persona; però alhora s'enfronta a les estructures capitalistes més esmicoladores de persones i comunitats; tot i que no para de cercar una opinió intermitja sinó una vivència diferent. Això mateix van intentant i oferint economistes i pensadors posteriors.

• Christian Felber: és especialista en economia sostenible i alternatives pels mercats financers. Ha desenvolupat un nou model internacional anomenat “Economia del bé comú” (Gemeinwohl-Ökonomie).

Felber és iniciador de l'anomenada Banca Democràtica. El seu plantejament bàsic, com els de molts cercadors de

l'altra economia, es basa en el desenvolupament de valors morals, davant del predomini del lucre i la competència, directrius en tota economia capitalista. Veieu: www.gemeinwohl-oekonomie.org/es

Una molt interessant conferència seva pronunciada a Saragossa: www.youtube.com/watch?v=KjmU5lqo3xY

• L'Associació per la Taxació de les Transaccions Financeres i per l'Ajuda als Ciutadans, ATTAC, és un moviment internacional altermundista que promou el control democràtic dels mercats financers i de les institucions controladores.

• Per aprofundir en les propostes d'una economia solidària ens importa derrocar els pressupostos que avui dominen el món. Això és el que fa cruentament La doctrina del xoc: l'ascens del capitalisme del desastre, anàlisi de Naomi Klein, periodista canadense. L'autora, criticant Friedman i l'escola de Chicago, defensa la teoria que les mesures impopulars es recolzen en els xocs, en els impactes i tragèdies, naturals o provocades, que deixen els ciutadans sense reacció i en mans dels qui els manipulen. Penseu, per exemple, en el que va passar entorn de les Torres Bessones, el que va aprofitar el governant de torn per reafirmar les seves posicions globalitzants de domini i invasió econòmica i militar. Vegeu: www.youtube.com/watch?v=gP591bZNc0I

Cercarem ara respostes positives a aquestes anàlisis del que l'economia ha estat fent a tots els països.

• A Espanya ha corregut com la pólvora el llibre Hay alternativas, de Vicenç Navarro, Juan Torres i Alberto Garzón, amb pròleg de Noam Chomsky. És disponible a la xarxa, en format pdf, i amb Google es troba de seguida. Molt útil per treballar-lo en grup. “Només fent que la ciutadania sàpiga allò que de veritat està passant a la nostra economia, i divulgant les alternatives que existeixen a aquesta aguda crisi del capitalisme, podrem sortir-ne amb més feina i benestar, com demostrem en aquest llibre”. La seva anàlisi val no només per a Europa, sinó per al “globo”, a punt d'esclatar...

• L'economista xilè Max Neef va adquirir experiència alternant treballs en empreses nord-americanes amb les seves investigacions i propostes a Amèrica del Sud. Les seves obres més destacades són dues tesis que va anomenar Economia descalza i Desarrollo a escala

humana, que defineixen una matriu que abasta nou necessitats humanes bàsiques: subsistència, protecció, afecte, comprensió o entesa, participació, creació, oci, identitat i llibertat; proposa a més una desena necessitat, que prefereix mantenir separada de les anteriors: la “transcendència”.

- Una idea clau, que ha fet famosa el Nobel d'economia Joseph Stiglitz: només l'1% de la població és el que representa la classe poderosa que controla el món segons el seu interès, davant del 99%. Tema important per adonar-se de la desigualtat, i que estem tots sota el domini d'una porció insignificant de la humanitat, aquest “1%”...

- L'octubre de 2011, el Pontifici Consell de Justícia i Pau va publicar el document *Por una reforma del sistema financiero y monetario internacional, en la perspectiva de una autoridad pública con competencia universal*. “Per sobre de la lògica dels intercanvis a base dels paràmetres i de les seves formes justes, existeix quelcom que es deu a l'ésser humà perquè és humà, en virtut de la seva eminent dignitat”.

- Luis Razeto (Teoria econòmica comprensiva, economia solidària, desenvolupament sostenible) ens replanteja com a economista-humanista la conciliació de dos termes que semblen contradictoris: “economia... solidària”. A www.luisrazeto.net; l'autor ofereix de franc articles, llibres, vídeos i cursos.

- Els economistes que s'enfronten a les falses reformes dels governs unixen actitud ètica amb anàlisis serioses de la realitat. Noam Chomsky va centrar el pròleg del llibre esmentat *Hay alternativas* en un tema que va definir com la Guerra de Classes Unilateral, guerra que les plutocràcies –les elits dominants l'estan duent a terme a molts països davant les classes populars, la majoria de la població. Aquesta anàlisi de Chomsky contradiu la visió moralitzant de molts cercles eclesiàstics, que s'escandalitzen davant la lluita de classes, mirant-la com una rebel·lió injustificada començada pels de sota...

- Important i útil és el blog de Juan Torres López, juantorreslopez.com, amb senzilles anàlisis científiques de la situació i pistes per als nous camins.

- Rob Hopkins i la Nova Transició: a partir d'una recerca ecològica ens planteja la possibilitat o la inevitabilitat d'un món sense petroli. Ens fa conscients de les conseqüències que se'n deriven, en alternar avenços tècnics amb deshumanitzants seqüeles per a l'estructura social: www.ted.com/talks/lang/es/rob_hopkins_transition_to_a_world_without_oil.html “En el Moviment

de Transició intentem crear un ventall d'accions: plans de descens de consum energètic, cooperatives d'energia solar, projectes d'agricultura urbana, suport a les economies locals, monedes complementàries”.

- La “Historia de las cosas”, documental de 20 minuts, d'Annie Leonard, presenta una síntesi crítica de la cadena industrial: extracció-producció-distribució-consum-residus... (i la proposta d’“un altre camí”). Molt útil i pedagògic per a joves i adults. A Google, el trobareu immediatament.

- El film *Cradle will rock*: Tim Robbins, autoproclamat director polític, dirigeix una pel·lícula sobre el teló de fons de la cacera de bruixes de McCarthy. Es tracta d'una pel·lícula coral on les històries del cineasta Welles, el pintor Ribera i el magnat Rockefeller serveixen per denunciar les intromissions de l'economia en qualsevol àmbit, en especial l'art. Malgrat els èxits anteriors de Robbins (i la qualitat del *film*), va ser molt maltractada pels estudis i avui és gairebé desconeguda.

- Un altre documental crític davant l'economia actual, de més durada, és “La globalització de l'oncle Sam”. A través d'un irònic judici a Margaret Thatcher i l'Oncle Sam, diversos economistes ofereixen pistes per a una nova economia. Produït per ECOE, es pot trobar al blog de CAUCE: www.equipocauceguatemala.blogspot.com, amb l'enllaç caucevideos.blogspot.com/p/sociales.html

- No només els economistes, també els pensadors, escriptors, poetes, aporten els seus punts de vista crítics. És interessant reflexionar per exemple l'entrevista a Eduardo Galeano a youtube.com/watch?v=ICsnSAyJABY&feature=related

- Els fulletons “Cristianisme i justícia” (www.fespinal.com) dels jesuïtes catalans recullen múltiples treballs sobre nous enfocaments econòmics.

Serveixen aquestes referències com a pistes d'enlairament. Existeix infinitat de material per a la vostra tasca educativa i de concientització.

DES DE CATALUNYA

- Aquest any, la comissió de l'Agenda llatinoamericana a Catalunya ha editat “L'Excusa”, una sèrie documental de 13 capítols sobre diferents temes que ha tocat l'Agenda durant la seva història. Els podeu aconseguir posant-vos en contacte amb llatinoamericana@solidaries.org o a la nostra plana web www.llatinoamericana.org.

- Senyora, m'escolta?

Soleide, la treballadora social del Centre d'Acollida per a Dones Maltractades, va sortir d'ella mateixa i es va concentrar en la noia que tenia davant seu. La Maritza tenia 22 anys. Molt bella. La típica dona caribenya, negra, de cos bonic i d'una simpatia excepcional. Lamentablement una altra víctima del diable que persegueix tantes joves com ella, la tracta i tràfic de persones.

Sempre passava el mateix. Ja duia cinc anys treballant en aquest centre, i set des de la seva terrible experiència, i això no obstant, sempre que s'acostava la data ho revivia com si fos el primer dia.

- Aleshores, a quina hora és el viatge?

- Si Déu vol, a les 3 de la tarda sortim d'aquí. Veus, i tu que vivies dient-me que això no passaria, ja el tenim aquí!

La Soleide i les seves companyes, Raquel, Lourdes, Sofia, Juana, Martina, Marina i Carmen, gaudien alegrement en companyia dels seus amics, que els havien organitzat una petita festa de comiat al barri.

La felicitat gairebé es podia tocar, rialles, bons desitjos, somnis, il·lusions, esperances.

El frec d'uns nens que corrien jugant al carrer la va retornar a la realitat. En aquell moment va percebre que el centre havia tancat i es dirigia a casa seva. Ho havia fet tot com una automàta.

- Ahhh, sí, aquesta és l'oportunitat que tinc per ajudar la meva família, per garantir una vellesa estable als meus *viejitos* i un futur acadèmic als meus germans. Bé, després de tot tenir cura d'ancians no és pas res tan difícil, amb una mica de paciència tot es pot fer; a més, no et preocupis *mami*, quan es té clar què es vol...

- Cuida't, sisplau, és l'única cosa que et demano, sisplau.

- No et preocupis tant, millor que pensis en els beneficis que aquest viatge li portarà a la família. El *Papi* està malalt, d'aquí a poc temps els nois aniran a la universitat, aquí no hi ha oportunitats de feina. S'ha de buscar una solució, i aquesta l'he trobada fàcil i ràpida.

- Ai, *negra* no sé...

- Ja n'hi ha prou *Mami!* Tot anirà bé, t'ho prometo.

Va sentir que s'estremia, i es va adonar que havia començat a ploure. El clima expressava perfectament allò que sentia en el seu interior. Freda, plorava per dins. Va decidir continuar caminant. Es va dirigir cap al parc de la cantonada, que començava a quedar buit a causa de la pluja. Ningú vol estar prop d'espais freds i humits, i encara menys

solitaris. Necessitava estar en aquell parc, sola. Va tancar els ulls amb força.

- Per què, per què, per quèeeeeeeeeee...?

La Soleide no deixava de preguntar-se què havia passat, quan havien canviat les coses. On eren les altres? Volia cridar, però no podia, no s'enrecordava de què passava, li feia molt de mal el cos, podia escoltar els seus propis gemecs. Va intentar aixecar-se però va ser impossible.

Va obrir els ulls, però no era capaç de veure res, es va moure i va notar que el cos li feia molt menys mal. No tenia idea de quant de temps havia passat. No tenia idea de la data i encara menys d'on era. Sentia gana i set. Va poder assaborir el mal alè de la seva boca doncs la tenia ben resseca, i per la sensació del cos va poder percebre que duia estona sense rentar-se. Li feien mal els ulls, li picava la pell. Déu meu! Aleshores, ho va recordar tot, va sentir un calfred recorrent-li la pell i va plorar, va plorar desconsoladament.

Només molta estona després, esgotada pel plor i amb un terrible pes al pit va acceptar la terrible realitat. Aleshores va començar a repassar una per una les escenes que van antecedir aquell moment.

Havia arribat el dia del viatge, molta gent del barri a l'aeroport acomiadant les noies, fotos, rialles. Un cop al lloc del destí, els van treure el passaport amb aquestes paraules: "Caribenyes, hum, totes són iguals". Uns individus ben estranys les van amenaçar i quan es van rebel·lar les van pegar amb desmesura. Les van violar i els van dir que d'ara en endavant si volien menjar i viure on eren haurien de fer un bon ús dels seus bonics cossos. La Soleide va sentir una vegada més com se li ennuvolava l'ànima. Va sentir odi, ràbia, impotència. Li arribaven aquests amargs records una i altra vegada.

- No!, sisplau, què feu...?

Els injectaven drogues constantment i les havien separat per poder dominar-les millor. La Soleide s'havia negat a prostituir-se i l'havien estomacat terriblement.

- Si no treballas, et moriràs de gana. Total, ningú es preocupa de gosses com tu!

Aquelles paraules ressonaven en la memòria de la Soleide i li glaçaven els ossos. No parava de preguntar-se com havia passat allò. En pensar en els seus *viejitos* i els seus germans, es moria per dins. I les altres. Déu meu! No tenia ni la menor idea de què havia passat amb elles.

Va despertar sobresaltada, altre cop va entrar aquell home amb botes pesades, i li va llençar un cubell d'aigua

glaçada.

- Encara et negues a treballar?
- Tinc gana. Després d'una estona va percebre que aquella veu amb prou feines audible era la seva pròpia veu.
- De debò que vols menjar? Treballa, gossa!
- Tinc gana, sisplau, una mica d'aigua. Ja no tenia forces ni tan sols per obrir els ulls. S'arrossegava fins als peus d'aquell home que des de terra semblava un gegant.
- Sisplau –suplicava, somicava.
- Vols treballar?
- Sí, vull treballar.

L'home la va deixar sola i de seguida la porta es va obrir altre cop. Aquesta vegada va aparèixer una dona, molt més delicada en el tracte. No era gaire conscient del que li estava passant. Només va deixar que passés. Alguna cosa li va produir coïssor a l'avantbraç. Quan va tornar en si, el cos li va confirmar el missatge de benestar que li enviava el cervell. L'havien banyat i li havien rentat el cabell. Va observar les alteracions en el seu braç i va concloure que l'havien estat drogant; potser per això havia resistit tant de temps sense menjar.

Se sentia dèbil. Quan va preguntar la data es va horroritzar. Havia estat molt temps tancada. Déu meu!, va pensar. Va plorar en silenci, ja no tenia forces per fer res més. Les llàgrimes augmentaven de volum quan pensava en la seva família. Al mateix temps aquell mateix plor la purificava per dins. L'animava, li donava forces.

En aquell moment va entrar una jove a l'habitació. La Soleide va pensar que havia sigut ella qui l'havia rentat. En veure-la plorar, la jove li va dir:

- Ho sento molt! Les teves companyes les van distribuir per llocs diferents.

La Soleide va escoltar sense escoltar, es va arraulir al llit en posició fetal i va plorar fins a quedar dormida. Hores més tard van irrompre a l'habitació salvatgement. Va entrar un home que se la va mirar amb gest burlesc. Per la veu va poder reconèixer l'home de les botes i els cubells d'aigua glaçada. I va sentir por. Li va llençar una bossa.

- Posa't això. Fes-ne via que t'ensenyaré la zona on feinejaràs, ja saps que el 80% és per la casa, i del teu primer sou me n'has de pagar el menjar, el rentar-te i la roba que dus avui. No creguis que les coses són de franc, eh?!

La Soleide estava com esmaperduda. Mentre anava en el cotxe no parava de preguntar-se per què ella. El record de la seva família l'animava, es moria per dins en pensar en els seus *viejitos* preocupats per no saber-ne res. Què faria ara en un país estranger, sense entendre ni poder comunicar-se amb ningú, sense documents.

- Vinga, canvia aquesta cara, eh? I més et val que et comencis a animar; mira que als clients els agraden més les alegres. I no intentis fer-te l'espavilada. Espero que sàpigues què et convé.

Semblava que volia sortir el sol, però així és el clima al Carib: sembla una cosa i en resulta una altra. La pluja va parar. Asseguda, en el parc, la Soleide va somriure per dins amb ironia. Es va submergir altre cop en els seus records.

- Aquest és el teu punt. I ja ho saps, no et busquis problemes. La Soleide va baixar del cotxe sense tenir idea de què fer. Semblava estar perduda, el cap li donava voltes. No va saber ben bé què va passar. De cop hi va haver un joc de llums, veus diferents, crits, sons de sirenes, trets. Tot era molt confús, era conscient que estava ajocada per protegir-se. Uns braços forts la van sostenir i la van dur fins a una patrulla. En poc temps estava en un context totalment diferent, amb una tassa de te calent a les mans.

- Senyoreta, necessitem la seva declaració. Vostè, juntament amb un altre grup de dones, han estat víctimes d'una terrible banda de delinqüents dedicats al tràfic de persones. Fa anys que anem darrere seu. I per fi hem capturat una gran part de la xarxa. Tot allò que ens digui serà útil i molt necessari.

La Soleide només afirmava amb el cap i plorava desconsoladament mentre explicava als agents especials tot el que havia passat. No podia suportar el sentiment de fracàs, d'impotència, ràbia, tantes emocions al mateix temps.

El suport que va rebre de la seva família la va reconstruir. I la seva indignació la va dur a mobilitzar-se. Va haver de trobar valor d'on no en tenia per lluitar contra els estigmes de la societat que, lluny de recolzar-la, la recriminava injustament.

Llegint les notícies es va adonar que hi havia centenars de casos com el seu, i va concloure que la desinformació forma part de la gran xarxa dels traficants, així que va decidir col·laborar amb centres que divulgessin aquestes experiències per evitar que altres joves amb desig de fer una millor vida fossin víctimes de les mateixes trames. Va ser així com va acabar orientant joves al CADM.

Al parc la pluja cada vegada més forta es confonia amb les llàgrimes de la Soleide. La història heus-la aquí, i la ferida també, però fa menys mal. Un dolor que esdevé força, coratge.

El parc continuava fred, humit i sol, però estava ple d'arbres, plantes i flors precioses que el convertien en un espai bonic i ple de vida. N'emanava una rica flaire de frescor. Fred, humitat i soledat, elements necessaris per a la fertilitat.

La Soleide va somriure, es va aixecar d'un bot, va alçar la cara cap al cel i va permetre que la pluja l'amarés completament, i es va sentir feliç. Va continuar caminant cap a casa seva amb el cap alçat.

LA BATALLA DE DAVID I GOLIAT

PREMI DEL CONCURS DE
«PÀGINES NEOBIBLIQUES2013»

NÍBAR FIDENCIO ALVARADO
Comunitat d'Usdub, Comarca Kuna Yala, República de Panamá

Homes, dones, joves i nens baixaven des de tots els punts de la comarca: turons, serralades, planures, selves i muntanyes. Des de Mironó, Besigó, Nurum, Nidrim, Cerro Viejo, Alto Caballero, Kankintú... toponímia del poble en lluita. Algunes dones vénen amb les criatures a l'esquena, bressolats en les *chácaras* que elles mateixes els havien confeccionat. "Els nens han d'aprendre, des de petits, a lluitar per la seva dignitat i la seva terra", és la consigna. Caminaven sense pensar en els dies que trigarien a arribar al seu destí. L'important era complir amb el deure de defensar la seva terra; la seva terra pedregosa i poc productiva, l'única que el govern els havia donat, conquesta de moltes hores de caminades, tancament de carreteres, cansament i fins i tot morts. Era necessari defensar rius, muntanyes, animals i llocs sagrats.

A les seves petites motxilles duïen *chicha* de blat de moro, plàtans escalivats i algunes fruites que servirien de provisió pel camí i per compartir amb aquells que no tindrien res per menjar. Era una altra jornada de lluita per la dignitat i la defensa de la Mare Terra, ja que el govern i els seus esbirros de l'Assemblea volien imposar l'explotació de turons miners i desbastar terres per a les hidroelèctriques, situació que afectaria els seus rius, muntanyes i els pocs boscos que els quedaven. Mentre caminaven, dialogaven i recordaven les matances de Changürola, els atropellaments als *teribes*, recordaven la lluita del poble *guna* a la revolució *dule*. Alguns *gnäbes* venien de muntanyes ben remotes; havien caminat tres, quatre, fins a cinc hores, per arribar a un centre de salut, en el millor dels casos.

Jerónimo i Mauricio, dos joves *gnäbes* que treballaven en els cafetars dels grans burgesos, estaven cansats de tanta explotació per guanyar sous miserables, ja que arribaven a treballar més de dotze hores i tot. L'empresa no els pagava ni la seguretat social. Per això havien decidit unir-se a la lluita del seu poble. En efecte, havien deixat les seves cases

per complir una missió important: donar suport al seu poble. En Jerónimo Rodríguez havia deixat la seva esposa embarassada amb els seus dos fills: "Vosaltres cuideu la vostra mare mentre jo sigui fora", els va dir en acomiadar-se. "Papa, t'estarem esperant", va ser el darrer que va sentir en perdre's entre els matolls. Mai va pensar que en aquell moment s'estava acomiadant per no veure mai més els seus éssers estimats. En Mauricio, per la seva part, vivia amb la mare, ja velleta. Li va dir, abans d'anar-se'n, que en tornar acabaria la petita barraca que li estava construint, perquè al lloc on vivien, el sostre tenia molts degoters i la temporada de xàfecs s'acostava. Ell era l'únic sosteniment de la casa. El seu pare havia mort emmetzinat, quan treballava a les bananeres. La velleta va presagiar que alguna cosa dolenta passaria, per això, en el seu silenci, va invocar Mama Tata i Mama Chi perquè protegissin el seu fill. Els dos joves mai pensaven que caminaven cap a la seva passió i mort, que en aquella carretera deixarien la seva quota de sang pel poble i els seus descendents, com ho van fer altres màrtirs d'Abya Yala: Urracá, Victoriano Lorenzo, Igwasaliber, Tupac Amaru, Lautaro, Quintín Lame, Víctor Jara, Álvaro Ulcué, Che Guevara, Arlen Siu i tants i tantes dones i homes que van estimar la vida i que van donar la seva sang com a ofrena per l'alliberament de la Pàtria Gran, Abya Yala.

Va sonar el cargol. Una dona petita dempeus, indicava que havia arribat el moment d'acampar. La tarda estava caient; el sol d'estiu es perdia a l'horitzó dels turons pelats de la comarca. Les aus, amb els seus xiulets, buscaven els millors llocs per pernoctar. La natura es preparava per passar la nit. La cap del grup va ordenar: "Hem d'encendre el foc per fer una olla comuna, per tal que tothom mengi". Amb les poques provisions que tenien a les seves motxilles, -plàtans, blat de moro i alguns tubercles-, van compartir el plat. Després, van beure junts la *chicha* de blat de

moro. A continuació, es van asseure prop d'un gran arbre, testimoni dels somnis d'un poble amb molts anys d'històries de marginació, d'atropellaments i d'oblit. Era el moment d'animar-se, de parlar de les seves lluites, de les esperances, sobretot de recarregar les energies per a la següent jornada. Abans del diàleg, van ballar la seva dansa al compàs de les maraques, van simular el joc de la *balseria* entre rialles i crits; per un moment s'havien oblidat de tot: de la lluita per la terra, de la pobresa en què vivien, del cansament i de la llarga jornada que encara els esperava.

Va sonar el cargol per segona vegada, el diàleg anava a començar: *Amorogo!* ("Germans i germanes!", en la seva llengua nadiua): La cap va començar: "Demanem a Mama Tata i a Mama Chi que ens acompanyin sempre, que no ens abandonin, que el valor i la valentia que varen donar a Urracá i Victoriano també ens els donin a nosaltres. El nostre sacrifici no serà en va, els nostres fills, i els nostres germans els rius, muntanyes i animals ens ho agrairan. No podem permetre que una vegada més el govern es burli de nosaltres. Per això, hem de mantenir-nos units com un sol cos, ja que aquesta és l'única arma que tenim. Els nostres avantpassats, que van estimar la vida, estan amb nosaltres. Ells ens van llegar aquestes terres i nosaltres també tenim l'obligació de lluitar per elles, en nom de les generacions que vindran. El govern prepotent i genocida no entén això. L'únic que entén és que la seva màquina registradora en resultarà afectada però nosaltres, amb la nostra força i decisió, arribarem fins a les últimes conseqüències. Que se'ns respecti, ja n'hi ha prou d'enganyis i de burles! El Gran Senyor i la Gran Senyora estan amb nosaltres. Ells ens donaran valor i combativitat i ens alliberaran. Visca Urracá!". L'experiència els havia ensenyat a no témer el poder de l'enemic; era millor morir que viure esclaus a la seva pròpia terra.

Van caminar dos dies més, fins que el 5 de febrer del 2012 van arribar a la carretera, que era el punt de trobada. Immediatament, la cap, –cap de tots i de totes–, va coordinar les seves accions amb altres grups i va ordenar tallar la carretera panamericana. L'aturada havia començat; homes i dones van buscar pedres, pals, troncs d'arbres, pneumàtics vells i tota mena de deixalles, els van llançar a la carretera i van calar-hi foc.

A les ciutats molta gent estava confosa pel que

estava passant. No sabien per què els *gnäbes* estaven tallant carreteres. Els diaris van titular: "Els indis han tallat la carretera panamericana". "Els indis tenen encesa la panamericana". "Els indígenes no deixen passar camions plens d'aliments". "Els indis es creuen els amos de Panamà", etc.

Els antimotins s'havien apostat en una ciutat propera, esperant l'ordre d'atac, amb escopetes de perdigons i bales, disposats a massacrar. El tercer dia del tancament, els antimotins van rebre l'ordre d'atacar. Sense respectar dones i nens van començar a disparar bales i perdigons. Els *gnäbes* responien defensant-se amb pedres i pals. La història es repetia. La batalla amb els esbirros del govern era desigual. El Gran Cap Blanc, des de les seves oficines, dirigia amb tota la seva tecnologia els seus sequaços, mentre ordenava tallar totes les comunicacions per tal que ningú sabés què estava passant. Els *gnäbes* es defensaven amb el que trobaven. Només la natura va ser la seva aliada en el camp de batalla. Ràpidament, van començar a caure ferits. Molts van ser arrestats, entre ells dones, joves i fins i tot nens que estaven acompanyant els seus pares. Tots van ser estomacats sense misericòrdia. Entre els arrestats hi havia en Jerónimo i en Mauricio, els quals, en resistir-se, van rebre trets a boca de canó, quedant desfigurats totalment. Alguns dels homes que van dur a les casernes van desaparèixer, sense que a dia d'avui se sàpiga on són. Les dones arrestades van ser violades pels policies. La carretera on van caure els joves va quedar tacada de sang, com a exemple de valentia per a les generacions que vindran. Les organitzacions solidàries van denunciar a través de manifestacions l'atropellament que havia patit el poble *gnäbe*. Va ser una acció important per doblegar el Goliat modern. Molts van comprendre la lluita *gnäbe* i van estar d'acord amb la Causa. Va ser un gran exemple d'amor a la vida i a la Mare Terra. El poble més miserable de Panamà havia donat una lliçó de valor a la societat panamenya.

Una vegada més, els pobres de la terra van sembrar les seves vides per al floriment d'un món nou: un món on tots siguin germans, on tots tinguin vida en abundància, sense distinció de grup ètnic i en harmonia amb la natura, on hi hagi respecte mutu. Aquest món nou queda fertilitzat amb la sang dels *gnäbes*. Amb el sacrifici del poble va quedar plasmada que el món nou neix i és possible.

DIGUES-ME, MIRALL MÀGIC

MYRNA MÉNDEZ LÓPEZ I MAYRELIS ESTRADA CHACÓN*

Santiago de Cuba, Cuba

PREMI DEL CONCURS DE
«PERSPECTIVA DE GÈNERE 2013»

Digues-me, mirall màgic, qui és la més bella entre les belles?, és la frase amb la qual, de manera repetida, generacions de nenes i nens d'arreu del món han crescut en la fantasia dels seus somnis infantils. Avui a les dones llatinoamericanes els proposem reelaborar aquest interrogant i dirigir-lo, no pas a un mirall màgic, sinó a una realitat que intenta despertar, Amèrica Llatina, que resorgeix, i en la qual no es pot oblidar la dona. Tot i que a aquesta terra se la considera el bressol del masclisme, paradoxalment, aquesta és una ideologia que no hi va néixer, sinó que hi va venir com a producte de l'espasa colonitzadora, que ens la va implantar, i no només això: ens va privar també del *Bon Viure* dels seus pobladors originaris.

Què significa ser feminista a Amèrica Llatina? Són necessàries algunes precisions per dilucidar equívocs estesos. El primer: que el feminisme és allò oposat al masclisme; tot i que demanda les transformacions d'una societat patriarcal, aquestes no equivalen a fer valer les pretensions d'aquell. Una altra confusió: entendre el feminisme com un moviment homogeni, cosa que realment es distancia de la realitat; així per exemple es parla del *feminisme d'igualtat*, que considera que les dones estan oprimides perquè no se les tracta com als homes; del feminisme de la diferència, que considera que les dones estan oprimides perquè no es reconeix com a valuosa la seva *diferència* respecte dels homes; del feminisme radical que sosté que el gènere és l'estructura social predominant i que el problema de les dones és un problema de manca de poder; del *feminisme essencialista* o *antiessencialista*; el primer considera que el gènere és el principal (essencial) factor d'opressió per a tots els individus que pertanyen al sexe femení; el segon rebutja aquesta preponderància del gènere i afirma, ben al contrari, que l'opressió que pateixen els individus del sexe femení és diferent en cada cas perquè tan important com el gènere, pel que fa a factor d'opressió, és la raça, l'orientació sexual, la classe i la pertinença a un determinat grup ètnic, o viure en una àrea geogràfica determinada. En el darrer

grup, les feministes no aborden la necessitat de fer distincions o equiparar entre homes i dones, o entre rols de gènere; sinó diferenciar, per altres categories, entre elles les feministes llatinoamericanes, que es caracteritzen per la seva adhesió a la idea que el subjecte no és més que una construcció social, factor pel qual no pot tenir en ell mateix cap essència, cap característica que el defineixi i que li pertanyi per ser aquell subjecte i no algun altre. Els trets que se li atribueixen, el seu mateix "ser" individual, són el resultat d'interaccions socials que es reflecteixen i es creen dins del llenguatge, construcció social per excel·lència.

És en aquest context en el qual hem d'inserir el feminisme amb el *Bon Viure*, doncs la vida no es mesura únicament en funció de l'economia, sinó de l'harmonia amb totes, tots i tot. Completar-nos i compartir sense competir, viure en fraternitat amb la natura i entre els éssers humans. És la base per a la defensa de la natura, de la vida i de tota la humanitat: compartir entre homes i dones en condicions d'igualtat, no només en l'àmbit legal, sinó en el pla social, que implicaria l'harmonia que persegueixen els primers pobladors d'aquesta terra; i per això, redefinint rols que ens varen imposar a força de sang i foc els conqueridors i colonitzadors durant segles, que, entre d'altres coses, ens van expropiar la nostra identitat i ens van assignar una fe que adora un Déu home que va enviar a la terra el seu fill també home, i que avui es mantenen en la subjectivitat de les nascudes i nascuts en aquesta part del món, tan diferent a les creences dels nostres pobles originaris, el principi, verb i motiu d'adoració eren la Mare Terra, la Mare Selva, la Pachamama i la Qutamama.

Retornem a les nostres arrels i visquem homes i dones compartint-nos i completant-nos. Per la qual cosa ens remetem a l'interrogant principal: "Digues-me mirall màgic, qui som?" I ell, des d'una nova realitat, respondrà: DONES LLATINOAMERICANES, tan diferents i iguals, tan ancestrals però també tan actuals.

EDUCAR EN VALORS A TODES LES EDATS I EN TOTS ELS ÀMBITS

Orientacions pedagògiques i material didàctic de l'Agenda Llatinoamericana Mundial

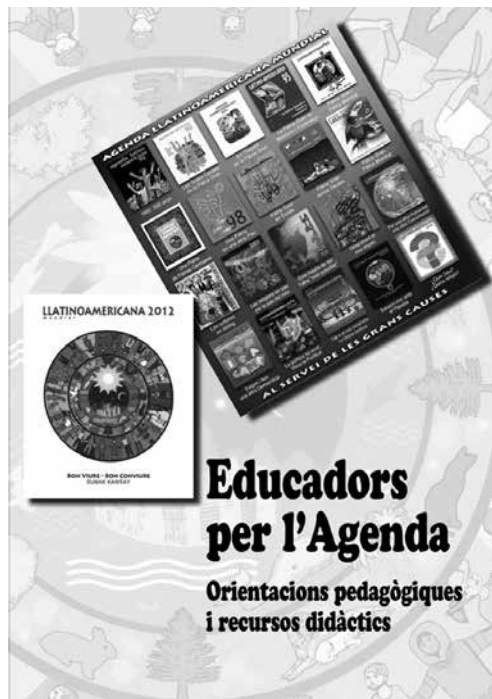
JORDI PUJADAS
EDUCADORS PER L'AGENDA
Arbúcies, Catalunya

El col·lectiu "Educadors per l'Agenda" format per professionals de diferents nivells i àmbits, volem compartir les nostres experiències amb l'Agenda aprofitant els recursos que desenes de persones col·laboradores han anat generant any rere any.

Aquí tenim diferents orientacions i estratègies per treballar els valors associats a les Causes pendents i aconseguir un món més just i en pau: altermundisme, ecologia, diàleg de cultures, religions i espiritualitat, drets humans, causa indígena, democràcia, igualtat de gènere, socialització, cooperació, solidaritat.

Oferim un recull que consta de tres parts ben diferenciades: 1. Un article on s'explica una mica la història i les intencions que es persegueixen des de la perspectiva d'aplicació en un centre educatiu. 2. Un recull de fitxes amb recursos i materials variats per treballar els continguts de l'Agenda amb el comú denominador del procés de Veure, Jutjar (en el sentit de reflexionar, comparar, raonar, argumentar, somiar) i Actuar. 3. La tercera part és un projecte interdisciplinari per implementar bianualment en un centre d'educació primària.

Aquest treball s'ha centrat en la formació del professorat i aplicació en l'àmbit escolar d'educació primària i secundària, però l'Agenda, com a eina i pretext, i els materials complementaris són aplicables amb les adequacions pertinents a centres recreatius i educació de temps lliure, a educació de persones adultes, catequesi, agents socials i econòmics, en els àmbits: universitari, familiar, grups de reflexió, etc. Una eina de formació permanent que ens obre els ulls a l'estat del món des d'una perspectiva necessàriament transformadora, que es converteix en motor per dinamitzar xerrades, exposicions, jornades, commemoracions, classes, que s'ha mostrat sovint avançada als esdeveniments i generadora d'opinió.

El llibre en format pdf es pot imprimir, però és en el seu format digital on obtenim més avantatges. Els enllaços i les imatges ens adrecen directament a les fonts que ens interessin. També podem confeccionar el nostre propi llibre segons les necessitats seleccionant les pàgines que ens resultin útils. A partir d'ara volem anar actualitzant periòdicament el llibre digital amb noves edicions que incorporin aportacions de pràctiques que es duiguin a terme i que el seu coneixement i difusió puguin ajudar a formar i transformar. Us convidem a participar en el projecte.

Disponible a l'enllaç Educadors per l'Agenda:

http://www.llatinoamericana.org/2010/esp/materials-varis.asp?id_categoria=1

PUNT DE TROBADA

ALGUNES COMUNICACIONS DELS LECTORS

Estimats amics de Koinonia: sóc sacerdot missioner des de fa 13 anys. En els meus anys de caminar amb el poble de Déu a Àfrica sempre em vaig preguntar per què havíem de presentar l'Església Catòlica com la "veritable i única" església de Jesucrist, menystenint les altres religions. Sempre em vaig sentir en conflicte ja que durant molt temps vaig viure amb un *literalisme bíblic* que em feia sentir esquizofrènic, vivint dins d'una institució amb tints medievals, però pensant com a home del segle XXI. Vaig entrar en crisi. Vaig conèixer l'*Agenda Llatinoamericana* en un dels meus viatges a El Salvador. L'edició del 2011, juntament amb alguns llibres de Lenaers, Spong i Vigil, em van alliberar! Estic aprenent a "traduir" la meua fe en el Déu de Jesucrist al llenguatge actual. Ara em sento al començament de la meua "segona navegació". He après a veure un Déu molt més proper, i la meua teologia ha canviat radicalment. He passat de la representació de Déu com a triangle en el cercle. Estic profundament agraït a tots els que fan possible l'*Agenda Llatinoamericana*, els *Serveis Koinonia* i la *col·lecció Temps Axial*. M'he convertit en difusor de tot el seu material, i des d'Àfrica tenim accés a tota la informació, a través de les seves pàgines a internet. Creieu-me que són molts els beneficiats. Gràcies de tot cor! Està de més dir-vos que ¡no us desanimeu! perquè us veig com *vento em popa!*, com es diu per aquí en portuguès.

Víctor Hugo García, Mozambique
paraquenoseteolvide@yahoo.com

Amics de Koinonia: No dubteu ni un moment que tot el que ens envieu és de moltíssim profit, gran font de recursos per afirmar la nostra fe i temes per reflexionar i compartir les nostres conclusions. Ho fem en una petita comunitat que ens reunim cada quinze dies en una molt profitosa tertúlia. Mil gràcies per aquests enviaments, no deixeu d'enviar-los. Molt cordialment.

Encarnación Moll, *emoleonster@gmail.com*

Brussel·les, 23 de gener 2012. Estimats Amics:
Moltes gràcies per comunicar-nos les vostres novetats. Ens interessa rebre l'article setmanal d'en BOFF. Hem llegit molts llibres seus i ens ha ajudat amb la comunitat del barri, on ens esmerem a ser

solidaris i atents envers l'altre. Us agrairia, doncs, que ens enviéssiu els articles, i desitgem col·laborar amb la vostra tasca... Ens hem esmerat en la distribució de l'*Agenda Llatinoamericana*... Les persones llatinoamericanes que coneixem ja la tenen. Atentament us saluda,

Begoña Ekisabel, Bruselas, *beskisu@euskalerrria.org*

Bon dia: Per endavant valoro profundament la riquesa del saber teològic que trobo en aquesta pàgina. Sóc estudiant de teologia a la universitat dels claretians a Colòmbia i m'agradaria estar informada de les novetats que ofereix *Serveis Koinonia*. Moltes gràcies per la vostra atenció,

Eleein Paola Navarro González, *eleeinpaola@gmail.com*

Una abraçada fraternal des d'Asunción, Paraguai. Sóc jesuïta i estic estudiant filosofia aquí a Asunción. M'ha agradat molt l'*Agenda Llatinoamericana* i he desitjat participar amb vosaltres en el concurs de *Contes Curts Llatinoamericans*. M'agrada escriure però no sé si el que us envio compleix exactament els cànons que heu establert; no importa, reflecteix una mica el que penso respecte d'allò que sempre els ha passat –i els continua passant– a moltes persones: el diner no ho és tot. Prego per vosaltres i demano també per nosaltres, els religiosos joves, per tal que siguem fidels al projecte de Déu respecte els éssers humans.

Amb estima de germà,
Mario Alberto Sánchez López sj, Asunción, Paraguay
marals24@hotmail.com

Us agraeixo molt els comentaris bíblics que m'heu enviat ja que han servit per a la meua tasca pastoral i el meu procés de vida i formació en la meua vida religiosa.

Us voldria demanar un favor i informació: si oferiu estudis via internet ja que a l'*Agenda Llatinoamericana* vaig veure un curs sobre "teologia popular"... M'agradaria que m'enviéssiu la informació sobre quines possibilitats hi ha de fer-lo per internet... Us ho agraeixo moltíssim. Que el Déu de la vida guï i acompanyi el vostre caminar en comunió i oracions.

Hna. Susy, Carmelita Misionera de Santa Teresa.
susy_padron@yahoo.com.mx

22 SERVEIS KOINONIA

PATROCINATS PER AQUESTA AGENDA LLATINOAMERICANA

<http://servicioskoinonia.org>

TOTS ELS NOSTRES SERVEIS SÓN TOTALMENT GRATUÏTS

- 1) **Revista Electrònica Llatinoamericana de Teologia**
Primera revista de teologia a internet.
- 2) **Servei Bíblic Llatinoamericà**
Comentaris per a cada dia. Enviament setmanal gratuït per correu-e
-portuguès: <http://www.claret.com.br/servicobiblico>
-italià: www.peacelink.it/users/romero/parola.htm
- 3) **Calendari litúrgic 2000-2036.** També en anglès
- 4) **«Pàgines Neobíbliques»**
Relectura d'escenes, personatges, temes... de la Bíblia.
- 5) **La columna setmanal de Leonardo Boff**
Els divendres, un breu article d'en Leonardo, àgil, periodístic...
- 6) **Curs de teologia popular**
Properament: sobre els «Nous Paradigmes».
- 7) **Biblioteca**
Amb quatre «sales»: general, teològica, bíblica i pastoral.
- 8) **LOGOS**
Articles breus, de temàtica variada.
- 9) **Martirologi Llatinoamericà**
Els màrtirs llatinoamericans de cada dia.
- 10) **La Pàgina de Monsenyor Romero**
Les homilies que va predicar.
- 11) **La Pàgina de Pere Casaldàliga**
Els seus articles, poesia, circulars, llibres, la compilació de les seves obres...
- 12) **La Pàgina de Cerezo Barredo**
El dibuix de cada diumenge i d'altres.
- 13) **Galeria de dibuixos pastorals**
- 14) **Un servei de pòsters per a la pastoral**
- 15) **Pàgina de l'Agenda Llatinoamericana**
- 16) **Arxiu de l'Agenda Llatinoamericana**
En tres idiomes: castellà, català i portuguès.
- 17) **TAMBO:**
Per «xerrar a gust» en l'ambient d'una comunitat...
- 18) **Servei de «Novetats Koinonia».**
Subscriu-vos-hi de franc. S'us avisarà de qualsevol novetat Koinonia.
- 19) **Servei d'enviament per correu-e:**
del Servei Bíblic setmanal i les «Novetats Koinonia».
- 20) **Llibres Digitals Koinonia**
En diversos idiomes, públics, i imprimibles.
- 21) **Informació:** <http://servicioskoinonia.org/informacion>
- 22) **Col·lecció «Temps axial»:** tiempoaxial.org
Amb la teologia de frontera a l'Amèrica Llatina.
- 23) **Col·lecció digital de l'Agenda:** Totes les publicades des de 1992, a: latinoamericana.org/digital

COL·LECCIÓ «TEMPS AXIAL»

Imprescindible per estar a l'aguait dels avenços que la teologia llatinoamericana de l'alliberament en la seva trobada amb altres fronteres de pensament i per obrir-se als "nous paradigmes" del pensament mundial actual.

Heus aquí els llibres ja publicats:

1. ASETT, *Por los muchos caminos de Dios, I.*
2. John HICK, *La metáfora del Dios encarnado.*
3. ASETT, *Por los muchos caminos de Dios, II.*
4. Faustino TEIXEIRA, *Teología de las religiones.*
5. José María VIGIL, *Teología del pluralismo religioso. Curso sistemático de teología popular.*
6. ASETT, *Por los muchos caminos de Dios, III*
7. Alberto MOLINER, *Pluralismo religioso y sufrimiento ecohumano (sobre Paul F. Knitter).*
8. ASETT, *Por los muchos caminos de Dios, IV.*
9. R. FORNET-BETANCOURT, *Interculturalidad y religión.*
10. Roger LENAERS, *Otro cristianismo es posible. Fe en lenguaje de modernidad.*
11. Ariel FINGUERMAN, *La elección de Israel.*
12. Jorge PIXLEY, *Teología de la liberación, Biblia y filosofía procesual.*
13. ASETT, *Por los muchos caminos de Dios, V.*
14. John Shelby SPONG, *Un cristianismo nuevo para un mundo nuevo.*
15. Michael MORWOOD, *El católico del mañana.*

Sorprenen-vos amb els preus, només explicable pel caràcter voluntari i gratuït de la feina de la col·lecció. També es poden adquirir en format digital a meitat del preu normal... Adreceu-vos a l'editorial: editorial@abyayala.org

Llegiu l'índex, el pròleg, una ressenya del llibre que us interessa... a: <http://tiempoaxial.org>

Els volums 1, 3, 6, 8 i 13 formen la coneguda sèrie «Por los muchos caminos de Dios», projecte teològic col·lectiu de l'EATWOT, que confronta la teologia de l'alliberament amb la teologia del pluralisme religiós. Vegeu la sèrie, en quatre idiomes, a:

<http://tiempoaxial.org/PorLosMuchosCaminos>
<http://tiempoaxial.org/AlongTheManyPaths>
<http://tiempoaxial.org/PelosMuitosCaminos>
<http://tiempoaxial.org/PerIMultiCammini>

QUI ÉS QUI

ENTRE ELS AUTORS D'AQUESTA AGENDA

Només alguns; d'altres no necessiten presentació per als lectors...

Marcelo BARROS, Camaragibe, Recife, Brasil, 1944, d'una família catòlica d'obers pobres. Biblista, membre de l'ASETT, ha escrit 35 llibres sobre lectura popular de la Bíblia, Espiritualitat Ecumènica, Teologia de la Terra, Teologia del Macroecumenisme i del Pluralisme Cultural i Religios. És conseller de la Pastoral de la Terra i del Moviment de Camperols sense Terra (MST) i viu una gran proximitat amb les religions de matriu afrobrasileira. Actualment viu en una comunitat laica a Recife (PE), Brasil, en tractament de salut, i col·labora amb diverses revistes de teologia de diferents països.

Josep Manel BUSQUETA, Bellpuig d'Urgell, economista i flequer, especialitzat en temes de desenvolupament econòmic, participa en el seminari d'economia crítica "Taifa" de Barcelona i és també part activa de diferents moviments socials que actuen en l'àmbit de base. Ha participat en l'elaboració de diferents llibres: *Crítica de la economia ortodoxa*, editat per la Universitat Autònoma de Barcelona, *Todo sobre la renta bàsica*, dos volums, editorial Virus, i ha publicat diversos articles vinculats a l'anàlisi de la revolució bolivariana en el seu vessant econòmic. Cf. força vídeos seus a Youtube i altres llocs.

Gustavo ESTEVA. Activista i intel·lectual públic desprofessionalitzat, que treballa i viu amb pobles indígenes i camperols (Mèxic) des de fa gairebé 40 anys. Ha escrit nombrosos articles i assajos i és columnista de La Jornada, de Mèxic DF. Va ser assessor dels zapatistes en les seves negociacions amb el govern. Col·labora en el Centre de Trobades i Diàlegs Interculturals i la Universitat de la Terra, a Oaxaca, organitzacions que va contribuir a fundar, i en diverses xarxes locals, nacionals i internacionals.

Teresa FORCADES, benedictina catalana, metgessa i teòloga. Doctora en salut pública, i en teologia fonamental, amb una tesi sobre la Trinitat i el concepte de persona. Vicepresidenta de l'Associació Europea de Dones en la Investigació Teològica (ESWTR). Fa un parell d'anys va esdevenir molt

coneguda per les seves opinions crítiques sobre la grip A. Entre les seves publicacions: *Els crims de les grans companyies farmacèutiques* (Cristianisme i Justícia, 2006), *La Trinitat avui* (Abadia de Montserrat, 2005) i *La teologia feminista en la història* (Fragmenta, 2007).

Alfredo J. GONÇALVES, Illa de Madeira, Portugal, 1953. Religios escalabrinià, el carisma del qual és treballar amb els immigrants i refugiats arreu del món. Des del 1969 al Brasil. Va ser assessor de la CNBB per a la Pastoral Social. Ha treballat sempre en aquesta pastoral: a la perifèria i les favelas de São Paulo, amb els sense sostre, amb els treballadors de la canya. Ha treballat a Ciudad del Este, Paraguai, amb emigrants a la regió de les tres fronteres.

Franz Josef HINKELAMMERT és un economista teòleg costa-riqueny, nascut a Alemanya. És un influent intel·lectual, molt conegut per les seves produccions filosòfiques i teològiques crítiques amb el capitalisme. És cofundador del DEI, Departament Ecumènic d'Investigacions, a San José de Costa Rica, juntament amb Hugo Assmann i Pablo Richard. Doctorat en economia per la Universitat lliure de Berlín, va treballar durant deu anys a la Facultat de la Universitat Catòlica de Xile, de 1963 a 1973. Després del cop d'estat de Pinochet es va traslladar a Costa Rica. Ha escrit extensa i críticament sobre el model econòmic neoliberal. La seva crítica inclou economistes com Milton Friedman, Friedrich Hayek així com al filòsof Karl Popper. Viu a Heredia, Costa Rica.

Delmar MATTES. Geòleg, mestre per la Facultat d'Arquitectura i Urbanisme (FAU-USP). Professor de Geologia Aplicada a l'Enginyeria i Ciències del Medi Ambient de l'Escola d'Enginyeria de Lins, SP (1981-1999). Vicepresident de la Fundació Paulista de Tecnologia i Educació, CETEC. Va actuar professionalment a l'àrea de geologia aplicada a l'enginyeria i medi ambient. Secretari Municipal de Vies Públiques, São Paulo (1989-1992). Secretari Adjunt d'Obres i Secretari d'Affers Aeroportuaris de

l'Alcaldia de Guarulhos (2001-2007). Membre de la Comissió de Metabolisme Urbà i Recursos Hídrics de la SBPC, actualment membre de l'Associació Amics de l'Escola Nacional Florestán Fernandes, AAENFF, i del Col·lectiu Curupira.

Manuel OSSA. Investigador de la Plataforma NEXOS i del Centre Ecumènic Diego de Medellín, docent a la Comunitat Teològica Evangèlica, a Santiago, Xile. Traductor del llibre de Roger Lenaers, "Otro cristianismo es posible", molt difós entre les comunitats cristianes com a manual de formació.

Camila PIÑEIRO HARNECKER concentra les seves investigacions i estudis en temes relacionats amb l'autogestió empresarial, planificació democràtica, i temes d'administració d'empreses i macroeconomia en general. Ha publicat articles a llibres i revistes reconegudes a Cuba, Veneçuela, Regne Unit, Canadà i els EUA. És membre del consell editorial de *WorkingUSA* (Nova York). Treballa en un projecte d'investigació sobre el marc regulador del sistema empresarial cubà. Ha publicat al Butlletí Quadrimestral del CEEC, Economia i Gerència a Cuba alguns resultats de la seva investigació.

Marc PLANA, Mataró, 1974, és investigador al departament de filosofia de la Universitat Autònoma de Barcelona i treballa en un estudi interdisciplinari sobre filosofia política i cinema. Com a guionista audiovisual, ha realitzat diferents treballs i ensenya guionisme a l'ERAM de Girona. Coordinador de l'edició catalana de *l'Agenda Llatinoamericana*.

Luis RAZETO MIGLIARO, economista xilè, un dels teòrics llatinoamericans més versats en economia solidària o del treball. La seva ha estat una vida dedicada a fonamentar teòricament aquesta economia com l'única digna de l'ésser humà, a fer-ne una "economia comprensiva", a donar-la a conèixer, i a capacitar i a formar en ella. Per necessitat i convicció el seu esforç científic ha estat sempre pluridisciplinari, econòmic social, antropològic, filosòfic, ètic i espiritual. Expressió d'aquest darrer aspecte és el seu llibre *El Proyecto de Jesús*. Practicant d'allò que teoritzava i escriu, és director de la Fundació Solidaritat, i de la "Fundació Hàbitat per a la Humanitat" (Xile). El seu portal: www.economiasolidaria.net

Richard RENSCHAW. Canadenc, va viure i treballar molts anys a Perú, com a missioner i ensenyant a

l'Institut Teològic Joan XXIII, així com a redactor del *Latin American Documentation Service*. També ha sigut secretari general de la Conferència de Religiosos de Canadà, i assistent executiu de *Development and Peace*, de Canadà. Actualment viu a Montreal.

João Pedro STEDILE, 1953, economista i activista social brasiler. És l'actual líder del Moviment dels Treballadors Rurals Sense Terra (MST). Gautxo de formació marxista, i un dels majors defensors d'una reforma agrària al Brasil. Nascut a l'estat de Rio Grande do Sul, fill de petits agricultors d'origen trentí (Itàlia), actualment resideix a la ciutat de São Paulo. Format en economia per la Pontifícia Universitat Catòlica (PUC-RS), amb postgraduació a l'UNAM de Mèxic. Va assessorar la Comissió Pastoral de la Terra (CPT) a nivell nacional. Autor de diversos llibres sobre la qüestió agrària.

Jung Mo SUNG nascut a Corea, és brasiler naturalitzat des de fa unes tres dècades, laic, coneixedor i estudiós de la problemàtica econòmica, i doctor en Teologia Moral. Escriptor prolífic de llibres i articles en aquestes temàtiques. Ha treballat com a assessor en moviments i comunitats populars de la ciutat de São Paulo.

Martín VALMASEDA, director de CAUCE, Centre audiovisual de comunicació i educació, a Guatemala (www.equipoauce.com), dedicat a la producció de vídeos, enregistraments, fulletons i llibres destinats a ambients educatius i populars.

Altres referències:

www.marcelobarros.com

http://es.wikipedia.org/wiki/Cristovam_Buarque

<http://comunidadetnor.ning.com/profile/>

Jorge Arturo Chaves Ortiz

Diego Escribano: <http://destelloshumanos.blogspot.com>

www.rebellion.org/mostrar.php?tipo=5&id=Sergio%20Ferrari

http://en.wikipedia.org/wiki/Franz_Hinkelammert

es.wikipedia.org/wiki/François_Houtart

http://ca.wikipedia.org/wiki/Teresa_Forcades_i_Vila

www.benedictinescat.com/montserrat/teresacas.html

Maria López Vigil: <http://untaljesus.net/about.htm>

es.wikipedia.org/wiki/Jon_Sobrino

http://ca.wikipedia.org/wiki/Arcadi_Oliveres_i_Boadella

http://es.wikipedia.org/wiki/José_Antonio_Pagola

Luis Razeto: www.economiasolidaria.net

richardrenshaw.blogspot.com

es.wikipedia.org/wiki/Jorge_Riechmann

<http://paulosuess.blogspot.com>

de.wikipedia.org/wiki/Paulo_Suess

ADRECES DE CONTACTE DELS COMITÈS CRISTIANS DE SOLIDARITAT OSCAR ROMERO

DE L'ESTAT ESPANYOL
COMITESROMERO.ORG

Comitè Oscar Romero

Rúa Fonseca, 8
15004 A CORUÑA
☎ 981 216 096 Comitè
corunia@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Pintor Balaca, 38, 2º A
30204 CARTAGENA
☎ 968 082 416 y 968 083 603
cartagena@comitesromero.org

Comitè de Solidaridad con Centroamérica

C/ Largo Caballero, 107, 3º 3
04008 ALMERÍA
☎ 950 268 416
Fax 950 265 830
almeria@comitesromero.org

Gipuzkoako O. Romero Solidaritza Batzardea

Posta Kutxa 1.789
20.080 DONOSTIA (Gipuzkoa)
☎ 606 722 571 / 655 715 131
donostia@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Paseo Fabra i Puig, 260, 2º 2ª
08016 BARCELONA
☎ 933 498 803 Comitè
barcelona@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Cabrales, 37
33201 GIJÓN (Asturias)
☎ 985 091 400
asturias@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Molinillo, 1
09002 BURGOS
☎ 947 203 727
☎ 667 251 337 / 639 611 258
burgos@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Pica d'Estats 14
17003 Girona
girona@comitesromero.org
☎ 972 477 239

Comitè Oscar Romero

Paseo Marítim, 30, 6º H
11011 CÁDIZ
☎ 856 07 90 35
cadiz@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Pintor R. de Torres 15, 3ºE
23700 LINARES (Jaén)
☎ 667 452 228 / 607 693 965
linares@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Edifici Acadèmia Mariana
c/ Acadèmia, 17
25002 LLEIDA
☎ 973 321 270 / 973 271 093
lleida@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Gandesa 6 bxs. Torreforta
43006 TARRAGONA
☎ i fax 977 544 328
tarragona@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Baiona 9-B. Polígon Coia
36209 VIGO (Pontevedra)
☎ 986 244 100 / 986 468 215
Fax 986 214 110
vigo@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Argumosa 1, 6º B
28012 MADRID
☎ i fax 915 398 759 Comitè
madrid@comitesromero.org

Grup de Solidaritat Oscar Romero

Parroquia de San Lorenzo
Plaza de la Inmaculada, 12
08226 TERRASA (Barcelona)
☎ 937 830 599
Fax 937 834 475
terrasa@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

José Paricio Frontiñan s/n
50004 ZARAGOZA
☎ 976 432 391 Comitè
976 395 875
zaragoza@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Avda Juan de Borbón 16, 2ºE
30007 MURCIA
☎ 968 235 011
murcia@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Duque 88, Barrio del Castillo
28850 TORREJÓN DE ARDOZ
(Madrid)
☎ 916 560 505 y 699 483 219
torrejon@comitesromero.org

ON SÓN ELS

Comitès Oscar Romero?:
www.comitesromero.org/sedes

Comitè Cristiano de Solidaridad
con América Latina

Apartado 1.104
31.080 PAMPLONA/IRUÑEA
(Nafarroa)
☎ 948 241 439
pamplona@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Monestir de Poblet, 14, 11è
46015 VALENCIA
☎ 963 474 016
valencia@comitesromero.org

Comissió Agenda

Llatinoamericana de Girona

C/ Mestre Francesc Civil, 3 bxs
17005 Girona
☎ 972 21 99 16
www.llatinoamericana.org

Baula-Comitè Oscar Romero

Tossa, 12
08710 STA. MARGARIDA
DE MONTBUI (Barcelona)
☎ 938 039 262
baula@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Simón Aranda, 13, 1º, Of. 5
47002 VALLADOLID
☎/fax 983 296 524
983 475 574
valladolid@comitesromero.org

Comitè Oscar Romero

Virgen de la Esperanza, 37
41200 ALCALÁ DEL RÍO (Sevilla)
☎ 625 331 886
sevilla@comitesromero.org

Secretaria i coordinació el 2013:
secretaria@comitesromero.org

C

Lined writing area for column C, featuring 20 horizontal lines. A large, faint uppercase letter 'A' is centered at the bottom of the page.

D

Lined writing area for column D, featuring 20 horizontal lines. A large, faint uppercase letter 'Z' is centered at the bottom of the page.

G

Lined writing area for the letter 'G'. The page contains 20 horizontal lines. A large, faint, light-gray letter 'G' is centered at the bottom of the page, spanning across the last five lines.

H

Lined writing area for the letter 'H'. The page contains 20 horizontal lines. A large, faint, light-gray letter 'H' is centered at the bottom of the page, spanning across the last five lines.

Lined writing area for the left page.

A

Bottom line of the left page.

Lined writing area for the right page.

Z

Bottom line of the right page.

Lined writing area for the left page.

A

Lined writing area for the right page.

Z

S

Lined writing area for the letter 'S'. The page contains 20 horizontal lines. A large, faint, grey letter 'S' is centered in the lower half of the page, spanning across the bottom five lines.

T

Lined writing area for the letter 'T'. The page contains 20 horizontal lines. A large, faint, grey letter 'T' is centered in the lower half of the page, spanning across the bottom five lines.

W

Lined writing area for the letter 'W'. The page contains 20 horizontal lines. At the bottom, there is a large, faint, light-gray watermark of the letter 'A'.

X

Lined writing area for the letter 'X'. The page contains 20 horizontal lines. At the bottom, there is a large, faint, light-gray watermark of the letter 'Z'.

NOTES

NOTES

NOTES

NOTES

NOTES

Parlem, de *L'Altra Economia*, altra de veritat, radicalment alternativa, no pas simplement de «reformes econòmiques». De reformismes barats el Déu de la Vida ens en lliuri. *L'Altra Economia* no pot pas ser només econòmica; ha de ser integral, ecològica, intercultural, al servei del *Bon Viure* i del *Bon Conviure*, en la construcció de la plenitud humana, desmuntant l'estructura econòmica actual que està exclusivament al servei del mercat total, apàtrida, homicida de persones, genocida de pobles. Somiem amb un canvi sistèmic que atengui les necessitats i aspiracions de tota la Família Humana reunida a la casa comuna, l'Oikos. «Oiko-nomia» és l'administració de la casa, que té com a llei la fraternitat/sororitat.

Aquesta *altra economia* només pot esdevenir-se a partir d'una consciència humana i humanitzadora que es negui a la desigualtat escandalosa en la que està estructurada la societat actual. A nivell de família, de veïnat, de ciutat, de país, de continent, de món. Una Economia per a totes les persones i per a tots els pobles, sempre a partir dels pobres i exclosos.

Pere Casaldàliga

